

AŞK BUDUR!

(Aşk Bu İmiş!)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Vücudum mübtelâyı derdi hicran oldu ser-tâ-pâ
Bana ağlayın ki, yârin asistanından cüdâyım ben
Acep mi gelse çeşmimden sirişkım böyle mahzundur
Ciğerde onulmaz bir derde mübtelâyım ben.

Leylâ Hanım

Aşk ateşiyile varlığını terk ederek Hakık'a yürüyenler
şehittir.

Semîha Cemâl Hanımefendi de "aşk şehitleri"nden bir
tuhfedir.

Ne zaman şehide hanımefendinin eserlerini ele aldıysam
toprağımızın üzerine zahiren bile kar yağmıştır.

Allah Teâlâ, rahmetinden ruhâniyeti/miz dayansın diye
yağan karın altında eserlerini mütalaa ettirmiştir.. Bu
öylesine bir iki defa tesadüfi olmuş bir vakîa da değildir.

Berhayat olan mübarek asliyetine vefanın kaybolduğu
zamanımızda onu unutmayan dostları olarak
sinelerimizi hissedar etmek ve hallerinden yol
kardeşlerinizde tekraren haberdâr olması dileği ile
eserlerini paylaşmaya çalıştım.

İhramcızâde İsmail Hakıkı
Şubat-2015-

ROMAN HAKKINDA MÜLAHAZALAR: 1

Roman nasıl vücuda geldi.

Sâmiha Ayverdi imzasıyla 1938 yılında yayınlanan ve yazarın daha sonra basılmasına izin vermediği AŞK BUDUR!, (Aşk Bu İmiş!) [Yazar, romanından Aşk Bu İmiş diye bahsediyor. (sh: 271)Kitabın kapağında ise, eserin adı [sehven] Aşk Budur şeklinde yazılmıştır.] isimli ilk romanı hakkında, kim ya da kimler tarafından ve nasıl yazıldığına dâir, uzun zamandan beri ortaya atılan bir rivâyet vardır. İlk defa elli küsur yıl önce [...] H. Hanımdan duyduğum bu rivâyeti, [...] iki hanımın [...] hâtıralarında da gördüm. Şöyle ki:

“Aşk Bu İmiş adlı romanı, Ken’an Rifâî’nin talebelerinden Semiha Cemâl Hanım yazıyormuş, fakat ömrü vefâ etmeyince yarım kalan eseri tamamlama vazîfesini hocası Ken’an Rifâî, Sâmiha Ayverdi’ye vermiş, devâmını o yazmış.”

Bir müddet evvel yayınlanan S. Ayverdi’nin eserlerinden derlenmiş bir kitapta [(Özcan Ergiydiren, "Aşk Bu İmiş Romanını Kim Yazdı?" Akademi Mecmuası, Ekim 2012, s. 56-59)] da şunlar yazılmış:

“ Aşk Budur Sâmiha Annenin ilk evlâdıdır. Semiha Cemâl Hanım’la ortak kitabıdır. Ve gene Sâmiha ve Semiha ilişkisinin iç içe geçmesiye zuhûr etmiş bir kitaptır.

6 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Aşk Budur ortaya çıkışı îtibâriyle çok farklı bir eserdir. Eser, Ken'an Rifâî'nin öğrencilerinden Semîha Cemâl Hanım tarafından yazılmaya başlanır. Fakat kendisi çok genç yaşta Allah cebesine tutulup bu âlemden gider olunca, kitabı tamamlama görevi Sâmiha Ayverdi'ye verilir.

[...]

Romanın yayınlanmasından bu yana, ara sıra zuhûr eden ve yukarıdaki gibi çok hoş bir hâle bürünen bu hikâyenin aslı neydi?

[...]

Yazar [SA], kırk yıla yakın bir zaman boyunca talebeleriyle yaptığı sohbetlerde, ilk romanını neden yazdığını şöyle anlatmıştı:

“ Aşk Bu İmiş isimli romanımı beni rencîde eden bir yazıya aksülamel olarak on beş günde yazdım. Kendilerine [Ken'an Rifâî Hazretlerine] götürdüm ve [...] takdim ettim. [...] Bu kitap basılsın.' dediler. 'Benim isimle olmasın, müstear isim konsun' diye istirham ettim; 'Hayır, dediler, senin isminle çıksın.' Bir müddet sonra basıldı.”

[...]

Yazar, Mülâkatlar adlı kitabında da bu konuya temas etmiş: 78. sayfada:

“Aşk Bu İmiş'i yazmadan evvel hislerimi rencîde eden bir kitap okumuştum. Bu, o tehevürün

Aşk Budur 7

tekazasıyla [sıkıştırmasıyla] yazılmıştır.” diyor. 151. sayfada tekrarlıyor:

“İlk eserim olan “Aşk Bu İmiş”i o zaman okuyup da hislerimi rencîde eden bir eserin reaksiyonu ile on beş günde yazmıştım. Neşretmeyi tasavvur etmezken, sözünden çıkamayacağım bir büyüğümün arzusu neticesi olarak neşrettim.”

Gazeteci Kandemir’in Sâmiha Ayverdi ile yaptığı 14 Temmuz 1949 târihinde Edebiyât Âlemi’nde yayınlanan bir röportajda da bu hakîkati teyit ediyor. Kandemir soruyor:

-İlk eser?

Düşüncelerimi, duygularımı rencîde eden bir kitap okumuştum... Tam on bir sene evvel...

-Neydi?

Şimdi hatırlamıyorum... Onun ilk reaksiyonu olarak, cevâbî mahiyette ilk kitabımı, gâyet kısa zamanda yazmıştım. [...]

Yazar, kendisiyle yapılan mülâkatta “Tam on bir sene evvel” diyerek Aşk Bu İmiş romanını 1938 yılında yazdığını belirtiyor. Semiha Cemâl Hanım [...] 1 Şubat 1936’da vefât etmiş, roman ise 1938’de yayınlanmış. Eğer gerçekten romanın yarısını Semiha Cemâl yazmış, Sâmiha Ayverdi tamamlamış olsaydı, 1936 yılında veya 1937 başlarında ve “Semiha Cemâl” imzasıyla yayınlanırdı.

8 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Kendi kitaplarına dahi adını yazmak istemeyen bu müstesnâ insan, çocukluğundan beri çok sevdiği yol arkadaşının eserini asla kendine mâl etmezdi.

[...]

Bâzı kimseler [...] “dâimâ sessiz sedâsız kapı dibinde oturan”[Bu ifade S. Ayverdi’nin kendisine âittir.] Sâmiha’nın bu kitabı yazmış olduğuna inanamamışlar; “Semiha Cemâl Hanım’ın yarım kalmış romanını, belki hocasının yardımıyla, Sâmiha tamamlamış, demişler.

Sâmiha Ayverdi’nin ardı ardına neşredilen eserleri, bu zannı, tamamıyla silmişse de, [...] uzun yıllar İstanbul’dan uzakta kalmış birkaç kişi bu zannı günümüze kadar taşımışlar.

Netice: “Aşk Bu İmiş” romanını, Sâmiha Ayverdi 1938’de yazmış ve yazı hayâtına bu eserle başlamıştır; gerisi hikâyedir. [Rana Özkan ve Rüzgâr Özge]

ROMAN HAKKINDA : 2

(Yakın zamanda yayımlanan bu takrir hakikate daha muvafık görünmektedir hzl: İhramcızâde)

“Aşk Budur” Semîha Cemâl Hanım ve Sâmiha Ayverdi Hanım’ın ortak kitabıdır. Sâmiha ve Semîha ilişkisinin iç içe geçmesiyle zuhur etmiş bir kitaptır.

Aşk Budur 9

Aşk Budur ortaya çıkışı itibariyle çok farklı bir eserdir. Eser, Kenan Rifâî'nin öğrencilerinden Semîha Cemâl Hanım tarafından yazılmaya başlanır. Fakat kendisi çok genç yaşta Allah aşkının cezbesine tutulup bu âlemden gider olunca, kitabı tamamlama görevi Sâmiha Ayverdi'ye verilir.

Bu meyânda anlatılan bir hadise vardır. Semîha Cemâl hanımın hastalığı ağırlaştığı ve zâten çok zayıflamış olan vücudunun buna daha fazla dayanamayacağı anlaşılınca, Sâmiha Ayverdi, Hocası Kenan Rifâî'ye gelerek, ***“Efendim, dua buyursanızda onun yerine ben gitsem”*** diye niyazda bulunur. Kendileri, bunun sebebini sorduğunda, Semîha Cemâl Hanımın faydalı bir vücut olduğunu ve yazarlığı ile insanlığa hizmet ettiğini söyler. Sonrasında gelen cevap çok nettir: ***“Öyleyse bundan böyle kalemi sana veririr sen yazarsın. ”***

Sâmiha Ayverdi bu emir üzerine kalemi eline alarak *Aşk Budur* adlı kitabı tamamlar ve neredeyse yarım yüzyıl sürececek olan yazarlık hayatı da işte böylece başlamış olur. Kitap dikkatle okunduğunda, belli bir yerden sonra eserin üslûbunun farklılaştığı görülür. Bu, saf ve yakıcı bir aşktan, aşkın aklına doğru seyreden bir değişimdir. Semîha Cemâl Hanımın Allah aşkıyla şekillenen ve âdetâ yazanı ve okuyanı yakıp yokluğa mülhak eden anlatımı, Sâmiha Ayverdi'nin Hocasından

10 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

almış olduğu **“Yan, ama tütme!”** düstûruyla işleyen kaleminde daha çok İlâhî aşkın yapıcı ve oldurucu çehresini takınır.

KONUSU

Roman, M.Ö. Arabistan’ın Kuzeyinde yaşamış olan güçlü ve şaşaalı Hayre Hükümeti’nin saray ve aristokrat çevresinde geçen bir aşkı anlatıyor. Bu dönemde Hayreliler, Araplar arasında çok yaygın olan putperest inancına sahipler. Hükümdar Menzer’in başhekimi Hamza, yine hükümdarın katında önemli bir mevkide bulunan amcası Zeyyad’ın biricik kızı Meryem’e âşıktır. Fakat Meryem, ona istediği cevabı vermez. Romanda Hamza, beşerî aşkın zirvesini temsil eder fakat aşkına karşılık beklemek zaafına düşmüş olması onu bu duygunun hakikatine ulaşmaktan men etmektedir.

Meryem, ise yanmak ve yakmak tabiatında yaratılan ateş gibi, bu dünyaya sevmek ve sevilme kabiliyetinde gelmiş asil ve güzel bir kızdır. Fakat hayatı boyunca canını önüne koymaya değecek bir eşik bulamamanın da azâbı içindedir, içerisinde bulunduğu maddî dünyanın zevkleri onu doymak bir yana, gönlünde en ufak bir ilgi bile uyandırmazlar. Böylesine aşka kabiliyetli bir insan olur da, hilkat eli hiç onu unuttur mu? Romanı yazan kalem de unutmamıştır.

Aşk Budur 11

İlerleyen bölümlerde, kaderin bir cilvesi ile ülke menfaatlerini korumak adına, hükümdarın emriyle Hamza ve Meryem, sözde bir evlilik yaparlar. Başhekim Hamza, bu evliliğin ilk aylarında bir görevle Mısır'a gider. Geri dönerken orada tanışıp kölelikten kurtardığı ve dost olduğu Ömer'i de beraberinde getirir. Ömer Hayre'de yaşarken bir vesileyle Mısırlı tüccarların eline düşmüş bir esirdir. Fakat kendisine yakıştırılan bu esir sıfatını kabul etmeyecek kadar da özgür bir ruhtur. Çünkü Ömer'in, kendisini nefsin zaafı esâretinden kurtarıp, tek Allah'ın kulu olma özgürlüğüne götüren bir hocası vardır: **Ebu'ş-şettar aşireti reisi Yusuf.**

Yusuf, ilâhî nurun o devirde kendisinden görüldüğü kâmil insandır. Sözüyle, haliyle, gösterdiği maddî ve mânevî cömertliklerle yalnız kendi aşiretinin değil bütün Arap kabilelerinin gönlünde taht kurmuştur. Kur'ân-ı Kerîm'in en güzel kıssasında anlatılan Yusuf peygamber gibi o da Allah'ın cemâl tecellisine mazhar olmuş bir sultandır. Romanda bu ismin kullanılması tesâdüfî değildir. Kur'an'da Kenan illerinde kaybolan Yusuf Allah'ın zâtî güzelliğini temsil ettiği gibi *Aşk Budur*'daki Yusuf da, kalem sahiplerinin, gizli ve aşikâr her an hocaları Ken'an Rifâi'nin varlığında seyrettikleri Allah tecellisini sembolize eder.

Aşk Budur Semîha Cemâl hanımın *Aşk* kitabının

12 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

genişletilmiş hâlidir.

Sh: 81–83

Kaynak: Cemâlnur SARGUT, Sâmiha Ayverdi İle
Sırra Yolculuk–, Derleyen: Sadık Yalsızuçanlar,
Nefes, 2009, İstanbul

Eserleri:

Telif Eserleri: Aşk Peygamberi , Aşk ve Güldemeti

Tercüme Eserleri: Epiktet, Hayât–ı Beşer yahut
Kevs'inTablosu, Fedon, Alkibiyad, Apoloji, Kriton,
Hipyas, Otifon, Mark Orel

AŞK BUDUR!

Aşk Ulûhiyet abidesidir.

Aşk insan ve hilkat muammasının anahtarıdır.

Var olan ancak aşktır, onsuz hayat yoktur.

Semîha Cemâl -Sâmiha Ayverdi

1938-İSTANBUL

Marifet Basımevi

BİRİNCİ KISIM

Palmir hükümetinin Romalılar tarafından inkıza uğratılması üzerine Hayre hükümeti, bilhassa Üçüncü Menzer zamanında gerek Bizanslılarla İranlılar arasındaki mütemadi harblerin kendi lehlerine bir şevket ve ikbal devresi açmış olmasından ve ölçsüz hâzinelerin memleketi servete gargetmiş bulunmasından, gerekse beldenin coğrafi vaziyetinin şark ve cenub ticaretinin merkezinde bulunuşundan ve civar medeniyetlerle de sıkı temasları neticesi olarak bu kavmin fikrî ve içtimâî seviyesi çok yükselmişti. O kadarki, cenubî Arabistandan Antakyaya kadar uzanmış olan Hayreliler, Roma ve Kostantiniyelilerin debdebe ve haşmetile rekabet edecek bir saltanat devri yaşıyorlardı.

Irak ve Elcezire Arabları tamamen Hayre hükümdarlarına tâbi olmuşlardı. Yalnız Gassanilerle Hayreliler arasında

16 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

bazı yarı müstakil aşiretler, reisleri tarafından idare edilir, fakat siyasî tasnifte gene hepsi Hayre hükümdarına tâbi bulunurlardı. Bunlar, ticarî, ziraî ve edebî faaliyetleriyle memlekete daima faydalı ve yardımcı bir sınıf teşkil ederlerdi. Onun için Hayre hükümdarları bu aşiretlere ananevî bir müsamahakârlık re itimad gösterirdi.

Hayreliler, milâddan evvel hemen bütün Arabistanda olduğu gibi, güneşe, puta taparlardı.

Bu tarihte Hayre sarayı, ihtişam ve debdebede, misli bulunmaz bir halde idi.

Saray, bir müddetten beri yolu beklenen Bizans elçisi Marküs'ün şerefine büyük bir resmikabul hazırlıyordu.

Irak çöllerinde gene bir akşam başlıyor. Ufuk, kanlı bir kılıç gibi boydan boya uzanmış yatıyor. Güneşin adım adım alçalan muazzam ve ebedî başı, nerede ise kumların sinesine düşüp kaybolacak...

Hayre Hükümdarı Üçüncü Menzer'in başhekimi Hamza, malikânesinin penceresinden, alışık olduğu bu lâvhaya, çok okunmuş ve ezberlenmiş bir kitabeye bakar gibi kayıtsız, fakat düşünceli bakıyordu. Belki baktığının da farkında olmayarak, gök yüzünün bu âteşin çarhına, parmağındaki lâal yüzük kadar bile kıymet vermeyen bigâne, hattâ hırçın bir bakışla bakıyordu. Otuz iki senelik hayatının, her batan güneşle bir az daha ümitsizleşen bir sevdaya doğru gittiğini görerek, bu aşkı

Aşk Budur 17

hep menfî teselsüllerle, gittikçe müşkül safhalara sokan günlerin taakubunu, elinden gelse durduracaktı. Güneş te bir rakkas gibi, zahımlarla dolu olan bu günlere, her batışıyla bir aded daha zam ederek onunla istihza ediyor gibi idi.

Hamza, ruhî bir tezebzüb ile, kendini veya sevgilisini bu işte mes'ul edeceği yerde, zamanı itham ediyordu. Hamza'nın tahakkuk etmemiş maddî bir isteği yoktu. Hemen Hükümdarın sarayına muadil bir malikânede geçen müreffeh hayatının yegâne büyük acısı, aşkının bir taraflı oluşu idi. Fakat bu acı, onun için ıstırabın en yamanı, en dehşetlisi idi. Zira günden güne derinleşen, kuvvetlenen, her menfî darbeden hız alan bu aşktan kurtulmanın imkânsızlığı, Hamza'nın sarahatle bildiği yegâne hakikatti. Bu sevda onun her zerresine kök salmış, cihangirane bir saltanatla yerleşmişti.

Genç adam, az kimseye nasib olan şerefli hayatının bütün kıymetlerini, Hükümdarın teveccühünü, muhitinin alâka ve muhabbetini, servetini, şerefini bu aşka değiştirebileceğini düşünüyordu.

Aynı zamanda hislerinin ihtilâli genç hekimi başka şeyler düşünmeye de sevk ediyordu. Hamza, gençti, güzeldi; kadınların mütehalik çemberinden zorluklarla kurtulacak kadar sevimli idi. Bilhassa bunların içinde kendisini samimî bir aşkla seven Hükümdarın kızının gösterdiği alaka ne kadar kuvvetli ve derindi.

Sonra alicenaplığı, dürüst ve İnsanî hisleri, halk arasında

18 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

dilden dile dolaşan namı, iftihara değer şeyler değilmi idi? Hükümdarın kendisine verdiği kıymet dünyanın dört tarafında anılan ismi, ağırlığınca altınla veznolunarak, satılan, kapışılan tıb kitapları, bütün bunlar bir insan için ne büyük şeylerdi. Hamza, bunlara istinat ederek, hayatını zevkli ve müsterih bir hale sokamaz mıydı ? Bütün bu tesbit ettiği esaslar, pek çok kimsenin muhayyelelerini süsleyen, tahakkukunu bin can ile bekledikleri emellerdi. Hâlbuki bütün bu mebzuliyet, servet, şöhret, alkışlar ve cihanın nümayişkâr sıyt-ü sadasından Hamza, kendisine ancak bir iftihar ve inkâr edemediği bir gurur hissesi çıkarabiliyordu. Bunlar ancak ona, yeşilbaşlı bir ördeğin suda yıkanişu zevkini veriyordu. Eğer sevgilisinin aşkını kazanmak için bir karşılık icab etse, Hamza, malik olduğu her şeyi fedaya hazırdı.

Kervanlar Hekim Hamza'nın hazakatından [İhtisas] istifade etmek isteyen dertlileri akın akın taşıyorlar, ondan istişfa [Şifa istemek. Hastalıktan kurtulup iyi olmayı arzulamak.] etmek her dertlinin şirin hülyasını teşkil ediyor, malikânesine yabancı diyarlardan gelen illetlileri taşıyan kılavuzlar, bu yolların taşını toprağını ezbere biliyorlardı. Onun akıllı başu, herkese deva bulmakta, her dertliye yetişmekte ne kadar samimî, ne kadar hasbî idi. Fakat âleme şifa ve deva olan bu başu, neden kendi çaresiz ve mahzun, müşkülü cevapsız kalıyordu ?

Hekim Hamza'nın pek büyük bir derdi vardı.. Ne

Aşk Budur 19

macunlar, ne bin türlü mualeceler [Hastaya bakmak. İlâç kullanmak, ilâç vermek.] onu bu dertten, bu ibtiladan kurtaramazdı. Bilâkis gün geçtikçe bu dert onu dört taraftan kuşatıyor, ümitsiz ve perişan ediyordu. Hem o, bu aşktan kurtulmanın çaresini bilse bile gene istemezdi.

Hamza, demek sevgilisi, Meryem, demektir. Meryem, Hamza'nın hayatından çekilirse, o, bir ceset gibi cansız, manasız ve ifadesiz kalırdı. Onun bütün varlığı Meryem'den ibaretti.

Hamza'nın Meryem'e olan gönül bağı, hayatının te-merkez [bir yere toplanma; merkezleşme, birikme.] ve istinat [dayanma, güvenme.] noktası idi. Meryem, onun için kalb gibi idi, malik olduğu diğer kıymetler ise birer cüz gibi idiler. Bu kalb dursa, diğer bütün uzuvlarda birer birer çürümeye mahkûm olmayacaklar mıydı ?

Hamza, için, şerefleri, kıymetleri, ihtirasları ile saltanatlanmış hayatı, Meryem, olmasa, manasız bir yükten başka ne olabilirdi? Hamza, muhitini çevrelemiş olan hasut, samimî takdir-kâr hasılı her türlü insanlardan kaçmak, uzaklaşmak, ona, sevgilisine, hep ona, her zaman ona müteveccih olmak istiyordu.

Hamza, ufukla öpüşen güneşe bir daha baktı. Artık gönlüyle sulh yapmış, aşkında tahassun etmiş, mevcudiyetini bu sevda bir şarmaşık gibi sarmıştı. Hamza, bu icazkâr kudretle kendini mahsur ve zebun hissediyor, iradesinin, kudretinin, bu aşkın şedit kudretine takılıp sürüklendiğini görüyordu.

20 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Aşk..

İnsanı beşer kütlesinden temyiz eden kuvvet..

Aşk., tükenmez bir sermaye!

Aşk, ölçsüz sevgi..

Aşk, sevdanın kemâli..

Aşk, garezsiz muhabbet...

Hamza, bir solukta bunları düşünürken birdenbire durdu. Zira o, sevgisinde garezsiz değildi. Sevilmek, sevgisine mukabele görmek talebi değil miydi ki onu bir gölge gibi takip ediyor ve Hamza, daima, aşkının bir tarafı olduğundan muztarip oluyor, elem çekiyordu.

Hamza'nın Meryem'in aşkına doğru akan müsbet ihtisasları, bu cürümle dondu kaldı. Şüphe yok ki aşkın azametine karşı bu bir cürüm, bir leke idi.

İşte Hamza, bile bile aşkını, bu talep lekeleriyle beneklemekten, kirletmekten hali oluyordu.

Böyle zamanlarda kendi kendini (seven fakat sevilmeyen Hamza!) diye çağırır ve bir an durup bekler, sanki bu cümleyi Meryem'in sesinin tekzip edeceği zehabına düşerdi.

Ne olurdu Hamza, Meryem'den karşılık istemeyecek kadar büyük ve yüksek olsaydı da kendi aşkına şerik koşmasaydı. Halbuki o, Meryem'in, aşkına mukabele etmesine karşılık, şerefini, faziletlerini, mefkuresini, temellük ettiği her türlü varlığını, hasılı Meryem, neyi

Aşk Budur 21

isterse hepsini vermeye hazırdı. Demek ki Hamza'da ne varsa iğreti bir libas gibi çekilip çıkarılabılırdı. Demek kendi malı olarak hiç bir şeyi yoktu.

Yalnız aşkı, yalnız o... Hislerini incelten, işliyen gönlü hayatına istikamet ve şekil veren, onu en mutena bir şekilde tanzir eden bu aşka bir münteha tasavvur edemiyordu. Hamza, bir ilâh gibi takdis ettiği, dört elle sarıldığı bu aşkı, neden karşılık beklemek zahmiyle sakatlıyordu? Fakat genç adam bu suali binlerce defa daha sorsa faydasızdı; zira bu ibtila da, o aşkla beraber her bir zerresine işlemişti.

Hamza'nın gözleri ufukta tekrar güneşi aradı. Fakat o, çoktan kaybolmuş, gökyüzünün yeşil fanusunda yer yer yıldızlar uyanmıştı.

Hamza, üzüntü ile yerinden kalktı. Meryem, için Babile ipekli kumaş ısmarlamıştı. Bugünün kervan günü olduğunu unutarak dalmış kalmıştı. Sür'atla kalktı ve hemen hediye almaya üzere çıktı.

Hekim Hamza'nın anası ve babası, onu küçükken yetim bırakmışlardı. O, amcası Zeyyad'ın himayesinde büyüdü. Bütün aile gibi Zeyyad da zengindi. Hamza'ya kendi kızı Meryem'e ettiği muameleyi eder, fakat samimî bir şefkat göstermezdi. Zira mizacı oldukça haşin ve duygusuzdu. Zeyyad, hislerinden ziyade akliyle hareket ederdi; aklî-düsturları da, muayyen ve ezberlenmiş fikirlerden ibaretti. Bu düsturlar yanlış da olsa Zeyyad bildiğinden şaşmazdı.

22 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Zeyyad, fitrî bir istidad ve taazzumla, [Kibirlemek. Büyüklük taslamak.] kendini muhitine fazla saydıranlardandı. Esasen hükümdarın musahibliği gibi değerli ve yüksek mevkii, onu mürâî hürmetkârlar hâlesi ortasında bırakmaya kâfî bir sebepti.

İşte Meryem, bu baba ile, pek az tanıdığı his ve zekâ enmuzeci [örnek.] bir ananın ilk çocukları idi.

Annesinin ölümünden sonra babası birçok defalar evlenmiş, fakat kiminden ayrılmış, kimi ise ölmüştü. Onun için Meryem, bu büyük sarayın kadınlığını küçük yaşından beri, babasının şiddetini tadil eden hassas bir müvazene ile yapıyordu. Belki herkes için müşkül olan bu iş, onun çok zekî yaratılışına büyük bir zahmet vermiyordu. Hem de genç kızın böyle İdarî işlere meyli ve onlardan bir zevk hissesi olmamakla beraber, zarurî bir insiyakla bu işi başarıyordu. Meryem, babasının nazarında da, halkın kanaatında da Hamza'nın nişanlışı idi. Hamza'nın, ilk gençlik senelerine kadar amcası Zeyyad'ın evinde, Meryem'le aynı çatı altında yaşamış olması, sonra Meryem'e karşı izhar ettiği şiddetli alâka, haklı olarak herkeste bu umumî kanaati uyandırmıştı. Fakat bu keyfiyet şimdiye kadar ne Zeyyad, ne de Hamza, tarafından aleniyete konulmamış, Meryem'in mütalâası alınmamıştı. Zeyyad, kızını gözünden uzaklaştırmak onun dirayetli ve şuurlu mevcudiyetinin kendi hayatının üstünden çekilmesinin müşkülâtıyla başbaşa kalmamak için bu işte acele etmiyordu.

Hamza'nınki ise büsbütün ayrı sebeplerdendi. O, her

Aşk Budur 23

şeyden evvel Meryem'in kendisine meyletmesini bekliyordu. Zira kendi ifrat sevgisine mukabil, Meryem'de buna karşı bir nişane bile görmüyordu. İşte Hamza, sırf kızı ürkütmemek, büsbütün kendinden uzaklaştırmamak, daha doğrusu menfî bir cevap almamak için bu ihtiyata lüzum görmeye beraber gün geçtikçe ye'se kapılmaktan da kurtulamıyordu.

Gerçi Meryem, güzeldi, fakat ondan çok güzeller de vardı. Bununla beraber, değil yalnız Hamza'nın, bütün Hayre erkeklerinin gönlü bu kızın kalbini tavaf ederlerdi. Meryem'i bir ilahe kadar güzelleştiren bir sır varki, bunu kimse bilmiyor, görmüyordu. Cisimdeki can nasıl görülmüyorsa, Meryem'i fevkaladeleştiren bu sır da bilinemiyordu.

Meryem'in solgun bir ay gibi beyaz bir rengi vardı. Sabah sislerde buğulanmış bir çiçek gibi taze olan bu yüze, harikulade bir mahiyet veren iki esrarlı siyah gözden, ruhunun nihayete varılmayacak derinliği âşıkâr görülürdü.

Meryem'e babası, itinalı bir terbiye vermiş, Bizans'tan, ve Acemistan'dan getirttiği hocalarla, bu terbiyeye zengin bir malûmat ilâve etmişti. Genç kızın seciyesini işleyen bu saikler,[Sebep.] kabiliyetini âzamî derecede inkişaf ettirmişti. Meryem'in söz söylemesini, fikirlerinin selâbet ve isabetini, tefekkür ve zekâ hamlelerini, yaşlı ve tecrübeli Hükümdar bile takdir eder ve Müsahibi Zeyyad'ın kızını, kendi evlâdlarından fazla severdi.

24 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Saray eğlencelerinin ekserisini Hükümdar Meryem'in namına izafe ederdi. Zira sıkı bir mecburiyet olmadıkça Meryem, bu kalabalık ve umumî içtimalara iştirak etmezdi. Onun başlıca hususiyetlerinden biri de, ürkek bir gazal gibi herkesten kaçması ve cemiyetin zevk aldığı şeylerden zevk duymaması, kendi gönlüyle başbaşa kalmayı tercih etmesi idi. Muvazeneli ve makul Meryem, bu bahiste hırçın ve tekti.

Meryem'in cemiyetten kaçması sebepsiz değildi. Zira o, uzaktan yakından kendi etrafında dönen sayısız perestişkârlardan hiç birisinin gönlü üstünde tevakkuf edemez, sür'atla çevrilen bir kitabın yaprakları gibi, her sahifesinde bir sevdalı baş olan bu yaprakları, bir daha açılmamak üzere kapatırdı. Hamza, da dahil olduğu halde bütün perestişlerin, başının üstünden geçen tuğyanına karşı daima müstağni, daima bigâne oluşunu bir türlü muhit izah edemiyor, fakat kızın gönlünün, başka bir gönüle takılı olduğunu da kabul edemiyordu.

Hasılı Meryem, memleket için en hararetli bir mevzu, en parlak bir taçtı. Erkekler onun için «**gönülsüz Meryem'**» derlerdi. O, gönülsüz değildi. Bilâkis bu gönül, pek nadir kimseye nasib olan şedid bir aşk duygusuyla hisli ve uyanıktı. Bu yakıcı duygu, bir kaftan gibi kızı baştan ayağa kaplamış, onun içindir ki, muhitiyle arasına kavi bir hail olmuş ve onu yalnızlığa sürüklemişti.

Meryem'in büyük bir aşk için hazırlanan gönlü, mamur bir aşk payitahtı idi. Fakat, henüz bu payitahtın asıl hükümdarı gelmemişti. Şüphe yok ki, bu teshiri müşkül,

Aşk Budur 25

hattâ ümitsiz gönül, Hamza'nın da olamayacaktı. Teyzesinin oğlu Halid, Bizanslı heykeltraş Franklen, İbnisseyfler, Musa Taviller, sayısı hesabı unutulmuş başlar, hattâ kendisini çok sevdiğini bildiği Hamza, bile bu resmigeçide dahildi.

Meryem, gönlü muammasını kendi de bile bilmiyordu. Herkese olduğu gibi bu gönül kendi için de büyük bir sır idi. Bir aşk kaynağı olan Meryem, nasıl oluyor da hiç bir sevdanın üzerinde tevakkuf edemiyordu? Şu muhakkak ki Meryem, kendini sarmış olan aşk kudretine, seddini yıkmaya müheyya bir sele bakar gibi korku ile bakıyor ve bir gün gelip bu şeddin yıkılışının ne dehşetli olacağını düşünüyordu. Meryem'in gönlü seli, o zaman kim bilir neleri devirip parçalayacak, önüne katıp bir çöp parçası gibi sürükleyecekti. Belki bizzat kendi de bu mukavemeti mümkün olmayan kuvvetin bir kurbanı olacaktı.

Meryem, fikren yorulmuştu. Kapıdaki cariyeye seslenerek:

—Gamzeyi çağır ! dedi.

—Gamze, doğduğu gündenberi beraber yaşadıkları bir kızdı. Annesi babası da Zeyyad'ın yanında çalışırlardı. Bu kız, hislerinde ve hareketlerinde, kendi aleyhine bile olsa doğruluğu tercih eden ciddiyetiyle temayüz etmiş zarif ve hoş bir kızdı. Bahusus Meryem'e samimî bir takdir hissi ile bağlı idi. Meryem, onunla şundan bundan konuşarak dinlenirdi...

Bu gece Bizans elçisi Marküs'ün şerefine sarayda ziyafet

26 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

vardı. Dolgun bir hazine teşkil eden kervanla hükümetinin dostluğunu arz etmeye gelen elçi için parlak eğlenceler hazırlanmıştı. Hükümdar Üçüncü Menzer, bu işlere bizzat tekayyüd etmiş, bu cemiyete Meryem’i de davet etmeği ihmal etmemişti. Onun mevcudiyetinin tetvic [Tac giydirme.] etmediği bir cemiyette neş’e ve zevk tamam olmazdı ki... Meryem, herkes için, kendi içindeki manayı tahrik eden sihirli bir kabiliyetti.

Hamza, saraya giderken amcasına uğrayarak Meryem’i aldı. Havada gündüzden kalma fazla bir hararet vardı. Gece parlak ve mehtablı idi. Meryem, sanki bir işkence yerine gidiyormuş gibi sıkıntı ile konuşmadan yürüyordu.

—Bak Meryem, gökte ay var. Sen ona bakmayı seversin.

—Evet, aya yalnızken bakmak hoşuma gider Hamza.

—Hamza, sarardı, cevab vermedi. Hoş bu cevabın cevabı, sükûttan başka ne olabilirdi? Hamza, Meryem’in bunun gibi daha ne ağır sözlerine tahammül ederdi. O, kendi mevcudiyetinin, Meryem’in her müsbet hissinin engeli, her güzel hissini mecruh eden bir diken olduğunu anlıyordu. Meryem, bediî duygularında bile Hamza’nın iştirakine tahammül edemiyordu.

Sarayın kapısına kadar konuşmadan geldiler. Kendilerini karşılayan hademe, büyük avluyu meşale ile rehberlik ederek geçirdi ve onları gene elinde meşaleli bir cariyeye bıraktı. Bu cariye her gece Hamza’yı aynı yollardan, aynı merdivenlerden geçirerek yukarıya çıkarılmaya memur

Aşk Budur 27

olan kızdı. Etrafı iyice aydınlatabilmek için onlardan iki üç basamak ilerde gidiyordu. Bu, esmer, uzun boylu, tombulca bir kızdı. Meşaleyi tutan kolu, ufkî olarak yana açılmış, bileklere doğru mevzun bir hatla incelen bu kol, gergin ve sert görünüyordu. Bu kolun müntehasındaki küçük esmer eli, meşalenin sapını sımsıkı tutmuş bir heykel kadar hareketsiz ve sabitti.

Kız vakur ve ciddî idi. Üçü de konuşmadan yürüyorlardı. Yalnız postların emdiği ayak sesleri yanak yanağa konuşan iki sevdalının fısıltısı gibi birbirine karışıyordu. Meryem, :

—Ne hoş bir kız Hamza, dedi.

Hamza, hemen :

—Evet., ismi de kendi gibi güzeldir: Tebessüm!

Meryem, kızı daha iyi görebilmek için merdivenleri hızla çıkararak ona yaklaşmıştı; cariye bu alâka üzerine hafifçe gülerek Meryem'e baktı. Hakikaten isminin manasına sahib bir kızdı. Dudaklarında tesbit olmuş tebessüm o kadar tatlı ve sıcaktı ki, Meryem, de ona aynı candan ve arkadaşça bir gülüşle mukabele etti.

Sarayda daha bunun gibi nice Tebessümler, nice yüzlerce güzeller vardı. Meryem, Hamza'nın bu demet demet çiçeklere, bu devşirilmesi kendi arzusuna bağlı mebzul ve güzel kokulu güzellere uzak kalıp kendi ümitsiz sevdasının esiri oluşuna hayret ediyordu. Hamza, bunlardan biriyle telezzüz etse, ne iyi olacaktı. Mümkün olsa Meryem, onu zorla bu vadiye sevk ederdi.

28 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Yukarı çıktıkları zaman kalabalık onları selâmlamak için bir ân donmuş gibi durdular. Fakat derhal canlanarak mübalağalı cümleler ve nümayışkâr hareketlere başladılar:

—Hoş geldin Meryem, hoş geldin bahtiyar Hamza, ! Diye bağırmaya başladılar.

—*Meryem, bu gece gökten düşmüş bir melek gibi güzel!*

—*Meryem, ebedî fecir..*

—*Meryem, hayat..*

—*Meryem, bizim tacımız..*

—*Hayrenin kalbi Meryem...*

Fakat Meryem'in kalbi kimin, aşkı kime bu belli değildi...

—*Arap şairlerinin ilham-kârı Meryem, varol bizim sevdamız...*

—*Bir kadın sesi, kıskanç ve huysuz bir ses :*

—*Hamza, Meryem'den güzel !*

—*Bir başka ses :*

— *Elbette güzel.. Ben Hamza, olsam yüz Meryem'i etrafımda pervaneye döndürürüm.*

—*Bir erkek sesi araya giriyor :*

—*İyi ki olmamışsın.. Çünkü sen de bizim gibi onun etrafında pervaneye dönerdin.*

—*Haydi oradan münasebetsiz.. Çok içmişsin galiba..*

Aşk Budur 29

—Keşki sarhoş olsaydım, sizi memnun edecek daha neler söylerdim.

Erkek bir kahkaha fırlatarak uzaklaştı.

Sesler devam ediyordu.

Meryem, vekarla ve hakikaten tecessüt etmiş bir ruh lâ ti fesi gibi masum ve harikulâde ayakta duruyor, bu sihirli kameti çevreleyen halka gittikçe daralıyordu. Her ağzından bir türlü taşkın seda fıskırıyordu.

Her hitap, hedefe düşmüş bir ok gibi kızın kalbini deliyor. Meryem, bu sahneleri, bu nümayişleri bildiği ve bu dağdağadan zevk yerine elem duyduğu için değil midir ki, tenhaliği kendine hemhal etmiş, yalnızlıkta gönlüne istirahat ve selâmet bulmuştu. Kız, böyle resmî davetlere, bir taraftan hükümdarın, bir taraftan da babasının tazyiki ile naçar sürüklenirdi.

Meryem, için kalabalığın içinden çıkmak, kurtulmak hemen imkânsızdı. Gözleriyle Hamza'yı aradı. Burada en emin melce onun dostluğu ve refakati idi.

Meryem'in gözleri bir kerre daha Hamza'yı aradı. O da kendisi gibi asabı ve ezilmiş bir halde, bu sıkışık halkayı çözmek için beyhude uğraşıyordu.

Bereket versin ki bir ses, Hükümdarın elçi ile beraber birinci divanhaneye geçmekte olduğunu haber verdi. Meryem'in etrafını çevreleyen muazzam halka, hatiften emir almış gibi birden gevşedi, kız da yavaşça aralarından süzülüp çıktı. Fakat ilk karşılaştığı,

30 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Hükümdarla, kendine takdim edilmek istenen elçi oldu.

Bizansın büyükelçisi Marküs, ufak tefek, sarı saçlı, sarı benizli, hatta çamur rengi sarımtırak gözlü bir adamdı. Yanaklarının soluk rengi üstünde henüz tokat yemiş gibi yol yol kırmızıçizgiler vardı. Ağzını etrafı, bir dudaktan ziyade mor bir şeritle çevrilmiş gibi idi.

Elçi Marküs'ün simasında en dikkate değen nokta, bu çamur rengi gözlerin itimatsızlık veren cüretli ve müstehzi bakışları idi. Maamafih, bu bakışlarda inkâr edilemeyecek şeytanî bir zekâ ve kurnazlık vardı.

Meryem'in tahammülsüzlüğü son haddine varmıştı. Bir kolayını bulup bir an evvel bu zevk ve safa mahşerinden kaçmak istiyordu. Fakat Marküs, Meryem'e adeta neşideler söylemeye başlamıştı. Bu muhavere, ilk tanışan kimselerin riayet edeceği resmiyet hududunu çoktan aşmıştı.

Hükümdarın raks için emir vermesi ile herkes gibi elçi de Meryem'in yanından ayrılarak yerine oturdu.

Bu gece ilk oynayacak kız, sarayın en güzel cariyesi ve Hükümdarın en ziyade beğendiği Selime idi. Bu kız Marküs'e, Bizansa hareket edeceği zaman hediye edilecekti.

Selime levend bir güzeldi ve güzellik sıfatını temsil eden emsali az bir âna malikti. Yüzünün ve vücudunun her parçasında mübalağalı, taşkın bir cazibe vardı. Yalnız, sırtını ve omuzlarını sımsıkı örten, sonra katî helezonlarla dizlerine düşen saçları bir hazine sayıla-

Aşk Budur 31

bilirdi. Uçları birbirine yakın iki kumral kaşın altında, gene o renkte gözleri, tombul bir kızılılık gibi kıp kırmızı dolgun dudakları vardı Bu müstesna başın kaidesi olan muntazam omuzlardan başlayan vücut hattı, kusursuz ölçüler ve nisbetlerle topuklarına kadar iniyordu. Bu güzel başla, bu güzel vücudu birbirine bağlayan, uzun beyaz boyunda esatiri, bir sanemin bakir letafeti vardı.

Marküs'ün müstakbel cariyesi en câlâk oyunlarından birini oynuyordu. Cariyenin âdeta kemiklerinden tecrid edilmiş gibi yumuşak, seyyal vücudunun hareketleri, bilhassa Marküs'ün önünde merkezileşerek akla gelmez meharetle gösteriyordu. Bütün gözler kızın oyununu sonuna kadar adesevî [Mercek. Uzağı yakın veya yakını uzakta görmeğe yarayan dürbün veya mikroskop camı.] bir hassasiyetle takib etti.

Yemekle beraber diğer cariyelerin oyunları ve gürültülü bir musiki de başlamıştı. Meryem, sofrada, en âsude, en emin yer olarak Hamza'nın yanını intihab etmiş ve bunu öyle süratle yapmıştı ki, kimse bu emri-vakii tashihe imkân bulamamıştı.

Meryem, içkinin ve üryan kızların şehevî hareketlerine dalan cemiyetin iz'acından hemen hemen kurtulmuş gibi idi. Herkes rakısla ve kızlarla alâkardı. Yalnız Elçinin dudaklarına götürdüğü her kadehle, Meryem'i tecessüs eden bakışı ziyadeleşiyordu.

Gitgide mütehevvir bir çağlayan gibi coşan sazın ahengi, yarı bitab davetlilere, maveraî bir ufuktan gelen şadalar

32 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

gibi derin, müphem tahassüsler veriyordu. Hemen bütün cemiyet yarım şuurla kalmıştı.

Böyle zamanlarda hisli buluşlarıyla Meryem'in imdadına yetişen Gamze, gene bir kolayını bularak kızın yanma sokuldu :

—Hademeye söyledim; üst kattan bahçeye çıkan köprü'nün kapısını açtı, istersen Hamza, seni oradan götürsün. Hükümdar sıkıldığını hissetti, bir şey demez» Ben kalır vaziyeti idare ederim, dedi.

Meryem, sarayın üst katını bahçeye bağlayan köprüye çıktığı vakit, parmaklıkları saran güllerin havayı işba haline getirmiş kokusuyla karşılaştı.

Bu tabîî ve bol ıtır, bir az evvelki izdihamın vücudunda teksif ettiği sıkıntıyı ilk hamlede tadil etti. Bol, geniş bir nefes aldı.

—Çok sıkıldın değil mi Meryem, ?

—Hem de pek çok...

—Gamze bu kolaylığı bulmasaydı, biraz sonra sarhoşlar sızınca ben seni kaçırıacaktım.

—Bu köprüden bir kere daha kaçmıştık, hatırlıyor musun Hamza?

—Hiç hatırlamaz olur muyum? Fakat o zaman gül mevsimi değildi. Üstünde pembe bir elbise vardı, eteğin çalıya takılıp yırtılmıştı...

Meryem'in tamamen unuttuğu bu teferruatı, Hamza,

Aşk Budur 33

henüz olmuş gibi canlı ve müselsel bir irtibatla hatırlıyor ve söylüyordu. Meryem, bir az daha müsamahakâr olsa genç adam kim bilir daha neler söyleyecekti. Fakat kız bu müsaadeyi vermedi, kesif bir cisimden ziyade şu baygın kokulardan düzülmüş kadar lâtif olan köprüyü, bir rüya gibi sür'atle geçerek, sık ağaçların esmerleştirdiği yola girdi.

Gece mehtablı idi. Her yer bembeyazdı. Top top açılmış güller, yeşil yaprâklar, uzun büyük köprü, hasılı bütün tabiat aynı renkte görünüyordu. Her taraf dumandan, yahud ince tül den bir kaftan giymiş gibi beyazdı. Havada mutlak bir sessizlik ve rahavet vardı.

Yalnız gökten suhuf iner gibi düşen tek tük yapraklar, bu sahnenin yegâne sadasını teşkil ediyordu.

Onlar şimdi bahçenin üst kısmında idiler. Sarayın avlusuna giden aşağıdaki bahçe, büyük fenerlerle yer yer aydınlatılmış, büyük havuzun etrafına meşaleler konmuştu. İki büyük meşalenin ziyası, bu durgun suyu, altından bir köprü gibi baştan başa katediyordu. Bunlar, sanki üstümden yürünecek sabit yollardı.

Hamza, buldukları hâkim mevkiden bu manzarayı görmek bahanesiyle durdu. Meryem, de bir ağaca dayanarak onu bekledi.

Hamza'nın bir ân olsun Meryem'le baş başa kalmanın zevkinde yaşamak istediği görülüyordu. Ne olurdu, Meryem, bir şey söylese, liîç olmazsa deminki gibi bir hatıradan bahsetseydi.. Bu hatıraların hepsi, genç adama

34 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

can veriyordu.

Fakat Meryem, dayandığı ağaçta, kendi gönlünün sesini dinleyerek bekliyor ve konuşmuyordu.

Karşılarında sarayın heyulası, her aydınlık penceresiyle yer yer parlıyordu. Tabiat, sızmış bir sarhoş gibi sükûta dalmış... Şu çep çevre görünüş, efsanevî bir âlemden kopup düşmüş bir sihir, dehşet verici bir büyü müydü? Zira bu gecenin güzelliği ve sükûneti, hakikati vehim zannettirecek kadar kat'î ve muannid...[inatçı, inat eden.] Şu saraydan taşan sesler de olmasa, Hamza, dünyada olduğunu büsbütün unutacak...

Bu sesler ona, bir az evvel yaşadığı müşkül, azabil saatları hatırlatıyor. Yüreğini dağlayan kıskançlığı belli etmemek için zavallı Hamza'nın renkten renge giren çehresi, kaç nikahın altında gizlenmiş bulunuyordu.

Hamza, sevda bahsinde, kendisiyle yarış edebilecek, Meryem'i kendi kadar sevecek bir insan tasavvur edemiyordu. İşte Meryem'i şiddetle benimsemesi de bu sevdadan ileri geliyordu.

Hamza, etrafına baktı. Ay iyice yükselerde idi. Yıldızlar bile bu gecenin mahremiyetine hürmet ederek derinliklere çekilmiş gibi idiler. Havada o kadar mutlak o kadar kai'î bir şessizlik vardı ki, hava tabakaları, sarayın gürültülü çatısının hayhuyunu olduğu gibi aksettiriyordu. İki de biraz evvel kendilerinin de içinde buldukları bu karmakarışık sedaları dinlediler Meryem':

—Gidelim mi Hamza, ? Dedi.

—Peki, Meryem, nasıl istersen.

Yavaş yavaş yürümeye başladılar. Yol, tatlı bir meyille hurmalıkların arasına giriyordu. Dua eden birer el gibi gök yüzüne kalkmış yaprakların arasından ayın beyaz şevki, her ikisinin de üstüne gelişi güzel, firarı nakışlar vuruyordu.

Hamza, bir adım geride kalarak, yandan, bu ışıkların, bu beyaz lekelerin, sevgilisinin yüzünde dolaşmasına bakıyordu. Bu saf ve temiz yüzde, ne ezici, ne harab edici bir düşünce vardı. Meryem, acaba ne düşünüyordu? Halbuki Hamza'ya sorsalar, o, Meryem'den başka bir şey düşünmüyor, bir şey bilmiyordu. Hamza, maddeten kendine bu derece yakın olan bu vücudun hissen kendinden ne kadar uzak olduğunu düşünerek ihtiyarsız bir hareketle titredi.

Gökyüzünde kopuk kopuk bulutlar çoğalmıştı. Ay bazı bazı bunlardan birinin arkasına gizleniyordu. Gene bir defasında karanlığın ve yorgunluğun tesirile Meryem'in ayağı bir taşa ilişerek sendeledi ve bir ağaca çarptı. Hamza, göğüsüne hançerle vurulmuş gibi bağıracak, ne yaptığını bilmez bir halde Meryem'e doğru atıldı ve kıza sarıldı. Hamza, bu halile, sırf sevgilisini tehlikeden kurtarmak isteyen bir samimiyetiyle masumdu. Fakat Meryem'in "hiç bir yerim acımadı, üzülme Hamza, diyerek verdiği mükerrer teminatla akli başına geldikten sonra da Hamza, gönlünün verdiği hissî bir emirle Meryem'i bir türlü kollarının içinden bırakamıyordu. Fakat, kendi müteheyyiç hisleri ve şedit heyecanına

36 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

rağmen Meryem'in heyecansız ve sakin kalbi, bu kolların mütehallik [Bir huy edinen, huylanana. Huyu olmayan bir şey ile tekellüf edip o ahlâka alışan.] savletini [Saldırma. Ani ve şiddetli atılış.] hissetmeyip, bilâkis bu çemberden kurtulmak için kat'î bir azımla gerilen vücudu, sarih ve canlı bir ihtar gibi Hamza'nın kollarını gevşetti. En belîğ bir ifade ile Meryem'i bırakmak, hem de bir daha yaklaşmamak üzere bırakmak lâzım geldiğini anlatmış oldu.

Duygular manzumesinin sezdiği hakikatlar, çok defa kelimelerin izah ettiği sözlerden daha yanılmaz hükümler taşır. Hamza, da daima, hassas bir ibre gibi, Meryem'in hislerinin mümessili olan hareketlerine dikkat eder, onları, sözle ifade edilmişden daha iyi anhyarak, bu arzuların icab ettirdiği taraf teveccüh ederdi.

Şu muhakkaktı ki, Meryem'le gündend güne aralarındaki mesafe genişliyor ve genç kız, istikameti meçhul bir semte doğru alabildiğine gidiyordu. Bu gidiş nereye idi? Hamza, Meryem'in her hangi bir gönlün arkasından gittiğini asla tasavvur edemiyor, bununla beraber Meryem'deki aşk kabiliyetinin de gündend güne tekâmül ederek onu dayanılmaz cazibesine doğru çektiğinde de şüphe etmiyordu.

Şimdi şu önünde yürüyen sevgilisini nasıl görüyorsa, bu hissinde de aynı vüzuh [Saldırma. Ani ve şiddetli atılış.] ve katiyetle aldanmadığını seziyordu. Güzel, ateşin, gümrak duygulu Meryem, Hamza'dan uzaklaştığı nisbette aşka, Hamza'yı ürküten meçhul bir aşka doğru

gidiyordu.

Aralarında artık sık sık vukua gelen vakaların, kendi aleyhine kaydettiği neticeler, bu hükümleri katileştiren birer imza gibi inkâr götürmüyordu.

Hamza, o geceyi çok buhranlı geçirdi. Sabahleyin erkenden uyandı. Güneş yavaş yavaş, sabah sisini bir gelin duvağını kaldırır gibi çekip aldı.

Şimdi her taraf daha vazıh, daha sarıh hatlarla tebellür etmeye başlıyor, tatlı inhinalarla [Eğilme, münhani olma, yay biçimine girme, kavislenme.] oymalanmış tepelikler, bahçenin musanna [sanatlı bir şekilde yapılan, çok süslü] tarhları, bir güzelin yüzündeki gamzeyi hatırlatan, şu bir noktası batmış, çukurlaşmış kum dağı... henüz yapraklarındaki rutubet kurumamış hurma ağaçları, artık hep meydanda idi... tabiat, rehavetli hülyasından uyanıyor Hamza, bu güzelliği hırpalayacakmış gibi soluklarını korkarak alıp veriyordu.

Bu tabiî güzellik, onu bir an için müteselli etmişti. Fakat bu, bir nevi sahte siperdi. Dün geceki vak'anın acısını unutmak için kendi kendini avundurmak istediği bir kaçamak yolu... Hiç Meryem'in sözlerini, hareketlerini unutmak için tabiat güzellikleri ona bir deva olabilir miydi? Hamza, bunlardan ne kadar kaçsa, ne kadar unutmak yollarını araştırırsa, artık günden güne gerilen bu vaziyeti bir neticeye bağlamak lâzım olduğunu, bütün dehşetine rağmen zarurî görüyordu.

38 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Hamza, muhakemesini zorluyor, fakat bir karare doğru gidemiyordu. Ya Meryem’le evlenmeli yahut ta ondan ayrılmalı, bu gülünç vaziyete bir nihayet vermeli idi. Birinci ihtimali düşünürken, buna kendi bile güldü. Meryem’in kocası olmak, ona Kafdağı’nı aşmaktan da müşkül görünerek hemen ikinci şıkka atladı; yani Meryem’i terk etmek !

Fakat Meryem’i terk etmek, Hamza’nın elinde mi ki, bunu düşünebiliyor ve bunu velav bir an için olsun hatırına getirebiliyordu? Sevgilisini kendi ihtiyariyle bırakmak! Bu nasıl kabil olabilirdi?

Hamza, bunu da şiddetle reddetti. O halde, gene mi bir karar veremeyecek, gene mi bir erkek gibi hareket edemeyecekti ? Birden bire genç adam beşaret almış gibi ferahladı. Olsa olsa bir müddet için Meryem’i arayıp sormaz, ondan bir müddet için olsun uzak yaşardı. Kim bilir belki Meryem, de bu suretle onu özlerdi.

Bu karar onu, biraz evvel düşündüğü ayrılık tehlikesini bertaraf etmiş gibi sevindirdi. Hemen yerinden kalktı, süt babasına gitmek üzere atına bindi.

Sütbabası, Hamza’nın vasi hurma fidanlıklarının bir kısmının idare eden bir ihtiyardı.

İnce bir dereboyunun iki tarafında uzayıp giden hurma ağaçları, sütbabanın kendi gayretiyle bir çiftlik haline koyduğu küçük evine müntehi olurdu.

Hamza, güneşin şiddetinden yorgun ve bitab, için için yanan dereboyundan gidiyordu. Her zaman yeşille sarı

Aşk Budur 39

renjin halitasından mülevven olan sular, şimdi güneşin kuvvetli ziyasından adeta beyazlaşmış, beyaz alevlerle yanıp duruyordu. Sonra kökleri suda, fakat başları gene suya eğilmiş sazların ne sönmez bir ateşi, ne büyük bir aşkı vardı. Su, hep su.. Ortada ise, sudan tenebbüt [Büyüme. Yerden çıkıp biten nebat gibi yetişmek.] etmiş ve gene zuhur ettiği bu masdara [kaynak, bir şeyin çıktığı yer.] baş uzatmış narin bir münhani, yay gibi ince bir vücut.. Onların bütün varlıkları, bu suya kanmayan varlıktan ibaret...

Hamza, niyazkâr bir teşnelikle mihveri bükülmüş, ateşin bir dudak gibi dereye ebedî bir buse ile birleşen sazlara gıpta ile baktı ve kendi gönlü ile bunların arasında sıkı bir müşabehet buldu. Onun vücudu da Meryem'in sevdasında yaşıyor ve gene hayat emmek için ona doğru bütün varlığı ile sarkıp uzanmıyor muydu ?

Hamza, iradesiz bir hareketle, atının karnına iki ayağını da vurdu ve dizginleri şiddetle çekti. Hayvan geri döndü, geldiği istikamete doğru mütehevvir bir savletle koşmaya başladı. O kadar ki nalların kabarttığı kum tabakası, süvariye de, hayvanı da kalın bir perde gibi örtmüştü. Ortada, yolun imtidadınca [Uzanmak. Uzayıp gitmek.] uzayan bir dumandan başka bir şey görünmüyordu. Güneş, Hamza'nın takib ettiği yolun tam karşısında idi. Genç adam sanki dünyadan atlayıp, turuncu, mor, kırmızı boylar püsküren güneşe yetişmek, onun ateşin çarhına dahil olabilmek için böyle sür'atle koşuyor, koşuyordu. Amcasının evine geldiği zaman kendi de,

40 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

hayvanı da harab bir halde idiler. Hamza, Meryem'i görmemek için biraz evvel verdiği kararını çoktan unutmuşa benziyordu. Şuursuz bir kafa, Meryem'den başka her şeyden boşalmış bir idrakle kapıdan içeri girdi.

Her vakit attan inmesine yardım eden kapıcıdan itibaren, dehlizlerde, taşlıklarda tesadüf ettiği kadınlı erkekli bütün hizmetkârlar, onun toz toprak içinde bu heyecanlı gelişine bir mana vermeye çalışarak hayretle birbirlerine bakıyorlar, korkudan seslerini çıkaramıyorlardı.

Hamza, doğruca Meryem'in dairesine koştu. Kapı aralıktı. Meryem, büyük geniş sedirin üstünde oturuyordu.

Başını bir kolunun üstüne koymuş, yüzü bu kolun kavsi içinde görünmüyordu. Bol ve beyaz elbisesinin geniş etekleri sedirden aşağı sarkmış, yalnız ayaklarının ucu meydanda kalmıştı. Bir zambak demeti kadar beyaz ve temiz Meryem'in tam karşısına gelen bir küçük minderde Halid, elindeki kitaptan şiir okuyordu. Bu şiirler muhakkak ki Meryem, için, hem de bizzat Halid tarafından yazılmış olacaktı. Memleketin en yüksek şairlerinden olan Halid, kimbilir Meryem, için neler söylüyordu. Hamza, işitiyor, fakat anlamıyordu. Halid'in ağzından çıkan her bir heca, genç adamın menfi duygularına çarparak dökülüyor, samiasına yol bulamıyordu. Hamza, bugün Meryem'in yanında, değil rakiblerinden birini görmek, hattâ kızın hoşlanabileceği her hangi camid bir cisme bile tahammül edemeyecek bir halde idi.

Aşk Budur 41

Yerdeki postlar Hamza'nın ayak seslerini emdiği için, yavaş yavaş ilerleyerek odaya girişini ikisi de duymadılar.

Meryem'in esasen yüzü örtülü idi. Hamza, bu sahnenin neticesine metanetle intizar ediyordu.

Her halde bir kaç saat evvel Hamza'nın, kurtulduğunu zannettiği tehlike tahakkuk etmek üzere idi.

Halid bir şiiirden ötekine geçmek için bir lâhza durmuştu. Meryem, bunu fırsat bilerek ve vaziyetini hiç bozmadan ;
—Halid kitabı götürme belki okurum! dedi.

—Meryem, bu nazik ihtarla Halidin gitmesinden memnun olacağını anlatmak istediğin şüphe edilmezdi. Her halde bir insan bundan daha nezaketle istiskal olunmazdı. Halid de bunu anlamış gibi kalktı, fakat başını çevirdiği zaman, Hamza'nın cansız bir kaya gibi sert, renksiz çehresiyle karşılaştı.

—İki erkek te aynı gayızlı nazarlarla birbirlerine baktılar.

İkisi de, büyük mücadelelerin başlangıcını gösteren korkunç sükûtlarında devam ediyorlardı.

Meryem, Halid gitmeden vaziyetini bozmamaya karar vermiş olacak ki, teyze zadesinin veda etmesini bekleyerek hiç kımıldamıyordu.

Halit bir aralık Meryem'in bu hareketsiz başına baktı. Hamza, da onu takib etmekte gecikmedi. Bu baş günahsızdı. Burada cereyan edecek herhangi bir hadise, onu şiddetle müteessir edecekti. Her ikisi de bu

42 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

müşterek hissin tesirile biraz sükûnet buldular. Hem Halit, Hamza'nın dillerde dolaşan sevdası karşısında uzaklaşmaktan başka ne yapabilirdi?

—Gidiyorum Meryem..

—Güle güle Halit..

—Halit Hamza'nın biraz evvel girdiği aralık kapıdan bir hayal gibi süzülüp çıktı.

Meryem, biraz sonra başını kaldırıp Halidin boş minderinin yanında Hamza'nın mütehayyiç kametini görünce, şu azıcık zaman içinde mühim bir hadisenin geçmiş olduğunu hissetti.

Hamza'nın halinde, şimdiye kadar hemen hiç görmediği müteaddî bir cür'et vardı. Sanki hakikî hüviyeti, meçhul bir el tarafından ihtilas edilmiş, onun yerine Meryem'in tanımadığı korkunç bir şahsiyet getirilmişti. Hamza'nın sesi de, dürüşt ve cür'etkârdı.

Meryem'in:

— Hoş geldin Hamza'!

Diye selâmlamasına, bozuk, raşeli ve anlaşılmaz bir sesle mukabele etti.

—Meryem, bu adamın senin odanda ne işi var ?

—Meryem, doğrudan doğruya bu سوالin cevabını vermeden, Hamza'nın hasta olup olmadığını anlamak istedi.

—Hamza, ne oldu sana bugün, hasta mısın yoksa?

Aşk Budur 43

—Bu seni alâkadar etmez. Bana cevap ver !..

—Hamza, bu sözleri Meryem'e söylediğine kendi de

—inanamıyordu. Fakat söylüyordu, daha da söyleyecekti.

—Niçin cevap vermiyorsun ?

—Benim vereceğim cevap, senin سوالinin içinde olduğu için susuyorum : Sen amcamın oğlu isen, o da teyzemin oğludur. Sen hangi sıfatla bu odada bulunuyorsan, o da aynı karabet icabiyle geldi. Benim şiiir sevdiğimi bildiği için bir kitap getirmiş okuyordu.

—Ya o, bütün gün gelen küstah heykeltraş Franklen ?

—Biliyorsun ki heykelimi yapması için Yunanistan'dan buraya onu siz getirttiniz. Babam ve sen. Şimdi de kendi kabahatinizi bende arıyorsunuz öyle mi ?

—Meryem, Hamza'yı yatıştırmak ümidiyle tekrar sesini tatlılaştırdı ve sözün mecrasını değiştirmek için:

—Bak Hamza.. Heykel şurada.. Perdenin arkasında.. O kadar güzel oluyor ki... Bu heykeli bütün Bizans ve Roma san'atkârları merak ediyorlarmış.. Gel bakalım çok bir şey kalmadı, bitmek üzere...

Meryem'in böyle sükûnetle izahat verişi, Hamza'yı saran şüphe ve kıskançlık kaftanını çekip çıkarmak için müracaat ettiği bu uslu ve samimî tavırlar, erkeği büsbütün çileden çıkardı.

—Meryem! Sözü lüzumsuz istikametlere çevirme! Sana sorduğum suallerin cevabını ver. Ne Halit akrabalık

44 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

yüzünden, ne de Franklen vazife dolayısıyla gelmiyorlar. Bunlar zahirî bahaneler... Ben onların sana olan hakikî izafetlerini soruyorum.

Meryem, Hamza'yı aldatmak için sahnevî bir mürailikle hakikati tahrif etmiyordu. Sırf Hamza'nın aşkına hürmeten, bu kıl kadar ince bağı şimdiye kadar koparıp atmamıştı. Fakat mademki Hamza, bunu anlamıyordu, o halde Meryem, ne diye hâlâ ona acımakta devam edecekti ?

—Hamza, kendine gel.. Bana hangi salâhiyetle sual soruyor ve niçin cevap bekliyorsun ? Bunu bana izah et... Ben söyleyeceklerimin hepsini söyledim. Keşki senin şüpheleri doğru olsa, keşki Meryem'in bir sevdiği olsaydı...

Hakikatin acı tokmağı, Hamza'nın başına bütün şiddetiyle indi. Evet, Meryem'e bu âmirane sualleri neden ve ne hakla sorabilmişti? Meryem'le bütün rabitası, kan hareketinden sonra bir kuru vehimden ibaretti. Onun Meryem'e ne nisbeti vardı ki, böyle küstahça kafa tutabiliyordu? Hem Meryem'in masumiyetinden şüphe ettirecek bir vakaya mı şahid olmuştu ki onu hırpalıyabiliyordu?

Hamza, vaziyeti kısaca tahlil edince, büyük bir mahcubiyetle başı önüne düştü.

Meryem, Hamza'nın bu hissini duymakta gecikmedi. Sesini tekrar tatlılaştırdı. Artık o da bu sahnelere bir nihayet vermek, Hamza'nın kendi üstünde tasavvur ettiği

Aşk Budur 45

hal ve istikbal ümidlerini kökünden keserek bu işi bitirmek istiyordu. Hamza, bilerek bilmeyerek buna muvafık bir zemin hazırlamış bulunuyordu. Hemen bu vaziyetten istifade etmek lâzımdı. Belki de Hamza, Meryem’i temellük ümidlerini kat’î olarak kaybederse, hı müşevveş ve helecanlı vaziyetten kurtularak rahat eder, hayatına yeni bir istikamet çizerdi. Meryem, aralarındaki bu mevhum bağı koparacak olursa Hamza’ya bir iyilik etmiş, onu bir derdden kurtarmış olacağını düşünüyordu.

Hamza, bana karşı olan hissiyatın bence malûm ve hürmete şayandır. Fakat seninle şimdi iki arkadaş, dertleşen iki dost gibi konuşalım. Zira bundan sonra da senden yalnız bu dostluğu, bu arkadaşlığı amcamın oğlu Hamza’yı arayacağım. Bana karşı olan hislerine artık bir had çekmek, onları başka bir istikamete döndürmek zamanı geldi

—Sen, tanıdığım ve takdir etiğin insanların en başındasın. İnsanî hislerin, dostluğun, merd arkadaşlığın hayatımın kıymetli bir kısmını işgal eder. Fakat yalvarırım sana Hamza, artık bu mevzuu halledilmiş bilelim.

—Belki sözlerim seni rencide etti. Fakat buna sen sebep oldun.

—Sonra şunu da söyleyebilirim ki etrafımı çevreleyen adamlar, Halidler, Franklenler, hasılı bütün insanların sevgisi, üstünde bir nefes bile tevakkuf etmediğim oyuncaklardır.

46 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Meryem, yerinden kalktı. Biraz evvel işaret ettiği perdeyi çekti. Bitmek üzere olan heykel meydana çıktı.

—Bak Hamza, emin ol ki bana ithaf edilen her hangi bir şeyle ne alâkadarım, ne de onları kaybetmekle bir teessür duyarım.

Meryem, narin vücuduyla heykelini kucakladı, süratla pencereden dışarıya fırlattı, Heykel taşlıkta büyük bir gürültü ile parçalandı

Hamza, kızın hareketine mani olmak için koşmuş, fakat yetişememişti. Heykeltraş Franklenin şaheseri, bir toz yığını halinde şuraya buraya dağılmış kalmıştı.

Meryem, aynı çeviklikle gene koştu ve Halidin bıraktığı kitabı da parçaladı. Kızın kitabı almak için istical eden eli, Hamza'nın Babil kervanından kendisi için aldığı Acem sanat eseri bir çiçekliği de devirmiş, o da bu ift'irak faciasının kurbanı olmuştu.

Hamza, donmuş kalmıştı.

Meryem, müteheyyic devam etti. Sanki başkası söylüyor da Meryem, dinliyordu. Hamza'ya ümid verecek sözler söylemiyor, bilâkis tam bir samimiyet halinde, adeta kendi kendine hitab ediyormuş gibi konuşuyordu.

— Hamza... ben şimdiye kadar hiç bir tarafa gönül bağlamadım. Şu parçalanan kıymetli eserler gibi, o eserlerin canlı birer nüshası olan vücüdlardan da gönlüme karargâh aramıyorum. Nafile, benim üzerime töhmet koyma. Sen, mizacımın büyük bir aşk istidadıyla

Aşk Budur 47

yuğurulmuş olduğunu en yakın bilenlerdensin. Fakat bu inkişaf etmemiş duygu, belki de ömrümün sonuna kadar hiç kimseye sıçrayamayacaktır. Zira bu aşk ihtiyacı, his kayıtlarının esaretine mütehammil değildir. Benim endişem, bu serabı duyguların esaretine bağlanamaz.

—Ben kimseyi sevmedim. Seveceğimi de zannetmiyorum, müsterih ol Hamza!

Hamza, artık nasıl müsterih olabilirdi? Meryem'in (kimse) kelimesiyle ifade ettiği zümre içinde kendi de dahildi. Hem müsterih olabilmesi için Meryem'in tavsiyesini tutabilmesi, sevdasını başka istikamete döndürebilmesi lâzımdır. Halbuki Meryem, ona, en yapamayacağı şeyi teklif etmişti. Eğer Meryem, aşkı bilseydi ona "aşktan vazgeç,, diyemezdi. Hamza'ya her şey teklif edilir, her şey söylenir, fakat bu asla !

Biraz evvelki kükremiş arslana benzeyen Hamza, sevgilisinin bu sarıh tenbihiyle kendi vaziyetini ve bir gün olup onun gönlüne sabih [Güzel, latif, şirin.] olması ihtimalinin nasıl katî bir darba ile yıkıldığını görüyordu.

Hamza, Meryem'den muvakkat olsun uzak bulunmak kasdıyla kırlara doğru başı boş giderken, niçin atının dizginlerini kısarak Meryem'e, kaçtığı, sakındığı bu tehlikeye doğru azamî suratla koşmuştu. Bu vaziyeti bir an evvel tahakkuk ettirmek, şiddetle içtinab ettiği bu hadiseye ön ayak almak için mi?

Meryem'den kaçan Hamza ile, Meryem'e koşan Hamza, aynı şahıs değillerdi ki... Birincisi, bir his sahtekârı,

48 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

kendini bile hile ile aldatmak isteyen bir mürai idi. İkincisi, olduğu gibi görünen, nikabsız, dürüst ve samimi idi.

Hamza, şimdi bu iki şahsiyeti mukayese ederken hangi Hamza'yı yaşatmak, hangisini öldürmek lâzım geldiğini düşünüyordu. Meryem'i memnun etmek için, her halde ikinciyi öldürmek lâzım gelecekti. Aşkını saklayamayan, her ne bahasına olursa olsun onu itiraf eden Hamza, artık yaşayamazdı. Meryem'in yaşadığı dünyada, ancak birinci, nikâhlı Hamza, yaşayabilirdi. Hoş bir gün bunların ikisini de öldürmek Meryem'i büsbütün Hamza'dan kurtarmak ne iyi bir fikirdi.

Hamza'nın aşkı artık her zamankinden daha müşkül, daha acınacak bir safhaya girmişti. Meryem'in hislerine alenen muttali olmak, onu aşkıdan vaz geçirmek şöyle dursun, müstear bir hüviyet içinde daha sinsî, daha derunî yanıp yakılmaya sevk ediyordu.

Bu güne kadar Meryem'in evine bir amcaoğlundan daha salâhiyetli, daha serbest, âdeta sevgilisine yarı sahihmiş gibi girip çıkıyordu. Meryem, de onun akrabalık ve dostluk perdesi altında gizlenen alâkasını müsamaha ediyor ve ona hürmetkâr davranıyordu.

Eğer böyle bir vakaya sebebiyet vermeseydi, yani Meryem'i açıkça hislerini söylemeye mecbur etmeseydi, belki de uzun bir zaman, belki de ebediyen bu evin müdavimi ve sevgilisinin mahremiyetinin en yakın bir aşinası olarak kalacaktı.

Aşk Budur 49

Meryem, de bu hadiseden, çok müteessir olmuştu. O, Hamza'ya her zaman acır, ıstıraplarını giderememek çaresizliği karşısında, her zaman üzüntü hissederdi.

Meryem, aşkın sebebiyet verdiği hataların şayanı af olduğunu, bu günahların kefareti kendi içinde olduğunu bilirdi. Onun için Hamza'yı bu dürüst harekâtından dolayı mazur görüyordu.

Hamza, arasıra gelip kendisini görmeliydi, eğer ondan bu hak ta alınırta tahammül edemez öldü.

Meryem, bu müsaadeyi Hamza'ya münasib bir lisanla söyleyebilmek için onun kendinden itina ile kaçan gözlerini aradı. Fakat genç adam Meryem'e bakmadı, hiç bir şey söylemeden kapıdan çıktı.

Giderken, Meryem'in her zaman arkadaşından cebrî bir nezaketle :

—Daha erken değil mi Hamza, ? Demesini bekledi.

Hamza, bu basmakalıp cümlelerin Meryem'in dudaklarından zorla çıktığını bildiği halde, sırf bu sesle teşyi olmak, bu sesin mest edici ahengini duymak için onun samimî olmadığını bildiği halde gene duymak istedi. İşte şimdi de aynı hisle bunu beklerken, gönlünde hâlâ ümit kıvılcımlarının yanıp sönmesine şaştı.

Fakat Meryem, ondan, bu bir damla hayat suyunu da esirgemişti.

—Benimle beraber gömülecek sır nedir biliyor musun Zübeyde ?

50 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

— Ne bileyim sultanım söylerseniz elbette büyük bir alâka ile dinlerini.

—Eğer bilersen seni azad ederim.

—Ben artık azad olmaktan ziyade bu sırrı öğrenmek istiyorum.

—İstiyorsan bul..

—Nasıl bulayım, söylemiyorsunuz ki...

—Düşün de bul..

—Hiç düşünmez olur muyum ? Ne olur söyleyeyim artık.

—Söylemem, söylenemem, ben bu sırrı kendime bile söylemem. Ben nereye o oraya... Ben mezara o da mezara...

—Bu genç yaşınızda böyle fena şeyler söylemeyiniz... Hem anneniz de dadınız da duymasın,..

—Nereden duyacaklar? Sen sarayın en sıkı ağızlı kızısın. Sen söylemedikten sonra...

—Üçüncü Menzerin en güzel kızı Kamerle, cariyesi Zübeyde, tıpkı masallarda olduğu gibi, hemen her gün aynı kelimeler içinde dönen bu muhavereyi tekrar ederlerdi. Böyle söylenmeyen sır, bir gönül sırrından başka ne olabilirdi? Cariye hemen hemen buna karar verecek olurken gene vaz geçerdi. Zira Kamer gibi mağrur ve kimseyi beğenmeyen, taazzümüyle şöhret bulmuş bir Sultanın cariyesini karşısına alıp böyle mevzular üzerinde konuşacağını, cariyeye asla havsalasına

siğdirmazdı.

Halbuki Kamer, Hükümdarın mağrur kızı, bu sırrı söylemekte bir fayda ümit etmiş olsaydı, onu değil yalnız cariyesine, hatta babasına, anasına, bütün cihana ilân eder, gururunu hançerleyerek parça parça ederdi.

Her varlığa meydan okuyan aşk gelince, gurur ne oluyor ki, Kamerin yolunu bağlasın? Onun bu sırrı ilân etmemesi gururundan değil, söylemekte müsbet bir semere ummadığıındandı. Bu hususta kimsenin delâleti faydalı olamazdı. Zira bu, zorluğa gelmiyen bir gönül, bir aşk sırrı idi. Bunu yalnız Kamerle sevdiği adam biliyordu. O adam ki genç sultana karşı mermerden daha katı bir kalbin sahibi, Kamerin kendisine olan şiddetli alâkasını çoktan beri hissetmiş olduğu halde bu aşka bir yabancıdan daha kayıtsız olan bir zalimdi. Bu adam bir kızı seviyordu. Fakat Kamer her veçhile kendini bu kızdan üst görüyordu.

Bu kız, babasının mü sahibinin [Beraber sohbet eden. Arkadaş. Arkadaşlık eden. Birlikte bulunan.] kızı Meryem'di.

Halbuki Kamer, belki ondan daha güzel fazla olarak bir Hükümdar kızıydı. Hamza, istese, Kamer bu aşkla onu şiddetle mes'ut edebilirdi. Halbuki Meryem'in Hamza'ya sarıh bir alâka ile bağlı olduğunu kimse işitmemişti. Kamer bugün her vakitkinden daha ziyade Meryem'i kıskanıyor ve ona sonsuz bir kin hissediyordu. Zira Hükümdarın güzel kızı Kamer, Hamza'yı her vakitten

52 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

daha ziyade özlüyor ve seviyordu. Genç hekimi görebilmek için, gene yalandan hasta olmaktan başka çare bulamıyordu.

—Zübeyde, dadıma söyle Hekim Hamza'yı buldursun çok fena başım ağrıyor.. Dedi.

Zübeyde Kamerin emrini yerine getirmek için hemen dışarı çıktı. Biraz sonra genç sultan kapının kımıldadığını gördü. İçeriye dadısı 'girdi, elinde bir şişe vardı. Saf kadın Kamerin hastalığına inanmış, telâş ve üzüntü ile yaklaştı.

—Ne oldun gene yavrum ? Bir şeye mi canın sıkıldı ?

—Kamer, dadısının suallerini duymuyordu bile...

—Hekim Hamza'yı çağırıyorsunuz mı dedi ? Dedi.

—Yavrum, Hekim Hamza, çok uzakta bir hastaya gitmiş. Geçen gün bana bu şişeyi verdi: Sultanın başı ağrıyıp beni çağıracağı zaman bu ilâçtan bir kaşık çıkarırsın. Dedi. Haydi yavrum al şu ilâçtan, bir şeyin kalmaz ! Diyerek Kamere ilâcı uzattı.

Güzel Kamer bu darbeyi asla beklemiyordu. Demek ki Hamza, bunu da yapmıştı. Dadiya ilâcı bırakmakla, Kamere açıkça, artık beni taciz etme, demek istemişti. Kamer ne kadar hüsnüzan sahibi de olsa, bu remizli ihtarı tevîl edecek kadar budala değildi. Keşki Hamza, ilâç yerine zehir bıraksaydı... Maamafih Kamere, bu ilâcı görmek bile bir zehirden daha müessir, daha tahribkâr bir sille oldu.

Aşk Budur 53

Şişe, dadının elinden kamerin eline geçerken birden bire düşerek kırıldı ve içindeki mayı döküldü.

—Eyvah kızım ne yaptın. Ya hekim Hamza, geç gelirse, sana şimdi kim ilâç verecek ?

—Elimden kayıverdi, dadı... Hem başımın ağrısı hafifledi, sakın Hamza, geldiği zaman hasta olduğumu söyleme !

Elçi Marküs, Hayre'ye geleli on beş günden fazla olmuştu. On beş gündenberi memleketin her tarafında tertib edilen eğlenceler, ziyafetler, gezintilerle, izaz edilmişti. Bir hafta sonra da üçüncü Menzer'in Bizans İmparatoruna göndereceği hediyeleri ve elçinin şahsı namına hazırlanan kıymetli eşyaları, bilhassa güzel cariyeli Selime'yi hamilen Bizansa hareket edecekti.

Marküs bu gün, ziyaret mutad olmayan bir saatte üçüncü Menzere mühim bir maruzatı olduğunu söyleyerek kabulünü rica etmişti.

Elçi Hükümdarın huzuruna girdiği vakit, yüzünde hep aynı müstehzi nikâhı vardı. Misafireti esnasında gördüğü hüsnü kabulden, sarayın gösterdiği teveccühten, halktan gördüğü alâka, ikram ve itibardan, alışkan ve yarı resmî bir lisanla uzun uzun bahsetti. Bir elçiye yakışan soğuk teşekkürden sonra da birdenbire maksadına girdi.

—Haşmetmaab !

—Benim için lütfen hazırlattığınız cariyenin yerine, intihab ettiğim başka bir kızı istersem vermek lütfunda bulunur musunuz? Beni reddetmiyeceğinizi kuvvetle

54 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

ümid ederek huzurunuzda bu emniyetin şetaretiyle girdim.

—Söyleyiniz, bu bahtlı kadın kimdir ?

—Musahibiniz Zeyyad'ın kızı Meryem..

Hükümdar Üçüncü Menzer, Marküs'ten ne daha az akıllı, ne de daha az kurnazdı. Elçinin resmî bir insicamla tabiye ettiği sözlerinin arkasında gizli bir maksadı olduğunu esasen sezmişti. Onun için bu damdan düşme teklif karşısında hiç şaşırmadı. Bilâkis sahnevî bir teessürle ciddileşerek :

—Maalesef bu mümkün değildir dostum., dedi.

—Niçin Haşmetmaab? Ben kendisine lâıık olduğu refahı temin edemez miyim ? Bizanstaki sarayım böyle bir güzel için zannederim lâıık bir makamdır. Esirlerim, mücevher hâzinelerim, bütün debdebe ve haşmetim hep onun olacaktır. Tesadüf ettiğim kadınlar içinde ben onun kadar harikuladesine, kendimi de, servetimi de ayaklarına atabileceğim bir ikincisine rast gelmedim. Emin olunuz ki onu, tahminimin fevkinde izaz ederim.

—Meryem'in sizinle evlenmeyeceğini, maddî istirahatının temin edilememesi ihtimalini düşünerek söylemedim. O, Hamza'nın nikâhlısıdır da ondan. Düğün hazırlıkları bitmek üzere.. Bir haftaya kadar evlenecekler. Bizans'a hareket etmezden evvel, bu cemiyete şeref vermenizi esasen rica edecektim.

Hükümdarın gösterdiği bu katî ve meşru mazeret, elçiyi

mağlûb etmişti. Hemen kendini topladı :

— Mesut olsunlar... demek ki kızın istiğnalı tavırları gönlünün Hamza'da oluşundanmış, dedi.

Hükümdar Menzer'in yerinde bir başkası olsaydı, elçinin düşmanlığını celbederek siyasî bir gaileye yol açmamak için, istenen kadın, kendi kızı da olsa tereddütsüz verirdi. Fakat hükümdar vicdanlı bir adamdı. Meryem'i evladlarından fazla sever ve takdir ederdi. On beş günlük müsafereti esnasında daima şüpheli, menfî hisler uyandıran bu yabancıya bu kızı nasıl verebilirdi, esasen verse de kız kabul eder miydi? Elçi Marküs'ün fena şöhreti, daha kendi gelmeden evvel Arabistana yayılmıştı. Hükümdar, on beş gündür onu darıltmadan selâmetlemek için tetik üstünde bekliyordu. Akıbet gider ayak en hatıra gelmez bir teklifte bulunmuştur.

Hükümdar Meryem'i bu adamın elinden kurtarmak için, onun Hamza'ya meyli olmadığını az çok bildiği halde bu hükmü vermeye mecbur olmuştu. Elçi, bu sözün sıhhatini adamları vasıtasıyla tahkik ettirse bile kimse Meryem'in Hamza'nın nikâhlısı olduğunu taaccüble karşılamazdı. Zira herkes bu izdivacı bir emri mukadder gibi bekliyordu.

Hem hükümdar, böyle makul bir sebeble ikna etmeden elçinin teklifini reddetseydi, bu adam, daha burada iken büyük bir cidalin esaslarını hazırlamaya başlayacaktı. Elçiyi Hayreden fena intibalarla göndermek, memleketin başına büyük bir derd açmak demektir.

56 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Elçi ile cereyan eden bu muhavereyi müteakıb, Hükümdar bazı yakınlarını, bilhassa Zeyyadı ve Hamza'yı alarak eski saraya gitti.

—Burası, küçük bir dağın zirvesine kurulmuş acaib bir bina idi. Uzaktan görünüşü, kable't-tarih yaşamış cesim bir hayvanın tahaccür etmiş müstehasesi hissini verirdi. Fakat içi, bilhassa bahçesi fevkalâde güzeldi.

Hükümdar Menzer, dinlenmek istediği zamanlar buraya gelir, bir kaç gün kalır. Hamza'yı da beraber getirirdi. Zaten Hamza, için hangi gün evinde kalmak nasib olurdu ki?

Hükümdarın vücudu için onun hazakati, en mühim bir istinadgâhtı. Hem Hamza, hükümdar için yalnız bir hekim değil, bir dost, samimî, temiz bir varlıktı. Hükümdar, kendi resmî musahibi Zeyyad'dan ziyade, bu gencin hususî fikirlerinden istifade ederdi.

Hükümdarın bu gün eski saraya gidişi, dinlenmek için değildi. Orada Hamza'ya bu mühim haberi müjdelemek ve bu meseleyi hemen file koymak çarelerini konuşup kararlaştırmak içindi. Hamza'nın her şeye tok olan gönlünü, bu haberden başka sevindirecek bir şeyin olmadığını Hükümdar biliyordu. Onun için saraya gelir gelmez hemen Harazayı karşısına aldı ve elçi Marküs'le aralarında geçen muhavereyi başından sonuna kadar anlattı. Nihayet neticeyi de tebşir etti.

Aşk Budur 57

Fakat Hükümdarın tahmini hilâfına, Hamza'nın yüzü gittikçe kapanıyor, usaresi boşalmış bir cisim gibi cansız takallüslerle [Kısa olmak, kısalmak. * Toplanmak, cem'olmak.] doluyordu. Gözlerinde sabit bir kederin acılığı şimşek gibi kapanıp açılıyor, Hamza, her bir mesamesinden ateş fışkırdığını hissediyordu.

Genç hekim, alnında toplanan ter tanelerini, elinin sert bir hareketiyle sildi. Yanan vücudu, aynı zamanda üşümekten titriyordu.

Bir türlü dimağıyla hisleri ve uzviyeti arasında muvazene tesis edemiyor, maneviyetini de, uzviyetini de, haraca bağlayan ihtilale karşı koyamıyordu. Şuuru, battal ve bozuk bir âlet gibi bir köşeye yıkılıp kalmıştı.

Meryem'in : “bana karşı olan hislerine bir had çekmek, onları başka bir istikamete çevirmek lâzım..., deyişini hatırlamak, bu topraklaşmış vücuda bir az can verdi. Daha ne duruyordu. Hükümdara cevap vermek, bu korkunç sükûtu bir nihayete erdirmek lâzımdı.

Hükümdarım, bu izdivaç olamaz. Ben Meryem'le evlenemem ! dedi.

—Ay, neden ?

—Evlennemem, çünkü Meryem, beni sevmiyor.

—Emin misin ?

—Maalesef hem de çok eminim...

—O halde sevdiği kimdir ?

58 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

—Hiç kimse...

—İnanıyor musun ?

—Kendime ne kadar inanıyorsam, ona daha fazla inanıyorum.

—Hamza, artık bir çocuk gibi ağlıyordu. Hükümdarın dostluğu onu hem mütehassis etmiş, hem de sonsuz bir kedere atmıştı. Üçüncü Menzer, bu çığrından çıkmış adamın sükûnet bulması için epey bir zaman bekledi.

Fakat daha fazla kaybedecek vakit yoktu. Elçinin meselenin iç yüzünü öğrenmesine vakit kalmadan bu iş halledil eli idi.

—Hamza, çocukluğu bırak. Bu izdivaç olacak.

—Hem memleket için, hem de Meryem'i o adamın pençesinden kurtarmak için senin onunla evlenmen zaruridir.

—Meryem, Meryem!... o, buna asla razı olmaz!

—Meryem, akıllı bir kızdır. Bu işde hem vatanının selâmeti, hem de kendi selâmeti mevzubahistir. Meryem, beni bir elçiye yalancı çıkararak Hükümdarının şerefini kırmak hususunda inad edecek bir kız değildir.

—Hoş o da, sen de ne kadar ısrar etseniz ben kendimi bu mevkie düşürtmem.

—Haydi Hamza, sen biraz bahçeye çık, hava al; ben amcanla bu işin alt tarafını düşünürüm.

Hamza, birden bire uykudan uyanmış gibi kendini

Aşk Budur 59

bahçede buldu. Hükümdarın yanından nasıl ayrıldığını,, nerelerden geçip te buraya kadar geldiğini hiç hatırlamıyordu. Şuuru onu tamamıyla terk etmiş gibi idi.

Tabiatın kucağında oluşu, ona teselli vermişti. Hamza, tabiat güzelliklerini çok severdi. Etrafına tecessüsle bakmaya başladı. Buraya bir defa, leyleklerin hicret mevsiminde Meryem'le beraber gelmişlerdi. Gene böyle, nar ağaçlarının gölgesinde oturmuşlar, konuşmuşlar ve leylek gazalarının yeknesak tasavvutunu dinlenişlerdi.

Hamza'nın gözleri, buranın bugünkü halini görmüyor, Meryem'le beraber yaşadıkları mazinin hükmünde seyrediyordu. Sanki gözleriyle tabiat arasına bir perde çekilmiş, ona, içinde bulunduğu bu harikûlade manzaraları göstermiyordu.

Hamza, yalnız, bu perdeye nakşolmuş maziyi görüyor, onu okuyor, onu seyrediyordu.

Hayır, Hamza, maziye okumuyor, onu ezbere biliyordu. Meryem'e aid hatıralar, Hamza'nın hafızasına o kadar sağlam ve eksiksiz yerleşmiştir ki, o her istediği zaman bunları yeniden yaşatırdı.

Yazla baharın mültekasında [Kavuşup buluşulacak yer, iki şeyin birleştiği yer. * Kavşak.] bir gündü. Durgun içli bir hava, tabiat yer yer boyanmış ve canlanmıştı. Eski Sarayın bahçesinde ağır başlı, mahzun, bir az da münzevî bir cazibe vardır. Burası, görmüş geçirmiş kimselerin, aranıp sorulmayan iztirabiyle daima hüznüldür. Fakat güzel bir yüz için hüznün de bir nevi

60 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

cazibe menbaı, diğer bir kıymet değil midir? Ağlayan bir gözün, gülen bir yüzden daha teshir edici bir nüfuzu olduğu inkâr olunur mu ?

Meryem'le şuradan, çok uzaklarda görünen dağların zengin teselsülüne beraberce bakmışlar, Meryem, bunları el ele yürüyen yaramaz çocuklara benzetmişti. Sonra şu karşiki vadiye inmişler, bir tebessüm kadar ince, şeffaf bulutların hareketlerini seyretmişlerdi.

Görünmeyen bir yelpaze ile üflenerek, şekillerini, yerlerini değiştiren bu bulutları bile Hamza, şimdi bütün vuzuhuyla görüyor gibi idi.

Sonra yavaş yavaş başlayan akşam, güneşin yalnız dağların ve yüksek ağaçların tepelerinde kalışı ne güzeldi. Damla damla çöken gece, esmer bir libas gibi tabiatı sarıyor, öperek, okşayarak nûvazişle [Okşayıcı, taltif edici, iyi edici" mânâsına kelimenin sonuna gelebilir] örtüyordu.

Eğer kabil olsaydı, bu çöken geceyi Hamza, eliyle itip durduracak, gitine zamanını ihtar eden bu kara tehlikeyi defedecekti. Zira Meryem'in

—Haydi Hamza, gidelim artık !

Diyen sesini duyuyor, kalkıyorlar, yürümeye başlıyorlar.

Gökyüzünde damar damar renkler var... Bunlar birbirinin içine geçmiş, birbirinin ismine tecavüz etmiş mahlût renkler, gökyüzünün âfif [Temiz. Güzel. Nezih] boyaları...

Aşk Budur 61

Meryem, kumların arasından, kimini çiçeğe, kimini böceğe, kimini yüreğe benzeterek taşlar topluyor, avucunda sim sıkı saklıyor. Bunlar Meryem'in o kadar hoşuna gidiyor ki, kaybolur diye Hamza'nın cebine koymak teklifini bile kabul etmiyor.

Saraydan ne kadar da uzaklaşmışlar, hep yürüyorlar, yürüyorlar... Meryem, dağların şurasında, burasında pırıldayan su birikintilerini görünce duruyor. Bunlar tıpkı kırılmış bir aynanın, şuraya buraya fırlatılmış parçaları gibi mücella ve durgun.. Yaklaşan gecenin yağız çehresinde büsbütün parlak görünüyorlar.. Meryem, hemen koşuyor, bunlardan birine eğilerek bakıyor. Kendi hayalini aynen tekrarlayan bu suya bakarken kız gülüyor. Meryem'in bu sıcak neş'esi Hamza'ya cüret veriyor, o da suya eğiliyor. Meryem, kendi hayalinin yanında beliren Hamza'nın başım görünce, elindeki taşları, uyuyan suya şiddetle fırlatıyor ve baş başa duran bu iki gölgeyi karmakarışık edip bozarak hızlı hızlı yürümeye başlıyor.

Hamza, bu gibi darbelerle hurdahaş olmaya alışıkta. Maamafih bugün sevgilisi ile geçen şu birkaç saatin sarhoşluğu, onu bu hadise yüzünden fazla bir eleme düşürmedi; bu işe kendi hesabına müteessir olacağı yerde, Meryem'in kendi eliyle topladığı, her birine bir isim koyduğu taşlarının ziyama acısı.

Saraya varıncıya kadar, müsbet tahassüsleri zengin teselsüllerle devam etti.

İşte şimdi Hamza'nın dimağı, o hatıraları tekrarlıyor ve

62 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

yaşıyordu. Maamafih bu hatıralar onu doyurmamıştı :
(Meryem'le geçen zaman ne kadar kısa, bir nefes gibi...)
Diye söylendi..

—Sidi, sidi... Hükümdar sizi istiyormuş...

—Hamza, yanına kadar sokulan hademenin sesiyle kendine geldi.

—Çok yorgunsunuz galiba Sidi... Üç kerre seslendim duymadınız. Ben de, sizin gibi hastalarla uğraşsam böyle olurum. Siz olmasanız memleketin hali ne olur ? Karımın on senedir çektiği sancıyı sizin ilâcınız geçirdi.

Hamza, bu kendi söyleyip kendi dinleyen hademeyi takib ederek saraya girdi.

Meryem'le Hamza, bu gün evleniyorlar. Bütün şehir, hattâ civar aşiretler bile ayakta.

Bu anî izdivaç, herkeste hayretle karışık bir teheyyüc uyandırmış. Meryem'de ümidi olan erkekler, bu darbeden sersemlemiş gibi... gerçi Meryem'le Hamza'nın bir gün olup evlenecekleri hemen hemen mukadder bir keyfiyetti, fakat bu kadar tepeden inme oluşuna hayret etmemek te mümkün değildi.

Bu merasime hemen bütün şehir davetli idi. Çünkü Hamza'yı da Meryem'i de sevmeyen kim vardı ki istisna edilebilsin? Yalnız bu izdivaçtan dolayı, düğün değil matem yapanlar, kan ağlayanlar da vardı.

Saray kalabalık, Hamza'nın evi kalabalık, sokaklar, meydanlar kalabalıktı, izdihamdan kimse kimse kimseyi

Aşk Budur 63

görmüyor, tanımıyordu.

Büyük meydandaki yüzlerce çadıra, dolup boşalan sofralar kurulmuş... bağırganlar, bir ağızdan şarkı söyleyenler, sarhoşlar, hasılı her tabakadan, her sınıftan halk var...

Hükümdar, bu düğünün mübalâğalı bir şetaret [Şenlik. Şatır ve şuh olmak. * Yarım olmak. * Göz ucuyla bakmak. * Hafiflik. (Ağırbaşlılığın zıddı.)] içinde geçmesi için akıllara hayret verecek mikyasta geniş ve mütenevvi surette eğlenceler hazırlatmıştı.

Bir sarhoş bağıırıyor:

— Burası Hekim Hamza'nın sofrasıdır, yiyin, için... burada şaraplar bardakla içilmez, destisiyle içilir...

Başka bir sarhoş arkadaşının hitabesini tamamlamaya çalışıyor :

—Korkmayın arkadaşlar için, için! Hasta olursanız Hamza, size ilâç verir. Siz ona gidemezseniz o size gelir.

Bir başkası :

— Eğer midemde bir kaşık ilâç için yer olsa, bir kadeh daha şarab içerdim., diyor.

Meydanın her tarafında yer yer çalgıcılar, oynayan delikanlılar var..

Saraya davetli olanlar için daha başka, daha ağır eğlenceler tertib edilmiş. Meryem, de bunların arasında..

—Marküs'le, heykeltraş Franklen bir köşede

64 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

dertleşiyorlar. Franklen de Elçinin kafilesiyle beraber artık Bizans'a dönecek. Mademki Meryem, heykeli kırdı, bu san'at eserini tahrib etti ve bir başkasını da yaptırmaktan ictinab ediyor, o halde sırf bu iş için gelen Franklenin buralarda artık ne işi olabilir?

—Marküs üst üste içiyor ve arada bir içini çekerek :

—Kızı kaçırdık! Diyor.

—Franklen ise bir kâhin gibi tefeül ederek :

—Meryem'in, heykeli tahrib ettiğini duyduğum gün, onun Hamza'ya tutkun olduğunu, aralarında geçen bir aşk sahnesinin bu neticeye sebep olduğunu anlamıştım. Üzülmeiniz, bu kız esasen size yaramazdı. Diyor.

Franklenin bu anlayışsız hükmünü elçi tasdik ediyor :

—Öyle, öyle amma, kız çok güzeldi! Diyor.

—Biraz sonra bu iki dost ta, diğer davetliler gibi şarabın tesiriyle, ayarsız, bozuk bir neş'e dalgasına kapılıyorlar.

—Şaşırtıcı bir neş'enin şuursuz haleti ruhiyesi, bir kaftan gibi halkın üstüne geçirilmiş. Bu örtünün altında bariz bir adale nümeyişi var.

—Ziyade neş'e, zaten ruhun asil bitaraflığını ve sükûnetini ihlâl eder onu sindirir, vücudda hüküm sürmesine mani olur.

Herkes gülüp eğleniyor, fakat kimse de, asıl bu hadisenin merkezi olan Meryem'le Hamza'nın ruhî manzarasını seyretmiye, araştırmaya lüzum görmüyor.

Aşk Budur 65

Zira halkın nazarında onların saadetleri, şüphe edilmeyecek kadar kat'î. Hatta işin az çok iç yüzünü bilen Hükümdarla Zeyyad bile bu mes'eleyi kapanmış farzediyorlar.

Fakat Hamza, o harab.. O, herşeyi biliyor. Meryem'e ismen olsun kendi zevcesi olmak elemi vermeye razı olması, gene Meryem'in selâmeti için olmasaydı, o, bunu kabul eder miydi? Fakat Meryem, bunu biliyor mu? Yoksa bu işi Hamza, tarafından tertib edilmiş alçakça bir emri vaki mi telâkki ediyor ?

Hamza, şu, bir hafta zarfında bir türlü gidip Meryem'i görmeye ve vaziyeti bir defa olsun yüzyüze anlatmaya cesaret edememiş, işi tabî cereyanına bırakmıştı.

Bu akşam Meryem'in yüzüne nasıl bakacak ve ona ne söyleyecekti ?

Bu evlenme hadisesinden dolayı Hamza, Meryem'in hesabına teessür hissetmekle beraber, bundan sonra onunla, tıpkı çocukluklarında olduğu gibi, aynı çatı altında yaşayacaklarını düşünerek, sinsî, korkak bir sevinç te hissediyordu. Fakat bu hissini kendine bile itiraf etmekten çekiniyor, Meryem'in duygularına hürmetsizlik ettiğini anlayarak, fazla düşünmek istemiyordu.

Maamafih bir lâhza olsun, Meryem'le beraber olmak düşüncesi, genç adama bütün ıztıraclarını tatil ettirdi. Bir zevk dalgası bütün vücudunu berkî [şimşek gibi parlak.] bir sür'atla dolaşır çekildi ve Hamza, tekrar kendi haliyle kaldı. Şüphe yok ki, Hamza, da, Meryem, de, kendilerine

66 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

izafe edilen bu gürültülü merasimin en yabancısı, en bigânesi idiler. Gerçi ikisinin de teessürleri ayrı ayrı men* balardan geliyordu; fakat ikisi de birbirinden elemli ve perişandı.

Meryem, saraydan Hamza'nın evine geldikten sonra, odasına çekildi. Kızın her bir damarı ayrı bir kalb gibi vuruyor, âdeta bu heyecan maddîleşrek vücudunun her hangi bir tarafından, zabtolunmaz bir feveranla fıskırarak, ortalığı istilâ edecekmiş gibi geliyordu. Gönünden müteselsil bir sür'atle geçen hisler, bütün sükûnet kabiliyetini kapıyor, çalıp, çalıp kaçıyor.

Genç kızın her bir uzvu seğiriyor, titriyor, sanki on senelik ömrü, sür'atle bir saatte yaşıyormuş gibi bütün vücudu yanıyordu. Korkulu hisler, birer cesim körük gibi bu ateşi üflüyor, alevlendiriyor, bir an evvel, yakıp bitirmek istiyordu...

O, bir hafta evvel cereyan eden ayrılık hadisesi tamam olup ta, tam Meryem, kalbî istirahatata varacağını zannettiği bir zamanda kopan bu kıyamet neydi? Te-sadüf mü, kader miydi bunlar?

Meryem, bu hayat muammalarının menşeyini bilmek, öğrenmek istiyor. Zira bunlar bilinmedikçe, insan kendini gurbete düşmüş bir yalancı hiss ediyor. Ben-liğine, ruhuna, hasılı hilkatın sırrına bigâne olan kim-senin bir diyar garibinden, bir yabancidan ne farkı alabilir ?

—Meçhuller içinde yaşamak, kendine, ve kendini

yaratana yabancı olmak kadar azablı bir şey olur mu ?

—Meryem, işte daima bu azabı, bu üzüntüleri çeker. Fakat nerede ona bu yolda yardım edecek, bilgisi, bilgileri mağlûb edecek vücut nerede?

—Meryem, işte, hasretini çektiği bu vücudu arıyor ve kanmayan ruhu, tabiatın fevkindeki azamete yetişmek istiyor. Bu ateşin kabiliyetli kız, ancak o zaman rahat edecek, kendine sahip olacak....

—Hamza... O da bir diyar garibi... O da bu yolda yardıma ve nura muhtaç bir zavallı... hattâ unsurî zaaflarına mukayyed olmuş basit bir mahlûk... Meryem, bu hususta da onun yabancı...

—Genç kızın şuuru gittikçe sönüyor. Düşünmek istiyor, fakat kabil değil, muttasıl çırpınıyor.

—Bahçede ve içerde, hatta sokaklarda sesler çığlıklar, hareketler o kadar ziyadeleşiyor ki, kahkaha sağnakları nareler, velveleler, şuursuz bir savletle kabaran izdihamlı hareketler, fütursuzlukla koşan bir sel gibi akıyor.

Meryem'in başı ağrıyor. Sanki vücudunun uzvî ve hissî bütün müvazenesizliği başında toplanmış... Ufak çekiç darbeleri gibi yeknesak vuruşlarla beynini döğen bu sessiz ıstıraptan adeta memnun oluyor; bir türlü (ne fena baş ağrısı) diyemiyor.

Yalnız ağlamak, bütün mütekâsif elemlerini akıtıp dökmek istiyor, fakat ağlayamıyor da. Şu kadar var ki, göz yaşı, arzu halinde iken bile ona bir teselli, bir şifa

68 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

gibi geliyor...

—Nerede ise sabah olacak... hâlâ dışarda bin bir ağızdan çıkan sesler var...

Birden bire Meryem'in kapısı açılıyor, Hamza, içeri giriyor. Odanın ortasına kadar korkarak ilerliyor. Meryem, şaşkın, bir kelime söylemiyor. Hamza, da ondan farklı değil. Fakat genç adamın müstear bir ciddiyetle kendini tahkim etmiş olduğu besbelli. Esasen şu bir hafta zarfında Meryem'in yanına hiç gelmemesi, onu arayıp sormaması da, hakikî duygularının tamamen zıddı olan bir hareket...

—Odana daha evvel gelecektim Meryem. Fakat Kamer sultan tehlikeli bir baygınlık geçirmiş; beni çağırttılar. Onun için geç kaldım.

—Belli ki, Hamza'nın asıl söylemek istediği sözlere bu bir mukaddeme idi. O, sözlerini ezberlemiş, fakat bu ezberlenmiş sözleri de şimdi söylemek için müşkülât çekiyor, azım ve gayret sarf ettiği halde söyleyemiyordu. Nihayet kendine bile yabancı gelen titrek bir sesle başladı:

— Meryem... Seni ismen olsun karım olmaya icbar eden bu emrivakiden dolayı çok müteessifim. Şimdiye kadar gelip bu teessürümü bizzat anlatmadığım için beni affet. Özrüm senin malûmundur.

—Bu izdivaçtan dolayı hissettiğim teessürün samimiyetini tahmin ettiğini bildiğim için fazla bir şey söylemek istemem.

Aşk Budur 69

—Teessür, diyorum; zira seni müteessir eden bir vak'a, her ne kadar benim canla arzu hissettiğim bir şey de olsa, gene teessür duyarım.

—Maamafih üzülme Meryem, heykelini parçaladığın gün, küstahlığıma verdiğin cevabla, hemen senden nasıl uzaklaşmışsam, beni bundan sonra da daima kendinden uzak ve hislerinin hürmetkârı bil! Bu izdivaçtan dolayı hayatında yegâne değişiklik, babanın konağından benim evime nakletmiş olmandan ibaret kalacaktır. Şu resmî vaziyetimizden istifade ederek, senden aşkıma cevap bekleyecek kadar beni pek aşağı bir adam farzetmezsin değil mi? Esasen şu saatte odana bunları söylemek ve seni daima müsterih görebilmek için geldim.

Hamza, fazla bir şey söylemedi. Ziyaretini uzatmak istemiyordu. Bir adım geri çekildi. Kapıdan çıkarken birdenbire hatırlamış gibi:

—Yarın amcamdan müsaade alalım da Gamzeyi buraya getirelim. Sen ona alışkınsın. Yoksa burada çok yalnız kalacaksın, dedi.

Meryem'in istirahatini en ince noktalarına kadar düşünen genç adamın sözleri artık boğazında tikanıp kalıyordu. Hemen buradan çıkması lâzımdı. Yoksa bir haftadan beri şu sözleri söyleyebilmek için bin zorlukla topladığı kuvveti, cesareti, güneşin kaptığı bir su damlası gibi meçhul fezalara doğru uçup gitmek üzere idi.

Gelin elbiseleri içinde bir melek gibi masum kızın güzelliği, genç adamın metanetini şiddetle tehdid

70 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

ediyordu. Tam odadan çıkarken, Meryem'in bir konca letafetiyle açılan dudaklarının hareketi, Hamza'yı tekrar yerinde durdurdu.

—Beni Marküs badiresinden kurtardığınız için Hükümdara da, sana da hangi sözlerle teşekkür edeceğimi bilmiyorum. Dostluğun benim en kıymetli istinadgâhımdır Hamza.

—Benim için çok üzüldüğünü ve ıztırab çektiğini de biliyorum. Fakat bu üzüntüyü, bu ıztırabı paylaşmanın çaresini bulamadığım için de ayrıca acı duyuyorum. Susmak ve dinlenmek sırası Hamza'ya gelmişti. Meryem'in bahsettiği acı, Hamza'nın sevgisine mukabele edememek azabından ibaretti. Demek ki Meryem, şu nazik dakikada bile aynı şeyi tekrar etmek lüzumunu hissetmişti.

—Kabil olsa Hamza: Biliyorum, biliyorum; yeter söyleme ! diye haykıracaktı, sustu; fakat bu sükûtu devam ettirebilmek için elleriyle, rast gele vücudunu koparıyor, canını acıtarak cümle-i asabiyesini tembih ediyordu. Bir an kendi kendine: **Şu kızın eline bir hançer versem de hiç olmazsa beni öldürürse** diye düşündü.

Fakat o zaman ölüm bir kerre gelmiş olacaktı. Halbuki Meryem, onu, gözün görmediği hançerle senelerden beri, her nefes yüz ölümle öldürmüyor muydu ? Hamza, yüz hayata bedel olan bu ölüme cihanı değişmezdi. Ondaki lezzet ve sekri, bir Hamza, bilirdi.

Ne olurdu genç adam Meryem'e müteveccih olan ezeli

Aşk Budur 71

ibtilâsının, önüne geçilmez zaafının bir zerresini Kamere karşı da hissetseydi. Kendi için her gün biraz daha solan, eriyen Kamere, o ancak, yumuşak tüylü bir kediye acıdığı gibi acıyordu.

Hamza, son gayretiyle geri döndü. Artık Meryem'e bakmaya cesareti yoktu. Aşktan kavrulmuş dudakları:

—Meryem, Meryem.. Diye sayıklayarak odadan çıktı.

—Meryem, sessizce uzaklaşan bu merd adamın arkasından takdir ve minnetle baktı. O mahud sahneden sonra Hamza'dan başka, kimse bu fedakârlığa, hayır bu zillete katlanamazdı.

Yazık ki bu zavallının sevdası gönlünde daima solmaya mahkûmdu. Meryem, kendini ne kadar zorlaşa, Hamza'nın harareti karşısında bir kerre bile gönlünde müsbet bir hissin doğuşunu göremeyecekti. O, bu adamın insanlığının ve fedakârlığının bacını ebediyen ödeyemeye mahkûmdu.

Anlaşılan bu da mukadder bir emirdi. Demek ki bu da, genç kızın akıl erdiremediği kaderden ileri geliyordu. Aceba putlara daha fazla kurban kesse, kaderi istediği cihete çekebilir miydi ? Gene Gamzenin sözünü hatırladı. Bu söz Gamzenin değildi, yolda birisinden duyarak, gelmiş Meryem'e söylemişti :

“Kader, insanın kendi varlığı ile beraber yoğurulmuştur. Ondan içtinap [Sakinme, çekinme, kaçınma.] edilemez. İnsan, kaçmak istediği kaderini beraberinde götürür.,

72 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Hadisat, bu vecizeyi Meryem'e bilfiil kabul ettirmişti. Fakat genç kız, okumasını beceremediği bu mukadderat sayfalarını, ilâhî şuurun akıl erdiremediği gizliliklerini öğrenmeyi ne kadar isterdi. O, şundan bundan duyduğu tek tük sözlerle kanaat edecek yaradılıştta değildi. Meryem, hakikata karşı daima aç, daima mütehasşir, daima teşne idi.

Tıpkı, anasının boynuna kotlarını dolamak, yüzünü öpmek için ayaklarını kaldırarak uzanan, fakat gene de yetişemeyen bir çocuk gibi, o da son gayretile hakikata yetişmek için uzanır, uzanır bütün aklî kudretini kullanır fakat herşeye rağmen ona erişemeyerek yeisle dönerdi.

Hakikatin nurlu yüzü, Meryem'in anası idi. Şüphe yok ki Meryem'i yaratan ve onu sinesinin saf sütü ile besleyen bu ananın boynuna kollarını dolamak, onu öpmek için ne yapmak mümkünse yapacaktı. Ya kendisi büyüyüp ona yetişecek, yahut anası onun göz yaşlarına acıyarak eğilecek ve güzel yüzünü öptürecekti.

Meryem, gene dalmıştı. Birdenbire silkinti. Herkes onun saadetini tes'it ederken, genç kızın ruhu gene maverâf bir cevelana çıkmıştı.

Başını pencereye çevirdi. Ebedî bir yara gibi fecirle yavaş yavaş moraran, kızaran ufka baktı. Bütün vücuduna çöken dermansızlıkla dizleri bükülerek, kendini yatağının üstüne bıraktı.

Meryem'le Hamza'nın hayatlarının mühim bir hadisesini teşkil eden bu izdivaçtan sonra, Meryem'in iman ettiği

Aşk Budur 73

mukadderat, onlar için yeni ve hiç beklenmedik bir safha daha hazırlıyor, belki de hayatlarının dönüm yerini teşkil edecek katı bir zaviye çiziyordu.

İzdivaç merasiminin üstünden yirmi dört saat geçmemişti ki, Mısır Firavununun, Üçüncü Menzer'e gönderdiği bir ricacı heyeti, hükümdarlarının tehlikeli bir devreye giren hastalığına, ne Mısır tabiblerinin, ne de kâhinlerin bir çare bulamadığını, gene kâhinlerin ifadelerine nazaran bu hastalığı ancak Hayre hükümdarının Baş Hekimi Hamza'nın bir çare bulabileceğini ileri sürerek, Hekim Hamza'yı Mısıra göndermesi için Firavunun, Üçüncü Menzer'e ricasını bildiriyorlardı.

Berberlerinde çok kıymetli hediyelerle gelen bu heyet, Hamza'yı salimen memleketine getireceklerini de vadediyor, aynı zamanda bu ricayı reddetmemesi için Hükümdarlarının her türlü dostluğa hazır olduğunu da ilâve ediyorlardı.

Meryem'i bir zekâ oyunuyla Marküs'ün elinden kurtaran Hükümdar şimdi ne yapacaktı. Kurnaz elçiyi mat eden bu baş, şimdi haklı olarak şaşırılmış kalmıştı. Hükümdar bu haberle ağlayacak kadar müteessir olmuştu.

Üçüncü Menzer, Hamza'nın vücuduna şiddetle muhtaçtı. Hamza, onun eli ayağı, hem de memleketin kıymetli bir uzuv idi.

Hükümdar bir an, başhekiminin gaybubetiyle duyacağı sahsî üzüntüsünü unutarak, ona muhtaç olan halkı

74 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

düşündü. Hamza'nın Hayreden dört beş ay uzaklaşması elim bir boşluk bırakacaktı. O giderse halk kime baş vuracak, uzak diyarlardan şifa aramaya gelen derdlilere kim çare bulacaktı?

Üçüncü Menzerin geçirdiği tereddüd anı epeyce uzun sürdü. Bir tarafta kendinin ve halkın ferdî menfaatları, diğer tarafta memleketin umumî selâmeti mevzuu bahisti. Memleketinin refahı için taassubla çalışan Hükümdara, şüphesiz umumî menfeati tercih etmek icab ediyordu. Hatta icab etse o, kendi hayatını dahî vatanının selâmeti yolunda feda etmekte tereddüd etmezdi. Nihayet, sefer heyetinin reisine :

—Hükümdarınızın hatırı benim için pek kıymetlidir. Kendi sıhhatleri benim sıhhatim demektir. Baş hekimin Hamza'yı göndermeye muvafakat ediyorum. Şu kadar var ki Hamza, benim indimde, resmî mevkiinden ziyade hususî kıymetiyle, sarsılmaz bir değer kazanmış bir vucuddur. Onun istirahatı, benim rahatım demektir. Vazifesi biter bitmez, hemen iade edilmesi başlıca şartımdır.

—Siz de uzak yollardan geldiniz. Bir kaç gün kalınız, istirahat ediniz sonra yola çıkarsınız.

—Sefer heyetinin reisi Amazis, Hükümdarın bu alicenablığına tomturaklı bir lisanla teşekkür ettikten sonra, hasfa Firavunun intizarda kalmaması için, hemen bir gün sonra hareket etmelerine müsaade istedi.

Hükümdar üçüncü Menzerin, uzun saltanat senelerinin

Aşk Budur 75

isbat ettiği değerli hasletleri arasında, metanet ve dirayeti de kuvvetle zikredilirdi. Fakat şimdi, beş on gün içinde üst üste gelen bu emrivakilerden bunalmış kalmıştı.

Avunmak için bu gece bir az eğlenceye ihtiyacı vardı, bu suretle hadiselerin mütekasif tesirlerinden sıyrılmak istiyordu. Aynı zamanda bu müşkül haberi Hamza'ya söylemek için kuvvet toplaması da lâzımdı.

Hükümdara bu gece her şeyde bir melâl varmış gibi geliyordu. Yüzlerce genç kızın, kâh canlı bir yay gibi vücutlarıyla çizdikleri münhaniler, kâh bu diri ve taze vücutların fırlamaya hazırlanmış bir ok gibi gergin ve sert hareketleri, musiki, her şey, ona yabancı dille konuşan kimselerin ifadesizliğini veriyordu.

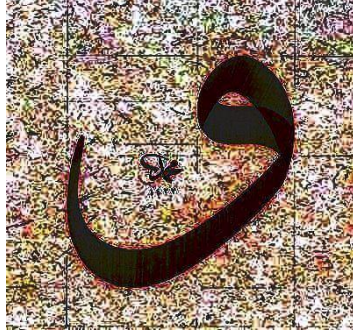
Hükümdarın düşünceli neşesizliği, muhitinin de dikkatini celbediyor, bunu, Mısırdan gelen sefer heyetinin getirdiği bir harb haberine, yahut Akdeniz kıyılarına hâkim olan Mısırlıların ticarî bir tazyikine hamlediyorlardı.

Hükümdarın neşesizliğinin doğurduğu soğuk hava, hemen bütün saraya suratla sirayet etti. Rakseden kızlar bile bu işe hayret etmekte idiler. Her zaman güzel ve muattar saçlarını okşayarak onlara iltifat eden Hükümdarın bu gece nesi vardı ?

Bahusus muhitin endişesi, Menzer'in mutaddan evvel divanhaneyi terk ederek Hamza, ile beraber çekilmesiyle büsbütün arttı.

76 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Bizans elçisi Marküs, güzel cariyesi Selime ve zengin bir hediye kervanı ile Bizansa müteveccihen hareket ederken, garib bir cilve eseri olarak Hamza, da, heyetle beraber Mısıra müteveccihen yola çıkıyordu.

İKİNCİ KISIM

—Bugün hava ne kadar sıcak... İhtiyat sularımız da bitmek üzere. Bana öyle geliyor ki biraz daha suya rast gelmezsek, biz de, develerimiz de öleceğiz...

—Çölde su olan yerleri kılavuzlar bilir, sen keyfine bak Menes !

—Tam keyfe bakmanın sırası.. Çıldırıyor sun sen galiba.

—Bu ne metanetsizlik Menes ? Hem bu iklime, hem de bu tarzda yolculuklara alışık olduğun halde, mukavemetsizliğin şaşılacak şey!. Bak hekim Hamza'nın hiç sesi çıkıyor mu ?

—Hekim Hamza, büyük adamdır Apikos. Herkes ona benzeye bilir mi ? Oyle olmuş olsa herkesin bir Hamza, olması lâzım gelirdi. Bahusus ben hiç zorluğa gelemem. Dostum Apikos, bir damla suyum kalmadı, iyilik etmek istiyorsan testini bana uzat !

—Apikos, arkadaşı Menese suyundan verdi ve sözü Hamza'ya çevirdi.

—Ben hekim Hamza'nın bu uslu duruşuna bir mana veremiyorum. Sen ne dersin Menes? Yola çıkalı bu kadar gün oldu, bizimle hemen hiç konuşmadı. Yalnız tektük kılavuzla konuşuyor, ikisi de arab da onun için..

—Bizimle konuşacak değil ya...

—Kendim sordun, kendin cevap verdin Apikos.. Sen de olmasan kafilenin hiç neş'esi olmayacak..

78 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

—Ben şimdi neş’eli şeyler söylemedim ki...

—Biraz daha konuşsan arkasından alay gelir, ben seni bilmez miyim ?

—Lâtifeyi bırak Menes, git Amazise söyle de bir kere Hamza’yı yoklasın. Belki bir söyleyeceği vardır.

—Fakat biliyor musun Apikos, Menzer de yaman hükümdarmış ; veda edeceğimiz sırada Amazise neler söyledi.. Sanki Hamza’yı Mısır’a bedava mı gönderiyor? Akdeniz kıyılarında Arab ticaretine Mısırlıların müdahale etmemesini, mevziî çarpışmalarda arab hukukunun himayesini istedi. Eğer elimizde bulunan Arab esirlerinden de haberi olsa, onların da serbest bırakılmasını şartları arasına koyardı.

—Menes, hükümdarın bu noktayı bilmemesine muzafferane güldü.

Rüzgârın şiddetle savurduğu sıcak kum tabakası, ikisinin de sözlerini kesmişti. Gözlerini yumarak, başlarını şuğutuftan içeri soktular. Hakikaten güneş, bütün azemetiyle arza inmiş gibi idi. Çöl, güneşin kursu kadar yakıcı idi. Esen rüzgâr, yalın ateşti. Menzile yetişebilmek için, bu güneşin altında akşama kadar yürümek lâzım geliyordu. Susuzluğun tehdidi ciddî idi.

Hayre’den kalkan kervanları, Lut denizinin cenubundan geçerek, Gazeye gelecek, orada, kendilerini bekleyen gemilere binerek, Dimyata, oradan da Helyopalise muvasalat edecekti.

Aşk Budur 79

Bu seyahat tabîî şeraitte geçtiği surette, birbuçuk ay devam edecekti. .

Mevsim, çölün en sıcak zamanı idi. Güneşin kuvveti çoğalmış, çoğalmış yer, gök, hava, hatta şu sonsuz çölün sinisini ben gibi süsleyen kafile bile ateş kesilmişti. Suhunetin şiddeti her şeyi eritmiş, kavurmuştu. Denebilir ki, bütün kafilenin içinde sıcaktan, susuzluktan müteessir olmıyan yalnız Hamza, idi. Hamza, o kadar kendinden münselih ve varlığına yabancı idi ki, Meryem'e takılıp kalan gönlü ve hakikî hüviyeti, orada, Meryem'le başbaşa kalmış, Hamza, bu ıssız, yakıcı çöllere boş bir cesedlegelmışti. Onun için hiç bir ezadan müteezzî olmuyordu.

*Meryem'e mektup göndermek arzusu, bütün imkân-sızlığı ile gönlünde alevlendiği zaman, Hamza, avucuna noktalar koyuyor, bu noktalarda kalbinin bütün hararetili ifadesi, bütün suzişi [Yakma. Yanma. * Dokunma, te'sir etme, etki yapma. * Büyük acı. Yürek yanması.] ve aşkı mevcud olduğuna inanıyordu.*

—Bu noktalar sanki kendi kendine tafsil olacak, semada teker teker uçup, birer aşk namesi gibi Meryem'e kadar gidecekti.

—Hamza, bu ruhî emirde büsbütün de haksız değildi.

—Bütün bu mevcudatın bile aslı, basit bir noktadan başka neydi ?

—Uzû ve manevî varlığı ile, koskoca bir hilkat âbidesi olan insanın da aslı, bir noktadan başka nedir ?

80 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

—*Sonra mükevvenatın azameti içinde, arz da bir nokta değil midir ?*

—*Ya o, insanların vücuda getirdiği eserler, mabedler, saraylar, âbideler, kervansaraylar, heykeller, henüz vücuda getirilmeden evvel, yani daha insan kafasında, tasavvur halinde iken, bir noktada gizlenmiş değil midir ?*

—Hâsılı mana, noktadadır; tafsilât, teşekkülât [meydana gelmeler.] ise kılûkal [Dedikodu, söylenti:] ve teferrüattır.

Hamza, dalgın dalgın, gene avuçlarına bu noktalardan koyduğu sırada, kafilede bir kaynaşma oldu. Yolları çok iyi tanıyan kılavuzlar:

—Su, su... diye bağırmaya başladılar

Ufka doğru bir kaç ihtiyar hurma ağacı görünüyordu. Develer bu haberi insanlardan evvel almışlar gibi şiddetle koşmaya başladılar.

Hamza, kafilenin gürültüsünden ve sevinç avazelerinden kendine geldi. Ancak o zaman, bütün vücudunun şedid bir su ihtiyacıyla yanmakta olduğunu hissetti. Dili, ağzının içinde kaskatı olmuş, dudakları patlamış ve kan içinde kalmıştı.

Hamza, şimdiye kadar bu derece susamış, vücudunun bu derece kurumuş olduğunu hissetmemiş olmamasına taaccüb etti. Sanki çölün kızgın havası, vücudundaki kanı bile massetmiş, onu kup kara bırakmıştı.

Aşk Budur 81

Şimdi, o da herkes gibi bir an evvel suya yetişmek için bitab bir telaş içinde idi. Bu hale gelinceye kadar bir zerre hararet hissetmemiş olmasına tekrar şaşıtı. Fakat, dimağı birden bire gerilere, ta uzaklara [giden genç adam, hafifçe güldü ve tebessümüyle müşkülüne cevab vermiş gibi başını salladı. Çatlamış, kanlı dudakları hafifçe kıvıldadı ; birbirinden sönük, birbirinden bitab bir sesle :

—Meryem, Meryem..., dedi.

Meryem'in suzişiyle dağlanan bu vücut, tabiatın maddî ateşini duymamakta mazurdu. Hamza, için onun sevdası öyle bir suzişti ki bunun yanında ateşler birer kıvılcım gibi fersiz kalırdı. Bu dudaklarda, genç adamın şu kavrulmuş dudaklarında bir aşkın tarihi gömülü idi. Bu dudaklar, o sevdanın kilidi idi. Bu dudaklar, aşkın tekazâsını bile yenmeye uğraşır, sevgilisine bile, sevdasından bahsetmezdi. Bu dudaklar, o sevgilinin karşısında zamirini gizlemesini bilir, tıpkı iki müştak vücut gibi sımsıkı birbirine kavuşur, kenetlenip susardı.

Ağaçların altına geldikleri zaman, herkes develerden kendini atıyor, bir an evvel suya erişmek heyecanıyla kimse kimseyi görmüyordu. O zamana kadar iki hükümdarın emaneti olarak izaz etmekte paylaşmadıkları Hamza'yı bile kimse hatırlamıyordu. Mahşerî bir gürültü ile koşuşuyor, bağrışıyorlardı. Deveciler develerini bırakmış, efendi ile hizmetkâr, sınıf, seviye farkı kalmamıştı. Hatta suya, insanlarla beraber diz çöken develer bile, bu müşterek ihtiyaçta insanlarla aynı

82 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

safta idiler. İnsan, hayvan, bütün başlar sücuda varmış gibi suyun etrafını çevrelemiş içiyor, içiyorlardı.

Su... hayat malzemesinin ruhu, lezzetten tattan muarrâ, renksiz, kokusuz su... her şeyden, çeşnisi, kokusu olan her şeyden bıılır, fakat sudan bıılmaz; ona doyum yoktur ki... O, her şeyin aslidir, hayatıdır. Hamza, aşkla suyun arasında sıkı bir müşabebet bulduğu için onu çok sever. Su da, aşk gibi, evsafı hiç bir şeyde olmayan yegâne keyfiyettir. Hayatın mayesi su, ruhun mayesi de aşktır. Suda, kesif unsurların evsafından bir hatıra olmadığı için sevgilidir. Aşkta da, sevgiliden başka kasd olmadığı için nihayetsiz derecede şeriksizdir.
[ortaksız]

—Hey... arkadaşlar, akşam yaklaşıyor. Macora boğazı tehlikelidir, gün kavuşmadan oradan geçmeliyiz.

Kafile, devcilerin ihtarile hareket etti. Hakikaten git gide manzara vahşileşiyor, arızalı, kayalık saha başlıyordu. Çok eski zamanlardan kalma harabelerin, sarp, korkunç kayalıkların arasından geçiyorlardı.

Hamza, güneşin yavaş yavaş kısılan şevkine baktı. O, artık, ihtirak kabiliyeti tükenmiş, kor olmuş muazzam bir cisim gibi ateş halinde ufka doğru sarkmıştı. Nerede ise kanlı bir kılıç gibi yatan ufuk, bu ateşin kursu kapacak,

Aşk Budur 83

gök yüzünün bu ezeli şahı kendini gizleyecekti.

Hamza, tam Macora boğazından geçerken, dik bir yamaçta bir cismin hareket ettiğini gördü. Buranın tehlikeli olduğunu esasen kılavuzlar söylemişlerdi.

Kayadan kayaya atlayan bu cisim gittikçe yaklaşıyordu. Geçit oldukça karanlıktı. Hamza ile beraber arkadaşları da bunu görmüşlerdi. Deveciler:

—Hazır olun! Diye muhafızlara bağırdılar. Fakat gene Hamza, herkesten evvel, kendilerine doğru koşanın, küçük bir kız olduğunu ve ellerinin hareketlerinden, bir şeyler istemek için kafileye doğru geldiğini anladı. Kızın gülererek gelmesi ve zararsız bir mahlûk olması, yolcuların korkudan gerilen sinirlerini tatlı bir aksülâmelle gevşetti. Ona develerden boncuk, hurma, şeker kamışı attılar. Kız, çevik ve alışkan hareketlerle bunları eteğine doldurdu, koşa koşa bir kayanın üstüne çıkararak hemen şeker kamışını emmeğe başladı.

Manzara tekrar munisleşiyor, gene çölün müstevî nihayetsizliği başlıyordu. Arkada kalan dağlar, siyah lekeler gibi, gökyüzünün muhteşem minasına [Şişe, cam, billur. * Parlak saray. * Sırça. Kuyumcuların kullandıkları lâcivert renkli sırça.] doğru sivrili kalmıştı. Güneşin son aydın bu üryan tabiat köşesine alaca renkler zammediyor, dağların birbirlerini kesen çukurlarına, gittikçe koyulaşan sincabi gölgelerle doluyordu. Hatlarda, renklerde, gittikçe vuzuh silinip kayboluyor, onun yerine yıldızlarla beneklenmiş tabiatın muazzam ve

84 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

heybetli hayali doğuyordu.

Menzile geldikleri zaman, her vakitkinden daha yorgun, daha bîtab idiler. Dinlenmek, uyumak için her kes bir köşeye çekildi. Hamza, yalnız kalınca, eşyaları arasından ihtimamla bir şişe çıkardı; içindeki mayiden, yüzüne, gözlerine sürerek tekrar kapadı, kaldırdı. Bu şişe, Meryem'in kendi eliyle eşyaları arasına yerleştirdiği gül suyu şişesi idi.

Bu anî seyahat haberi kızı ne kadar şaşırtmıştı.. Hamza, Meryem'in bu haberi, belki de bir müjde gibi telakki edeceğini düşünmüştü. Hâlbuki o, yenediği bir şaşkınlıktan başka hiç bir hissini belli etmemiş, Hamza'nın eşyaları hazırlanırken, yolda ihtiyacı olabilecek bütün teferruatı düşünmüş, o meyanda bu gül suyu şişesini de bizzat yerleştirmişti.

Konuk yerlerinde Hamza, ne içerde ne de çadır altında yatarı. Onun için gene çabucak hurma lifinden yatak yaptılar. Esasen kafilenin mühim bir kısmı da açıkta yatacaklardı.

Hamza'nın derunî ve maddî süzişlerle yorgun düşen vücudunu, çok geçmeden uyku kaptı, bu sefer de karşısına bir rüya âlemi açıldı. Bu, öyle bir rüya idi ki, kalbe düşen bir ok gibi, Hamza'nın yüreğini delip geçti:

*Rüyasında meçhul bir el görüyor, meçhul bir ses duyuyor, fakat bu elin ve bu sesin sahibini göremiyordu. Bu el ona, semada, aya şiddetle yaklaşmış bir yıldız ve ayı gösteriyor : **Bak sevgilin kimin sesinde ! diyordu.***

Hamza, o anda Meryem'i hakikaten, sevdiği bir kimsenin sesinde görseydi de, ancak bu kadar harab olur, bu kadar perişan edici bir kedere düşerdi.

Bu korku ile birden bire uyandı. Bu uyanış ta, ona rüyadaki korkusunu tekzib [yalanlamak, bir işe inanmayıp inkâr etmek, yalan olduğunu söylemek.] edecek mahiyette değildi. Zira bir lâhzada uykunun afyonlu tesirinden silkinerek bakışlarıyla gökyüzünün tarayınca, ziyadar bir yıldızın aya şiddetle yaklaşmış olduğunu gördü. Demek ki bu manzara, rüyasını filen teyid ve tabir eden bir hakikat, acı bir ihtardi.

Hamza, biran, içinden çıkılması müşkül bir şuur ihtilatına kapıldı. Gaybin bu sarih ihtarına rağmen, dimağı, hakikati tahrif etmeye bu hadiseyi, akli sebeblerle izah etmeye çabalıyordu. Meselâ, şimdi şu gördüğü ay ve yıldız, biran uyanarak görüp, tekrar uykuya daldığı için unuttuğu ve tahdeşsuuruna [şuuraltı] malettiği bir hîkâye olamaz mıydı ? Belki de bu rüya, alelâde bir cevvi hadiseden mülhem olduğu bir hadise idi.

Hamza, aklının bu müdafaasından kuvvet, teselli verici bir ümid bulmaya çabalıyor, fakat hakikatin sesini susturmaya muvaffak olamıyordu. Zira genç adamı o manzaradan ziyade tedhiş eden bir bedahet [açıklık, ispata ihtiyaç duymamak, âşikâr] vardı ki bu: Bak sevgilin kimin göğsünde! Diyerek gök yüzüne uzanan el, ve bu elin sahibinin sesi idi. Hamza'nın rüyada yarım yamalak şuurunun ne bu eli, ne de o sesi icad etmesi

86 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

imkânsızdı. Çünkü o elde de, bu seste de öyle sadık bir mâna vardı ki, Hamza, şimdi bile bu iki meçhul karşısında titriyordu. O el, kimin eli idi, bilmiyordu. Fakat bildiği bir şey varsa, bu elin, hiç kimse de görmediği ruhanî bir halâvetle manalaşmış, güzel bir el, oluşu idi.

Karanlık gecede güneş sanki bu elin üstüne doğmuş, yahud güneş bu elden doğmuştu.

Bu elde ve seste, Hamza'yı, kaderin önüne geçilmez buyruğuna alıştırmak isteyen müşfik ve himayekâr bir tatlık vardı.

Hamza, bir kere daha gökyüzüne baktı. Muzî ve hayatdar yıldız, zevkten ve hazdan mest, ayın sinesinde parlıyordu.

Ay ile dudak dudağa gelmek üzere olan ve ona bu kadar mahrem bir imtiyazla sokulan bu yıldız, demek ki, sevgilisiydi, Meryem'di. Tıpkı ayın kendi vücudundan kopmuş, ısrakı [Güneş doğmak. Işıklandırmak. Parlatmak.] şiddetinden sıçramış bir zerre gibi aşk heyecanlarıyla parlayan bu yıldızın tahtı kimdi ?

Hamza'nın bir lâhza bile temellük edemediği sevgilisine, sinesinden taht düzen bu âsümanî [Beşerî olmayan. Semavî olan. Göğe âit ve müteallik.] vücud kimdi ? Bu bahtlı insanı bilmek için Hamza, şu anda canını verirdi.

Hamza, iradesiz bir hareketle başını sağa sola çevirdi. Ancak bunu bir az evvel rüyasında kendisine hitab eden sestem, o nuranî elin sahibinden sorup öğrenebilirdi.

Fakat genç adam etrafında kimseyi göremedi.

Hamza, bütün vücudunun, topraktan bir külçe gibi ağırlaştığını, yatağa yapıştığını, hissediyordu.

Artık yavaş yavaş sabah oluyor, etraftan tek tük sesler başlıyordu. Nöbetçiler, dolaşarak kafiye uyandırıyorlardı. Hareket zamanını ihtar eden bu seslerin davetine icabet lâzımdı. Hamza, yatağından kalkmadan evvel bir kere daha başını göke çevirdi. Bütün acı ihtarına rağmen bir kere daha onları, Meryem'le sevgilisini temsil eden ayla yıldızı görmek istiyordu. Fakat gözlerine dolan yaşlar, bu manzara ile bu gözlerin arasını perdelemişti. Hamza, bu yaşları silmeden yataktan fırladı kalktı.

Bu rüya hadisesini takibeden on günü, genç adam çok hümmalı, ızdırablı geçirdi. Fıtraten kavî ve mukavim bir mizaca sahib olmakla beraber, ızdırab onu, kuvvet ve mukavemet kabiliyetlerinden boşaltmış, nasıl, demircinin bazusu demiri istediği şekle sokarsa, aşk ızdırablarının pençesinde yumuşak bir demirden farkı olmayan Hamza, da, bu kavî bazunun içinde aynı zebun teslimiyetle ateşin günler geçiriyordu.

Gene bu aşk değil mi ki, yelesi kabarmış nice aslanları bir kuzuya çevirir. Bir zamanlar Hamza, da aslan gibi kükremiş, fakat ne de çabuk bir kuzuya dönmüştü. Hatta şimdi bu işe gayb alemler müdahale etmiş, bu yaralı adama, sevgilisinin elinden gittiğini işaret etmişti. Bu rüyayı ona kim göstermişti ?

88 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Meryem, acaba hakikaten bir sevgilinin sinesinde mi idi ?

*—Çöllerde eli, kolu bağlı Hamza, bunu nasıl anlarsın
bunu nasıl öğrensin?*

*Genç adam, aşkının bir kasırga dehşetiyle gönlü
ağacından söküp kopardığı ümid yapraklarının şuraya
buraya uçup kayboluşunu melalle seyrediyor ve bir gün
olup bu ağacın bir kış manzarası gibi çırçıplak kalacağını
da düşünüyordu.*

*Hamza, Meryem'i kaybettiğini itiraf etmek için daha ne
bekliyordu ?*

*Onu bu sevdadan döndürmek için işte, sevgilisinin
zahımlarına gayb âlemi de iştirak etmiş, Hamza'yı
yaralamak için, görünmeyen kuvvetler de Meryem'le
birleşmişti.*

*Bu sevda ile genç adam, damla damla eriyor, fakat her
zamanki gibi bu duya duya ölmekte de gizli bir zevk
buluyordu.*

*—Hayır, hayır, her şeye rağmen bu aşktan vaz
geçmeyecek, Meryem'in aşkına iftikar [Yoksulluğunu,
fakirliğini açığa vurmak. * Çok ihtiyacı olmak. * Tevazu'.
Alçak gönüllülük.] etmekten yüz döndüremeyecekti.*

**

—Bugün gene üzgünsün Meryem..

—Öyle Gamze...

—Nen var, ne oldun, hasta mısın yoksa ?

—Hayır hasta değilim. Bir şey de olmadı. Hamzanın bu tehlikeli ve zahmetli yolculuğa çıkmasında kendimi mesul görüyorum. Bu manevî yük beni yoruyor. Onu buradan benim gönlüm uzaklaştırdı Gamze.

—Bu benim de hatırıma gelmişti.

Bu manevî mes'uliyetten kurtulmam, onun Hayreye selâmetle avdeti ile mümkündür. Meryem: Gerçi o [Hamza'] gelince, hayatım bir işkence olacaktır. Zira insanın, manası olmayan bir kimseyle bulunması kadar büyük azab yoktur. Onunla bir evde bulunmanın benim için cehennemî bir hayat olacağını biliyorum. Fakat insaniyet duygusu bana bunları bile düşündürmüyor.

Gamze, Meryem'in İnsanî hislerinin meftunu idî, kızın düşüncesini ve üzüntüsünü haklı buluyordu. Fakat onu bu hususta teşci etmedi. Bilâkis oyalamak ve unutturmak için sözün mecrasını değiştirdi:

—Haydi Meryem, kalk süt babanın evine gidelim. Aylardan beri insan yüzüne çıkmadın. Bizi görünce sevinir. Dün sana bal getirdi, Hamza'yı sordu, gitti.

Gezinti tekliflerine karşı her zaman somurtan Meryem, bu defa uslu uslu :

—Peki.. Babama da uğrayalım; gitmiyorum diye beni Hükümdara şikâyet ediyormuş, dedi.

Gamzenin dediği gibi Meryem, Hamza gittiğinden beri evinin içinde, tam kendi istediği gibi sessiz, gürültüsüz bir hayat geçiriyordu. Arabın ateşin erkekleri de, artık

90 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Harazanın karısı olan Meryem’i taciz edemiyorlardı. Hatta teyzesinin oğlu Halit bile ziyaretlerine nihayet vermişti. Hamza, olmadığı bahanesiyle Meryem, saray eğlencelerine de iştirak etmiyordu. Fakat Zeyyad, gülüp eğlenen cemiyetin, zevklerine kızının iştirak etmemesine, bir türlü mana veremiyor, onun bu inzivada gönlünün mahsûs olmayan vicdanî zevklere karşı mübtela olduğu sönmez iştiyaka bir cevab, kendini kendine yaklaştıran bir kuvvet bulduğunu anlayamıyordu. Halbuki Meryem için, mahsus duygularının zebunu olan cemiyet, iğrenç ve kördü. İki gözden mahrum kimseler gibi önünü ve teveccüh ettiği yeri görmeyerek ulu orta sürüklenip giden şuursuz bir sürü idi. Nitekim, bu dünya illetinin mübtelaları, tıpkı ağacında çürümüş bir yemiş gibi, küçük bir sarsıntı, hafif bir rüzgâr ile dökülüp, toprakta iğrenç manzaralarıyla bir kaç gün durduktan sonra kaybolup gidiyorlardı. Fakat kimse kimsenin akıbetinden mütenebbih olmuyor, gene bütün şiddetiyle dünya ve onun kendi gibi geçici zevkleri tarafından tekrar sürükleniyorlardı. Bu maddî ve sathî hayatın esas vasfı vefasızlık ve nankörlüktü. Herhangi bir sebeble bir ferdini kaybeden cemiyet, onu derhal unutup ve başka fertlerle bu eksikliği kapatıyor, tamir ediyor ve bu silsile böylece devam edip gidiyordu.

Meryem, dünya hayatına yüksekten bakabildiği için, onun bu hayvanı cebhesini görebiliyor ve mümkün olduğu kadar ondan uzak olmaya çalışıyordu. Eğer o da bu rüzgâra kapılansaydı, ağacından henüz kopmuş çiçekli bir dal gibi, rüzgâr önünde şaşkın ve perişan,

Aşk Budur 91

sağa sola çarpacak, şuursuz bir gidişle sürüklenecek, nihayet yaprağı da, çiçeği de türlü takallüblerle yolunup toprağa karışacak ve unutulacaktı.. Meryem, bu hayatın nesini istesin, hangi müstakar zevkine bel bağlasın da kendini onun içine salıversin ? Onun gönlü ihtiyacı, vicdaniyatın hududu görünmeyen vüsatine dayanıyor, sathı ve firarı zevklere kanamıyordu.

Meryem, düşüncelerinin coşkun tevalisi ile yolun farkına varmadan, babasının evine kadar geldi. Sokak kapısından itibaren, bahçede, avluda, mutaddan fazla bir telâş ve gürültü ile karşılaştı. Kapıcı onları merasimle selâmlarken, Hükümdarın içerde misafir olduğunu söyledi. Meryem, bu haber üzerine girip girmemek için bir an terddüt etti. Fakat geldiğini görenler, koşup geliyor, şevinçle kendisini selâmlıyorlardı. . Bir kerre görüldükten sonra geri dönmek olmazdı, Gamzeyi dinleyip sokağa çıktığına pişman olarak içeri girdi.

Hükümdar nadiren müsahibi Zeyyadın [Beraber sohbet eden. Arkadaş. Arkadaşlık eden. Birlikte bulunan.] *evine gelir, bir kaç saat kalırdı.*

Meryem, daha yukarı çıkmadan koşarak bir cariye geldi ve Hükümdarın Meryem'i çağırdığını söyledi.

Geldiği, ne de çabuk duyulmuştu...

Meryem, kapıdan adımını atarken Hükümdar :

—Vay ipekkurdu, nasıl oldu da kozanı delip dışarı çıkabildin? Diye lâtife ile karşıladı.

92 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Hükümdar neş'eli zamanlarında Meryem'e, ipekkurdu, diye hitab ederdi. Meryem, de bu tabirden hoşlandığı için tebessümle mukabele eder, ses çıkarmazdı. Fakat bu sefer gülmedi ve susmadı.

—İpekkurdu, yani kendi kendini hapseden mahlûk demek değil mi Hükümdarım?

—Niçin gülüyorsunuz?

—Öyle.. Bu maksatla kullanılan bir hitab bu !

—Anlamadığım bir şey varsa, sizin gibi zekî ve düşüncelerini tartabilen büyük bir kimsenin, tecerrüdün [sıyırılma, soyunma, çıplak olma.] manasını anlamaması ve onu istihfafla [hafife alma, küçük ve aşağı görme, küçümseme.] karşılmasıdır.

—Ben, eas itibariyle dünyadan nefret etmiyorum. Bilâkis dünyayı güzel, hem de pek güzel buluyorum. Şu kadar var ki, her güzel şeyin, iğrenç cepheleri de olması tabîdir, işte ben, dünyanın bu mülevves [kirli, bulaşık.] kısmından istikrah [Bir şeyi kötü ve kerih görmek. Beğenmemek, nefret etmek. Bir şeyi cebir ve ikrah ile işlemek.] ediyorum. İşte ben bundan tiksiniyor, bu taşkın, yorucu ve manasız hayattan uzak olmaya çabalıyorum.

—İpekkurdu, diye hor gördüğünüz o böceğin koza içinde geçen mahbus hayatı, manada azadlıktır. Zira göklere uçmaya müstaid [istidat ve kabiliyet sahibi olan. Zeki ve akıllı kimse, uyanık, anlayışlı.] kanatları o, bu esarete tedarik eder. Onun için bu tecerrüde, esaret değil,

hürriyet demelidir.

—Siz, ipekkurdunun havadan, güneşten, sudan, hasılı her bir ihtiyaçtan müstağni olarak geçirdiği bu sarhoşluk âlemini neden istihfaf ediyorsunuz?

—O hayatın tadını, o sarhoşluğun zevkini bilmediğiniz için değil mi ?

—İpekkurdu kendini, kendinden başka sâkini olmayan bu daracak hücreye, ihtiyariyle mukayyed [bağlı, kayıtlı, sınırlı.] eder. Zira ona bu yalnızlıkta, fezaların ihata edemeyeceği bir genişlik vardır.

**

Zeyyad, kızının dudaklarından birbirine çengellenmiş gibi çıkan sözlerden korkuyor, hükümdara göstermeden susması için işaretler ediyor, el ve göz hareketleriyle onu sükûta davet ediyordu.

Musahibin de hakkı vardı; çünkü Meryem, daha selâmlaşmadan söze başlamıştı. Hem de ne sözler ?

Zeyyad'ın zihniyetine göre, küstah, çirkin bir ifade !

Çocukluğundan beri şekil perest olan Zeyyad, Meryem'in laubali telakki ettiği sözlerinden dolayı onu daima suçlu çıkarırdı. Halbuki Hükümdar, Zeyyad'ın kızının bu ölçüsüz ve merasimsiz hareket ve sözlerine alışık ve memnundu. Meryem'in böyle açık ve samimî konuşması ona, güzel bir besteden daha hoş gelirdi. Zira bu kızın sözlerinde gönlünün harareti, sarahatle görünürdü. O, ya hiç konuşmaz, yahut da söylediği vakit, duygularını

94 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

tervih [Râyihâ verme. Kokutma. Kokusunu artırma. * Rahatlandırma.] *eden derunî bir ibramla söylerdi.*

Hükümdar, Meryem'in susmaması için soluklarını bile yavaş yavaş alıp veriyordu. O şimdi başka bir mevzua girmişti:

Süratle cereyan eden bir nehri bir sed, insan zekâsının düzdüğü bir hail durdurabilir. Fakat görünmeksizin akan ömür nehrini durduracak bir kuvvet cihanda yoktur. Bu nehrin koşup gittiği son merhale ölümdür.

—Dünya ile sıkı fıkı dost olmadığım için beni neden ayıplıyorsunuz ?

—Dünya vefasızdır Hükümdarım!, bu böyle olduğu , gibi dünyada bulunan her şey de tabîi olarak vefasızdır. Dünya dalına sıkı yapışmaya gelmez, zira çürüktür; en beklenmeyen zamanda kopar, tutunmuş olan da düşüp parça parça olur. O, kedi gibi doğurduğunu yer.

—Sonra karşınızda rakeden bir güzelin yüzünde saltanat süren taravet ve gençlik, ariyet bir libas gibidir. Müddeti gelince vefasız dünya onu çekip alır ve bir başkasına giydirir. Dünya, ne güzeli çirkinleştirmeye ne zengini sokak dilencisi etmeye, ne de mamureleri viran eylemeye sıkılmaz. Dünyanın durmadan dönen çarkı, her saniyede bir can vücuda getirdiği gibi bir diğerini de alıp götürür.

—Beni, fettan [Fitneci. Kurnaz. Fitne çıkarıcı. Karıştırıcı. * Hırsız. * Şeytan. * Altın eriten kuyumcu.] *bir kadına benzeyen, bu iki yüzlü dünyaya gönül bağlamadığım için*

mi ayıplıyorsunuz ?

—Bir az sabredin en beğendiğiniz bir güzeli, senelerin hançeri o hale sokar ki, iki sevgili birbirinizi tanımaz olursunuz. Bütün lâtif ve hoş şeyler, avdet edecekleri toprak tarafından istihfafla beklenmektedir. Eğer bana payidar ve ebedî zevki bulup getirir de, gene ona gönül vermezsem o vakit kellemi kesiniz razıyım...

—Hükümdarım seni severim. Merdsin, adilsin; hem hal inde saltanat kâbusu yoktur.. Onun için....

Artık Zeyyad dayanamadı, kızının cür'etkârlığı hadden aşmıştı. Kaç defa Hükümdarla böyle arkadaşça konuşmamasını ihtar etmişti. Bir Hükümdara karşı, seni severim merdsin... ne demektir ?

—Demek ki sevmese, seni sevmem., diyecekti.

—Zeyyad, Hükümdarın şahsına olacak hürmetsizlikten ziyade, günün birinde bu lâubaliliğin, kendi mevkiini sarsacağından endişe ederek kızını böyle pervasızca konuşmaktan menetmek istiyordu. Halbuki zavallı adam, asıl Hükümdarın Meryem'e olan sevgisinin, kendi mevkiini kuvvetlendiren âmillerden biri olduğunu bilmiyordu.

—Hükümdarım, müsaade edermisiniz Meryem, bir parça dışarıya çıksın. Yorgun geldi, ne söylediğini bilmiyor.

—Ne istiyorsun Meryem'den ? Canın sıkıldıysa sen çık.

—Güzel Meryem, benim güzel kızım., seni çok özlemiştim. Ne iyi oldu da geldin. Bu gün içimde bir darlık

96 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

vardı, seni görünce ferahladım. Hamza'nın gaybubeti beni çok sarstı. Günleri sayıyorum. Her halde bu günlerde Gazeye varmışlardır.

—Öyle olmalı Hükümdarım.

—Bu gün bir parça dolaşmak istiyordum. Hava da çok güzel., istersen hep beraber çikalım Meryem!

—Peki Hükümdarım. Ben de Hamza'nın sütbabasına gitmek istiyorum.

—Beraber gidelim o halde. Haydi, Zeyyad söyle atları hazırlasınlar. Meryem, iyi ata biner.

Hep beraber yola çıktılar. Meryem, kendini, tabiatın ahenkdâr manzumesi içinde bulunca geniş bir nefes aldı. Gönlündeki menşei meçhul ateşi biraz olsun teskin edecek, avunduracak yardımcı vesilelere ne kadar ihtiyacı vardı. Tabiatın canlı ifadesi, hislerine intizam, gönlüne kuvvet verdi. Sanki bütün tabiat susmuş, huşula bir aşk neşidesi dinliyordu. Meryem, de tabiat gibi mestti.

Hava o kadar durgun ve yorgundu ki, mesafeler adeta kısalmış, yakınlaşmış, uzak dağların rengine berrak bir aydınlık çökmüştü.

İki dağı birleştiren dar ve meyilli vadiden bir koyun sürüsü süzülerek iniyordu. Bu geçid o kadar dardı ki, koyunlar teker teker, tıpkı dağların sinesine geçirilmiş inciden bir gerdanlık gibi dizi dizi geçiyorlardı.

Bir az ötede, rüzgârın okşar gibi rikkatle dalgalandırdığı

Aşk Budur 97

ekin tarlaları başlıyor. Her hareketiyle renkleri kâh koyulaşan, kâh filizleşerek açılan, güneşin kuvvetli akisleriyle vakit vakit beyazlaşan tarlalar...

Hükümdar, Zeyyad ve Meryem, önden gidiyorlar, maiyet süvarileri de uzakça bir mesafeden onları takib ediyorlardı.

Meryem'in kafile ile gitmekten içi sıkılmıştı. Atını mahmuzladı, rüzgarın önüne düşmüş bir bulut gibi uçup gitti.

Hükümdar onun arkasından bakarak :

—Senin kızına yaşamak için buradan başka bir dünya lâzım.. Hamza'ya acıyorum! dedi.

Akşam dönüşte Meryem'i evine bıraktılar.

Bir değneği bile büküpte birden bire bırakınca yaylanır, fırlar. Hekim Hamza'nın gönlü ise sevdanın söz anlamaz eliyle, teessür ve ıztırlarıyla öyle bükülmüş, öyle kıvrılmıştı ki, bu gepgergin münhani bir bırakılsa, her manii, her haili, hattâ mesafeleri ve zaman mefhumunu aşıp, doğruca sevgilisinin civarına düşecekti. Hamza, daha Mısıra vasıl olmadan, avdet zamanını hesap ediyor, ve bu yaman çölleri tekrar geçmek, Meryem'e gitmek için kendinde şiddetli bir kuvvet buluyordu. Bu kaygu, genç adamın göğsünde ikinci bir kalb gibi çarpıyor, ve gittikçe artan çekiç sesleri gibi, bu korkunç darabanı, maneviyetinde olduğu gibi, aynen uzviyetinde de

98 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

hissediyordu.

Hamza, teheyyücten bunaldığı zamanlar, sağdan soldan avunacak çareler aramaz, teselliye de gene aşkında, hep onda arardı. Kim bilir belki Meryem, de onu özlemişti. Bu bir büyük teselli idi.

Bir akşam vakti, Hayre'den kalkan kervan, çölleri aşarak tam bir ay yolculuktan sonra Gazeye girdi. Burası, Arona ve Askalondan sonra, Akdeniz'in cenubunda son mühim limandı. Hamza ile arkadaşlarını Dimyata götürecek gemiler, burada çoktan bekliyordu.

Hamza'yı, istirahat edebilmesi için sahilde bir hana misafir ettiler. Ertesi gün gemiler şafakla beraber hareket edecekti.

Bu sevimli liman bir ihracat ve ticaret merkezi idi. Onun için şehirde her kavimden karışık bir kalabalık görülüyordu.

Hamza'nın istirahatine memur olan Firavunun teşrifat ve saray memurları, onu denize karşı güzel bir odaya yerleştirdikten sonra, gezmek, eğlenmek için birer tarafa çekildiler.

Hamza, denizi çok severdi. Böyle vasi su sahasını, ancak seyahatleri esnasında görebiliyordu. Hamza, gerçi seferin meşakkatine metanetle mukavemet göstermişse de, nihayetle o da bir insandı, yorgun, hattâ hasta gibi idi; istirahate şiddetle ihtiyacı vardı. Sabahleyin fecirle beraber hareket edeceklerine nazaran, bu geceyi sakin geçirmesi lâzımdı.

Aşk Budur 99

Pencerenin önüne oturdu. Gurubun yaklaşmış olmasıyla gökyüzü alev alev yanan bir kubbeye benzemişti. Bu ateşin [ateşli] renk, aynen mücella sulara da aksetmişti. Suları tutuşturup yakan bu kızılık, sahillere doğru git tikçe, lacivert, mor, turuncu yanar döner harelerle yavaş yavaş sönüyordu. Sanki tabiat, görünmiyen bir sevgilinin hasretiyle böyle yanıp tutuşuyordu.

Tabiat yanıyor da Hamza, yanmıyor muydu? Hem onun hasreti, tabiatınki gibi gizli de değildi.

Yanıyordu, anlatılmaz, dile gelmez bir şiddetle yanıyordu. Hamza'nın gönlündeki ateşe, hasret ateşi de demek mümkün değildi. Zira genç adam, o kadar Meryem'le dolu, o kadar sevgilisiyle ittisalde idi ki, aşkla meşbu olan her zerresi Meryem, kesilmişti. Eğer kendini onunla bu kadar meşbu hissetmemiş olsa, bu aşırı zevki nereden bulurdu ? Hem ayrılık, hem ittisal.. Hamza, buna kendi de şaşıyordu.

Eğer hasretle ittisal, elle tutulan, gözle görülen mahsus bir vücuda malik olsalar, birini ötekinden fark etmek mümkün olmazdı. Bu iki hal, o kadar birbirinin eşi, birbirinin mütemmimi idi ki, birlikte söz söyleyen iki dudağın hareketi gibi, bunlar da aynı gayeyi itmam eden ayrı fakat aynı vücut idiler.

Hamza, dışardan gelen ince bir sesi dinlemek için başını pencereden çıkardı. Sahilde bez çırpan bir kadın alçak fakat yanık bir sesle şarkı okuyordu :

Sular haldaşım oldu.

100 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Gönül sırdaşım oldu.

Sanma ki yalnızım ben,

Aşkın yoldaşım oldu!

Hamza, kendi gönlünün, karşısındakine sıçramış bir ifadesi gibi olan bu muhteriz sesi huşula dinledi. Bu ses, erguvanı sulara dalıp çıkıyor, sekerek kaybolup gidiyordu. Nerede ise ay da çıkacaktı. Fakat Hamza, rüya gecesinden beri aya bakarken şiddetli bir korku ve ürkeklik hissediyor, öyle ki, ayın yükseklerden bakışı onu, erişilemeyecek kadar kendinden yüksek bir rekib ile karşı karşıya olduğu zehabına düşürüyordu. Ay, o gecedeki Hamza'nın meçhul rakibi idi. Genç adamı artık bu kaçılmıyacak semavî rakibe ve nereye gitse kendisini takib etmek mukadder olan bu nuranî çehreye gıpta ile bakıyordu.

Pencerenin pek yakınından geçen bir martı, Hamza'nın nazarlarını tekrar denize çekti. Oturduğu yumuşak minderin üstünde tatlı tatlı gerindi. Etrafını daha iyi görebilmek için başını pencereden dışarıya çıkardı. Ne tuhaf, sokak o kadar kalabalıktı ki... Bilhassa buldukları hanın önü. Burada her lisandan konuşan, karışık bir insan kalabalığı göze çarpıyordu. Hamza, konuşulan sözlerin bir kısmını anlıyor, bir kısmını anlamıyordu.

Gürültü gittikçe sıkışıyor, her türlü müdahale, bu söz anlamaz insanları dağıtamıyordu. Hamza'yı pencerede gören birisi :

Aşk Budur 101

—Mutlaka budur. Bu güzel yüzlü delikanlı...

Bir adam, kollarında sıska, buruşuk yüzlü bir çocuğu kaldırıarak bağılıyor:

—Delikanlı, bize merhamet et. Şu çocuğum, ölen çocuklarımin dokuzuncusudur.

Bir başkası:

—Hey arkadaş! Hekim Hamza, sen misin?

Hamza, tereddüdsüz cevap veriyor:

—Evet benim ! Hepinize bakacağım gelin !

Herkesten evvel içeriye Apikos girdi. Mahcub, suçlu, başı önünde idi :

—Arkadaşlardan biri sizin buraya geldiğinizi ve bir gece kalacağınız nasılsa ağzından kaçırmış. Bu yüzden sizi rahatsız ediyorlar. Bir kaçına bakınız, kalanları ben savarım, dedi.

—Hayır, hayır., sataşmayın zavallılara.. Sabaha kadar bakabildiğim kadarını tedavi ederim.

Hamza, taliin garib bir cilvesi olarak o gece sabaha kadar hastalarla uğraştı. Gemiler, şafakla beraber yelken açarken, sahilden fıskıran şükran sesleri, minnetle dolu yüzlerce kalbin sayhaları, yavaş yavaş uzaklaşan gemilere kadar geliyor, sonra bu sesleri bulutlar emerek, göklerde sönüyordu. Hamza, bu seslerden yalnız bir tanesini unutamıyor ve kendi kendine tekrarlıyordu :

—Senin derdine de Allah derman olsun temiz yürekli

102 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

genç!

Mısır, bir haftadan beri tatlı bir heyecan ve ümid içinde. Hayre Hükümdarının başhekimi Hamza'nın, Firavunun sıhhati ile alâkadar olan bir haftalık mesaisi, günden güne müsbet neticeler vermektedir. Sarayın etrafı gece gündüz, Firavunun sıhhatından haber bekleyen bir kalabalıkla kenetlenmiş, Örülmüş... Halk, Mısırın tarihine şanlı sahifeler ilâve eden Hükümdarlarının sıhhatiyle alâkadar. Bu alâkadan yalnız, hayvanlardan daha fena şeraitte, daha zorlu, feci ve vahşî müşküllerle çalıştırılan esirler müstesna... Yalnız onlar Firavun için gayız ve kin besliyorlar...

Hamza'nın Mısıra gelişinin onuncu günü, hastanın vaziyeti adeta nekahat safhasına girdi. Hemen bir seneden beri yataktan çıkamayan Firavun, dünyaya yeni doğmuş gibi seviniyor.

Hamza'ya gelince o, şu on gün zarfında geceli gündüzlü çalışmış, hep hasta ile meşgul olarak hemen bir gece bile istirahat edememiştir... Firavunun iyileşmekte olduğunu görerek, istirahat nöbetinin kendine geldiğini düşünerek memnun oluyor.

Mısıra geldiğinden beri ilk defa kendine tahsis edilen büyük ve muhteşem odada, kuş tüylü sedirin üstünde dinleniyor. Bu odada neler yok... her köşede san'atkârane bir acaiblik, saltanat zevkim temsil eden remizler var. Bedîî lâvhalar, oymalar, heykelcikler, altın

Aşk Budur 103

yaldızla işlenmiş duvar ve tavan nakışları, yerlere mebzulen serilmiş postlar, bilhassa birbiriyle dövüşecekmiş gibi baş başa konmuş arslan postları... Mermerden oyulmuş büyük bir rafın üstüne dizilmiş ıtır dolu şişeler, gül yağları ve saire,.. Nihayet Hamza'nın tahta benzeyen yatağı...

Kemerleri, sütunlarıyla bir meydan kadar geniş olan bu büyük odanın dahilî manzarası, kısa bir zamanda gözden geçirilecek gibi değil ki...

Hamza, çabucak gözlerini bu kıymetli eşyadan ayırıp dışarıya çeviriyor. Mısırın tabîî manzarasına, bilhassa efsanevî Nil'e, ta çocukluğundan beri işittiği sayısız hikâyelerin mevzuu olan ve Mısır rahiblerinin muhayyelelerinin türlü türlü menkıbeler izafe ettikleri bu azametli nehre bakıyor.

Mısırdaki halkın büyük bir kısmı, Nil'in semadan çıktığı kanaatindeydi. Nil, semavî nehirlerin yeryüzünde bir timsali olarak kabul edilir. Feyezanları ise (İzis) in göz yaşları olduğu için böyle bol ve feyizli olduğu söylenir.

Firavun biraz iyileştikten sonra Hamza, Mısır medeniyetini yakından görmek, bilhassa inşa edilmekte olan Ehramı tedkik etmek istiyordu.

Genç hekimin, sarayda gördüğü ikram o kadar aşırı idi ki, bu kadarı kendisine hoşluk yerine sıkıntı veriyordu. Bilhassa Firavunun, cariyelerden, beğendiğini seçmesi için üst üste vaki olan tekliflerini baştan savmak ne kadar eziyetli idi. Esasen Hamza'nın Mısır sarayına ayak

104 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

basması, kadınlar ırasında şiddetli bir rekabet ve mukaseme telaşı uyandırmıştı. Bunların içinde bilhassa bir tanesi vardı ki, ısrarla genç hekimin yüzüne dalan gözlerinde mütecaviz bir alâka görülüyordu. Bu, güzel bir kızdı. Bilhassa, Hamza'nın görmeye alışmadığı yabancı bir güzelliği vardı. Başak renginde saçları, deniz renginden çalınmış yeşile bakan tatlı çekik gözleri, buğulu pembe cildi ve çehresinin umumî hatları, onun yabancı ırktan bir şimal kızı olduğunu belli ediyordu.

Bir gece Hamza, uyurken, başında yumuşak ve sıcak bir temasla uyandı. Yatağın başucunda yanan yağ kandilinden odaya mübhem ve korkak bir ışık hattı akıyordu. Oda sisli ve loştu. Maamafih Hamza, eliyle, başına temas eden şeyi arayınca, avucunun içinde yumuşak bir kadın eli kaldı. Yeşil gözlü cariye Hamza'nın yatağına oturmuştu. Uyandığını hissedince, başını genç adamın yüzüne doğru iğdi.

Kırık, yarım bir Arapça ile :

—Bekledim, bekledim beni çağırmadın; sana ben geldim, dedi!

Eli hâlâ Hamza'nın avucu içinde idi. Hissedilen bir ürperme ile cevap bekliyordu.

—Gel!

—Kız, genç hekimin bu davetine karşı hiç tereddüt etmeden yorganının ucunu açarak yanına uzandı.

Uyku içinde başlayan bu vakanın şaşırtıcı dolaşıklığı ile

Aşk Budur 105

Hamza, rüya ile hakikatin mezcolmuş hatlarını seçememişti. Fakat şimdi şüpheye düşecek bir nokta yoktu. Kızı çağırmış, o da gelmişti. Teninin hararetini, saçlarının baş döndüren kokusunu kuvvetle hissediyordu. Hamza, göğsüne gittikçe sokulan bu altın başı şiddetle itti ve yataktan fırlayarak kendini yerdeki posta attı. Kız şaşırılmış kalmıştı. Bütün saray erkeklerinin alâkadar olduğu güzelliği, ilk defa tahkire maruz kalıyor, ilk defa reddediliyordu. Kız, bunun sebebini, genç adamın dudaklarından inilti gibi çıkan kelimelerde gizli olduğunu tahmin ederek, bütün duygularını toplayarak dinledi; fakat bir şey anlayamadı. Hamza, elan :

—Meryem, Meryem! Diye sayıklayarak ağlıyordu.

Cariye, artık bu müşkül adama yaklaşmaya korkuyordu. Maglûb ve fakat hırçın olarak odadan kaçtı.

Hamza, saraydaki üst üste ziyafetlerden, eğlence ve merasimden yorgun düşmüştü. Mısira gelesi tam yirmi gün olmuştu. Firavunun bahçede dolaşabilecek kadar iyileşmiş olması, halkı, coşkun bir nümayiş tufanı içinde coşturuyordu. Hamza, gezmek niyetiyle ne tarafa çıksa, halk ta arkasından sel gibi akıyordu.

Genç hekim artık sefer tedarikine başlamıştı. Altı gün sonra memleketine müteveccihen Mısır'ı terkedecekti. Evvelâ Mısırın çarşısını gezdi. Sokaklar daracık, dükkânlar başbaşa, esnaf ise komşuluk oynayan çocuklar gibi peykelerin üstünde birbirleriyle konuşuyor,

106 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

şakalaşıyorlardı. Bunlar, dükkândan ziyade, kapakları açık bırakılmış antika kutuları gibi küçük küçük, sıra sıra hücrelerdi. Bu dükkânların içinde en ziyade kadın eşyası, kadın ziynetleri satılıyordu.

Her yerde, her zaman kadınlar... Her şey onlara, her şey onlar için!

Hamza'nın da bir kadını var. Sevdiği, taptığı bir kadın. Hem de şeklen olsun karısı!

Gene adam, bu vadide alabildiğine inkişaf etmek istidadını gösteren hissiyatı silsilesini durdurdu. Sanki bu tahassüslerini Meryem, duyup ta canı sıkılacakmış gibi ileri gitmedi.

Hekim Hamza, o dükkândan o dükkâna giriyor, alıyor, alıyordu. Mümkün olsa Mısırın bütün güzelliklerini sevgilisine taşıyacaktı. Saraya döndüğü zaman bu eşyaları kendi eliyle yerleştirdi.

Hamza'nın Mısırdaki bir kaç mühim gezintisi daha vardı. Bir gün, inşaatı epeyce ilerlemiş olan Ehramları, bir başka gün de Menfis mabedini ziyaret edecekti. Fakat bu iki gezintiyi de mümkün olduğu kadar muhitin dikkatini tahrik etmeden yapmak istiyordu. Zira daha sokağa çıkacağı şayi olurken, sarayın etrafı muazzam bir kalabalıkla kapanıyordu. Onun için kimseye görünmeden, yalnız bir kılavuzla gitmeye karar verdi. Bir az dinlenmek, mütemadi mesaisinin verdiği taabı bir az atabilmek için bu gezintilere ihtiyacı vardı.

Ehramlara gitmek üzere yola çıktığı gün hava çok sıcaktı.

Aşk Budur 107

Şehrin kalabalığından muvaffakiyetle uzaklaştıktan sonra atlara binerek doğruca inşaat sahasına gittiler. Buradaki faaliyet ta uzaklardan itibaren görölüyordu.

Hamza, atını kılavuza bırakarak, yalın güneşin altında karınca faaliyetiyle çalışan esirlerin arasına daldı.

Taştan bir âbidenin yükselmesi için binlerce hayatın sel gibi akıp kaybolduğu bu öldürücü, zecrî çalışma karşısında şaşırarak, bu ne yaman işkence, diye düşündü.

Esirler, üstlerine kirli paçavralar sarılmış birer iskelete benziyorlardı. Bu kirli paçavralar, onların kendi derilerinden ibaretti.

Çıplak, çıırçıplak vücutlarının yegâne libasını teşkil eden bu deriler, o kadar kirlenmiş, kâh kamçı darbelerinden, kâh taşların açtığı berelerden öyle müstekreh bir hal almıştı ki, nesicleri [Dokunmuş, nesculunmuş.] hakikaten tabîî manasından çıkmış, mülevves bir paçavra manzarası almıştı.

Bunların gözleri, bakışları da bambaşka mahiyet almıştı. Fütûr ve ümitsizlikten, nereye ve niçin baktığı anlaşılmayan korkak, şaşkın, hattâ tazallüm ve iştikâ hislerinden bile uzak, boş, fersiz, ifadesiz nazarlarla bakıyorlardı. Bunlar, adeta beşeriyetin tabîî haklarından insilâh etmiş, insan olduklarını bile unutmuş ve hayvanlaşmış mahluklardı.

108 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Ellerindeki kırbaçlarla bu sürüyü tahrik eden azılı muhafızların, işkenceden ve zulümden, şuuru boşaltılmış bu esirlerin aralarında dolaşmaları, sırtlarına lüzumlu lüzumsuz kırbaç yemesinden daha az korkunç değildi. Zira bu azametli dolaşmaların, o kadid vücudlara saldığı korku, bunları fevkalbeşer bir gayretle çalışmaya sevk ediyordu.

Hamza'ya bu hazin manzaradan elem geldi. Kaç zamandır merakla beklediği bu gezintiden daha ilk adımda pişman oldu.

Bir hükümdar hayatı ile bunların, bu esirlerin hayatı arasında yaradılış itibariyle ne fark vardı? Şurada, göz önünde sönen binlerce hayati, Firavun, nasıl ve hangi vicdanî salâhiyete istinatla düşünmüyordu. Kendi canı için hazineler feda eden bu adam, neden başkalarının hayatına kıymet vermiyordu.

Ne garib, kendi eteğindeki bir tozun bulunmasına tahammül etmeyen insan, başkalarının sırtına çeki taşı yüklemekte, nasıl ve nereden gelmiş bir hak ve imtiyaz bulabiliyordu ? Hamza, bin türlü fedakârlık ve meşakkatlerle memleketinden gelerek, böyle bir adamın imdadına yetiştigine teessüf etti.

Bu düşünceler onu, olduğu yerde bağlamış, ne ileri ne geri gidebiliyordu. Güneşin tahammül fersa harareti, beynini kavuruyor, ateş döken bu hüzmeler sanki başının üstünde toplanmış, gene adamı ateşten bir heykel halinde olduğu yerde tesbit etmişti. Sanki

Aşk Budur 109

ayağının altındaki kumlar bir sağa bir sola gidip geliyor, onu da hir rakkas gibi mihaniki hareketlerle iki tarafa sallıyordu. .

Hamza, büyük bir cehd ile kendini toplamaya uğraştı. Artık zulümün bu canlı ve mücessem lâvhasını daha fazla görmeye tahammülü kalmamıştı. Bu acı manzaranın içinden bir an evvel kurtulmak için Ehramları görmekten vazgeçmeğe karar vermişti. Geri dönmek için başını çevirdiği zaman, gözleri, kendisine lâkayd bir nazarla bakan bir esirin gözlerine ilişti. Bu bakış, ötekilerin korkulu ve gayrı şuurî nazarlarından bambaşka idi. Bunda, azim, tevekkül, ıztıraıları yenen şedid bir irade görünüyordu. Bir an bakıştılar. Hamza, münferid ve herkesten uzakta çalışan bu esire doğru, iradesiz bir hareketle yürüyordu.

Esir Ömer ile Hamza

—Arkadaş adın ne senin ?

Esir, Hamza'nın Arapça sorduğu sualı anlamış olacak ki tam bir Arap lehçesiyle :

—Ömer! dedi.

—Arab esirlerindesin, demek?

—Arabım, fakat esir değilim.

—Hamza, bir an bu söze inanır gibi oldu.

—Mademki esir değilsin, neden seni bu zorlu işde çalıştırıyorlar ?

110 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

—*Esir, karşısındakinin anlayışsızlığına taaccub eder gibi onu süzdü ve :*

—*Senin anlayacağın manada esirim; fakat kalbim, yani hakikî varlığım her bir hürden daha azad, daha şaddır. Hatta hükümdarınızdan da, senden de hürüm. Ben esir değilim delikanlı... Esir, sizlersiniz. Zira siz, şeref şöhret, gurur, taazzum [Kibirlenmek. Büyüklük taslamak.] ve tahakkuku için haris olduğunuz bin türlü ibtilanın, bin türlü zaafın kulu ve hizmetkârsınız.*

—*Düşman hariçte olsa, onu ezmek kolaydır; fakat içimizdeki düşmana çare yamandır. Hariçteki düşmanlar cismi tahrib eder, cana ilişemez; içerdeki düşman ise canı çürütür, ruha aman vermez.*

Esir sustu ve şakaklarından süzülen ter hattını, parmağı yukardan aşağıya yüzünden geçirerek yere akıttı, tekrar taş kırmaya devam etti.

Hamza, şaşırmış kalmıştı. Bu adamın tekrar konuşmasını, söylemesini istiyordu. Fakat gene hekim, şu kılıksız, esirin karşısında adeta şaşırıp kalmıştı. Esirin çehresinde sarîh bir asalet vardı; esasen Hamza'ya alâka vererek ismini sorduran da bu mana olmuştu.

—*Gizli olan manayı gammadlayan ayna, simadan başka ne olabilir?*

—*Çehre, kalbin iğriliğini ve rastlığını ifşa etmekte asla ketûm değildir. Hamza, da, esirin yüzünde ruhanî asîl çizgiler görmüştü. Ona biraz daha yaklaşılarak :*

—*Elindeki kazmayı bırak ta seninle konuşalım! dedi.*

—*Olmaz!*

—*Niçin olmuyor ?*

—*Merak etme sana bir şey yapamazlar, ben muhafızlara söylerim.*

—*Olmaz eliyorum sana !*

—*Korkma canım., bir şey diyecek olsalar bile ben müdahale ederim.*

—*Ben insanların muahazesinden* [Azarlama. Çıkışma. Darılma. Alay eder tarzda karşısındakini küçümseme. Tenkid.] *korkmam, Allah Teâlâ'dan korkarım. Eğer ben elimden kazmayı atar da burada seninle, yahut herhangi vazifemin haricinde bir işle meşgul olursam, insanların itabına uğramasam bile Allah Teâlâ'nın muahazesine ve hiç olmazsa kalbimin itabına müstahak olurum. Zira herkese vazifesini veren Allah Teâlâ'dır, insanlar değil...*

—*Beni bu zorlu işle mükellef edenleri, sen insanlar mı zannediyorsun ?*

—*Hayır, hayır... Bil ki, Allah'ın tasarrufuna, insanlar birer alettir. Beni burada taş kırmaya memur eden Firavun, yahut sırtıma kırbaç vuran şu biçare muhafızlar mı zannediyorsun ?*

—*Hayır, bu nasibi bana Allah'ım münasib görmüş ve onlar vasıtasıyla da bu arzusunu tahakkuk ettirmiştir. Amma, senin gibi bir adama bu nasibi neden vermiş, diyebilirsin. Bu, onun bileceği iştir. Bil ki Yaradan'ın iki*

112 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

türlü hikmeti vardır. Biri aşikâr ki bunu, akli olan herkes bilir, diğeri de gizli hikmetidir ki, onun sebebini yalnız kendi bilir.

—Kim bilir vaktiyle ne kabahat işlemişimdir ki, beni burada taş kırdırmakla terbiye ediyor. Bil ki sebepsiz hiç bir şey olmaz. Bütün çektiğimiz şeylere vaktiyle biz, kendimiz müşteri olmuşuzdur. İnsana her ne gelirse kendinden gelir ve başkası tarafından maruz kaldığı sitem ve cefalarla, gene kendi amellerinin neticesini çeker.

—Binaenaleyh benim bu amelimin de mükteseb [Kazanılmış. Elde edilmiş.] bir vazife olduğuna şüphe etme !

—Allah Teâlâ istemedikçe kimse kimseye ne iyilik ne fenalık yapamaz.

—Hem, onlar, dediğin de kim oluyor ?

—Onlar da, her kes te, birer vazife ile tavzif olunmuş emir kullarıdır. Hakikatte işleyici ve buyurucu Yaradandır; sade o...

—Onun için delikanlı, beni, işimi terletmeye teşvik etme. Zira insan, mükellef olduğu vazifede kusur ederse itaba lâayık olur, insanlar tarafından muaheze edilip edilmemenin ehemmiyeti yoktur, elverir ki o kimseden, vazife ve nasibini veren Allah hoşnutsuzluk getirmesin. Mademki adıma, esir, diyorlar esaretin icabı taş kırmak ve bunun gibi zahmetli işlerde çalışmaktır. Mademki

esareti kabul etmişim, o halde onun icabatını da seve seve ve kusur etmemeye çalışarak yapmayı da taahhüd etmişim demektir. Kalbim, her nefes harekâtımı teftişten hali değildir; beni fiillerimden dolayı o muatab [azarlama] etmezse, gönlüm daima müsterih ve kaygusuzdur. Elverir ki Yaradana karşı sözünden dönmüş olmayayım. O benden hoşnut olduktan sonra, ha taş taşımış, kırmış, ha kaba döşekte yatmış, istirahat etmişim, bence ikisi de birdir.

—Ey, yeter artık, söyletme beni... Hem benimle konuşup ne yapacaksın ?

—Ben seninle konuşmak istemiyorum ki...

—Esir gene sustu. Başından akan terler daha çoğalmıştı. Bu ter izleri, patlayacakmış gibi kabarmış damarlarının üstünden atlayarak geçiyor, yırtık, kirli gömleği bunları bir sünger gibi emiyordu.

—Esirin semavî bir vecd ile çınlayan sesi, hâlâ Hamza'nın kalbine batıp çıkıyor, gene hekim ne yapacağını bilmeden ona bakıyordu.

Fakat esir, hiç te bir az evvelki derunî ve değerli hitabeyi okuyan coşkun adama benzemiyordu. Siması tamamen kapanmış, tabî ve sâkin çizgilerle dolmuştu. Tıpkı, bulunduğu muhite göre renk değiştirerek kendini, mütecessis nazarlardan gizlemenin yolunu bilen bukalemun gibi, serî bir istihale ile değiştirmişti. Hamza, en ummadığı yerde, en umulmayan bir ağızdan işittiği bu sözlerden garib bir zevk, izah edemediği bir

114 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

incizab [cezb edilme, kapılma, çekilme.] duymuştu. Gönlünde uyanan bu müsbet ihtisasları, esire bir az daha sokulmakla ifade etmek istedi. Esir şimdi hadid ve ciddî idi. Hamza'nın muhavereyi uzatmak isteğini sezmiş gibi sert ve şimşekli bir bakışla baktı.

—Benden ne istiyorsun? Var işine git! siz kim, biz kim ?

—Sizin bir tek süslü pabucunuz, benim gibi yüz esiri satın alır. Git kendi denginle konuş., senin mevziin esirler karargâhı değil, kibar meclisleridir. Buraya yanlış gelmişin delikanlı...

Hamza, bu tavsiyeyi menfî cihetten tatbik ederek güneşten ve heyecandan bitab düşmüş vücudunu kumların üstüne bıraktı. Değil koğulmak, dögülse de buradan gidecek değildi.

Esir onun bu samimî hissini okumuş gibi birdenbire tavrına mülayemet, sesine şefkat doldu ve söylemiyle başladı :

—Delikanlı, bak şu sırtım kırbaç darbelerinden ne kadar sertleşmiş, nasırlanmıştır. Görünüştteki bu şedid esarete rağmen, hiç bir yabancı eli değmeyen, değil kırbaç zahmı, [Yara, ceriha] hatta bir nazarın bile örselemeyeceği kalbim, öyle bakir ve temiz bir aşkın karargâhıdır ki, işte oraya, müteceviz bir elin uzanması asla mümkün değildir.

—Başım, vücudum, elim ayağım sille tokat yiyebilir,, fakat kalbime kimse el uzatamaz, oradaki zevki, hiç bir buyruk tatil edemez. Ben, şu gördüğün vücut değilim,

ben bir görünmeyen zevk ve hoşluğum. Mademki gizli olan hakikî hüviyetime tecavüz imkânı yoktur, O halde ben nasıl esir olurum ?

—Benim bir tek muharrikim,[tahrik eden, harekete geçiren.] bir tek gayem, bir tek zevkim bir tek Allah'ım vardır : Aşk!

—İşte ben, ona taparım; beni o idare eder, o yaşatır.

Hamza'nın dudakları da ihtiyarsız olarak (aşk, aşk) diye kıymıladı ve gözlerinden, haberi olmadan iki damla düştü.

Esir, gene adamın bu suzişine şüpheli bir bakışla baktı ve muhatabının zaafını sezerek hararetle bir sesle sözüne devam etti :

—Aşkı sen hangi manâda kabul ettin de, aşk, aşk., diyorsun ?

—Bir güzelin ilham ettiği aşktan mı bahsediyorsun yoksa?

—Aşkı, bir güzele mukayyed [bağlı, kayıtlı, sınırlı.] görmek, onun hakikatına karşı küfürdür. Bahçivanın, bahçe çitinin dışına attığı bir gül, gülistanın kemalini ifade eder mi hiç ?

—Gerçi o gülde de lâtif bir koku vardır, fakat zamanın tagallübatı [Zorbalıklar, tahakkümler.] bunu ondan çarçabuk alır, soldurur, mahveder. Fakat çiti atlayıp gül

116 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

bahçesine girersen, orada, solan bir gülün yerine, pembe dudaklı yüz koncanın açılmak için müheyya [hazır hale getirilmiş.] olduğunu görürsün. Senin gönlün de o zaman bu güllerden bir gül olur ve aşkın ebedî bahar ile ölmezlerden olur.

—Şunu bil ki, aşkın hakikati bulunmadıkça, hilkatin maksudu ele gelmez ve insan aşkının kemali derecesine göre mükemmel olur. Hilkatin ve kâinatın manasını bulmak istersen aşkı bul. Çünkü insan aşkı bulmak için dünyaya gelmiştir. Hayatın sebebi aşktır; mükevvenat ta aşkın tekazası sebebiyle tekevün [Vücuda gelmek. Meydana geliş. * şekillenmek. * Var olmak.] *etmiştir. Ancak aşkı bulandır ki, maksuduna ve hilkatinin manasına kavuşmuştur. Aşk deyip te geçme, zira kıyâmet tarihine, bir hudud vardır, ama aşka had ve gayet yoktur.*

—Cismi güzel gösteren ruh ve aşktır; aşkın taalluku ise ruha ve ruhla husule gelen güzelliğedir. Bütün güzelliklerin menba-ı aşktır; lâkin çok kimselere aşk mükevvenat aynalarından yüz göstermiştir. O, herkese vasıtasız ve üryan olarak yüz göstermez, meğer ki o kimse aşkın satvetinde kendini yok etmiş, aşk kesilmiş, yani onunla ölmüş, onunla dirilmiş olsun!

—Birçok kimseler gördükleri ve gönül verdikleri güzellikleri ve hoşlukları bu müteayyin [Karar verilmiş. * İleri gelen kimse. Eşraftan olan kişi. * Belli, âşikâr ve meydanda olan. Taayyün eden.] *vücutlardan zannederek onların mesti ve sevdalısı olurlar. Fakat şu demde ki bu*

vücutlar mahvolur ve aşkın hakikati tezahür eder o kimse buna mülaki olunca, musavver olmayan hakikat ona der ki : Beşeriyet kirleri ve iktizalarıyla zebun ve mest olan sen, o güzellikleri bu vücutlardan sandın, halbuki o güzellikler benim mutlak, güzelliğimin aksinden ibaretti. Asıl benim, halbuki sen onları asıl zannetmekle yanıldın !

Esirin tekrar susması, bir külçe halinde oturan Hamza'ya biraz hareket verdi; sanki bu adamın sözlerde yaşadığı dünyayı değiştirmiş, havası, mürekkebatı [terkipler, bileşikler.] İlahî bir nefhadan ibaret olan tanımadığı bir seyareye [gezegen; gezen, dolaşan.] atlayıvermiş gibi idi. Hiç ummadığı bir kimse ile olan şu kısacık muhavere, Hamza, için karanlık bir gecenin bir şimşek çakmasıyla aydınlanıp, tekrar zulmete gömülmesi gibi oldu. O, tekrar ve sürekli bir aydınlıkla nurlanmak istiyordu. Zira Hamza, bu muvakkat fecir esnasında, ruhunun tanımadığı gizli bir köşesini görmüştü. Bu köşede, esirin söylediği ebedî ve lâyemût [ölümsüz.] aşk, inkişaf etmemiş bir nüve halinde köhne, metruk duruyordu.

Esirin sözleri hakikat kadar doğru idi. Zira Hamza, biliyordu ki, kâzib [Yalancı. Yalan söyleyen.] sözler, gönülde iz bırakmadan geçip gider. Rast ve sadık sözleri ise, kalb, mihenk gibi haber verir.

Esirin dediği gibi, hakikatin, kucağına atılmak, orada muhalled [Ebedî. Dâimî. Bâki. Sürekli olarak kalan.] olmak ne cazib, ne doyulmaz bir hayaldi. Fakat bu hayali tahakkuk ettirmek için Meryem'in aşkını feda etmek

118 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

*lâzımdı çünkü iki aşk bir kalbde olamazdı. Halbuki bu-aşk onda, hâkim ve yenilmez bir şaşaa ile tekaza [Başa kakmak. * Sıkıştırmak. * Hakkını isterken borçluyu zorlamak.] etmekte idi. Gerçi esirin sözleri baştan aşağı doğru idi, ne çare ki Hamza, için, Meryem'in aşkına hakikati bile tercih etmek bir emri muhaldı. Meryem'siz Hamza, kışın kamçısını yemiş bir ağaç gibi çıplak, kuru ve mahsulsüz demekti.*

Hiç Hamza'yı Meryem'in aşkından koparacak bir kuvvet olabilir miydi ?

Gene adamın dimağı, bir taraftan bu hükümleri vermeye çalışırken bir taraftan da esirin sözlerine bigâne kalamıyordu. Zira onlardan gönlüne, bilmediği bir haz ve tesellî edici bir şifa hüzmesi sızmıştı. Bu ziyadar yoldan esire doğru gizlice çekildiğini hissediyordu.

Gene hekimin insicamı bozulmuş düşünceleri başka bir safhaya atladı. Bir esir bu mânalı nükteleri nasıl ve ne suretle öğrenmişti ?

—Söyle bana Ömer, sana bu hakikati kim aşıladi?

—Yoksa, kendi kendine biten bir nebat gibi, bütün bun-ları kendiliğinden mi buldun?

—Bu sual, Ömer'in elinden kazmasını düşürdü. Elleriyle beraber bütün vücudu da titremeye başladı. Esirin çehresi, hasret, ızdırab, zevk ve aşkı aynı zamanda temsil eden bir mahşere dönmüştü. Ruhunu dudaklarına bağlayan bir sesle :

—Ben, güneş gibi ziyayı kendinden neşreden bir varlık değilim. Ne bildim, ne buldumsa hepsini, hatta kendimi, kendi hakikî varlığımı da ondan, kabilemin reisinden iktibas ettim. Onun vücudu güneşinden kaptım. Sana onun...

Ömer sözünü tamamlayamadan yüzü üstü düştü bayıldı.

Demindenberi fevkalbeşer bir kudret ve salabetle çalışan esirin, en zaif, en hassas cebhesinin bu kabile reisi olduğunu anlamakta Hamza, tereddüd etmedi.

Esirin ayılması uzun sürmedi. Derin bir haz âleminin sarhoşluğu içinde kendi kendine gözlerini açtı. Ömer'in bayılması, Hamza'nın hekimlik gayretini tahrik ettiği için hiç olmazsa, bileklerini, kollarını ovmak suretiyle iyileşmesine yardım ediyordu.

Ömer gözlerini açar açmaz, baş ucunda onu görünce, bu rikkata [acıma; incelik; yufka yüreklilik, yumuşaklık.] gülümsedi ve Hamza'nın avuçları içindeki ellerini yavaşça çekerek :

—Üzülme delikanlı, bana ilâç fayda vermez; benim dermanım kendi derdimdedir.

Dedi ve gene hekimin itimad veren samimî teces-süsünden kurtulamayacağını anlamış gibi, daha o bir şey sormadan, macerasını söylemeye başladı :

—Ben bir tacirdim. Memleketim buraya çok uzaktır, senede, yahut bir kaç senede bir ticaret etmek için Şap denizi kıyılarına gider gelirdim. Gene bir defa kervanla

120 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

henüz gelmiştik ki, birdenbire bir karışıklık oldu, Araplarla Mısırlılar, çarpıştılar bu esnada ben de esir düştüm. Tam iki sene oldu, Allah'ım bana burada taş kırdırıyor. Fakat şunu da bil ki gönlümdeki zevk, ölçüsüz bir mebzuliyetle beni her şeyden müstağni etmektedir. Yalnız hasret, yalnız o, işte bir şeye benzemiyor. Bu gözlerin hakkını hiç bir zevk ödeyemiyor.

Hamza, ağlayacak kadar müteessirdi. Esire son bir sual daha sormak için ellerini tuttu. Bu sefer Ömer kendine uzanan bu dost ellerin içinden, bir ağaç kadar sertleşmiş, çatlamış, bütün evsafını kaybetmiş ellerini çekmedi.

—Nerelisin Ömer ?

—Hayreliyim !

—Hamza, taaccübden bir an kekeledi. Hemen kendini toplayarak acele ile :

—Ben de Hayreliyim! dedi.

İkisinin de bakışları, birer sorgu çengeli gibi birbirine kenetlenmiş kalmıştı. Hamza, bu garib buluşmanın zevkiyle :

—Ben hekim Hamza'yım, sarayın baş hekimi., dedi.

Ömer, rikkat dolu bir tebessümle gülümsemişti.

—Seni tanıdım şimdi delikanlı. Bir kaç defa aramızda ismin geçmişti.

—Kiminle ?

—Aşiretimin reisile...

—Hangi aşirettensin ?

—Ebüşşettar aşireti...

—Reisi kimdir?

Taaccüb etmek sırası Ömer'e gelmişti. Nasıl oluyordu da bir Hayreli, bunu bilmiyordu ? Ömer, Hamza'nın merakla açılmış gözlerine bakarak :

—Yusuf, Yusuf ! dedi.

—Hamza, memleketinde sanki bu ismi işitmemiş miydi?

Hem yüzlerce defa... Yusuf'u herkes bilir, herkes severdi... Fakat Hamza, Meryem'in sevdasından, biraz evvel Ömer'in sayıp döktüğü unsurî ve beşerî kayıtlardan vakit bulup ta bir kerre bile, herkesin sevdiği Yusuf'u görebilmiş miydi ?

—Onu tanımıyor musun ?

—Ömer'in bu sualine Hamza, hayır, derken, yüzünün utançtan kıp kırmızı olduğunu hissetti.

—Yusuf'un yüzünü görmenin kıymet ve saadetini, o, Mısırın çöllerinde mi öğrenmeliydi?

Gene hellime bu aşiret reisinin ruhî kemli, Ömer'in vücudundan aşikâr olmuştu. Ömer'in vücudu seli, Yusuf'un gönlü deryasına müntehî [Sona eren. Son. Bir şeyi tamamlayan. Biten] oluyordu. Hamza'nın vücudunu kapamayan sel, ona şimdiden bu deryanın inci ve mercan hâzinelerinin kapağını açmıştı. Açmıştı, fakat Hamza, bu

122 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

hâzinelerden istediği gibi istifade edebilecek miydi ?

Zira Meryem'in sevdası, onun elinin, kolunun kavî kemendi idi. Hiç Hamza, bu ibtilâdan baş çekip, kendini o deryanın nihayetsiz derinliğine bırakabilir miydi ?

Fakat Ömer'in, hakikatin hudutsuz azametinden kopup gelen sözleri ve gönlünün zevki tuğyanı da, Hamza'ya yabancı ve irak görünmüyordu.

Ne tuhaf Ömer, Hamza'ya ne Mısırdaki bulunuşunun sebebini, ne de memleketinin haberlerini merak edip sormuyordu.

—Ömer, bak ben sana bu kadar sualler sordum; hâlbuki sen, yurdunun haberlerini bile sormuyorsun?

—Sen Hayreden çikalı iki sene olmuş; ben çikalı daha iki ay oldu. Sana taze, yeni havadisler verebilirim.

Ömer gönlünün süzişini toplayan bir adam sonra :

—Benim sana soracağım yegâne soru, Yusuf'a aid olacaktır. Mademki sende buna verilecek cevap yoktur, o halde neyi sorayım?

—Beni dünyada ondan başka hiç bir şey alâkalandırmaz; yalnız onu tanır, onu bilir, onu görürüm., ben onun yanık bir sevdalısıyım.

*Birden bire başlayan bir davul sesi, bütün sahayı dolduran esirleri birbirine karıştırdı. Her biri, ellerindeki kazmaları, tokmakları, kürekleri atarak, yemek da-
vulunun sesine doğru koşmaya başladılar.*

*Ömer de, sanki Hamza'dan kaçmak için fırsat bekliyormuş gibi bir kelime söylemeden sür'atle bu kafı-
leye karışarak kaybolup gitti.*

*Hamza'nın: Dur gitme Ömer! diye bağırın sesi, esirlerin
uğultulu gürültüleri arasında, denize düşen bir damla
gibi iz bırakmadan yok oldu.*

Bir anda bütün saha boşalmış, Hamza, çölde tek başına kalmıştı.

Gene hekim saraya döner dönmez Firavunun yanına çıktı. Hükümdar neşeli idi. Onu :

Bu zamana kadar Ehramlarda mıydın Arabın iftiharını Hamza, canıma can katan delikanlı! diye karşıladı. Hamza, yirmi gündür Firavunun minnetle kendisine türlü türlü iltifatlarının ganisi olmuştu. Fakat şimdi bunları dinleyecek vakti yoktu.

—Hükümdarım, sizden bir şey istiyorum, dedi.

—Söyle., ne istersen söyle. Sen bana yeni bir can bağışladın, ben de sana hazineler, mücevherler vereyim. Elverir ki sen iste, sen söyle! günlerden beri sana neler teklif etmedim.. Haydi hiç bir şeye ihtiyacın olmadığını farzedelim, ya o güzel cariyeleri redde ne sebep var? Herkesin malûmudur ki bu saraydaki güzel kızlar, dünyanın hiç bir yerinde bulunmaz.

Firavun gene mutad hitabesine başlamıştı. Hamza'nın sabırsızlandığını anlayarak, bu defa kısa kesti ve :

—Haydi, söyle bakalım istediğin nedir ? dedi.

124 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

—Bir esirin affı !

—Bir esir mi, bu kadicık mı ? Ben senin için bütün esirlerimi affederim, kimdir bu esir, söyle bakalım ?

—Ömer isminde bir hemşehrim!

—Firavunun emriyle atlılar, inşaat sahasında çalışan esirlerin arasında Ömer'i bulup getirmek için hemen uçup gittiler.

Taze bir kız gibi hicabla uzanmış Nil'e bakan pencerenin önünde, Hamza, ile Ömer, sabahtan beri karşı, karşıya oturuyor ve iki dost gibi tatlı tatlı konuşuyorlardı.

Ömer arasıra, üstündeki temiz ve yeni elbiselere bakarak çoktanberi unuttuğu bu tabîî kıyafeti yadırgayarak gülümsüyordu. Bir günde Hamza, ile Ömer'in aralarında öyle bir anlaşma öyle candan bir kaynaşma hasil olmuştu ki, beşikten başlayan rabitalarda bile böyle derin ve içten gelen bir dostluk olamazdı. Hamza, bu hissini Ömer'e söylediği zaman o da aynı fikri teyid etmiş ve :

— **Asıl akrabalık, ruh arkadaşılığıdır. İnsanın kendi manasını bulduğu kimsenin yakınıdır;** demişti.

Meselâ Hamza, kendi amcasile, bu kadar hukuk ve kan karabetine rağmen, Ömer'in şu bir günlük dostluğunun binde birini hasil edememişti.

Bu ne acaib bir sırdı ki Hamza, esaretten kurtardığı bir yabancıya, en gizli, kendinden bile kıskandığı sırrını tevdi etmiş, Meryem'e aid aşkını başından nihayetine kadar söylemişti.

Aşk Budur 125

Ömer bu hikâyeyi alâka ile dinlemiş, fakat hiç bir mütalea ilâve etmemişti. Hamza, muhatabının bu sessiz dinleyişindeki manayı az çok hissetmişti. Fakat Meryem'den bahsetmek, hem de, dostluğunda ilâhi bir kuvvet olan böyle bir kimseye söyleyerek tesellilenmek ihtiyacı gönlünde şiddetle tekaza ediyordu. Hamza, yalnız rüya hadisesini söylememiş, söz oraya dayanınca, bunu Ömer'e söylemeyi, Meryem'i gaybettiğini şahid huzurunda itiraf etmek gibi telakki ederek susmuştu. Halbuki Hamza, Ömer'in asıl bu husustaki tesellisine muhtaçtı. Maamafih o, teselliyi de aşkında arıyor, bu aşkın azametine gömülerek, her menfi ve makûs ihtimali unutmaya çabalıyordu.

Ömer, daha Hamza, ile ilk buluşuşlarında, ona hakikatin yakasını açıp, hakikî ve lâyetmût aşktan bahsetmekte çok acele etmiş olduğunu anlıyordu.

Fakat bu hareketinde Ömer de mazurdu. Zira Hamza'nın yüzünde gördüğü manâ yakınlığı, görmüş geçirmiş olgun Ömer'i bile coşturmuş, iki seneden beri kimseye açmadığı gönlünü ona göstermişti. Hoş Ömer'in Hamza'ya söyledikleri, bu gönlün muhtevasının zengin fihristine nazaran bir zerre bile değildi. Yusuf'un, insanı iki cihan zevklerinden de müstağni eden aşkı ile yanıp yakılan, dolup taşan bu gönlünde daha neler, ne el sürülmemiş hazineler vardı.

Fakat o, bu kadarını da söylememeliydi. Zira Hamza, henüz sevgilisinin aşkından örülmüş bir kılıf içinde mahbustu. Başını bu ağın içinden çıkaramıyordu ki,

126 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Ömer'in açtığı âlemi görüp, hissetmesi mümkün olsun? Onun, Ömer'in sözlerini anlayıp zevk etmesine bile imkân yoktu. Hamza, belki bir gün, hakikati göstermeyen bir kılıfı delip çıkar, yahut da ebediyen onun içinde zebun olarak sönüp giderdi.

Fakat şu muhakkak ki Ömer, bu gene adamda, hakikata karşı büyük bir istidad ve iştiyak, ruhunda bariz bir ulviyet görmüştü. Hem Allah Teâlâ Ömer'i kurtarmak için Hamza'nın vücudunu vesile intihab [Seçmek. Ayırıp beğenmek. İhtiyar ve âmâde eylemek. * Bir şey yerinden çıkmak.] etmişti. Onun için Ömer kendini esaretten çekip kurtaran bu adamın selâmeti için ölünceye kadar ve elinden gelirse ölümden sonraki hayatta da ne mümkünse yapmaya çalışacak, ona dost ve yardımcı olacaktı. Zaten Yusuf Ömer'e ve daha nice yüzlerce Ömer'lere, dostluk mefhumunu izah ederken, insanı Allah Teâlâ'ya yaklaştıran, bütün yaratılmış olanlara şefkattir; halk Allah'ın ailesidir. Halka en sevgili olan, ailesi için fayda verendir diyerek, bütün mahlûkata teşmil ettiği umumî bir dostluk fikri telkin etmemiş miydi? Ömer şimdiye kadar kime fenalık etmişti ki Hamza'ya bundan bir hisse çıkarabilsin ?

Elbette o, herkese olduğu gibi, Hamza'nın da dostu olacaktı. Fazla olarak Hamza'yı, halaskarı olması itibarile tebcil de edecekti.

Fakat zavallı gencin, aşkın hakikati zevkini tadabilmesini henüz müşkül görüyordu.

Aşk Budur 127

Meryem teranesi, gene adamın sinesinde açılmış onulmaz bir yara idi.

Vakit öğle olmuştu. Konuşmalarının biteceği yoktu. Hamza, ayağa kalktı.

Ömer, ben Yusuf'a bir armağan almak için çarşıya gidiyorum. Gerçi Firavunun benim için hazırlattığı eşyalar arasında çok değerli şeyler var, fakat ben Yusuf için kendi elimle bir şey seçmek istiyorum. Sen beni burada bekle. Öğleden sonra seninle Menfis mabedine gidelim. Ümîd ederim ki iki sene zarfında bu muazzam abideyi görmeye fırsat bulamamışındır.

—Evet, doğru., görmedim. Hoş bu fırsatı bulmuş olsaydım bile, kendi gönlüm mabedini dolaşmaktan, taş ve toprağı ziyaret etmeye vakit ayıramazdım,

—Fakat mademki sen öyle istiyorsun, gidelim. Hem artık Mısırda bir kaç günümüz kaldı, değil mi? Firavun bu gün ilk defa sokağa çıkacakmış. Gözlerine mil çekilecek esirler de senin şefaatinle bu gün affediliyor. Allah seni, iyi işlerin memuru etmiş. Fakat bundan kendine gurur hissesi çıkarma. Sen ortada bir vasıttan ibaretsin. Sana düşen, hayırlı işlerin memuru elliği için Allah'ına şükretmektir.

—Allaha şükretmek te nasıl olur biliyor musun? Onun sana verdiği iktidarı fenalıklarda kullanmayıp iyi işlere sarf etmek ve Yaradandan korkmak, işine karışmamaktır.

—İyi kimseden iyilik, fena kimseden de fenalık zuhuru tabîdir dostum...!

128 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Hamza, ile Ömer Menfis mabedindeler... Hava o kadar sıcak ki nefes almak için müşkülât çekiliyor, Mısır'ın hemen en sıcak bir günü..

Mabede girer girmez nisbeten serin bir hava onları karşıladı. Bu hava, ruhanî bir itr ile meşbu idi. Nereden sızdığı belli olmayan, gül, öd ağacı, amber ve buhur kokularının halitasından yayılan bir dalga, mabedin havasını işba haline getirmişti.

Kubbeden sarkan dizi dizi kandiller, semavî bir tuhfe [hediye] gibi helecanla muallâkta bekliyorlardı. Pencerelerin rengârenk camlarından akan sarı, yeşil, kırmızı renklere boyanarak sızan güneş, mabedin fezasını çepçevre kuşatan bu kandillere, alaimisema renkleri zammediyordu.

Burası, yüz binlerce insanın ruhanî istinadgâhı olan muazzam Menfis mabedi! Ömer Hamza'yı kolundan tutarak çekti :

—Şunlara bak Hamza.. Şu zavallılara bak! Ümid ederim ki, sen bunların inandıkları manasızlıkların giriftarı değilsin !

—Ateşe, öküze, taşa, güneşe tapan şu yavan fikirlere bak ta onlara acı...

Hamza, için putlara tapmaktan vaz geçmek kolaydı. Çünkü bunların düzme ve ibtidâî vâhimelerin [Vehim veren, vesvese veren.] mahsulü olduğunu zaten biliyordu. Bunlara tapmaktan, kurtulmak bir şey değildi. O, Meryem'e tapıyordu. İşte ondan vaz geçmek muhaldi.]

imkânsız; olması mümkün olmayan]

Ömer, Hamza'nın cevab vermek istemediğini görerek tekrar sözüne devam etti :

—Ey, İzislere, Üzirislere, Pahtlara, Hapilere, daha yüzlerce mabudlara baş koyan insan!

—Nedir bu senin dar düşüncen, köhne fikrin ?

—İnsan kendi hizmetkârına, kendi muhayyalesinin icad ettiği şeylere tapar mı ?

—O insan ki, mahlukat içinde en kıymetli eser, hakikatin sırrı, hikmetlerin muammasıdır, başlı başına bir âlem, uzvî, hissî ve manevî tezahürleriyle bir kâinata bedeledir, nasıl olur da, kendi hayalinin doğurduğu maymunlara bile tapacak kadar küçülür?

—Tapacaksan kendi aslına tap, secde edeceksen ona secde et! Çünkü insan ancak aslına, hakikata taptığı zaman, insanlığın manasını iktisab etmiş olur.

—Aslına tap, aslının önünde secdeye var!

—İşte bu secde, ne tazîm ne de ümid veya korkudandır. Belki aşkın heybet ve istilasındandır ki, baş, ihtiyarsız olarak yere düşer; bu yere kapanışında zemini bile yüksek bulur ve tapmak için daha, daha alçalmak, daha yok olmak, kendini unutmak ister.

—İşte aczin şiddeti içinde eğilen bu baş, manada yükselir ; zaten onun aşkıyla kendini alçaltan her

130 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

şey yükselir, kıymet ve mana kazanır.

Öleceğini düşünerek yaşamak, kalb istirahati, kalb zevki verir; fakat ölmüş gibi yaşamak, zevkin, istirahatın kendisidir. İşte, Mabudu bilerek ve görerek tapan, ve onun için yere kapanan baş ta, kendinden ölmüş, hakikî istirahata ve rahata kavuşmuştur.

Ömer, tekrar ibadet edenlere sözünü çevirdi.

—Kalkın ey zavallılar!

—Boş yere yerlere kapanmayın. Bu mabudlar sizden de âciz, sizden de kudretsizdir. Tapılacak, bilinecek, görülecek hep hep kendi hakikatidir. O, her mevcudun canı, her mahlûkun çıktığı ve kavuştuğu noktadır.

*—İşiten, gören, tasarruf ve tedebbür [Bir şeyin sonunu düşünmek, tefekkür etmek. Müdebbir olmak, tedbirli olmak. * Arkasını dönmek.] eden sade o dur. Kâinatı tedvir eden buyruk, onun işaretinden ibarettir. Onun azameti, Ölçüye, hesaba gelmeyen büyüklüğü, gözlere perde, onu görmeye muhkem hail olmuştur.*

—Bu hakikat ki sizi ve beni ve bütün mükevvenatı, içinden dışından sarmış, azametine müstağrak etmiştir, işte bu nihayetsiz büyüklük, onu gözlerden gizleyen perde olmuştur. Onu görmek isterseniz, aşkla başınızı yere koyun. Onu görmek için, gene onun aşkı nurundan gözlerinize fer, gönlünüze cevher isteyin. Suzişiniz beşeriyetin ari olan gömleğini yaksın, sizi asıl

insanlığınıza kavuştursun.

—*Dünyaya üryan gelen insan, hakikatine da her şeyinden soyunduğu vakit varabilir.*

Ömer'in gitgide heyecanlanması Hamza'yı telâşa düşürdü. Gerçi arabca söylediği için sözlerini hemen kimse anlamıyordu; fakat ne de olsa, sesinin samimî heyecanı, müselsel ve takıntısız bir ahenkle söylemesi, etraflarına oldukça kalabalık bir meraklı kitlesi toplamıştı. Hamza, tanınmaktan korkuyordu. Hem Ömer alenen onların akidelerini baltalayan sözler söylüyordu. Öyle bir söyleyişle söylüyordu ki tamamen kendisinden insilâh [Soyulma. Derisi yüzülme. Sıyrılıp çıkma. * Ayın sonu gelme.] ediyor, derunî ve gizli bir âlemin kasırgalı esişlerinden haber getiriyordu. Fakat, Hamza'nın iki günlük dostu Ömer, ne kadar doğru söylüyordu. Hamza, da, Arabların taptıkları putları daima manasız bulur, bu müşahhus ve gayri müşahhas mabudlara inanan halka, başka bir seyareden batan yabancı bir mahlûk gibi hayretle bakardı. Şu kadar var ki bu meseleyi ne fazla düşünmeye vakit bulabilmiş, ne de onu kendi kendine tebellür ettirecek selâhiyeti kendinde görebilmişti. Hamza'nın Ömer gibi bir dosta, dünya gecesini aydınlatacak bir meşaleli ele ne kadar ihtiyacı vardı. Hamza, şimdi, bu merd ve vefalı arkadaşı bulmasına vesile olan Firavuna adetâ minnetdar idi.

Hamza, yavaş yavaş Ömer'in arkasını okşayarak :

—Haydi gidelim artık Ömer, geç oluyor. Yol uzak., dedi.

132 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Ömer, dalgın dalgın Hamza'nın yüzüne bakıyordu. Gene adam tekrar etmeye mecbur oldu :

—Kalk dostum, haydi yürü.. Bizi aramaya çıkmalarını mı istiyorsun ?

Ömer kalktı, yolda tek tük konuşuyorlardı. Hamza, kaybolmuş anasını bulan bir çocuk gibi Ömer'in refakatinden zevk duyuyordu. Açık ve doğru sözleriyle, maddî kıymetlerden müstağni Ömer., beşerî ihtiyaçların insanı sefilleştiren, küçülten çarpışmalarından kurtulmuş, hasılı unsurî zaafı yenmiş, İlâhî serhadde ayak basmış bir yoldaş...

—Fesliğene örselenmekten, öd ağacına ateşe düşmekten ne gam ? Bilâkis bu mihnet, onların güzel kokularının daha ziyade meydana çıkmasına bir vesiledir. Ömer de, esaretin işkenceli tazyiki altında, ruhunun güzel kokusunu Hamza'ya nefyetti. Çünkü bu ruh, aslında temiz ve güzel kokulu idi.

Gene hekim, bu düşüncelerin tevlid ettiği bir feveranla :

— Ömer, senin dünyada mislin yok, ne hoş, ne güzel bir adamsın sen,.. Dedi.

— Sus, sus Hamza.. Misilsiz olan, yalnız Allah Teâlâ'dır. Beni yaratan, benim gibi nicelerini yaratmaya muktedirdir.

—Hamza, bil ki Yaradan'ın, sahranın kumlarından çok Ömerleri vardır. .

—Hem benim nemi methetmek istiyorsun ?

—*Eğer şekil ve simamı methetmek istiyorsan, bu taravet,[Tazelik. Körpelik.] en çok ölünceye kadar sürer. Eğer sözlerimi methediyorsan, ölüm gelince bu da kalmaz. Fakat, bende Allah'ımın aşkını görüp onu methetmek istiyorsan, şهادetinde sadıksın; çünkü onun letafet ve taravetine halel gelmez, hiç bir suretle ona zeval ve kesafet yoktur; Çünkü o, odur.*

— Vaz geçtim, vaz geçtim seni methetmiyorum. Gece oluyor biz hâlâ yollardayız, onu düşünelim. Hakikaten güneş çoktan kaybolmuş, çöllerin hisli ve mübhem gölgeleri içine dalıp gitmişti.

Günün son aydınlığı, gök yüzünde yeşilimsi bir renk halinde kalmıştı., Bu yeşil göğün kucakladığı şehre gittikçe yaklaşıyorlardı. Bu ışıklar Mısırın boydan boya uzanmış esmer, cazib vücuduna püskürülmüş benler gibi latâfet veriyordu.

Bu ziyadar noktalar, gök yüzünden gizlice kaçıp gelmiş korkak yıldızlara da benziyordu.

Saraya girdikleri zaman gece yarısı oluyordu. Hamza, yatmadan evvel, Meryem, için aldığı eşyaları birer birer eline alıp baktı, tekrar yerlerine koydu. Bunlar, alındığı gündenberi hep böyle okşanıyor, takdis olunuyordu.

Hamza, için Meryem'e aid olan her şey gibi, ona izafe ettiği bu ufacık tefecik şeyler de mukaddesdi...

Gene adam artık, sevgilisine kavuşacağı günün yaklaşmasıyla büsbütün müteheyyiçti... O kadar ki, hisleri ve dimağı, Meryem'den başka vadide işlememek,,

134 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

ondan başka bir şey düşünmemek ısrarıyla âdeta muattal gibi idi... Bütün vücudu bu aşka teslim olmuş,, bütün varlığı bu sevdadan ibaret...

Öyle ya, şu anda onu yaşatan ne kalbi, ne dimağı ne de mürekkebatındaki unsurların itidali... Hamza'nın bütün havâsını bu aşk durdurmuş, öldürmüş.. Bu sâmit mezaristanda yalnız bir ses var ! Meryem'in sesi !

Hamza, ile Ömer'in Mısırdan hareketleri pek şaşââlî merasimle yapıldı. Kafileleri, evvelkinden daha kalabalık, daha muazzamdı. Minnettar Firavun, Hamza'nın istirahati için her şeyi düşünmüş, hiç bir külfeti esirgememişti.

Hareketlerinin ilk gününden itibaren yolculuk, evvelkinden çok kolaylıklı ilerliyor, adeta günler, yarı yarıya kısalmış gibi çabuk çabuk geçiyordu.

Bir an evvel Meryem'e kavuşmak arzusu ve Ömer'in can gibi yakın ve uyanık dostluğu, gönlü sahifalarının ateşin ifadesi, hep bunlar, Hamza'yı tervih ediyor, zorlukları duyurmuyordu.

Nil'i takiben Dimyata kadar olan yolculukları esnasında gördükleri bedîî lâvhâlar ne hoştu. Artık on günden beri çölde idiler. Fakat Hamza, vakit vakit arkada kalan o mebzul güzellikleri, biri ötekini unutturacak kadar sevimli tabiat sergilerini hatırlıyordu.

Sessiz, hatta nefessiz vadilere yayılmış sürülerin

Aşk Budur 135

birbirine cevap veren melemeleri, çingırak sesleri ne güzeldi! Onlar bu sürülere kaç defa tesadüf etmişlerdi. Bir keresinde bir yamaçtan aşağı doğru, iki sıralı inen koyunlar, akar su gibi vadide birleşerek bir hat teşkil etmiş ve her hareketleriyle bu hattın şeklini değiştirerek nihayet yeşilliklerin arasına dağılmışlardı.

Her taraf, güzel, güzeldi!

Belki de Hamza, her adımı ile Meryem'e biraz daha yaklaştığı için bütün güzergâhı onun füsunuyla revnaklanmış olarak görüyordu.

—Ömer, Nil boyu ne kadar güzeldi değil mi ?

—Herkesin ölümden sonra aradığı cennet, sanki onlardı.

—Hayır Hamza, hayır, ben sana cenneti iki kelime ile söyleyeyim: Cennet, gönül zevkidir. Bu zevke kavuşmuş olanlar, her yerde, her zaman cennettedirler. Cenneti bulmak için ölmeye hacet yok! Esasen onu burada bulamamış olanlar, öldükten sonra da bulamazlar.

—Beni korkutuyorsun Ömer...

—Hakikata müteallik sözler korkunç olamaz dostum.. her ne kadar düşündürücü iseler de, ümid ve tesellisi de içindedir. Hakikattan korkma Hamza, zira yegâne fenalık görmeyeceğin dostun, hakikattir.

—Korkulacak şey nedir, bilir misin?

—Hakikati bilmemek ve yalnız cismin muktezasının zebunu olmaktır.

136 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

İki dostun daha fazla konuşmalarına vakit kalmadan, Hamza'ya, can sıkacak kadar ikram eden Amazise her zamanki teranesiyle yanlarına geldi.

—Hekim Haza, bir şey istiyor musunuz?

Firavunun memurları soluk almadan sıra sıra gelip Hamza'dan, bir arzusu olup olmadığını sorarlardı. Çöl ortasında sudan başka ne istenebilirdi? Onlar da bunu bilmekle beraber, Firavundan aldıkları şiddetli emrin tesirile böyle hareket etmiye mecbur oluyordı.

Hamza, her zamanki gibi Amazisi gönderdi. Fakat artık Ömerle de konuşmadılar.

Bir müddet sonra bir menzile gelmişlerdi. Herkes, istirahatın verdiği bir memnuniyet içinde neşeli idi. Birbirlerine yol hikâyeleri, tesadüf ettikleri garibeleri arılatıyorlardı.

O kadar acı, yarı vahşî kabileler aracından geçmişlerdi ki, Hamza, hâlâ bu intihalardan kurtulamıyordu. Bilhassa kendi muhitlerinden, kendi yaşadıkları çevreden başka bir âlem olduğunu bilmeyen kabileler vardı. Bu, tabiatla göğüs göğüse yaşamaya alışmış ve tabiatlaşmış insanlar, bir insandan ziyade, şuursuz bir cismin insanlaşmaya özenişi gibi, Hamza'nın yadırgadığı garib ve basit hareketlerde bulunuyorlardı. En ehemmiyetsiz bir şeye karşı, fikrî seviyeleri hayret ve korku izhar ediyor, kendi aklî ölçüleriyle telif edemedikleri şeylerden şiddetle uzaklaşıyorlardı.

Hamza, bunlardan bazısına tahta kutu içinde şekerli

Aşk Budur 137

buğday ikram etmişti. Fakat onlar, buğdayı avucunla verseydin yerdik, kutuda belki şeytan vardır. Diye kabul etmemişlerdi. Hamza, bu vakayı her hatırlayışında gülüyordu. Gene gülerek Ömer'e anlattı.

—*Gülme Hamza.. bu kara cehalet, insanların hemen her sınıfında türlü türlü şekillerde tezahür eder.*

—*Bu küçük misali, hayatın her safhasına tatbik edebiliriz.*

—*Meselâ, kendi gayesinin hakikattan uzak olan mahdud çemberi içine takılıp kalan her hangi medenî bir şehirlinin bunlardan mana itibarile ne farkı vardır ?*

—*Biri ibtidaî cehalet, diğeri medenî cehalet. Fakat netice aynı.*

—*Hattâ öyle akıllı geçinen kimseler vardır ki, onlara hakikatin parlak yüzünü ne kadar göstersen, ne kadar anlatsan, arlar gibi dururlar, fakat ne görür, ne de anlarlar. Belki, görüşlerinin kısırlığından, en şaşaalı bedahati [Şanı, şerefi yüce, yüksek ve büyük olan.] bile tekzibe kalkışırılar. Fakat sen bunları mazur bil Hamza'!..*

—*Zira kişi, cahili olduğu şeyin münkiri olmakla beraber, hakikati işitmek ve anlamak ta bir istidat meselesidir. Ruhları küçük olanlar kendileri büyük te olsalar bir şey anlayamazlar.*

—*İzah et Ömer!*

Yani demek istiyorum ki hayvanlık derecesinde olan

138 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

kimselerin hisleri ve idrakleri kendilerine mahsus dairenin dışarısına çıkamaz. Bunlar hayvaniyet hudedunda ilerisini görmeye muktedir olamazlar. Binaenaleyh, havas ve idrakleri mahsusat basamağından yukarı çıkmadığı için kalbleri cehil karanlığı ve şuursuzluk damgasile mühürlenmiştir de ondan...

—Çalış Hamza, her iki dünya için de çalış., cemiyetin ve ailenin saadetine çalışmak ta ibadettir. Çalış Hamza, zira insanın kıymeti, çalışmanın derecesiyle mütenasibdir. Bak ben meselâ memleketin en çok iş yapan tacirlerinden biriydim; fakat bu sayım hiç te kendimi islah için olan sa'yime (çalışmama) ve kalb zevkime mani olmamıştır. Sonra Yusuf un bir nefes boş vakti yoktur.

Amazis gene Hamza'yı meşgul etmek için geliyor ve onun gelişile de Ömer susuyor, Amaziz söylemiye başlıyor. Bilhassa o, çölün yakıcı havasile, deniz kıyılarının yosun kokulu tatlı serinliğini hasretle mukayese ediyor. Bu görüşe Hamza, da iştirak ediyordu.

Bu sahillerin güzelliği, işveli bir kızın şaşkırtıcı, mebzul letafetiyle bezenmişti. Sanki bu fettan güzel, göz açıp kapayınca kadar bir libasını çıkarıp, bir başkasını giyerek mütemadiyen bezeniyor, kâh ise çıırçıplak kalıyordu.

Şelale gibi yükselerek gelen dalgalar, bembeyaz köpüklerle döne döne sahile çarpıyordu. Nihayet en son mehtabsız gece, geminin Gaze limanına girdiği gece,

Aşk Budur 139

sahilde yanan iki fenerin altın rengi akislerinin, gene bir başın iki tarafından düşen iki sırma örgü gibi sularda çalkalanışı ne güzeldi. Tabiat o gece, gizli bir uyku dalınıp gibi hülyalı ve mealli.

—Gaze şehri, büyük küçük birçok ziyalı noktalarla nakışlanmış, zulmetleri bezeyen rusini bir ayin yapıyor gibi idi.

Sahilde, tek lük balıkçı sesleri işitiliyor, bu münferid sesler bile o muhteşem gecenin sükûnetini, tabiatı saran cerihasız sükûtu yer yer yırtıyor, hırpalıyordu.

Amazisin gevezeliğiyle Hamza, hakikaten dalmış, avunmuştu.

Hava bu gün rüzgârlı. Şugutuftan dışarı çıkamıyorlar. Bir aydan beri devam eden yolculukları, artık nihayete ermek üzere.. Hamza, mes'ut.. Çünkü ümid ve hülya içinde. Hattâ nereden bulduğu bilinmeyen bu müsbet hirslerinin tazyikiyle Ömer'e, çölde gördüğü o rüyayı bile anlattı.

Ömer rüyayı dinledi. Hamza'nın heyecanlı intizarına rağmen :

Bunun cevabını Yusuf söyleyebilir.. dedi ve başka bir söz ilâve etmedi.

Artık Hayreye varmak için üç saatlik bir mesafe vardı. Hamza'nın bir gün bir gecedir su içmek bile aklına gelmiyordu. Bir an, öyle bir hale geldi ki, şuurla his, irade ile muhakeme, mantıkla muvazene arasındaki

140 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

bütün mevhum çizgiler silindi ve bunların hepsi birbirine karıştı. Hamza'nın varlığını yakıp yıkan bu ihtilâlde, Meryem, yegâne hayatdar ve mecruh olmamış varlık olarak kaldı.

Hamza'nın kervanı şehirden girerken, onları ilk gören bir atlı muhafız, Üçüncü Menzere müjde götürmek için bir duman parçası gibi uçup gitti.

Gene hekimin avdeti haberi, bir anda bütün şehire sirayet ederek halkı ayaklandırmıştı. Öyle ki Hamza, saraya giden yolu, görülmemiş tezahürlerle geçti. Onun memlekete ayak basması, her fırsatta iyiliğini görmüş halkı, deniz gibi coşturup dalgalandırmıştı. Hamza, sağma soluna selâm veriyor, herkesle alâkadar oluyor, tanıdıklarını isimlerle çağırıyordu.

Sarayda kaldığı müddetçe halk onu meydanda beklediler ve nihayet aynı şiddetli nümayişlerle evine kadar takib ederek dağıldılar.

Hamza, büyük avluda attan indi. Kapı önüne biriken hizmetkârlar arasından koşa koşa geçerek Meryem'in dairesine girdi.

O da, herkes gibi Hamza'nın geldiğini duymuş, odasının kapısında her zamanki tebessümü ile, uzun beyaz elbisesinin içinde melek gibi masum, harikulade gözlerinin bütün safvetile Hamza'yı bekliyordu.

Fakat bu manalı yüzün ifadesinde, Hamza'nın beklediği hiç bir değişiklik, hiç bir tahassür ifadesi yoktu. Dört aylık fasılanın, taptığı bu yüze, eskisinden fazla bir

Aşk Budur 141

tahassüs noktası bile zammetmemiş olduğunu gene adam dehşet içinde gördü. Halbuki bu seyahat kendisi için, ne mütehalik, ne hâr, ne vecidli bir devre olmuştu.

Meryem, Hamza'nın şaşkınlığını görerek, ona ellerini uzatmış, o da bu ellerle, bütün ihtisasına, bütün aşkına, bütün tuğyanına rağmen, bir dost, bir arkadaştan fazla bir hararetle musafaha etmeye cesaret edememişti.

Esasen Hamza'nın evvelce de Meryem'in gıyabında verdiği şiddet kararları, ona karşı daha cerbezeli, daha cüretli olmak niyetleri, bu büyük siyah gözlerin kudreti ateşi ile derhal eriyip, bütün kararını önüne katarak sürüp götürmez miydi ?

işte aynı sahneler tekrar başlıyordu. Bunda hayret edilecek ne vardı ? Hamza, neden ümidlere kapılmış, ve bu ümidleri hangi menbadan bulmuştu? Meryem'in hislerinde kendi lehine bir cereyan başladığını ona kim fısıldamıştı? Bilâkis, gördüğü rüya, gayb âleminin bu hazin ihtarı bile, bu ümidlerin üstüne gaibane bir sille gibi düştüğü halde, o gene, herşeyi anlamamazlıktan gelerek, marazîleşmiş ümidlerini körü körüne takviye etmişti.

Hamza'nın hasta haleti ruhiyesi, bu noktaya gelince birden aksıyor, ileri gitmiyordu.

Hamza, ile Meryem, karşı karşıya, yollardan, Mısırdan, Firavundan, Ömerden, hasılı bütün seyahat intihalarının hulâsasından sathî bir şekilde konuştular. Bu tafsilat bittikten sonra, aralarında konuşacak mevzu da bitmişti.

142 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

O zaman Hamza, ruhî bir buhranla, yeisini ve ümitsizliğini hulâsa eden bir cümleyi saklayamayarak :

—Sıkıldın mı Meryem, gideyim mi ? Diye sordu.

Ne olurdu gene kız hislerini biraz, nikahlamasını bilseydi.. Halbuki açık ve dürüst cevap verdi:

—Darılma Hamza.. Zaman olur ki ben kendi mevcudiyetime bile tahammül edemem; kendimden bile sıkılırım!

Hamza, dört ay kâh ümid, kâh fütur, kâh hasret ve çaresizliklede çok ıstırab çekti. Fakat bu dakikadaki elemi, ömrünün hiç bir ıztırab günüyle mukayese edilecek gibi değildi. Bu dakikadaki elemi ni ölçecek bir ölçü olamazdı. Arkada kalan dört aylık hasret günleri, ona şimdi daha ehven, daha müsaadekâr geliyordu. Zira onlarda, biraz olsun ümid, biraz teselli kokusu vardı. Şimdi ise bu hülya, hayalî bir sur'a ile dağılıp boşluklara karışmıştı.

Fakat Hamza, buna rağmen gene ricat kapısı aradı. Gene Meryem'den uzaklaşmak için kendinde kuvvet bulamadı. Zillet, tahkir, meskenet, gözyaşı, onu terketmekten daha kolaydı.

Hamza söz anlamayan gönlünün mukavemet kırıcı ikramına, bu sefer de karşı koyamadı. Kendini cereyana bırakmaya karar vererek Meryem'e cevap vermedi ve bu suretle, korkunç bir mahiyet almak istidadım gösteren bahiste devam etmedi.

Aşk Budur 143

Yalnız Hamza, bütün kuvvetini derleyek:

—Meryem, ister misin demin söylediğim Ömer'in aşiretine gidelim ?

—Ebüşşettar aşireti şehrin hemen dışındadır. Ben bu aşiret reisini görmeği çok merak ediyorum. Sen de vakit geçirmiş olursun dedi..

—Peki, Hamza, gidelim.

—Ben şimdi gidip amcamı ziyaret edeyim. O vakite kadar hazırlan, beraber çıkarız.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Yusuf'un evini uzaktan görmek, Hamza'ya helecan vermişti. Burası bir katlı, üç odadan ibaret küçük bir evdi. Binanın üstünde geniş bir sütun vardı. Hamza'ya bu ev, kendilerinin her biri birer saraya benzeyen kâşaneleri yanında pek mütevazı, pek sade göründü.

Meryem, de müphem bir heyecan hissediyordu. Bu aşirete ilk gelişi idi. Belki de bu yabancı muhitte, tanımadığı kimseler arasında sıkılacaktı. Fakat hem Hamza'nın arzusunu yerine getirmek, hem de onunla baş başa kalmamak için bu ziyareti kabule mecbur olmuştu.

Ömer onları kapıda karşıladı. Meryem, bu yanık yüzlü, muntazam beyaz dişli adamın yüzündeki itimad ve kalb rahatı veren manaya bakarak bir az ferahladı. Ömer onları, kırk yıllık bir dost gibi tehassürle [hasret çekmek, elde edilmesi istenen ve ele geçirilemeyen şeye üzülmek, kalben ve ruhen hissetmek] selâmladı.

— *Hoş geldiniz aziz misafirler... Gözüm yollarda idi. Meğerse sana ne kadar alışmışım Hamza...*

Ömer, Meryem'e de Hamza, gibi ismile hitab ederek selâmladı. Kızın bir az mütehayyir [Şaşmış, hayrette kalmış.] ve yadırgayan bakışlarını görünce, yarı ciddî, yarı lâtife İzahat vermeye mecbur oldu :

— *Sanki bu memlekette Meryem'i kim tanımaz ki ben bilmeyeyim ? Hem, yolculuğumuz esnasında Hamza'dan,*

146 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

gündüzleri terane, geceleri ninni yerine hep bu ismi dinledim durdum. Yalnız Meryem, bizi bilmez! diye gülümseyerek, yol göstermek için önden yürümeye başladı. Hamza, ile Meryem, de onu takib ettiler.

Hep beraber, ceylan ve keçi derisiyle döşenmiş uzunca bir dehlizden geçerek, sağda, bahçeye bakan bir odanın aralık kapısının önünde durdular. Ömer içeri seslendi :

— Gelelim mi Sidi ? İki kıymetli misafir geldi.

Bu sualin cevabını, içerden bir el filen verdi. Yusuf kapıyı açmış, onları ayakta bekliyordu.

Bir nefeslik bir zaman, Hamza, da, Meryem, de kapının eşiğinde kaldılar.

Hamza'nın gözleri, Yusuf'un musafaha için kendisine uzattığı ele takılıp kalmıştı. O, bu eli tanıyordu.

— Ömer'in dostları, ocağımızı şereflelendirdiniz, buyurun...

Hamza, bu sesi de tanıyordu.

Bu el ona, rüyasında ayın koynundaki yıldızı gösteren eldi. Bu ses te "işte sevgilin,, diye o işareti tekid eden sestti.

Hamza, ne yanılıyor, ne de evhama kapılıyordu. Yusuf'un eli, o elin kendisi idi. Hamza'nın hükmü o kadar kat'î idi ki, bu hususta ufak bir şüphe ve tereddüd bile geçirmedi. Yalnız onu düşündüren, bu elin sahibine, çölde sormadığı suali hemen sorup soramamak Meryem'in sevgilisi kimdir? Diye Yusuf'un malûmatına

müracaat edip etmemekti. Kimsenin bilmediği bu sırrı, onun bildiğinde Hamza, şüphe etmiyordu. Sahrada o semavî hadiseyi işaret eden elin sahibi, mutlaka Meryem'in sevgilisini, Hamza'nın rakibinin kim olduğunu biliyordu. Esasen Ömer de bu rüya hakkında söz söylemeği Yusuf'a bırakmamış mıydı ?

Fakat yazık ki gene adam, kalbini sıkıştıran bu tecessüsü yenmeye mecburdu. Hiç bu kadar sırasız, bu kadar damdan düşme sual sorulur muydu?

Yusuf cevabiyle Hamza'nın tecessüsünü tatmin edecek olsa bile, daha ilk telâkide böyle bir şeyi sormak pek abes olurdu.

Hamza, Yusuf'un başlı başına bir âlem olan ellerine tekrar baktı. Zaten o gecedен beri, bunları asla unutmamış, hayır unutamamış, onlar kendilerini unutturmamışlardı. Bunlar hakikaten, dertleşilecek, söz söylenecek, hitab edilecek birer varlıktılar.

Hamza, bu tereddüd ve şaşkınlık anını geçirinceye kadar, Yusuf'un eli musafaha için onu bekledi.

Meryem, Hamza'nın bu duruşunun ve ruhî bir buhran geçirdiğinin farkında olmadı. Zira o da, anlaşılmaz bir saikle sersemlemiş gibi idi.

Hamza, Yusuf'la selâmlaştıktan sonra, ancak başını kaldırıp bu asîl çehrede llâhî bir tuhfe [Hediye, armağan] gibi çakan manaya, baktı.

Yusuf, Ömer'in bir buçuk aylık arkadaşlığı esnasında her

148 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

vesile ile andığı Yusuf, demek ki, bir bakışla gönülde mahşerî bir telâş uyandıran, varlığı muzmahil [Çökmüş. Darmadağın olmuş. Perişan olmuş.] eden, tefekkürü kabzedenden bu harika idi!

Hamza, Ömer'in Yusuf hakkında söylediği sözleri, Yusuf'a nazaran sönük, hatta yavan buldu. Fakat Ömer'in de hakkı vardı. Yusuf, anlatılmaktan balater [Pek yüksek, daha yüksek] bir mucize idi.

Ömer'in aylardan beri Hamza'ya aşılamaya uğraştığı ilahî mefkure, bu gözlerin bir tek başında hülâsa edilmişti.

Yusuf'un geniş omuzlarını ortasında yükselen başı, hilkatin esrariyle yüklüydü. Bakışları, insana bir lâhzada hudutsuz bir vüs'atın kapılarını açarak sonsuz, derin bir âleme götürüyordu. Kaşlarının ortasında, tesbit olmuş bir şimşek remzi gibi, iki münkesir hattan mürekkeb derin bir çizgi vardı. Sanki bu harikulâde çehrenin bütün esrarı bu kati hattâ toplanmış, istediğine esrarını gammazlıyor, istemediğinden de saklıyordu.

Yusuf'un sesi Hamza'nın düşüncelerini tatil etti :

— *Ömer'i ne kadar memnun etmişsiniz. Onun gibi ben de sizi tehassürle bekliyordum.*

— *Ziyaretiniz için ne kadar geç kalmış olduğumu şimdi anlıyorum Sidi. Sizi Mısırdaki tanımak, benim için yüz kızartıcı bir keyfiyettir. Bu mülâkat senelerce evvel de olabilirdi. Geçmiş zamanıma acıyorum..*

— *Her şey için merhûn bir vakit vardır ve o şeyin vukuu,*

bu mukadder zamanın gelmesine bağlıdır. Danenin başak olması, bir muayyen zamanın safahatına tabi olduğu gibi, insan da vaki olacak şeyler vukuu anına kadar böylece, zamanın tekallübatına [Bir halden başka bir hale değişmek.] maruzdur.

Sonra, geçmiş zamana acımak, onunla mukayyed olmak, vakit ziyamdan başka bir şey değildir. Geçmiş de, gelecek de insanın malı olamaz, ancak yaşanan ânın faydalı geçirmenin çarelerini aramak lâzımdır. Çünkü, geçmiş te, gelecek te, halin içindedir.

Yusuf sözünü tamamlar tamamlamaz Ömer, Hamza'nın Yusuf için Mısırdan kendi eliyle aldığı murassa kılıcı getirdi :

Hamza, bunu mısırdan senin için almıştı Sidi! dedi. Yusuf'un yüzünde ince ve manalı bir tebessüm dolaştı.:

Bana en güzel ve en kıymetli hediye, Ömer'in vücududur. Madem ki onu getirdiniz, ikinci bir hediyeye ne lüzum vardı ? Maamafih beni hatırladığınıza teşekkür ederim.

—Bu küçük hediye, ziyarete bir vesiledir Sidi !

—*Ziyarete vesile ve sebep, sevgidir. Asıl bahane ve vesile, ondan ibarettir. Muhabbeti olanın eli boş olamaz. Zira sevgi, sebebin, vesilenin kendisidir Hamza...*

— *Fakat bu kılıç, aynı zamanda düşmanlarınıza karşı iyi bir silâh ta olabilir diye düşünmüştüm.*

—*Benim düşmanım yoktur ki Hamza. hem ben hiç silâh taşımam. Çünkü muhafız hakikatta tedbir değil,*

150 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

takdiridir. Maamafih kul tedbir eder Hâlık takdir eder ve ancak olan, onun istediğidir. Farzet ki sahranın bütün kumları düşmanım olmuş, o, istemedikçe, hiç biri bir zarar yapamaz, zira mahlûk, Yaradan'ın bu cihan meydanındaki tasarrufunun bir âletidir. Emri veren Hâlıktır. Bu emri tatbik eden, file getiren âlet de insandır.

Ömer de daha Mısırda iken Hamza'ya böyle söylemişti. Yusuf ise aynı umdeyi çok keskin ve parlak bir talâkatla müdafaa ediyordu.

—Yaradan, filiyle, kavliyle, gizli ve aşikâr tasarrufuyla insandan zuhur etmiştir. Binaenaleyh Yaradan'ın gazabı da, ihsanı da, insanlara gene insanlar vasıtasıyla gelir.

—İşte insan, Yaradan'ın olan bu tasarrufu kendinden bildiği için cahildir. Hâlbuki bu tasarruf, onda emanet ve ariyettir. Bir gün olup Yaradan bunu o kimseden alınca ne tasarruf kalır, ne de vücut... İnsan, fiilin, kavlin ve tasarrufun hep Ondan olduğunu bildiği vakit Yaradan'ı bilmiş olur.

—Yani, kendi vücudunun hakikatta bir vasıta olduğunu bilen, Yaradan'ın varlığını bilmiş olur. İşte insan bu bilgiyi iktisab etmek için yaratılmıştır.

—Bu bahis uzundur. Zira hilkat sırrının esaslı bir di-reğidir. Kısmet olursa daha geniş bir zamanda konu-şuruz.

Yusuf, düşünceye dalan Hamza'yı tabîî hailine çekmek,

Aşk Budur 151

hem de hediyesinin reddedilmiş olmadığını bildirmek için :

Hekim Hamza.. Bu kılıç benim için hususî bir kıymeti haiz olacaktır. Zira o, sizin gibi varlığı aranan bir dostun buraya ilk gelişinin hatırasıdır.

—Ömer al onu, duvara, tam karşıma as! dedi.

Yusuf'un söz söyleyişi harikulâde ahenkli idi. Bir çok hükümdarlar görmüş, resmî, gayri resmî şahsiyetlerle karşılaşmış, daima büyüklerin meclislerinde yaşamış, hasılı gün görmüş Hamza, bu sapsade kıyafetli, mütevazı samimî, fakat rabbanî kudretle heybetlenmiş bir aşiret reisinin karşısında titriyordu.

Yusuf konuşurken karşısındakinin hislerinin inbisat etmemesi, ruhunda baş döndürücü bir tegayyür hasıl olmaması imkânsızdı.

Hamza, da, Meryem, de, hemen hiç konuşmadan bu sesin, sözlerin manasına göre büründüğü ahengi, semavî bir nağme gibi dinlediler. Hamza, bu sesin kudretli akışı karşısında, kalbinde dalgalanan, rakibim kimdir, سوالinin med cezirini bile hissetmemeye başladı. Yusuf artık hafif mevzulardan konuşuyor, bilhassa Meyillini hikâyeleri anlatıyordu. Onun neş'esi de ciddiyeti kadar cazibdi

Meryem, Yusuf'u yandan görüyor, bu yüze, ezeli bir bilmeceyi, kimsenin çözemediği bir muammayı halledecekmiş gibi bakıyor, hiç bir hareketini gözden kaçırmıyordu.

152 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Yusuf'un bakışları, fasılasız zıya huzmeleri döken bir menşur gibi, endaze ve hesabı gelmeyen bir kuvvetle karşındakilerin mevcudiyetlerine bol ve nihayetsiz zevk dalgaları döküyordu. Bu ziyafetten Meryem, de hisselenmişti; hattâ o, bu meclisin en sâmit, fakat en aşırı zevkine batmakla teferrüd eden tek varlığı olmuştu. Öyle ki genç kız, bir göz açıp kapama müddetinde, sanki bütün kâinatı dolaşmış kadar mütehayyirdi.

Meryem, Yusuf'un sözlerini, muhayyalesinin tebellür etmiş hakikî nüshası gibi dinliyordu. Meryem'in arayıp bulamadığı hakikat ve birlikten, salâhiyetle bahseden Yusuf, genç kızın tecessüd etmiş mefkuresi idi.

Bir aralık Yusuf yüzünü Meryem'e çevirdi :

—Aşiretimizi ilk ziyaretiniz değil ini Meryem, ? dedi. Konuşurken bakışları birbirine değmişti. Nazarların bu çarpışması Meryem'i zeminden semavata, oradan gene şiddetle zemine attı. Kız sadece:

—Evet Sidi..

Diyerek başını ihtiyarsız bir hareketle pencereye çevirdi.

Hamza, dünya içinde dünya olduğunu, ancak masallarda işitilen bir hurafe zannederdi. Fakat bunun bir hakikat olduğunu, şimdi anlıyordu.

Beşerî zaaf lar ve ihtirasların çarpışmalıyla donmuş hisleri, Yusuf'un harareti ile nasıl gevşemiş ve onu bir su damlası gibi berkî bir süratla, bu, dünya içindeki kalb dünyasının gizli asumanına çekmişti. Bir aralık gözü

Aşk Budur 153

Meryem'e ilişti. Onun da yüzünde zevkten örülmüş kesif bir nikab vardı.

Hamza, Yusuf'a dönerek:

—Sizinle olmak, cennette olmaktan daha güzel! Fakat artık bize müsaade adın de gidelim. Gece sarayda bulunacağız! dedi.

Meryem, bu söze karşı, ilk defa tazallümkâr, Hamza'ya baktı. Yüzünü, tatlı bir nefes gibi kucaklayan zevk hatları silindi ve bu güzel çehre hüznle doldu. Hamza, bu ikinci menfi nikabı da kızın yüzünde görmüştü.

Fakat o, ilk defa sevdiğine sözünü geçirmekten zevk alan bir zaferle, kızın yalvaran bakışlarını görmemezlikten gelerek ayağa kalktı; onun kendisini takib eden ayak seslerini, aşk uyandıran bir manayı dinler gibi alâka ile dinleyerek yürüdü.

Biraz evvel, aynı yollardan Ebüşşattar aşiretine doğru gelirken, sıkılacağını düşünen Meryem'i, şu kısacık zaman fasılası, şimdi oradan ayrılmaktan mütevellid garib bir hüzne bırakmıştı.

Eve gelip saraya yetişmek için acele acele elbise değiştirirken, orada geçireceği gecenin ağırlığını düşünerek şimdiden yorulmaya başlamıştı. Bereket versin ki sarayda merasim ve ziyafet yapılmayacaktı. Hükümdarın kızı Kamer sultanın ölümü, bir zaman için olsun eğlenceleri tatil ettirmişti.

Meryem, kumral saçlarını telaşla örerken, bir taraftan da,

154 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Kamerin vasiyetini yerine getirmekle mükellef olduğunu düşünüyordu.

Bu güzel kız, ölümünden bir kaç gün evvel Meryem'i çağırtmış, elini kendi ateşli avuçları içinde sımsıkı tutarak:

—Sen dünyanın en bahtlı kadınısın!. Diye ağlamış, ağlamıştı. Kamerin o zamana kadar kimseye söylemediği sırrını, Meryem, kadınlık hissini intikal kabiliyeti ile bu tek cümleden anlamış ve ölüm halinde yatan bu kızı teselli etmek, ona sevdiği adamı bulup getirmek, kendi elile vermek saadetinden mahrum olduğu için çaresizlikten gelen bir yese düşmüştü. Uzun zamandan beri hasta olan Kamer, demek ki Hamza, için Ölüyordu. Hem de büyük bir duygu asaleti göstererek bunun kimseye söylememiştir.

Meryem, Kamerin derdini öğrenmekten mütevellid melâlli hislerinin gözlerinde toplanan samimî ifadesile gene sultana baktı. Hastalığın kavurduğu bu yüz ne saftı. Marazî bir hassasiyetle duygu âlemi genişlemiş olan Kamer, Meryem'in yüzündeki bu müşfik ifadeden kuvvet alarak:

—Gelir gelmez ona söyle, beni arasına hatırlasın!

Dedi.

Bu gönül faciasından acaba Hamza'nın haberi yok muydu? Fakat sevilen insan, ne kadar lakayd da olsa, bunu bilmemesi imkânsızdı. O halde Hamza, neden bu güzel ve temiz kızı bile bile ölüme sürüklemiştir?

Aşk Budur 155

Kamere acıyıp Hamza'ya töhmet koyan Meryem, gönül gaddarlığında kendisinin yüz Hamza'yı geçtiğini hatırına getirmiyordu.

Artık Hamza, gelmişti. Binaenaleyh Kamerin vasiyetini yerine getirmek zamanı da gelmişti.

Meryem, cariyeye seslendi:

—Sidi'ye hazır olduğumu söyle!

Haber gittikten bir an sonra Hamza, geldi, fakat kapıda durdu, içeri girmedi.

—Hamza, saraya gitmeden evvel sana söyleyeceğim var. İstersen şimdi, istersen giderken, yolda söyleyeyim.

—Söyle Meryem, dinliyorum.

—Kamer Sultanın ölümünü işittin mi?

—Evet biçare kız !

—Geç acıyorsun !

—Ne yapmalıydım?

—Aşkına mukabele ve hürmet etmeliydin.

—Hürmet ettim. Fakat elimden ne gelirdi onu sevmedim ki mukabele edeyim? Sevilmeyen kimsenin aşkına mukabele edilebilir mi Meryem, ?

Hamza, bu son suali, hırçın bir kuvvet ve sevgilisinin bu sitemkâr suali hak etmiş olmasının verdiği hınçla sormuştu.

—Meryem, böyle bir sorguya çığır açtığı için kendini

156 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

suçlu buldu. Hamza, doğru söylüyordu. Kendi de bu zavallı adamın aşkına hürmet ediyor, fakat mukabele edebiliyor muydu ? O halde yapamadığı ve yapamayacağı şeyi, bir başkasından nasıl ve ne hakla isteyebiliyordu ?

Hamza müteheyyiçti. Sualinin, sevgilisini mahcub eden ağırlığı, ona, zafer zevki vermişti. Gene kızın pembeleşmiş lâtif yüzüne hasretle çılgın gibi baktı. Fakat her bir hissini fevkinde olan aşk, gene adamı, Meryem'e karşı kazandığı şu zaferden de gâm aldırmadı. Sevgilisini üzmüş olmak, onu şiddetle pişman etmişti. Meryem'in bir nefeslik istirahati için, kabil olsa, bin yıllık zahmete katlanırdı. Müşkül bir vaziyete düşen kızı kurtarmak için en iyi çare bahsi kapatmak.

—Gidelim artık geç oluyor. Dedi.

—Gideriz, yalnız sözümü tamamlamadım.

—Kamer sultan, sana söylemem için bana bir söz emanet etti : Gelir gelmez ona söyle, araya beni hatırlasın, dedi.

Hamza, ihtiyarsız olarak acı acı güldü :

—Öyle amma, bu anışım, bir hasret zedenin vasiyetini tutmak ve aşkına hürmet etmekten başka bir şey olmayacaktır, bu anışta derunî bir alâkanın ibramı olamaz ki.. Fakat mademki onun arzusuna senin dudakların tercüman oldu, bunu senin emrin telakki ederek yerine getireceğimden şüphe etme!

—Bir gönlün iki sahibi olmaz Meryem. Beni bu hususta mazur göreceğini biliyorum. Hem bu bahsi burada

birakalım, yeter artık. Zaten Meryem, de bunu istiyordu.

Hamza'nın avdetini geç haber alanlar kapının Önüne toplanmışlardı. Türlü türlü sözlerle etraflarını saran bir kalabalığın ortasında saraya kadar gittiler.

Yusuf gerçi Ebüşşettar kabilesinin reisi idi. Fakat civarda bulunan bütün kabilelerin sevgi noktası idi. Onun mesaisi, umumî ve ahenkdâr, ahlak sağlamlığı üzerine kurulmuş bir hayatın teminine matuftu. Muhitine ihtiraslardan uzak, temiz, örselenmemiş yekpare bir sükûn âlemi tesis etmişti.

Yusuf'un dostluğunun en değerli bir sermaye olduğunu, bütün yakınları tadarak öğrenmişlerdi. Onun sevgisi, kaç kişiyi melûf [Alışmış, huy edinmiş.] oldukları fenalıklardan kurtarmış, onun müdahalesi, birbirinin kanma susamış mütehevvirlerin [Hiddet ve kızgınlıkla neticeyi düşünmeden saldıran.] ellerinden hançerlerini düşürmüştür. Ondan gelen bir haber, bir selâm birçok kimseleri, doğru yola delâlet eden bir rehber olmuştur. Çürümek üzere olan kalpler, onun sevgisiyle hayat bulmuş, dirilmiştir.

Birbirleriyle dögüşe dögüşe gelenler, bu sulh ve asayiş ocağından, iki candan dost olarak el ele çıkarlardı.

Bundan başka, Yusuf'un malen hayırhâh olduğu kimselerin sayısını da kimse bilmezdi. Yusuf'a babası Malik bin Halim'den büyük bir servet kalmıştı; fakat o, babası gibi debdebeli yaşamaktan hoşlanmadığı için,

158 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

istediği gibi muhitine yardım ederdi. Malik bin Halim, malî vaziyetinin müsaadesinden istifade ederek oğlu için her taraftan hocalar getirterek tahsiline ehemmiyet vermiş ve bu bilgisini takviye etmesi için onu, uzun seneler komşu memleketlere göndermiştir.

*Yusuf daha pek gene yaşında iken, beyaz sakallı adamlar ondan akıl danışmaya gelirlerdi. Hatta Kocalarından biri: **Sen mi benim hocamsın, yoksa ben mi senin hocanıam aklım ermiyor,** derdi. Malik bin Halim mağrur ve ağır başlı bir adamdı, fakat o da gene oğlunun hayranı olmaktan ve için için onu takdir etmekten kendini kurtarmazdı.*

Babasının ölümünden sonra Yusuf aşirete reis olmuş, fakat hayatını daha sadeleştirmiş, daha basit şeraite bağlamıştı. Civar aşiretlerin reisleri muntazam günlerde Yusuf'un evinde toplanırlar, kabilelerinin ticarî, ictimaî, bilhassa ahlâkî ve edebî cereyanları hakkındaki müzakerelerden sonra, hükümdara bu müzakerelerin hülâsasını bildirmek için içlerinden birini gönderirlerdi.

Yusuf'un aşireti, bilhassa şiir ve fesahatta çok ilerlemişti. Yusuf nazariyatçı değildi. Takrir ve telkin ettiği esasları, daima canlı misallerle izah eder, bilhassa şahsında tatbik ve filen tahkik etmemiş olduğu umdeleri kimseye tavsiye etmezdi.

Ebüşşettar aşireti, Hayrenin kalbiydi. Bu aşirette, Yusuf'u müteaddid seyahatleri esnasında takib etmiş yabancıların sayısı da mühim bir yekûn teşkil ederdi.

Bunlardan biri, Yesribli Halil'di. Yusuf'u takib etmek için anasının babasının, hatta Yusuf'un mümanaatını [engel olmak.] kırarak, Yesrib'den kalkan kervana gizlice iltihak etmiş, o zamandan beri Hayre'de yerleşip kalmıştı. Halil, lâübali tavırlı, sözlerini düşünmeden söyleyen temiz yürekli bir adamdı. Konuşurken kavga eder gibi bağırması, zorba ve teklifsiz halleri, hoş giden hususiyetlerindendi. Yusuf'la ekseriya pencereden konuşur, sözünü daima telâşlı ve yüksek sesle söylerdi. Hemen bütün üzüntüsünü, çok sevdiği karısı ile, üç çocuğunun hastalıkları teşkil ederdi.

Yusuf, zevcesi Ummül Bedr, kölesi Mahbub ve Mahbubun karısı Sude ile otururdu. Yusuf'un, Billi diye çağırdığı zevcesi Ummül Bedr, aynı zamanda akrabası idi. Yusuf, bu saf ve güler yüzlü ve çocuk ruhlı kadınla, çocukluk refakatinin merbutiyeti, temiz kalbinin durgun ve teressübsüz [Dibe çökmek. Tortulanmak, ayrılmak. Durulmak. Süzülme.] safiyeti için evlenmişti. Ummül Bedr güzeldi de.. Fakat Yusuf kendi taşkın aşkının cevabını bu sade ruhta bulamayacağını bildiği için zevcesini olduğu gibi kabul etmiş, onun için Ummül Bedr daima kaygusuz, neşeli ve telâşsız bir ömürle mesud olmuştur.

Yusuf'la aynı çatı altında yaşayanlardan biri de Mahbub'dur. Bu gene adama kim, köle, derse Yusuf'un canı sıkılır, o yüz kere azadlıdır, derdi. Yusuf ona arazi ve ev bağışlayarak azad etmiş ve evlendirmişti. Fakat Mahbub, Yusuf'un yanında kalmayı azadlığa ihtiyar

160 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

ederék karısıyla beraber bu çatının altında yerleşmişti. Mahbub, küçük bir çocuğun anasına karşı mecbul [Yaratılmış. Yaratılışında bir hâl veya sıfat bulunan] olduğu zaafarla Yusuf'a düşkündü.

Gerçi Mahbub da bir insandı, fakat masum va müşfik mizacı, dost, dürüst, namuskâr hareketleri, onu şayanı hayret bir itimadın sahibi etmişti. Her muhite intibak eder, kimseyi fena bilmez, dost, düşman diye iki ayrı mefhum tanımazdı. Onun, hakikatta Yusuf'tan başka arzusu, ondan başka vücudu yoktu.

Gece gündüz onun arzularına karşı uyanık ve fevkalbeşer bir hassasiyetle nigehtandı.[Gözcü, gözetici, bekçi.]

Mahbubun yegâne zaafı, gezmek, eğlenmek, bilmediği yerleri görmektir. Her eğlence meclisine Yusuf onu gönderir, bir şenlik, bir düğün ihtimali konuşulurken "Mahbubu da unutmayın !", derdi.

Mahbubun karısı Sude, Ömer'in kızıdır. Yusuf bu kızdaki İnsanî hislerin şayanı hayret tekâmülünü takdir ettiği için onu çok sevdiği Mahbub'la evlendirmişti.

Fakat Sude de bu fazileti Yusuf'un terbiyesinden bulmuş, onun telkin ettiği, mahlûkata şefkat düsturunu kendi kabiliyetiyle karıştırarak, mükemmel bir insan numunesi olarak meydana gelmişti.

Sude Yusuf'tan ne öğrendiyse, onu eksiksiz olarak tatbik ederdi. Hastalara, çocuklara, garib ve muhtaçlara, hâsılı kendinden yardım ve şefkat isteyen her mahlûka, gaibane bir vecd ile atılır, kudretini son damlasına kadar

harcardı.

Sude, kimseden minnet ve karşılık beklemez, ondan yardım ve iyilik görenler, asla minnet ve şükran yükleriyle mahcup olup ezilmezlerdi.

Sude, sanki dünyaya Allah Teâlâ'nın rahmet ve rikkatinden gönderilmiş bir mahlûktu. Kalbi, bu cihanın bütün ıztırabını ve feryadlarını içine almak isterdi. Aleme bir muamma olan gönlü Yusuf'un ayaklan uçundaydı., zira Sude Yusuf'u, kendini bile dehşete veren yenilmez bir aşkla sever, fakat bu sevdasını, âlemden sakladığı kadar Yusuf'tanda gizlerdi. Sude gönlünü ve aşkını da başkalarının sinelerinde yaşatırdı.

Ömer'in kızı Sude, işte böyle, hislerine hükmedebilen feragat ve fedakârlık timsali bir kadındı.

Yusuf'un dostluğu ve sevgisi halkasında, daha nice Sudeler, Ömerler, Mahublar vardı ki, o, her birini bir fazilet ve ahlâk abidesi olarak işlemiş, yetiştirmiş, hilkatin sinesine birer şaheser olarak hediye etmişti. Bunların her biri, kıymette, fazilet ve kemalde, yüzlerce insana bedel kimselerdi.

Gene kız, gördüğü andan Beri bir lâhza karşısından eksilmeyen bu bakışlardan korkarak gözlerini yumuyor, fakat gözleri kapalı iken Yusuf'un gözlerini daha sarahatle görüyordu. Meryem, ne yapıysa bu bakışların tesirinden kurtulamadı.

—Yusuf'un “aşiretimize hu ilk gelişiniz değil mi Meryem?,” derken, bakışlarının kendi gözlerine bir an

162 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

değip kaçan ateşi, hâlâ gönlünde, hâlâ değıdiği yerde müstakardı.

—*Bakış, insana bilmediğini öğretir, bildiklerini de unutturmuş. Meryem, de yeni bir şey öğrenmiş ve pek çok şeyler unutmuştu. Belki de bu unutulmalar kfilesinde, bizzat kendi de vardı.*

Meryem, yeni bir şey öğrenmişti, bu muhakkaktı. Fakat öğrendiği şeyin mahiyetini bilmiyordu.

Gene kız o gece ağladı. Fakat o, bu gözyaşlarının da mahiyetinden habersizdi.

Hamza, Ömer'i akşam yemeğine çağırmişti. Fakat kendisi, Hükümdarın gösterdiği bir lüzum üzerine sarayda kalmaya mecbur olduğu için, misafiri ağırlamak işi Meryem'e kaldı... Meryem'le Ömer, zaten ahbab olmuşlardı. Ömer'in görüşüne nazaran Meryem, hakikatin güzel yüzü saklanmayacak ateşin bir kabiliyetti. Gerçi Ömer Hamza'da da mâna yakınlığı görerek, esarete taş kırarken ona munis olmuş, bir cinsiyet ibramıyla [Israrla rica etmek. Usandırıcaya kadar üzerine düşmek. * Usandırmak, yıldırmak. * İpi sağlam bükme. * Muhkem kılmak.] gönlünü açmıştı fakat bu cinsiyet ve mana bilişikliğı Meryem'de, olanca vuzhile kendini gösteriyordu.

Meryem, bugün Ömer'in Yusuf tan bahsetmesini istiyor fakat heyecandan buna nasıl bir girizgâh bulacağını bilmiyordu. Nihayet:

—Yusuf niçin gelmedi Ömer? Dedi.

Fakat bu tepeden inme sualini kendi de beğenmedi.

Şu kadar var ki Ömer sözün şeklinden ziyade, ifade edilmek istenen manasına ehemmiyet verdiği için Meryem'in sualini yadırgamadı. Ömer için Yusuf'u söylemek zaten bir ihtiyaçtı. Bu sorgu onu canlandırdı.

—Meşgul de ondan, Meryem, her ağlayanın gözünün yaşı onu gider. Aşiret gaileleri ondu, şahsi müracaatların tatmini onda.. Boy vakitleri de tefekkürle geçer. Sunu onu nasıl anlatabilirim ki, Yusuf'un gönlü, ezeli aşk ateşinin ocağıdır. Onu bilmek ve söylemek, yalnız zirveleri aşmaktan, daha güçtür.

—Yusuf bizden bir şey beklemez ve istemez; zira onun hiç bir şeye ihtiyacı yoktur. O yalnız, telkin ettiği hakikat umdelerinin nemalanmış, sümbülelerini devşirmekle zevklenir. O, “ya istifade etmeliyim, yahut da ettirmeliyim” der.

—Yusuf'un manasız meşgaleleri ve zevkleri yoktur.

Maamafih Meryem, onun, şu izah ettiğim büyüklüklerinin fevkinde, aklın uzanamadığı mestur bir veçhesi vardır ki onu bilmek için Yusuf olmak lâzımdır.

Yusuf daima tahassür içindedir, fakat hasreti kimedir, bu bilinmez. Ona âşik derler; fakat aşkı kimedir bu da bilinmez.

Ömer, belki de daha çok şeyler söyleyecekti. Fakat Meryem'in bir sonbahar yaprağı kadar sararmış cehresi

164 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

onu ikaz etti ve sustu.

Bu buruşmuş yüzde, canlı iki siyah göz Ömer'e

—Daha, daha! Der gibi yaranarak ve yalvararak bakıyordu.

Fakat Ömer bu ateşi alevlendirmeye korktu ve söylemedi.

Meryem, artık gönlünü teftiş edemiyordu. Bu gönül evvelce tanıdığı soğuk, avare, başı boş gönül değildi.

Orada, günden güne büyüyen dehşet engiz hakikati artık ört bas edemiyordu. Güneş nasıl kılıf içine saklanamazsa, bu satvetli hakikat ta, inkâr etmekle tevil edilemez saklanamaz bir hale gelmişti.

Bir hırsız, faraza hurma çalan bir kimse, bu hareketini başkalarına karşı inkâr edebilir; fakat böyle bir suç işlemediğine bizzat kendini inandırabilir mi? Meryem, de şimdi kendi kendinden hesap sorunca, boynunu bükmekten ve zamirini itiraf etmekten başka çare göremiyordu.

Meryem'in gönlü artık boş ve aşktan tehi değildi. Bu gönlün şimdi bir sahibi, bir hükümranı vardı: Yusuf !

Yusuf onu bütün azametiyle istilâ etmişti. Meryem, gönlüne baktığı zaman orada, ondan başka bir varlık göremiyordu.

Şimdiye kadar avare bir kelebek gibi, kokulu kokusuz hiç

Aşk Budur 165

bir çiçeğin sinesini intihab etmeyen bu gönül, nasıl olmuştu da müşkülâtsiz, mücadelesiz, zorluksuz, Yusuf'un gönlü mahşerinde konuklamıştı?

Meryem, gönlünü saran bu ihtilâlden korkarak bir köşeye sinmiş, bu hakikati bu güne kadar kendine bile itiraf edememişti. Fakat artık, onu, ister istemez, her bir zerresinin şahid olduğu bir kalabalık huzurunda ilan ediyor, itiraf eyliyordu. Şimdi, Meryem, saklasa da bu aşk kendi kendini itiraf edecek, kendi kendini fâş edecekti. Zira gene kızın her bir damarı ayrı bir kalb gibi şiddetle Yusuf'u söyleyerek atmıya başlamıştı. Meryem'in şimdiye kadar hiç bir tarafa takılmadan muallakta bekleyen gönlü, nihayet aradığını bulmuş, aşkın bizzat kendi tarafından yakalanmıştı.

Mütemadiyen değişen madde, bir taraftan inhilal, bir taraftan teşekkül eden eşya, bunların hepsi, Meryem'in gönlünü kapacak kuvvete malik olmayan şeylerdi. Meryem, aşkı, aşkın manasını arıyordu; işte aradığını bulmuştu.

—*Aşk, ebedî sanatkâr!*

—*Ancak ona zeval yok. Her şeyin terkibi ondan, her şeyin mayesi o, her şey onun huruşundan kopmuş, her mevcudun canı, varlığı, manası, ibtida ve intiham o... Arz parçalansa, onu istihlaf* [Halef bırakmak. Birisini kendi yerine geçirmek. Kendi yerine başkasını tayin etmek. Kuyudan su çekmek.] *edecek yüzlerce seyyare, bu aşktan zuhur emrini bekler. O olduktan sonra Ademle*

166 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Havva'nın kıssası hiç te bitmez, tekerrür eder durur. Her şeyin bir nihayeti vardır, onun asla.

Meryem, ağlamak istiyordu. Fakat onun sevdasına karşı göz yaşı ne olabilirdi?

Bulutlardan nem kapmak, denizlerden bir damla çalmak gibi bir şey... Gene kızın bütün mesameleri birer göz olsa ve her birinden binlerce yaş dökülse, gene bu aşkı ifade ve izah edemez, gönlünü saran bu ateşin bir zerresini söndüremezdi. Ne göz yaşı ne feryad, hiç, kiç [arka bölümde olan] bir tezahür, kabına sığmayan bu şahlanmış kuvvete bir ifade, bir remiz olamazdı. Aşkı aşktan başka hiç, amma hiç tarif eden yoktur. Ömer'in, "Yusuf'u bilmek için Yusuf olmalıdır „ dediği gibi, aşkı söylemek, aşkı anlamak ve anlatmak için de aşk olmalıdır. Bir şeyin hakikati olmayınca o şey, hakkiyle nasıl bilinebilir?

Gene kızın bütün varlığını yakan bu gizli aşktan henüz kimsenin haberi yoktu; gönlündeki kıyameti, hayretengiz bir tuğyanla taşıp kabaran bu sevdayı muhakkak ki yalnız ve yalnız Yusuf biliyordu, bu gönül kıyametini koparanın ondan haberi olmaması kabil miydi ? Onun aşkı ocağından sıçrayan bir ateş bu gönlü tutuşturmuştu.

Meryem, aşkı kuvvet ile Yusuf'un kendi hakkındaki hislerini tecessüs ediyor ve kanaatlerinde aldanmadığını görüyordu, çünkü bunları, aldanmayan aşkı teyid ediyordu.

"Beşerî anasının muhkem bendinden çekip kurtaran, onu

ufuksuz dünya, hudutsuz cihana ulaştırır aşktır. Yalnız, yalnız odur. Akılla öğrenilebilen bütün kisbî ilimler, aşk ilminin mebadis'ine [Mebdeler, başlangıçlar, ilk unsurlar. * Çekirdekler. * Prensipler.] *bile varamaz. Bir ilim ki dünyanın kısrından* [Kışra, kabuğa dair. Dış yüce ait ve müteallik. Yüzünden. Derinden ve esastan olmayan. Kühü ve esası olmayan.] *tecavüz etmez, o ilmin ce-hilden farkı yoktur. Aklın bildiği ve bildirdiği ilimler anasır hududundan ileri geçemez, çünkü yanar. Halbuki aşkın talim ettiği ilimde, mütenahiyet* [sonu belli olan, sınırlı.] *ve kıyasat* [Benzetme ile olan. * Genel kaideye uygun ve muvafık olan.] *kokusu yoktur, zira aşk hakîler* [toprak] *gibi zemin üzre seyr etmez ki ona arıza ve hudud tasavvur olsun! O, taalluk ettiği vücudu da kendine benzetir; kendi gibi İlahî ve lâyemût* [ölümsüz] *eyler....,*

Meryem, bir gece Yusuf'un perakende olarak söylediği bu sözlerini, kendi kanaatlerinin icmali, düşüncelerinin derlenip toplanmış hulâsası olarak dinlemişti.

Bu konuşmadan sonra Yusuf bahçeden içeri girmek üzere ayağa kalkmış, Mahbubun yolu aydınlattığı meşalenin, ışığında hep beraber yürümeye başlamışlardı. Meşalenin arkadan gelen kuvvetli şevki, Meryem'in başının gölgesini, Yusuf'un tam arkasının ortasına, aksettirmişti. Saçlarının, başın tabî hududundan dışarda kalan dağınık kısmı, Yusuf'un arkasına çizilmiş gibi tel tel seçiliyordu. Meryem, bu mücessem levhayı bahçenin karanlığı silmeden, Yusuf'un vücuduna intibak etmiş

168 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

olan hayalinin kaybolduğunu görmeye vakit kalmadan, gözlerini yumarak geri döndüğü zaman bir adım arkadan gelen Hamza, ile göğüs –göğüse çarpıştı. Gene adam bu telâşın sebebini bilmediği için şaşırarak:

—Ne oldun Meryem, ? diye sordu. Kız ;

—Bir az daha bahçede kalmak istiyorum, dedi.

Meryem'in bu sözü samimî değildi. O, sevdiği şeylerin kaybolduğunu görmeye tahammül edemezdi. Bahusus Yusuf uzaklaşırken de arkasından bakamıyor, onu, nazarın yetişemeyeceği bir mesafeye kadar gözleriyle takib edemiyordu. Yusuf'un atının gittikçe küçülen bir cisim gibi uzaklaşması, yahud sokağın bir zaviyesinden, görünmeyen bir köşesine geçmesini seyredemiyordu. İşte şimdi de aynı hissini tazyikle ondan kaçmıştı. Bu hareketler belki bir teselli, ruhunun kendi kendine icad ettiği tedafüi bir telkindi; fakat ne de olsa, o, böyle tesellilere muhtaçtı.

Meryem, şimdi, sönük ve boş hayatının istikametini değiştiren ilhamkâr aşkı, ruhunda cilveşen inkılâbın safahatını seyre dalmıştı. Yusuf'un ismini anmak bile bu gönlü şahlandırmıştı.

Meryem'in Yusuf'la eriyen varlığı, muti ve teslimiyetkâr bir kabiliyetle yumuşayan hisleri, ondan uzaklaşınca birdenbire soğuyor, katılaşıyor, adeta donuyordu. İnkişaf etmek için güneşin doğmasını bekleyen bir nüvenin iştiyakı gibi, gene kız, ne zamandan beri bu aşkı bekliyor, bu aşk için yaşamıyor mıydı ?

Bu iştıyak, onu bulamamasının verdiği hırçınlık, cemi-yetten de şedid bir aksülamelle kaçmasına, teferrüd etmesine sebep oluyordu. Yusuf'tan başka Meryem, için kim olabilirdi? Onu ilk gördüğü günden beri, bu aşkın önüne geçilemeyen incizabına doğru, baş döndürücü bir süratle ilerliyordu. Zaten Yusuf la bir mecliste: aşk yolu, gönül yoludur, bu yolda giden yolcu sensin. Bu gitmekten maksat da kendini bulmak ona kavuşmaktır, dememiş miydi ?

Meryem, de berkî [Şimşek çakması. Parlama.* Yıldırım. * Zinetlenme, süslenme. * Tas: Tecelli-i ilâhiye ile kurbiyyete mazhariyet. * Ahmak olmak.] *bir süratle sağını solunu görmeden gönlü yolunu geçiyor ve Yusuf'a gidiyordu. Onun başka türlü kendini bulmasına imkân var mıydı ?*

Yusuf'un aşkında bütün mükevvenatın hülâsasını bulmak için koşuyor, koşuyordu. Meryem, artık hiç bir kayıtle mükellef değildi. Zira varlığını saran bu ateş, onun Yusuf'tan başka herkese kapalı olan kalbinden maada [başka] her şeyi yakıp kül etmişti.

- Meryem, Yusuf bize niçin bu kadar seyrek geliyor ?
- Bilmem ki Hamza...
- Bu akşam amcam gelecek, eğer erken giderse Yusuf'a gidelim.
- Niçin cevap vermiyorsun; bir işin mi var? Ben kendi

170 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

hesabıma onu göremeyince büyük bir eksiklik duyuyorum. Şimdiye kadar onun icazkâr nefesi iden nasıl da uzak yaşamışım ?

— Peki Hamza gidelim.

Hamza Yusufu görmeyince büyük bir eksiklik hissettiğini söylüyordu. Meryem ne desin, o ne söylesin? Gene kız Hamza'ya hislerini nasıl izah edebilirdi? Neden Hamza Yusuf hakkındaki hislerini Meryem'e söylemiş te, o kendi hislerini Hamza'dan saklıyordu? Gerçi Meryem masumdu; çünkü aşkla ismetlenmişti. Meryem Yusuf Hamza'yı telaşa ve şüpheyeye düşürecek hiç bir şey istiyemezdi bu aşk temiz, tertemizdi, fakat gene kız hislerinden Hamza'ya bahsetse, o bu aşktaki büyüklüğü, şüphe yok ki anlayamayacaktı. İşte bunun için mümkün olduğu kadar Hamza'nın kendi hislerine aşına olmaması lâzımdı.

Meryem'e bu dakikaya kadar, Yusuf'la aralarında maddî bir irtibatın tahakkuku, bir fikir halinde bile gelmemiştir. O Yusuf'tan ne istiyordu? İşte ilk defa düşündüğü, fakat cevabını bulamadığı bir sual! Bostanların etrafını, her geçenin içeriye atlamaması için çalı çırpıdan çitlerle örürler. Aşkın etrafı da, işte bu gibi ibtidaî mülâhaza dikenleriyle çevrilmiştir; takı oraya girmek müşkül ve can yakıcı düşünceler ve korkularla hailenmiş olsun diye... Fakat Meryem, ker kes gibi ne böyle bir çitten atlamış, ne de eteğini çeken bir dikene tesadüf etmişti.. O, ilk solukta kendini aşkın mutlak ve arızasız mihrakında bulmuştu. Oraya nasıl ve nelerden aşarak girmişti?

Aşk Budur 171

Burasını kendi de bilmiyordu. Bildiği bir şey varsa, o da, herkesi içeri germiye bırakmayan bu çitlerin, onu bir daha dışarıya bırakmayacak gibi etrafını örmüş olması idi.

İşte Meryem bu aşkı, farkında olmayarak Hamza'dan gizlemişti ve daima da gizleyecekti. Gerçi onun Hamza'ya karşı bir gönül borcu, mükellef olduğu bir sadakat vadi yoktu ; bu izdivaç oyununda her ikisi de kayıtsızdılar. Fakat ne de olsa gene kız bu temiz ve fedakâr adamın aşkına hürmet etmeyi vicdanî bir emir telakki ediyordu.

Babası erken gittiği için Meryem sevinmişti; bu neş'esini uzun zaman muhafaza etti. Yusuf'a giderken yolda Hamza ile mutaddan fazla konuştular. Gene adam bu beklenmeyen sıcaklık karşısında mes'uddu. Sık sık ziyaretlerle etrafın dikkatini çekmemek için aşirete ekseri yaya gidiyorlardı.

Yusuf'un odasında Meryem her zamanki yerine, şamdanın durduğu rahlenin yanına oturdu. Ummül Bedirle Sude do onun yanına oturarak Uç kadın konuşmaya başladılar.

Ummül Bedr Meryemi çok seviyordu. O da bu sevimli kadının her halini, uysal ve çocuk safvetile dolu tabîî hareketinin her safhasını benimsemişti. Sude'ye gelince, bu hisli, fakat duygularına hâkim kadınla anlaşmaları daha derin, daha şumullü idi. Sude Meryem'i şuurla seviyor, Meryem onu anlayarak takdir ediyordu. Esasen

172 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

dedikodu bilmeyen Meryem, bu her biri bir fazilet örneği olan insanların içinde büsbütün muhitin bigânesi olmuştu. Meryem bu gece konuşmaktan ziyade Yusuf'la Hamza'nın hararetle devam ettikleri sözleri kaçırmamak istiyordu. Onun için Ummül Bedrin masum başının omuzuna doğru kayarak uyumaya hazırlanmasıyla adeta sevindi.

Yusuf'la Hamza hep konuşuyorlardı. Meryem'in yanında duran şamdan, bu lahutî geceyi aydınlatan bu yarı erimiş memun titrek, mübhem ve sisli aydınlığı, odanın eşyasında geziniyor, Yusuf'un çehresine sürtünerek sanki taabbüd ediyordu. Yanmakta kendi gönlüyle iştiraki olan bu küçülmüş, yarı erimiş mumun etrafında, donuk gözyaşları gibi damlacıklar vardı. Meryem uzandı, onları ohşadı. Parmaklarının ucu heyecandan buz gibi olmuştu. Zira bu bitmek, can vermek üzere olan mum, onu, yabancı bir düşüncenin gurbetine atmıştı : kim bilir bu şamdan bu mumdan evvel daha nicelerini böyle, sinesinde yakıp eritmiş,, nicelerinin yokluğuna şahid olmuştur... Kız, ihtiyarsız olarak gözleriyle Yusuf'u aradı. Bakışı ıztırab ve şüphe ile dolu idi. Kim bilir bu odada Meryem'den evvel, daha nice Meryemler gelip geçmiştir, diye düşündü.

Fakat bu bir düşünceden ziyade tufeyli bir Hisli; her makûs hissin ölümü olan aşkın önünde bu menfi düşünce do çabucak sönüp gitti.

Bu sırada Hamza Yusuf'a, meşhur müneccim Ebu-nadire, hastalığından kurtulabilmesi için şarab

Aşk Budur 173

içmemesini tavsiye ettiği halde, müneccimin, “içmeyeyim de öleyim mi ?,, dediğini anlatıyordu. Yusuf:

— Yaşamak, şarab içmek zevkinden mi ibarettir,, zavallı Ebunadir? dedi. Fakat ayıblanmaz Hamza.. onun kalbinin daha vasi manaları olmak için istiab kudreti yoktur ki, hayat telâkkisindeki hükmü de, bu ibtidai görüşten yükselebilirsin...

Bu adamın, zamanın büyük âlimlerinden olduğuna şüphe yoktur; fakat ona âlim demek ne kadar gülünç bir şey değil mi? Zira ilim o dur ki, insana müşkülünü hallettirsın, kendisini tanıtsın ve bildirsın. Bütün ilimlerin ruhu, ölümden sonraki hayatta kendinin ne olduğunu ve ne kıymette bulunduğunu bilmektir!

Bir ilim ki mahsusattan ileri gitmez, bu ilim, cehille müsavidir. Mahsus olan ve akılla idrâk edilen ilimler itibarî ve İzaftidir; ruhun tekâmülüne hizmeti yoktur. İşte böyle, bir bardak şarabın esaretinden kendini kurtaracak azmi, iradeyi bile tesis edemez.

Hâlbuki gönül hayatının bir nefeslik zevkinde, fıçılarla şarabın hâsıl edemeyeceği zevk genişliği vardır. Yaşamak zevkini, yiyip imciye tahsis etmek, ruhun züğürtlüğünü, hattâ iflâsını ilân eder.

Kişinin kıymeti, talebinin manasıyla ölçülür. Bir kimsenin talebi süflî ise, kendi de öyledir. Ulvî ise kendi de ulvidir.

Esasen mahsûs olan varlıkların üstünde durmak ve onlara bel bağlamak boş bir emektir; zira mahsûs olan her şey zevale ayak basmıştır. İnsanın kendinden, kendi

174 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

benliğini, kendi aslını tecessüsten vaz geçip göklerdeki yıldızları, denizin ve yerin altındaki meçhulleri araştırması ne garibdir. Hâlbuki ilk araştırılacak mevzu, kendi yönlü, manevî hüviyeti, ardıdır. Eğer insan dikkatini bu noktada teksif ederse çok şeyler öğrenebilir. Fakat insanın, ***Yaradanın varlığına temas etmesi için, akli kâfi değildir. İnsan, ancak aşk nuruyla Yaradanı görebilir. Yoksa aklın cüzî nuru, küllü görmeye kadir değildir.*** Eğer çan rabbanî bir nur görmez ve ruhanî bir zevk tatmazsa, bil ki o ölüdür. İşte demin söylediğin gibi, hayatın zevkini bir bardak şarabta veyahut meluf olduğu bir başka ibtilada farz ederek, onu terk etmeyi ölümle müsavî sayar.

Akıl, kalb ilmini teftiş edemez Hamza. Halbuki Ebunadir gibi bir çok kimseler, mahsusatı kurcalayan, tabîî hadisatı izah ve tahlil eden bilgiye ilim derler.

Biz de bu itibarla onlara âlim diyoruz. Yani bunlar ilmin, gözle görülen, elle tutulan, kulakla işitilen, haşılı meşairimizle hissolan şeylerden ibaret olduğunu zannederler. Halbuki bu ay, bu güneş, bu yıldızlar ki seyrediyoruz, bunların seyri yalandır. Meselâ, tabiatın muhteşem manzaraları, türlü türlü renkleri ki görüyor ve hayran olup kalıyoruz, hepsi yalandır. Bunlar muzlim esirin harekâtından ibarettir.

Dünyada yalnız hareket vardır; bu hareketin şiddeti, ziyayı ve rengi hasıl ediyor. Yalnız muzlim, esîrî hareketler ki âsabı basarımıza çarparak bu ihtisasları doğuruyor.

Aşk Budur 175

İşittiğimiz âhenkdar sesler de yalandır. Hayır böyle şey de yok. Bu sesler, aslında sakın mevcelerin harekete gelmesinden ibarettir.

Meselâ ateşe bastığın zaman, ayağın yanıyor; fakat bunu dimağında hissediyorsun.

Hâsılı hayat, ihtizazı hareketlerden ibarettir. Bir varlığı olduğunu zannettiğin, mahsus ve mevcut gibi gördüğün bu şeylere, bu yalanlara nasıl bel bağlarsın? Gözünle gördüğün bu yalanlara bile bile nasıl tutunur da, bunlar bana yeter, dersin? Hepsi yalan, hepsi serabı bir varlıktan başka bir şey değildir.

Halbuki mükevvenatta gözle görünmeyen daha bir çok şeyler vardır ki, onları görmemekle beraber mevcudiyetleri inkâr olunamaz. Meselâ arzın etrafındaki buhar ve rüzgâr gözle görünmüyor, peki bunları nasıl inkâr edersin? O halde gözünün görmediği ve aklının yetmediği daha yüksek, daha büyük varlıkları da hemen inkâra kalkışma!

Demek istiyorum ki Hamza, ilim denen mahsus bilgiler, bir insanın insanlığını bulması için kâfi değildir. Bunları da öğrenmeli ve bilmeli, fakat onlara takılıp kalmamalıdır; beşerin istihdaf ettiği gaye, bu mahsus ilimlerin esaretine mukayyed olmamalıdır. Gönül âlemine gel ki, onun hudutsuz vüs'ati içinde, maddiyet âleminin bir nokta kadar küçük kalan hülâsası da vardır.

Beşeri insanîyet basamağına yükselten kudret, aşkın hakikatidir. *Şuuru aşk istilâ ettiği zaman, hakikatın*

176 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

yüzündeki örtü düşer. Aşkdan başka her şeyden tecerrüd edenlerdir ki, hikmet ve hakikat dalgalarını elsiz kaparlar.

İşte insan, ancak o vakit kendini, hakikat âleminin hayret verici nihayetsizliği içinde zevk kesilmiş bulur.

Bu zevkin, maddî ve mahsus zevkler gibi nihayeti yoktur. Çünkü o zaman sen zevk olur, kendin zevk kesilirsin. Ariyet, arızî olan şeyler bir gün olup insandan kaybolur, gider ; fakat sen, o şeyin kendi olursan,, hiç bir şey aslından ayrılmaz.

Hamza, her zaman Yusuf'la bülbül gibi konuşan Hamza bu gece yalnız dinliyordu. Düşünceli ve şaşkındı.

— Söylediklerin doğru, hem pek doğru., fakat tatbiki müşkül., dedi.

Gene adam duyduklarını hazmetmek, sindirmek istiyor, ne çare ki Meryem'in aşkını hakikata bağışlayamıyordu.

Hamza, şiddetlenmek istidadını gösteren teheyyücünü dağıtmak için yerinden kalktı:

— Biraz bahçeye çıkacağım Yusuf! dedi.

Odanın içinde bir tayf gibi sessiz dolaşan Mahbub da Hamza'yı takib etti.

Meryemin çehresi bu sözlerle öyle yüklü ve zevk ifade eden çizgilerle örülmüştü ki Yusuf ihtiyarsız olarak: Deminden beri ben bu kız için konuşmuşum! Diye düşündü.

Aşk Budur 177

Yusuf'taki büyüklüğe hayran olan Hamza, ondaki mânâyı tamamıyla anlayacak, onun şaşaalı ve cihanşümul aşkına makes olacak kadar cilâlı ve uyanık bir ruha mâlik değildi. Fakat Meryem'de, göz kamaştırıcı bir ruh safası, ele avuca sığmaz aşk teheyyüclerinin şiddeti vardı.

Meryem şimdi ayağa kalkmıştı. Sude de kalkarak şamdandaki erimiş mumu değiştirdi. Ummül Bedr bu mumları kendi elile yapar, tavanda ihtiyat saklardı. Onun eğlencesi de böyle ev ve el işleri idi. Meryem hâlâ ayakta duruyor, halinden bir şeye karar vermek üzere olduğu anlaşılıyordu. Yusuf da, kızın yüzünde dolaşan zevk dalgalarını, his ve zekâ örneği Meryem'in aşk kadar suzişli ve aşına yüzünü seyrediyordu. Kız nihayet kararını vermiş gibi tekrar yerine oturdu ve:

— Yusuf, farz edelim ki Hamza buradadır. Demin onunla konuştuğunuz bahse, gene o dinliyormuş gibi devam edemez miyiz?

Ebedî, hakikî aşk, benim kendimi hissettiğim zamanlardan beri dünyanın geçici zevkleriyle aramı açan ve beni kendinden başkasına gönül verdirmeyen mabudumdur. Fakat bende şimdiye kadar bu gayenin tebellür etmemiş bir taslağı vardı. Onu aklî cihazımla kendi kendine tahakkuk ettirememiştim. Artık bu hayali müphemleştiren kesafet kalkıyor ve o, canlanarak meydana çıkıyor. Söyleyin, Hamza'ya söylediklerinizin mabadini bana söylesin...

Yusuf Meryem'in ateşin mizacını daha ilk günden

178 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

gördüğü için, mümkün olduğu kadar bu kızın tehlikeli yakınlığından çekiniyordu. Fakat şimdi bu katî arzusunu reddeder ve onu tatmin edecek sözleri esirgerse belki de menfi bir tesirle onu daha açık konuşmaya sevketmiş olacaktı. Onun için :

— Konuşalım Meryem., dedi :

Aşk, üç isimle yad edilir. Seven, sevilen ve sevgi. Fakat hakikatte her üçü de bir şeyi ifade eder. Sevilen sevenin aynası, sevgi de mecmuudur. Aynaya bakan bir kimsenin karşısında gördüğü şahsın bir vücudu yoktur; bu, bakanın gölgesidir.

Keza, sevenin de sevilene karşı incizab ve meftuniyeti gene suretine, kendi aşkıdır. Yekdiğerini seven iki şahıs, bunun esas ve mahiyetinden bigâne oldukları için bu muameleyi iki taraflı görürler. Hâlbuki seven, sevilen; sevilen de sevendir.

İşte aşk budur Meryem!

Bu ittihadı idrâk edemeyenlerin ise aşkı cüzidir. Bunlar, hakikatta kendilerinin bu işde tesirleri olmadığını ve aşklarının kendilerinden kendilerine, daha doğrusu aşkın hakikatına aidi olduğuna ihtimal vermezler. Hasılı bir insan, mevhum olan varlığı ile mahlûk ve aşkıta mahv olduğu halde aynı haliktir.

Mahlûk, bizim zan ve zehabımızdır. Bütün kâinatta Yaramandan başka mevcut, ondan başka mutasarrıf olmadığı halde, bir de ayrıca mahlûkun mevcudiyetini isbat etmek ne budalalıktır. Mahlûk denen şey, senin zannından ibarettir. Meselâ el ve ayak vücudun eczasından oldukları halde, onları işleten dimağ ve kalbtir. Onlar, vâkıf olmayarak dimağ ve kalbin emirlerini yerine getirirler. Faraza ayağında bir çıban çıkıyor, dimağ ve kalb bunu duyarak, hemen; oraya ilaç ve merhem koy! diye emirler veriyor. Eller de farik olmayarak bu emirleri yerine getiriyor.

180 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

İşte el ve ayağın ve sair azanın, o kalb ve dimağ mecmuasından olduklarını bilmemeleri mahlûkiyettir. Dimağ ve kalbin bilgisi ise hâlikiyettir.

Bundan şu anlaşılıyor ki, insan da insanlığını bulup irfan ve aşk noktasına dahil olarak kendinden tecerrüt ettiği vakit haktır. El ve ayak mesabesinde olan mahlûk bu bilgiyi idrâk edince mahlûkiyetten çıkar.

Yusuf sustu. Meryem'in yüzü sermedi zevkten örtülmüştü. Cevap verecek, yahud sual soracak kuvveti boşalmış, bitmiş gibi idi. Yusuf ta onun gibi kendi aşkının zevkiyle mahmul ve sarhoştü.

Bir zaman konuşamadılar. Esasen bahçeye çıkanlar da gülüşerek, şakalaşarak geliyorlardı. Vakit ilerlemişti.

Nitekim her zamanki gibi gitme zamanını hatırlatan gene Hamza oldu :

—Vakit geçti Yusuf., bize müsaade et te gidelim.

—Hava o kadar güzel ki siz de bizimle beraber biraz yürüseniz...

—Bu sırada odadan içeri giren Ummül Bedr Yusuf'un yerine cevap verdi :

—Haydi gidelim; hem mehtab da var..

—Sen uyumadın mıydı Billi ?

—Yatmıştım ama bunların bahçede seslerini duyunca dayanamadım kalktım.

—Mahbub da her zamanki gibi çıkmak taraftarı oldu.

Aşk Budur 181

Yusuf, ekseriyetin arzusuna uymayı severdi. Hep beraber çıktılar.

Hamza, ile Ummül Bedr önden yürüyorlar, kâh şa-kalaşıyor, kâh konuşuyorlardı. Meryem, Hamza'daki bu tabiîliğe hayret etmekten kendini çekemiyordu. Biraz evvel Yusuf'la konuştukları, o, her hecası kalbe ateş gibi düşen sözleri ne çabuk unutmuş, onların hükmünden nasıl çıkmış, sıyrılmıştı ? Yarım saatlik bahçe eğlencesi, Yusuf'un yıllar sürecektir sohbeti zevkini nasıl silip götürmüştü ? Hamza, onları unutmamış olsa, şimdi böyle kakhahalarla gülüp söyleyemez, bir az olsun o büyüklüğü mütalea ederek zevkine dalardı.

Gerçi Yusuf ta tabiî görünüyordu. Fakat onun tabiîliğinin bambaşka sebepten ileri geldiğini Meryem, öğrenmişti. Yusuf devamlı olarak ne tefekkür âleminde ne de beşeriyet hükmünde kalmak istemiyordu. Eğer Yusuf, kendini kapan aşk zevkine bir had çekmemiş olsa, beşerî umuru muattal kalacaktı. Onun için kendini zorla bu sarhoşluk vaktinden çekip alıyordu. Yusuf için sırf beşerî umur ile oyalanmak ta muhal bir emirdi. O, bu iki veçheyi tam bir itidalle tevzin eder, birinin hakkını ötekine taşırmamaya dikkat ederdi.

İşte bu gece de gene aynı sebepten dolayı o aşk âlemini unutmuş gibi herkesle şundan bundan konuşuyordu. Maamafih her zamandan az söylüyor, Meryem'den de itina ile uzak yürüyordu.

Meryem, ise hemen hiç bir söze iştirak etmiyor,

182 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

konuşmuyordu. Fakat söylenmeyen duygular, çok defa ifade edilenlerden daha belîğ, caha fasih olur. Meryem'in de ketum belâgatının neler ifade ettiğini Yusuf anlıyor, bu her ifadenin fevkinde olan gönül dilini yalnız o işitiyor ve hissediyordu. .Sanki iki kalbin arasında kurulmuş bir gizli köprüden gönülleri birbirine gidip geliyordu. Fakat bu alış verişi ne bir göz görüyor, ne de bir kulak duyuyordu. Yusuf'un her nefesi, ateşten bir tufan halinde Meryem'in gönlüne akıyordu.

—Onun aşka susamış varlığının her zerresi, bu coşkun seli massediyor ve tekrarını sayıklıyordu. Kurak bir zemine düşen yağmurun, hemen yübusede tahavül etmesi gibi, bu gönü'1 de hep aynı tahassür, aynı eksilmeyen iştiyakla Yusuf'u, hep onu bekliyordu.

Yusuf, her müşkülün cevabı, Yusuf, her eksiğin tamamı... Meryem, Yusuf'u, aklın yetmediği bir keyfiyetsizlikle istiyor ve onun ölçüye, hesaba gelmiyen aşkına tehalükle koşuyor, koşuyor... Onun her tavrı bir vecize, her hareketi aşkın kahhar belagatının keskin bir ifadesi... Meryem, bu yaman ve ateşîn ifadeyi okuyor, ezberliyor, onu gönlüne hakkediyor...

Yusuf'un aşkı, gözün görmediği, aklın bilmediği asumanlardan süzülüp ebedî bir şelâle gibi gönlüne doluyor. Yusuf'un sözleri, bu sözlerin her bir hecesi, akli kapan bir kudrete bürünmüş te gelmiştir. Bu sözlerde mestedici aşk kokusu tütüyor. Meryem, başını, bu mestedici kokuya gömüyor, orada kalmak, orada ölmek istiyor. Yusuf'un her tavrında, aşkın fasih beyanını

neşreden bir hususiyet var.

Bunu Meryem'den başka kimse görmüyor mu? Görüyor ; görmüşler de her biri birer Ömer, birer Mahbub ve Yusuf'un sayısı bilinmeyen yakınları olmuşlar.. Fakat Meryem, onu sade gözleri, hisleri, hattâ göz kesilmiş her bir mesamesiyle de görmeye kanaat etmiyor. Onu aşk, aşkınınuru ile görüyor. Yusuf'un sevdasına iftikar eden her zerresi haykırıyor, onu âleme bildirmek, bu endaze ve ölçüye gelmiyen aşk tufanını anlatmak için çırpınıyor. Ne olur keşki sevdiğimi bütün cihan sevse de hep sözlerimiz onun kıssaları olsa, diyor.

Meryem, Yusuf'la geçen dakikaların ne demek olduğunu, onların ne bedelsiz kıymetlerle mücehhez bulunduğunu biliyor. Bildiği içindir ki işte onları çekip uzatmak, bütün bir ömre vasletmek ihtiyacı ile zebun olup çırpınıyor...

Meryem, Yusuf'tan uzakken yaşamıyor ki... Onsuz geçen zamanlarını, onunla yaşadığı dakikaların artığı, ile şöyle böyle geçiriyor.

Yusuf'un zevcesine hitab eden sesi ile Meryem, titredi :

—Dönelim ini artık Billi ?

—Niçin sesin çıkmıyor ? Epeyce yol yürüdük..

—Hiç de duymadım... Hem biliyor musun, Meryem, Sude ile beni yarın evine davet etti.

—Öyle mi, ne zaman konuştunuz, karar verdiniz ?*

—Sen Hamza, ile konuşurken...

184 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

—Pekâlâ Billi...

—Hamza, söze karışarak :

—Sen de gelsen ne iyi olur Yusuf...

—Benim yarın işlerim var Hamza...

—Meryem, ses çıkarmadan bu muhavereyi dinliyordu. Hiç Yusuf Meryem'in evine gelir miydi? Yanında bile yürümek için itina ederken, kendi ayağı ile bu tedbirsizliği yapar mıydı.

—Sen de bir şey söyle Meryem; beraber olursak belki kandırırız. Yarın sarayda işim de az., ben de yemeğe gelirim.

—Yusuf'un işlerine mani olmayalım Hamza; mademki meşguliyeti varmış...

—Yusuf Meryem'in sözünün hakikî hedefi olan sitemi anlamamış gibi ses çıkarmadı.

Onlar aşirete doğru geri döndükten sonra, Hamza'nın şetareti, yalnız kalmanın verdiği müsaadekâr fırsatla kendisine meftûniyetle bakışı, Meryem'in hayretini büsbütün arttırdı. Zavallı adam, Yusuf'la geçen zamanı ne kadar ucuza satıyor, ondan başka şeylerle nasıl avunuyor, diye düşündü.

Eğer bilse, Yusuf'la beraber, onunla aynı çatı altında bulunmanın zevkini Meryem, gibi bilse, hiç ondan uzaklaşırken, gözü başka şeylerle telezzüz edebilir miydi?

Aşk Budur 185

Gene kız batırmak ahlamak istiyor: Beni niçin onun yanından koparıp aldınız?

—Beni nereye ve niçin götürüyorsunuz?

—Benim ondan başka kimsem olmadığım bilmiyor musunuz?

—Kasem ederim ki ben yaşamıyorum, merhamet edin bana, bu ölmüş vücuda merhamet edin. Onun sevdasıyla yanmayan, bu sevdaya batmıyan, bu aşkla muaşaka etmiyen bir zerrem mi var ?

—Ona, bütün varlığı ile müftekir olan bu vücudu niçin, niçin ondan uzaklaştırıyorsunuz. **Bütün dehşetiyle beni istilâ eden bu aşkın uryanlığına olsun hürmet edin!**

Meryem, sabahtan beri pencerenin önünde Ummül Bedrle Sude'nin gelmelerini bekliyordu. O bu gün yalnız dinlemek istiyor. Konuşacak, söyleyecek Meryem o kadar uzaklarda ki... istiyor ki onlar söylesinler de kendi dinlesin.. Kalbinde, her bir damarında, vücudunun her zerresinde sarî olan Yusuf'u söylesinler ve o dinlesin, dinlesin...

—*Hayır, hayır..*

—*Yusuf ve Meryem, diye iki ayrı varlık yok ki... Cihanda ne Meryem, var, ne de başka bir mevcud... Hattâ cihan da yok.. Meryem, için yer, gole, her "şey yalnız, yalnız Yusuf, yalnız o... Meryem, Yusuf tan başka bir şey görmüyor ve bilmiyor... Onun için Yusuf'tan başka bir şey yok ki bilsin! Esasen hiç bir güzelliğin cazibesine*

186 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

iltifat etmeyen müstağni nazarlarından bütün cihan silinmiş Yusuf'un istilakâr yarlığı, mükevvenatın bütün nakışlarını silmiş götürmüş. Hat'tâ genç kızın kendi vücudu bile çoktan bu adem kafilesinin arasına karışıp kaybolmuş...

Gamzenin koşarak içeri girmesiyle Meryem, pencereden çekildi. Arkadan Ummül Bedr, Sude ve Ömer girdiler. Ummül Bedr hem gülüyor, hem de konuşuyordu :

—Aman Meryem, bu ne dalgınlık?

—Sana selâm vermekten kollarımız ağrıdı. Kuzum bizi nasıl görmedin ?

—Sizi sabahtan beri pencerede bekliyorum. Yoksa başka yoldan mi geldiniz ?

—Hayır hayır, tam pencerenin karşısına gelen, her zamanki yoldan geldik; biz seni gördük, selâm da verdik, ama senin gözün bizi görmedi. Seslendik, işaretler ettik, nafile, görmedin, görmedin..

—Bak hesabda yoktu ama, memnun olursun diye sana Ömer'i de getirdik.

Meryem'in müdafaasız sükûtu Ummül Bedri telâşa düşürdü:

—Rahatsız mısın yoksa Meryem, neden rengin uçuk?

Ummül Bedr kinaye söylemiyordu; bilâkis tam bir samimiyetle konuşuyordu. Meryem'in ruhî buhranına dikkat etmiş olsaydı, o da Ömer'le Sude gibi susar ve onların hissen olsun genç kızın gönlündeki kıyameti

sezişlerine iştirak ederdi.

Ummül Bedrin sualine, Gamze cevap verdi :

—Meryem, hasta değil; fakat siz o kadar geç geldiniz ki beklie beklie pencere önünde uyuşmuş kalmıştır, dedi.

—Gamze Meryem'in neşesizliğini telâfi etmek için gevezelik ediyor, hoş, sözlerle bu eksikliği kapatmaya çalışıyordu.

Meryem'e taabbüdkâr bir sevgi ile bağlı olan Gamzenin hisli gözleri, gene kızdaki değişikliği başlangıcından itibaren görmüş ve bunun ne derece mühlik olduğunu da, kendi anlayışı mizanıyla ölçmüştü.

Belki Gamze Yusuf'u görmemiş olsaydı, Meryem'i bu kadar harab eden bu aşk kaynağına muğber olacak, belki de kin besleyecekti. Fakat Yusuf'u gördükten sonra onun hakkında menfi bir his beslemek imkânsızdı. Yusuf, hem bir çocuktan da masum, hem de akılları durduracak kadar teshir edici bir kudrete sahibdi.

Bereket versin ki Meryem'in misafirleri merasim perver kimseler değildi. Hepsi de berrak bir su gibi kalbleri görünen temiz, olgun insanlardı. Onlar buraya ne ikram görmeye, ne de Hamza'nın muhteşem kâşanesinin kıymetdar eşyalarına hayran hayran bakmaya gelmemişlerdi. Onların gönüllerini süsleyen sükûn ve asayiş, dünyanın her bir varlığından müsteğni edecek kadar mutlak ve gani idi. .

Hemen üçü biribirleriyle konuşuyorlar, biribirlerine

188 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

yetiyorlardı. Meryem, de büyük bir cebr ile bunlara iştirak etmeye gayret ediyordu.

—Sana Yusuf’la çocukluk hatıralarımızı ve evlenişimizin hikâyesini anlatacaktım Meryem, ister misin söyleyeyim ?

—Elbette Ummül Bedr..

—Bu izdivacı ben de senin kadar bilirim, isterseniz ben anlatayim çocuklar..

—Lâtifeyi bırak da Ömer beni dinle.. Meryem’e söyleyeceklerimin içinde senin de bilmediğin kısımlar vardır. Zannediyor musunuz ki Yusuf benim yalnız zevcimdir? O benim her şeyimdir: Anam, babam, kardeşim, dostum. Yusuf’un babası Mâlik bin Halim, annemin dayısıdır. Öksüzlüğüm yüzünden ben dayımın yanında büyüdüm. Çocukluktan genç kızlığa kadar hep beraber geçen bu müşterek hayatımız içinde o bana bir büyük kardeş muamelesi yapmıştır. Fakat öyle bir kardeş ki, bir anadan, bir babadan beklenen şefkatle dopdolu... Her vesile ile himayesini, her suretle yardımını ve dostluğunu gördüm. Zaten Yusuf yalnız bana değil, bütün insanlara, eksik söyledim, bütün mahlûkata karşı müşfik ve hayırlıdır.

—Küçükken Yusuf için ben, aynı zamanda bir eğlence idim. O, başka gençler gibi hariçte eğlenmez,.

—eskiden beri kendi âleminin zevki içinde yaşardı. Benimle masum lâtifeleri pek çoktur, hattâ bazen bu yüzden ağlardım da... Bilhassa bahçemizde bir ağacın üstünde leylek yuvası vardı. Yusuf ekseriya : Billi Billi !

Aşk Budur 189

diye çağırır, ben de aldanıp gidince kolumdan tutar zorla yuvanın altına sürükler, leyleklerin yukardan bıraktıkları mayı ile üstüm başım kirlenince o güler, ben ağlardım.

—Küçükken çörek severdim, hâlâ da severim ya... bana o kadar çok getirirdi ki, kaç defa bu yüzden hasta oldum. Kendisi bunlardan bir lokma bile tatmazdı. Zaten Yusuf eskiden beri az yemek yer; o zamanlar bütün gıdası bir çanak sütle biraz ekmekten ibaretti.

—Bir kere de Fırat taşmıştı, o zaman evimiz nehrin sahilinde idi. Sular içeriye kadar yürüdü, ben ağlamaya başladım, evde de o gün ikimizden başka kimse yoktu. Yusuf beni arkasına alarak evden dışarı çıkardı.

Ummül Bedr bir lâhza durdu. Belli ki dimağı maziden sahifalar çeviriyordu.

—Yusuf sıcak ve uzun günlerde öğle zamanı yatar; beni de odasına çağırır, oturturdu. Onun uyumasını seyretmeye doyamazdım. O kadar uyanık gibi uyurdu ki uyuduğunu bildiğim halde bir türlü inanmak istemez ve yüzüne bakarken kendim uyuyup kaldım.

—Bir gün dayımın ayak sesile uyandım. Telâşla koşarak yanıma geliyordu. Meğerse başım pencerenin içinde öyle muhataralı bir vaziyette uyumuşum ki, ufak bir hareketle düşmek tehlikesinde olduğumu gördüm. Uyku sersemi kalktım, Yusuf'u yatağında aradım; o çoktan kalkınış, gitmişti.

Ummül Bedr gene durdu ve :

190 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

—Çocukluk hatıralarıyla vakit geçirmeyelim; bunları anlatmak uzun, pek uzun sürer.

Kadınlar Yusuf'u hiç rahat bırakmazlardı; gerçi o, bu alâkadan ve güzel kadınlardan hoşlanırdı, fakat evlenmek için hiç birini intihab etmezdi. Hele ölmüş bir aşiret reisinin dul ve zengin karısı vardı ki, haber haber üstüne gönderirdi. Etraftan yağın tekliflere şaşırıp şaşırıp kalırdık. Ben o zaman küçüktüm, böyle şeylere pek aklım ermezdi ama, dayımın çok sevdiği bir cariyesi vardı, bütün bunları bana o anlatırdı. Yusuf'u herkes davet eder, bir vesile ile çağırırdı.

Babası bu davetlerde genç ve güzel oğlunun bulunmasını, şarkı söylemesini hiç istemezdi. Yusuf ta babasının bu arzusuna riayet ederdi. Yusuf'un sesi o kadar yakıcıdır ki, bu kadar senedir dinlediğim halde, hâlâ her duyuşumda ağlarım. Sonraları artık bu davetleri, tamamen ihmal etti.

Nihayet hiç umulmadık bir zamanda babasının zoru ile evlendi; fakat kadın çok kıskançtı. Yusuf'un hayatına acı su gibi karıştı. Bir müddet böyle yaşadılar, ömrü de azmış, çok yaşamadı.

Yusuf, karısı öldükten sonra Bağdada gitmişti. Onun gaybubeti esnasında dayım da beni, iki günlük bir mesafede oturan bir tacirle nikâhladı. Düğün alayı ile giderken, nikâhlımın vurulup öldüğü haberi ile karşılaşarak geri dönmeye mecbur olduk. Bu giriş çıkış patırtılar arasında dayım da vefat etti..

Aşk Budur 191

Bağdat'dan ansızın dönen Yusuf, babasının yerine aşirete reis oldu. Az bir zaman sonra da bana bir gün birden bire :

—“ Benimle evlenir misin Billi ,, ? dedi. Bu beklemediğim sual, beni ziyade mütehayyir etmekle beraber, evet, dedim.

—Hemen her arab erkeğinin sekiz, on karısı vardı. Kendi kendime: Muhakkak ki Yusuf, huysuz olmadığını bildiği için, islediği kadınlarla evlenmek yahut eğlenmesine göz yumacağımı bildiğinden beni intihab etti, diyordum.

Fakat tahminim doğru çıkmadı, yirmi senedir, hep çocukluğumda gösterdiği şefkatli alâkasını bir gün kaybetmedi.

—Yirmi sene zarfında, yaşamayan üç çocuğun anası oldum. Büyük kızım sağ olsaydı, şimdi on dokuz yaşında olacaktı.

—Meryem, kendi kendine: Benden üç yaş küçük ! dedi.

Sude, Yusuf'a aid sözleri Meryem'in nasıl önüne geçemediği bir heyecanla dinlediğini artık öğrenmişti. İşte şimdi de dikkatle Meryem'in yüzüne bakarken gene kızın denize koşan bir sel gibi Yusuf'a doğru ne kadar sür'atle ilerlediğini hisleriyle adım adım takib ediyordu.

Sude için Meryem, Yusuf'un aşkına karargâh olabilecek tek ve hakikî menzildi.. Onun için Mahbubun karısı, bu güzel vücuda ihtiram ediyor, onun kendisi için yenilmez bir rakib olduğunu bildiği halde, fedakârlık ve feragat

192 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

timsali olan Sude, bu şahsî zaafım da mat ve mağlub etmeye çalışıyordu. Zaten o, gönlünü ve aşkını bile başkalarının sinelerinde yaşatmaya alışık değil miydi ? Hattâ icab ederse Meryem'in aşkına da müzaharet [Arkadan yardım etmek, korumak.] etmeliydi. Zira Sude'ye bu yakışırdı. O, ancak bu müşkül, bu yaman feragati da gösterirse, feragata hakikî bir remz olabilirdi. Lâkin Sude bu hareketi kendi tekâmülü namına değil, sevdiği Yusuf için yapmak istiyordu.

Hamza'nın muhteşem sofrasında artık yemekler yenmiş, misafirleri yelpazeleyen cariyeler nöbet değiştiriyorlardı. Meryem, yalnızken bunu aslâ yaptırmazdı; fakat şimdi misafirlerine hürmetsizlik olmaması için ses çıkarmıyordu. Bir aralık Ömer:

—Meryem, müsaade eder misin cariyeler çekilsinler. Biz istersek kendimizi yelpazeleriz. Onların ayak üstü bu işi yapmalarından azab duyuyorum, dedi.

—Hay hay Ömer.. zaten ben yalnızken hiç te bu işi yaptırmam.

—Peki bizi yabancı yerine mi koydun da bu merasime lüzum gördün ? İnsan, sahib olduğu mevkiin salâhiyetlerini suiistimal etmemelidir. O esirler, cariyeler arasında ne temiz kalbi i insanlar vardırki,-bir tanesi yüz asilzadeye bedeldir. Esasen esirle efendinin, yaradılış itibarile bir farkı yoktur. Yaradan kalbe bakar, nesebe değil., kimin gönlü temiz ise, Yaradan indinde efendi o dur, azad o dur, hür o dur. Ömer gene dertlenmişti;

fakat birden bire Hamza'nın içeri girmesiyle sustu.

Hamza, yorgun görünüyordu. Geç kaldığı için misafirlerine özür diledi ve hemen Meryem'in yanına oturarak cebinden bir kutu çıkardı :

—Bak Meryem, sana bir gerdanlık yaptırttım. Yeşil, rengi sevdiğin için hep zümrütle işlettim.

Hamza, hem söylüyor, hem de gerdanlığı kızın boynuna takmaya uğraşıyordu.

Meryem'in beyaz bir su kuşunun boynuna benzeyen yükselt ve lâtif gerdanını bu yeşil kuşlar sanki sıra sıra öpüyorlardı. Hamza, körlerine kadar yükselen heyecanını gizleyemeyerek tahassürle bu güzel kıza bakıyordu.

Ömer kendi kendine :

— Zavallı adam, çölde gördüğümden daha sevdalı., diye düşündü.

Hamza, gözlerini zorla Meryem'in çıplak boynundan kurtararak gözlerine çevirdi :

—Meryem, bu akşam Hükümdar bizi istiyor. Şimdiden söyleyeyim ki, gitmemek olmaz.

Sonra Ummül Bedre dönerek:

—Artık bu gece bizi beklemezsiniz değil mi? dedi.

—Ben kendi hesabıma sizi her zaman beklerim ve isterim; fakat zaruret karşısında ne denir?

194 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

—Nenden hemen söz verdin Hamza?

—Böyle deme Meryem! Biliyor musun sen saraya gitmeyeli ne kadar zaman olmuş? Tam kırk gün. Bunu ben de bilmiyordum da, baban söyledi. Günleri sayacak kadar bu işle alâkadar ve öfkeli. Bereket versin Hükümdar bu sıralarda haricî iyinle meşgul dc senin yokluğunu lâyıkiyle duymuyor. Maamafih, “ Meryem’i bahsettin hiç görünmüyor,, diye canı sıkıldığını hissettirdi. Amcam da söz söylememe vakit kalmadan :

—Merak etmeyim Hükümdarım, Hamza, onu habsetmiyor. Her gün Yusuf’un evindeler., dedi.

—Diyorum ya bereket Hükümdar çok dalgındı da, kurcalamadı ; yalnız :

—Bizi de ihmal etmesin canım! diye gelişi güzel cevap verdi.

—Hamza, henüz sözünü tamamlamamıştı ki Meryem, bir çığlıkla yerinden fırladı :

—Yusuf, Yusuf!

—Yusuf’un geldiğini herkesten evvel o görmüş ve kendine hâkim olamayarak bağırmişti. Yusuf;

—Hem hatırından çıkamadım, hem de misafirlerini almaya geldim Hamza.. diyerek içeri girdi.

—Var ol Yusuf, ben de şimdi Meryem’e bu gece saraya gideceğimizi söylerken, seni görememek üzüntüsünü duymuştum. Sonra, misafirlerimizi alabilmen için senin de bir parçacık olsun .misafir olman icab eder. Hem otur

da misafirlerimi heyecanlandırmamak için söylemediğim bir şeyi sana anlatayım.

Yusuf sanki kaçacakmış gibi Hamza, hemen söylemeye başladı.

—Bugün bir hastaya gidiyordum. Yolda bir fakire rast geldim ; para istedi, vermek üzere durdum. Tam bu esnada iki adım ilerdeki duvar yıkılmaz mı ? Eğer o adama tesadüf etmeseydim, tabî duvarın altında kalacaktım. Bu nasıl iş, söyle bana Yusuf? Bir tesadüfle koca bir hayat kurtulur veya söner mi? Nasıl olur da bir insanın akıbetini kör bir tesadüf tayin eder?

*—Geçirdiğin kaza için evvelâ, geçmiş olsun diyelim Hamza.. Sonra, bu kazadan kurtulmanı tesadüfe hamletme. Zira cihanda vaki olan hiç bir hâdise tesadüfe mübteni [Bina edilmiş, kurulmuş, kurulu. * Dayanan, istinad eden, müstenid] değildir. Her şey bir sebebe mübteni olduğu gibi bir gayeye, o da daha yüksek bir başka gayeye müteveccihdir.*

—Binaenaleyh hiç bir şey tesadüfe bırakılmamıştır. Her şeyde İlâhî bir sebep ve varlık olmakla beraber onları, bu şekilsiz maddeden, bu karışıklıklardan çıkarıp intizama sokan ve her olana emir veren bir hakikî âmir vardır. Sana evvelce de söylediğim gibi bu hakikî âmir, her yerde hazır ve galib ve her yerde mevcuttur. Demek oluyor ki, tesadufî bir şey yoktur; her olan şey mutlak evvelden kararlaştırılmıştır. Her olan şey, muazzam bir aklın emir ve hükmüne hizmet etmektedir. Onun

196 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

emrinden hariç bir şey olamaz.

—*Senin camid* [Ruhsuz, sert, katı madde. Cansız] zannettiğin taşlar, yahud her hangi bir cismin içi hayat doludur. Zira bütün mevcudattan görünen Yaradandır. Hiç bir şey yoktur ki bundan hariç olsun.. Camîd zannedilen her şey hayattadır. Güneşin etrafındaki yıldızlar gibi, bu zerrat ta merkezine müncezib olarak harekettedir. Harekette olan her şey ise hayattadır. Hayat ta, Yaradanla kaimdir. Hayatta olan her şeyden şüphesiz Yaradan zuhur eder. İşte her şeyde Yaradanın bu hüviyetini gören yani her şeyde o şeyin manasını seyreden, kâmil insanlardır. Demek oluyor ki, Allah Teâlâ senin kurtulmanı istemiş, karşına o fakir kulunu çıkarmış, mes'ele bundan ibaret!

—*Şunu da bil ki Hamza, Yaradan'la dostluğu olanın her şeyi kolay olur.*

—*Sen onunla dost olursan, o da seninle dost olur; dostu Allah Teâlâ olanın ise neden korkusu olur?*

—*Onun için, bir şey yapacağın vakit daima düşünerek yap.*

—*Dünkü günün âdil bir şahit olarak senden ayrıldı. Girdiğin gün de seni gözetici olarak duruyor. Eğer giden günü kötülükle geçirmişsen ikincisini iyilikle geçir yapacağını sakın yarına bırakma, olur ki yarın gelirde seni bulamaz. Onun için her nefesini kendinin nigehtarı [Bekçilik, gözcülük.] olarak al ve her ne yaparsan onu kendine yaptığını bil !*

—Eline batan dikene kızma, bil ki onu sen kendin batırdın, bu zahmı tesadüften ve yahud başka bir şahıstan zannetme!...

—Ya bir saniye, ya bir dakika, ya bir sene, hasılı bir zaman evvel yapmış olduğun bir şey sebebiyle o zahmı, bu dikenden yedin.

—Hülâsa yaptığın şey, iyilik olsun, fenalık olsun aslâ kaybolmadığı için zamanı gelir, seni bulur. Çünkü her taraf aynadır; her ne suret bağlarsan o suretin bu aynada belireceği aşikârdır. Aynaya karşı yumruk sıkarsan o da sana öyle yapar, gülersen o da güler. Mademki bütün cihan insanın fiillerine ayna gibidir, o halde aynanın önünden kaçmak elbette muhaldir.

—Bu sözlerinden sonra tesadüf kelimesini kullanmamak lâzım geliyor..

—Kelimeyi değil, kelimenin delâlet ettiği manayı kullanma !

—Yusuf gitmeye hazırlanırken Hamza, gülümseyerek elinden tuttu :

—Bitmedi; bir derdim daha var Yusuf.

—Benden daima yardım gören birisi vardır ‘ belki siz de bilirsiniz, hekim Süleyman derler. Malf vaziyeti pek iyi değildir. Her zaman benden yardım ister, eline para geçince de sarhoşlukla yer bitirir, çoluğu çocuğu sefalet içindedir, gelip para isteyince, dayanmam veririm. Bu defa yardım ederken bir az da nasihat ettim. Her halde

198 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

buna canı sıkılmış olacak ki gezdiği yerde benim için söylemediği fena söz yokmuş. Hâlbuki ben onu hakikî bir dost zannederdim. Ama bilseniz bu adama ne müşkül vaziyetlerinde yetiştim. Maksudım yaptığım, iyilikleri sayıp dökmek değildir; fakat hâlâ şuna hayret ediyorum ki, yapılan iyiliğin cevabı neden böyle oluyor ?

—Dünya dedikodu, hayat ise, can çekişmek demektir, Hayatı takip edenler bunu her gün, her vesile ile görebilirler.

—Dünyanın her hangi bir şeyine vefa ümidiyle bağlanan kimse, mutlaka ondan cefa görür. Bu kaide değişmez, bunda herkes müsavidir. Çünkü bütün hayat, gelmek, çekmek, ölmek kelimeleriyle ihtisar olunabilir ve herkes ne ederse onu bulur. Yalnız, kimine er, kimine geç! Dünya vefasız olduğu ve kedi gibi doğurduğunu yediği gibi tabii olarak adamları da vefasızdır. Onların sana yaklaşması, ya senden korkularından ve yahud da senden bir şey beklediklerindendir.

—Neden herkesin kendi meşrebinde olduğunu istiyorsun ve olmayınca kızılıyorsun?

—Sen onu ayıbladığın gibi, o da seni ayıblar. Bazı kimseye iyilik yapmak, ona tokat vurmak gibi gelir. İyi bir kimseye fenalık yapmak ne tesir ederse, ona da bu iyilik aynı tesiri yapar, çünkü meşrebi, istidadı buna müsaidir.

—Bir kimseden istidadının fevkinde bir şey istemek, biberden şeker lezzeti aramak kadar muhal bir şeydir.

Bir biber fidanına ne kadar ihtimam etsen, onun zâtındaki hasiyetini kemale getirmekten, yani acılığını ziyadeleştirmekten başka bir şey yapamazsın. Dünya tezadlarla doludur; bunlardan birine tesadüf ettiğin zaman taaccüb etme Hamza..

— *Peki ama, madem ki herkes dünyada bir vazife ile mükellef olarak yaratılmıştır; o halde fenalık eden neden ceza görüyor ?*

—*Bu ince bir meseledir, Hamza. Dediğim gibi dünyada namütenahi [sonsuz] zıd fiillerin vazifedarları vardır. Meselâ zuliim yapan olduğu gibi, intikam alıcı da vardır. Şifa veren olduğu gibi, zehir saçıcı da vardır.*

—*Affeden olduğu gibi, kahreden de vardır. O halde zulüm yaptığın vakit karşında intikam alıcıyı görürsün.*

—*Bir kimseye fenalık yaparsan, seni kahredici ile karşılaşırsın. Zira evvelce de dediğim gibi Allah Teâlâ'nın tasarrufu, insanlara gene insanlar vasıtasıyla vaki olur. Eğer bu hakikati bilersen, niçin bu böyle oluyor, filan kimse neden böyle yapıyor, diyemezsin. İşte bu noktadan, hakikî failin Allah olduğu manası çıkıyor.*

—*Onun için fenalık yapan bir kimseyi, meselâ demin söylediğin adamı, neden böyle yaptı, ben olsam böyle yapmam, diyemezsin. Doğru, sen olsan böyle yapmazdın, çünkü sen o vazife ile dünyaya gelmemişsin. Yaradan seni o vazifenin memuru etmemiş. Herkesin kendi vazifesini ifa ettiğini bildikten sonra davaya ve üzüntüye lüzum kalır mı ? Sen ona yardım etmekle*

200 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

kendine düşen vazifeyi işledin; o da sana nankörlük etmekle kendine düşen vazifeyi işledi. Neticede ikiniz de vazifenizi ifa etmiş oldunuz.

—Bunun için, nasıl güzel bir musiki, güzel şeyler, lâtif çehreler sende inşirah uyandırıyor, böyle birisi tarafından zemmedilmek, tahkir ve tezyife maruz kal; makta da aynı o zevki duymak ve bu muameleyi gördüğün kimseyi affetmen lâzımdır. Eğer bunu yapabilirsen, güzel sestem, güzel yüzden, hasılı güzelliklerden bulduğun zevki, bu affedişte de bulur ve kalbini cerihasız [Yara. Çürüklük.] bir sükûn ve istirahatata kavuşturmuş olursun.

—Bilsen Yusuf, karşına ne kadar derdli gelsem, onları sen bir anda yok ediyorsun. Dünyanın birçok yerlerini gezdim, dolaştım, sayısız kitablar okudum. Fakat senin şifa verici sözlerine hiç bir tarafta tesadüf etmedim. Hoş senin yüzünü görmek te, sözlerini dinlemek kadar kalb sıkıntısını yok eder. Ne garib seni görür görmez gönlümdeki sıkıntı dağılıp gidiyor.

—Gerçi şimdi beni müskit [Düşüren, ıskat eden.] bir cevabla ilzam [delille muhatabı susturma, söz ve düşüncede üstün gelme.] ettin ; fakat “niçin sıkıldın Hamza?,, diye bir tek cümle, basit bir söz de söyleseydin gene ferahlar, sükûn bulurdum.

—Sana bunun da sebebini kısaca anlatayım Hamza... Söz cisme, mana da ruha benzer. Ruhun cisme taalluku, lâfzın manaya taalluku gibidir, ruh cismin ne içinde ne

de dışındadır. Mananın da lâfza münasebeti böyledir; mana ondan ne başkadır ne de onun aynıdır. Göz manadan zevk alacak kuvveti haiz olursa, lâfzı dinlemeden de bu zevki alabilir. İnsanın cismi bir kelime, bir sözdür; ondaki mana da aslıdır.

—Fakat söz büyük şeydir ; nasıl ruh cisme lâzımsa mana için de harf ve savt (ses) öylece lâzımdır.

—O senin kitaplarda bulamadığın ilâhî ilim, aklın istidlalat [istidlaller. Muhakemeler] nazariyesine müracaat edilmeksizin kesbolunan ve ancak aşk ile hasıl olan kalb ilmidir. İnsan bizzat kendinden ve her şeyden samimî bir feragat ile geçtiği vakit gayb âleminin nuruna müstağrak olur. Bu birliği bulan gönül sade enfüsü değil, afaki bile tasarruf eder.

—Mahsus olan eşyaya hükmetmek kolay ve bayağı bir hünerdir. Dünyanın her tarafında, bilhassa Hindde bu hokkabazlardan pek çok vardır. Eşyayı yerinden oynatmak hüner değildir Hamza, İş, gönülleri yerinden oynatmakta, gönüllere hükmetmektedir.

—Hasılı gerek bu dünyada, gerekse ötekinde refah ve rahatın âmili, kendini bilmek ve kimseyi incitmemektir. Fazilet ve kemâlin de en bariz alâmeti, kimsenin aybını görmemek ve söylememektir.

—Yusuf, sözlerini tatbik edebilmek için bana bir köşeye çekilmek ve bu alayışlı hayatı terk etmek lazım gibi geliyor...

—Niçin yanlış anlıyorsun Hamza? Bilâkis, bilâkis.. Gönül

202 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

hayatı, Hind fakirleri gibi aç kalmak, yırtık yamalı elbise giymek, yoksul olmak veya bir köşeye çekilip miskin miskin oturmak değildir. Ye, iç, gez, eğlen, cemiyete faydalı ol; istifade ettiğin güzellikler ve faydan dokunan insanlar da Allah Teâlâ'nın varlığından birer parçadır. Bunu da bil ki insanın kıymeti sayı nisbetinde yükselir.

—Maksat bu alayışe, bu patırdılara kalben bağlanmamak ve her el uzattığın ve her gördüğün şeyde Yaradan'ı görmektir.

Yusuf ayağa kalktı :

—Haydi çocuklar, akşam oluyor gidelim. Hamza, ile Meryem, bu gece saraya davetliler, dedi.

Hamza, telâşla:

—Daha çok vaktimiz var, biraz daha otur Yusufbir az daha...

Yusuf Hamza'nın ısrarına tebessümle mukabele ederek Ummül Bedri elinden tutup kaldırdı :

—Haydi Billi, yürü, Sude babasıyla gelir ! diyerek hemen uzaklaştılar. Ömer'le Sude'yi teşyi etmek için ayakta bekleyen Hamza, :

—Boşboğazlık ettim, saraya gideceğimizi Yusuf'a duyurmamalıydım. Gelmişken biraz daha otururdu. Halbuki ona daha ne kadar söyleyeceklerim vardı; diye teessüf ediyordu. O zamana kadar sesi çıkmadan dinleyen Ömer :

—Yusuf söyleyeceğini söyledi; onu daha mı yoracaktın ?

Hoş o, faydalı söz söylemekten ne usanır ne de yorulur, karşısındakini istifade ettirmeye üşenmez, O, bizi talime, bizden daha haristir.

—Bu dünya ne kahbedir bilmezsin Hamza... Ben de bir vakitler bilmezdim; bana onun da kendimin de iç yüzünü Yusuf gösterdi. Dünya, bir işvebaz kadın gibi insanı en ummadığı bir zamanda aldatır. Binbir güzellikleri, cilveleriyle seni kendine ram eder. Halbuki o varlık gösteren bir yokluktur. Arzularına ermemek üzere bu aldanişlar insan için ne acıdır. Hanı hamurdan devecikler, oyuncaklar, beşikler, bebekler yaparak şekere benzetirler; çocuklarda bunlara bayılır ve alıp yemek için çırpınırlar. Hâlbuki onun tadı şeker değil, hamurdur; fakat bunu sen bilirsin, çocuğa anlatamazsın ki...

—Çocuk, şekerden deve, beşik yiyeceğim diye onları ister.

—Her ne kadar: bunlar hamurdur, şeker değildir, desen de ikna edemezsin. Ancak ısırınca işi anlar ve atar.

—Eğer sen de büyüyüp çocukluktan çıkarsan, bu dünya zevklerinin bir aldatıştan ve bir avuç çamurdan ibaret olduğunu anlar ve onları kendiliğinden atarsın.

Ömer tatlı tebessümü ile kapıdan çıkarken, Hamza:

—Dur Ömer, bari sen gitme beraber çıkalım? dedi.

Sude, babasının, Hamza'nın teklifine temayül ettiğini görünce:

—Olmaz Hamza, benim de işlerim var, müsaade et te

204 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

gidelim! diyerek yürüdü ve kapıdan çıkarken, Meryem’le buluşan bakışları, her zamankinden daha birbirinin derdine yakın ve hisli idi.

Meryem, o gece saraydan dönerken, Hamza, ile beraber Marküs’ten kaçtıkları ziyafet gecesi, bahçenin şeddinden büyük havuzu seyrettikleri yerde durdu. Gene havuzun etrafındaki meş’aleler yanmıştı. Ziya hatları, manzum bir kitabenin yaldızlı mısraları gibi sıra sıra durgun suya düşmüştü.

Hamza, bu asil adam, Meryem’i Marküs’ten kurtarmakla ne büyük bir iyilik etmiş, sonra da ona karşı bütün vaidlerinde durmuş, bütün düşkünlüğüne rağmen bu ahdi hlâl etmemişti. Fakat hu hayalın sonu ne olacaktı? Eğer Meryem’in aşkı Yusuf’tan başka bir vücuda aid olaydı, kız Hamza’ya karşı kendini suçlu ve mes’ul tutardı; fakat şimdi asla! Zira Yusuf’un aşkı bir emri muhakkaktı. Ondan ne içtinab edilir, ne de uzaklaşılabilirdi ?

—Meryem, Yusuf’u niçin seviyor? Onun için mükevvenatta Yusuf’tan başka sevilmeye değer bir mevcut yoktur da onun için seviyor...

—Meryem, Yusuf’u sade sevmiyor.. Ona âdeta tapıyor.

—Sevmek lâfzı, aşkına nazaran ne kadar ibtidaî, ve ifadesiz bir mefhum !.

—Meryem, bir gün olup bu şiddetli suzişin bir tarafından

fıskıracağından, kendini ele vereceğinden korkuyor...

—Meryem, hakikaten Yusuf'a tapıyor! kendini tanımayacak, uzvî ve manevî bütün kuvvetlerini darma dağınık eden bir şiddetle kendini bilmiyor... Bildiği, gördüğü bir şey var : Yusuf !

—Sabahleyin gün, pembe dudağını ufukta kımıldatırken, Meryem, de ilk defa, herkesten ve Hamza'dan da habersiz olarak Yusuf'a gitmeyi kendi kendine kararlaştırıyordu. Bu kararla bir az sükûnet buldu ve ancak, kendini Yusuf'a giden yolda görünce biraz aklı başına geldi.

—Bu yollar, onun taşını toprağını, kedisini, köpeğini her bir zerresini sevdiği bu yollar, ne güzel, ne anlatılmaz bir füsunla dolu idi. Meryem'in hareket halindeki ayaklarını kimin idare ettiği, istikametini kimin tayin ettiği belli değildi. Genç kız bunları bir an düşünecek oluyor, fakat şuuru da meçhul bir kuvvet tarafından emilmiş, kurutulmuş...

—Meryem, bir aralık, Yusuf'a ne zamandan beri böyle şiddetle bağlanmış olduğunu düşünmek istiyor. Kızın yarım şuuru, zorla ilk telakkilerine kadar gidebiliyor. Fakat hayır... bu kadar büyük aşkın tarihi, zaman ölçülerine mukayyed olamaz ki... Yusuf'la Meryem, ebediyet göklerinin ebedî aşmalarıdır. Yazık ki ruhun, geçtiği merhaleleri unutmak nasibi vardır. O yalnız bulunduğu devrin hükmünü bilir. Baş ve son itibarı da gene bu devrin evvelinden âhırına kadar olan vaktin

206 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

ölçüsü içinde sayılır. Her şey gibi, bu baş ve son telakkisi de İzafî ve nisbîdir. Yoksa ruh için ibtida ve intiha olur mu ? Kezalik ruhun seferlerinin de sonu ve başı yoktur. Ruhun mazideki hatıraları, ancak tedailerle bazı bazı tenevvür eder. Unutulmuş bir rüyayı, ona benzer bir vakanın, yahud bir sözün hatırlatışı, gibi... Meryem, katiyetle Yusuf'un kendi hislerine lakayt olmadığını biliyordu. Fakat, neden genç kızın aşkına sarahaten cevap vermiyor, hatta bu aşkı anlamamazlıktan geliyordu? Hislerinin ve hareketlerinin âmiri olan Yusuf, neden mütekebil hislerini ona söylemiyor, hatta Meryem'in bu husustaki tuğyanına müsamahakâr olmuyordu ?

—Bu ihtimam, bu çekinişler, hep Hamza, için, hep onu aradan çıkarmamak içindi. Yusuf, bu büyük aşkı hep bu düşünce ile fedamı edecekti? Meryem'in Hamza'ya bir gönül borcu olmadığını Yusuf'un bilmemesi de imkânsız görünüyordu.

—Gene kız birdenbire, hayatının sonuna kadar zindanda. hapsedilen bir kürek mahkûmu gibi naçar bir yeisle kendini bağlanmış kalmış gördü.

—Bütün bir belde erkeklerinin maglûbane bir itaatla eteklerine sürünmeyi minnet bildikleri, bu duygusuz kızla, şimdi biran evvel sevdiğine ulaşmak için kendinden geçmiş Meryem'in, o ham, o mağrur kızla ne alakası vardı ? Yusuf bu vücuda, bu yanmış bu aşk kesilmiş vücuda hep mi lakayd kalacaktı ? Onu böyle çıldırtan o değil miydi ?

Aşk Budur 207

—Hayat, mütemadi bir inkilâb, mutemadî Ölüp di-
rilmeden ibaret... Meryem, de şimdi, samimî bir itikadla
o, eski Meryem'in ölmüş olduğunu görüyordu.

Sude Meryem'in tek başına, bir bulut gibi uçarak
geldiğini görmüştü. Bu geliş, her vakit ki tabîî görünen
gelişlere hiç benzemiyordu. Gene kızın yüzündeki
duygularını örten müstear nikahlar düşmüş, yalnız şedid
bir aşkın hummalı sarahati kalmıştı. Meryem'in bu
perişan gelişi, Sude'ye, kendi kendine vermiş olduğu
feragat ve yardım vadini hatırlattı. Artık fedakârlık
zamanı gelmişti. Evde, Yusuf'la kendinden başka kimse
yoktu. Yusuf odasında olduğu için kızın bu acıib
gelişinden haberi yoktu.

Geçirecek vakit yoktu; Sude kararını tatbik etmek üzere
hemen yerinden kalktı; yavaşça Yusuf'un kapısının
önünden geçti, aynı ihtiyatla belli etmeden sokak
kapısını açarak aralık bıraktı, gene ihtiyatkâr fakat seri
adımlarla geri dönerek bahçeye çıktı ve arka kapıyı
açarak evden kaçtı.

Meryem, sokak kapısını aralık bularak içeri girdi; evin
içinde hiç ses yoktu. Kapı açık bırakılmış olduğu için evin
boş olmadığını tahmin ediyordu. Yusuf'u bulmamak
korkusu, kalbine hançer gibi batıp çıkıyordu.

Bütün odalara, hattâ bahçeye de baktı, kimseler yoktu.
En sonra eli Yusuf'un kapısına uzandığı zaman, genç
kızın vücudu aşktan ve raşeden düzölmüş bir zevk

208 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

kesilmişti. O anda bu vücuda yüz hançer vurulsa o, bu zevkten bir zerre kaybetmezdi. Bütün varlığı, lâyemût bir kudret tarafından kabzolanmuş, Meryem, Yusuf'tan başka her şeyden boşalmış, bitmişti.

Nihayet bu titreyen el, kapıyı hızla itti. Yusuf ilk gördüğü günkü gibi gene ayakta idi. Meryem, bu aşk rüzgârı, koştı, taze bir hurma fidanı gibi yukarı kalkmış kolları, ateşin bir halka olarak Yusuf'un boynu etrafında sim sıkı dolandı...

Yusuf, aşkın suzişinden, aşkın üryan ve mukavemet kırıcı tezahüründen örülmüş bu halkayı çözmedi, çözmek istemedi. Ebediyet ateşininin timsali olan dudakları, kızın saçlarına iştiyak ve aşkla cevap verdi.

Birbirine karışan bu iki baş, bir an, aşkın mücessem bir ifadesi oldu.

Fakat Meryem'in hiç bir şeyden haberi yok, o hiç bir şeyin farkında değil, hiç bir şey bilmiyordu. *Yusuf'un* çözmeye kıyamadığı kolları, bitab bir teslimiyetle kendiliğinden açıldı. Düşmek üzere olan bu vücudu kolları içine alarak yavaşça, bir ceylân postunun üstüne bıraktı.

Yusuf, bir aşk demeti kadar güzel kıza, semavattan derlenen aşk çiçeklerinin usaresinden sızmış ateşin Meryem'in lâtif çehresine bakıyor: ruhumdan kopan bir yıldız, aşkımın konukladığı bir vücud.. diye düşünüyordu.

Elân baygın yatan kızın yüzünde aşkın şiddetinden

Aşk Budur 209

gergin ve suzişli bir ifade vardı. Gözleri sımsıkı örtülü, kirpikleri ratıb, dudakları, açılmaya hazırlanmış bir konca gibi yarı aralıktı.

Yusuf müteheyyic, bir az daha eğilerek, bu yüze kendi aşkından ibaret olan bu aşk külçesine meftuniyetle baktı, baktı...

Meryem'in vücudunda dirilme hareketleri başlarken Yusuf ta ayaklarının ucuna basarak odadan, sonra da evden çıkarak gitti.

Meryem, Yusuf'un odasında tek başına gözlerini açtığı zaman, yarım yamalak bir şuurla, buraya gelişi hadisesinin teferruatını zihninde tasnif etmeye uğraşıyordu. Elinin Yusuf'un kapısına kadar uzandığını ve odada Yusuf'u gördüğünü hatırlıyor, başka bir şey bilmiyordu.

Şimdi, burada niçin yatıyordu? Şüphe yok ki fevkalâde bir hal onu böyle yere sermişti. Yusuf nerede idi? Niçin ve ne zaman gitmişti? Meryem, onunla ne konuşmuş, Yusuf ona nereden bahsetmişti.

Düşündü, düşündü, hiç bir şey bulamadı. Meryem'in bütün bu müselsel düşüncelerinden çıkan netice artık bu büyük aşkı, daracık göğsünün gizlemesine imkân kalmadığını kendine itiraf etmesi oldu.

Yusuf'u sevmek, zaaf değil, kuvvet, meziyet, faziletti. Unsurî varlıklara karşı olan ibtilalar kalbi ne kadar

210 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

sefilleştirir, bayağılaştırır, alçaltırsa Yusuf'un aşkının mübtelası olmak ta insanı o nisbette yükseltir ve kıymetlendirirdi. Esasen Meryem, için her hangi bir kimsenin kıymeti, Yusuf'a olan sevgisi nispetiyle ölçülmeli idi. Meryem onun için bu aşkın tezahürlerde zevkten zevke düşüyordu.

Yusuf, önce, her hangi bir yaratılmışla mukayese edilemeyecek eşsiz bir vücuttu. Mukayese, benzeri olan şeyler arasında yapılabilirdi. Halbuki, ne Meryem, ne de bütün cihan için bir Yusuf daha olamazdı ki, o, başkasıyla mukayese edilebilsin!.. O, bir tane idi, o bütün cihandı!

Meryem, ezeli bir meşale gibi yanan gönlünün ateşile, değil yalnız kendini, kâinatı bile yakıp kül edecek kadar yakıcı idi. Meryem, Yusuf'la kendini bulmuş, gene onunla kendini kaybetmişti. Meryem'in ifrat aşkının ismi, Yusufu!

Zeyyad, Hamza'nın da, Meryem'in de Yusuf'u sık sık ziyaretlerinden hiç memnun değildi. Çünkü o, her şeyden şüphe eden gayri samimi bir mizaca malikti. Tanıdığı ve kıymet verdiği şeyler, hayatın yalnız maddî cebhesi, kabuğu idi. Zeyyad'ın duygu şebekesi, ham bir külçe gibi İşlenmemişti. Maamafih mağşuş[Katışık. Karışık. Saf olmayan.] ve zahmete delmez bir katılıkla oluşu yüzündün, işlenmek ihtimali do pek azdı.

Yusuf'un dilden dile dolaşan mütevazı ve sakin hayatını,

o bir tuzak telakki ediyor, zengin Hamza'nın da bu tuzağa düşürülmüş bir zavallı olduğuna iman ediyordu. Öyle ya., hiç bir şeye ihtiyacı olmayan Hamza, kendinden İçtimaî derecesi dun [uzak] olan bir aşiret reisîne neden iftikar ediyor, meclûb oluyordu ? Zeyyada göre ihtiyaç, daima maddî şeylere olabilirdi. O halde Hamza'nın Yusuf'a değil, Yusuf'un Hamza'ya boyun eğmesi, ihtiyaç göstermesi lâzımdı.

Zeyyad bu meseleyi daima kendi görgüşü ile görüyor, başka nokta-i nazardan mütalâa ve izah edemiyordu. Hamza, ise amcasının kısa ve bulanık nazarlarını pekiyi tanıdığı için itirazlarına, bir sinek vızıltısının müziç sadası kadar bile ehemmiyet vermezdi. Zaten onu sevmezdi ki sözleri müessir olsun...

Hamza, gene amcasını ziyaret ettiği sırada, Zeyyad onu karşısına almış mutat sözlerini söylüyordu.

— Söyle Hamza, senin neye ihtiyacın var ki Yusuf'a gidiyorsun ? Paraya mı, şöhrete mi, neye, söyle bakayım hana ! Herkes çölleri, denizleri aşarak dünyanın her tarafından akın akın senden şifa bulmaya geliyorlar. Şöhretini uçan kuşlar bile biliyor. Neye ihtiyacın var, ondan ne öğrenebilirsin ki gece demiyor, gündüz demiyor gidiyorsun ? Söyle, bana makul sebep göster! Seni niçin davet ediyor ?

—Maksadın ilim ise, Şeyhülhikeme git.. Yaşlıdır, tecrübelidir, onunla konuş.. Yusuf'un putlara bile ibaret ettiği malum değil. Dinsiz olduğuna hiç şüphe yok!

212 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Hamza, amcasının itirazlarını her defasında sükutla, hazan da baştan savma sözlerle geçiştirirdi, Fakat bu defa Zeyyad çok ileri gitmişti; gene adam dayanamadı:

— Amca, sen ne söylüyorsun ?

—Şeyhülhikemdeki ilim bende de var. Belki ben ilim cihetile ondan da üstünüm, benim bu ilimlere ihtiyacım yok... Fakat Yusuf'taki ilim, ne Şeyhülhikemde, ne bende, neşende, ne de bir başkasında var..

—Yusuf'tan kaynayan ilim, senin benim bileceğimiz bir menbadan gelmiyor. Onların usulleri ve kitablar ile Yusuf'un bilgisinin elifbasını öğrenmek için bile insanın ömrü kifayet etmez. Şeyhülhikemlerin, Hamzaların sabahlara kadar rahle başında meşakkatle öğrendikleri, kıylükali Yusuf'un ağzından çıkan basit bir kelimeye değışmem.

—Sonra beni, onun çağırıldığını mı zannediyorsun ? Merak etme o, kimseyi çağırmaz. Ona ben, kendim gidiyorum. Yusuf'un ne bana, ne sana ne de kimseye ihtiyacı yoktur ki çağırsın, davet etsin ?

—Yusuf'un babası Malik bin Halimi tanırsın; zengin bir adam olduğunu da bilirsin. O, babası gibi ihtışamla yaşamıyorsa, bu gidiş, fakrından ve başkalarına ihtiyacından değil, maddî varlıklara kıymet vermeyişindendir.

—Evet, senin tama ettiğin bilgilerden, tıb, heyet ilimlerinden bende hesabsız bir mebzuliyet vardır. Ben bu ilimlerle şimdiye kadar binlerce insanın cismine deva

ve şifa oldum; fakat bir gönüle asla ! Ben, kendi gönlümün, kendi derdimin illetini tedaviden acizim, nasıl olur da başkalarına imdat eylerim ?

—İşte Yusuf benim canıma, ruhuma şifa veriyor. Ben, mahsus ve aşikâr olan dertlerin hekimiyim. Yusuf ise ziyade gizli olan can derdinin hekimidir. Ben devayı anasırdan toplarım ;o doğruca Allah'dan getirir. Benim dimağım bilgilerle dolu, fakat gönlüm aç ve muhtacdır. Bu boşluğu Yusuf'tan başka dolduracak bir vücuda tesadüf etmedim. İşte ona, bu boşluğu dolduracak hakikati aramaya gidiyorum.

—O, dediğin gibi dinsiz değildir ; belki din, kendisidir amca !

—Kızın Meryem'e olan yenilmez düşkünlüğümü bilirsin ne olur bir az da onun bana olan duygusuzluğunu, yabancılığını bilmeye niyet etseydin!.

—Meryem, Mısırdan avdetim [dönüş] günü, bütün ümid ve hülyamı da son ve katî bir darba ile yıktı. İşte o gün kendimi öldürmeye karar vererek bu kararla bir az sükunet bulmuş. Meryem'le son bir gezinti yapmak arzusunun önüne geçemeyerek, ayağımın tozuyla Yusuf'a gitmiştim. Fakat onu görmek, anî ve katî olarak vermiş olduğum hu kararı, bir nefeste yok etti; sözleri bana yaşamak kuvveti verdi, hakikatin leziz çeşnisinden, tattırdı. Yalnız ve yalnız Meryem'i gönlümden silemedi Bu da onun kudretsizliğinden değil, benim iradesizliğimdenir.

214 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

—Yusuf'un gönüllerde uyandırdığı şevkten ve sermedi hayattan haberdar olsan, ona, gönlündeki suzişin şiddetinden, ayaklarınla değil, başınla koşup giderdin.

—İşte amca benden istediğin makûl cevabi İstersen daha söyleyeyim.

—Fakat Zeyyad yeğenin bu hitabesinden, fikirlerini değiştirmemiş bilâkis, Hamza'nın büyülediğine hükmetmişti. Gene hekim amcasının muannid [inatçı, inat eden.] sükûtu karşısında Yusuf'un bir sözünü hatırladı. O, "insan, kendi manasını, kendi cinsiyetinin cazibesini bulduğu kimselerin sözünden müteessir ve mütehassis olur, demişti. İşte Hamza, ile Zeyyad'ın aynı nesebden olmaları da ruhî ihtilâflarına mani olmuyordu. gene adam bunu düşünerek amcasına baktı. Gerçi Zeyyad artık yeğenine mukabele etmiyor, cevap vermiyordu; fakat odanın içinde titiz ve asabî adamlarla dolaşması, kendisine lâkırda anlatmamasının mecbur ettiği sınırlı bir sükûttan başka bir şey olmadığını genç adanı anlıyordu. Belli ki Zeyyad Yusuf'a kızdıkça kıyıyor ve onu ortadan kaldırmanın bir çaresini arıyordu.

Zeyyad, yeğenin söylediği yüksek sözlerin mevzii değildi.

Onun için Hamza, sözlerinin aksülamelinin amcasında galiz hisler şeklinde tecelli ettiğini görerek, keşki bu duygusuz adamla konuşmasaydım, diye teessüf ediyordu.

Gitmek üzere ayağa kalkacağı sırada, kapıda beliren bir

köle, saray haznedarı Ebukasımın ziyarete geldiğini haber verdi. Zeyyad, esasen Yusuf bahsinin istemediği bir şekilde devam etmesinden bunalmıştı. Misafirin gelişini bir nimet telakki ederek köleye :

— Buyursun! Dedi ve geçip yerin oturdu.

Haznedar Ebukasım kalender bir adamdı. Boş vakitlerinde basit şiirler yazar, etliye sütlüye karışmaz, her kesin itimadını kazanmış hoş meşreb ve neşeli bir adamdı.

—Herkes ona derdini söyler, fakat o, kimsenin sırrını kimseye söylemezdi. Yegâne zaafı kadınlardı. Memlekette en çok karısı olan Ebukasımdı.

—Zeyyadın hem çocukluk arkaşı, hem de aşağı yukarı meslekdaşı idi. İkisi de uzun senelerden beri sarayda bulunmuyorlardı.

—Ebukasım içeriye her vakitki gibi bol neşe ile girdi. Fakat Zeyyad'la Hamza'nın birer köşeden cansız birer heykel gibi kalkarak kendisini somurtmuş yüzle selâmlamaları, ona, bu odanın bir az evvel bir mücadeleye sahne olduğunu haber verdi.

—Sır söylemek için Ebukasımdan korkulmazdı. Zeyyad nihayet kendisine müzaharet edebilecek bir arkadaş bulmakta bir az canlandı. Bu inatçı gence belki o müessir olabilir, artık kendisinin anlatmakta âciz olduğu şeyleri o ikmal edebilirdi. Zeyyad'ın demindenberi kendisine yardım etmeleri için yalvardığı putlar, işte ona Ebukasım gibi bir yardımcı, eski bir dost göndererek müzaharat

216 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

etmişler, taaruz cebhesini kuvvetlendirmişlerdi.

—Haznedarın, dost bir alâka ve ısrarla “ neniz var, söylesenize ne oldunuz?, Diye soruşlarını Zeyyad fırsat bilerek, biraz evvel Hamza’ya Yusuf hakkında söylediklerini, daha heyecanla, daha hararetle anlattı.

Hamza, amcasının sözlerini ses çıkarmadan dinlemişti. Ne desin, ne söylesin ki bu adam taşdan da berbad bir inad gösteriyordu. Söz anlamakta taş, bu adamdan daha kabiliyetli idi; zira hiç olmazsa o, akılla mücehhez değildi.

Zeyyad sözlerini tamamlayarak, arkadaşının cevabını beklerken mesut ve rahattı. Hamza’nın mağlubiyeti ona şimdiden ölçüsüz bir zevk veriyordu.

Ebukasım ciddileşti ve dedi ki :

— Bilirsin ki Zeyyad, ben kimsenin sırrını kimseye anlatmam. Fakat bende bir sır vardır ki, sahibinin izni olmamakla beraber onu size anlatacağım. Öyle tahmin ediyorum ki bu vakanın delâlet ettiği hükümler, size bu mesele hakkında kâfi bir kanaat verecektir.

—Ne tuhaf, Ebukasım Hamza’ya değil Zeyyada hitab ediyordu.

—İyi ki gelmişim dostum Zeyyad.. Çünkü bu hususta seni tenvir edecek bilgilerim vardır.

—Ben Yusuf’u çok eskiden tanırım.

—Evvela şunu söyleyeyim ki, benim bildiğim Yusuf, senin bildiğini zannettiğin Yusuf’tan bambaşkadır. Ben onun

merd, alicenab, hayırhah, cömerd ve cevval bir zekânın sahibi olduğunu biliyorum. Putlara kurban kesib kesmemesi beni alâkadar etmez ; o kendi bileceği bir iştir.

Bu sözleri Ebukasım mı söylüyordu ?

Zeyyad kulaklarına inanamıyor, hiddetini, hıncını belli etmemek için avurdularını ısıırıyordu.

Ebukasım, başladığı söze telâşsız, emniyet ve itidal dolu olan bir sesle devam etti .

—Yusuf'u bana tanıtan, bir vakadır. Bundan hemen yirmi sene evvel bir gece sabaha karşı bir eğlenceden dönüyordum. Yolda iki kişiye tesadüf ettim; birisi yaşlıca, değeri çok gençti.

—Yaşlıca olanın yedeğinde bir deve vardı; hem yürüyor, hem de bağıra bağıra ağlıyordu. Gene, ona yavaşça bir şeyler söylüyor, fakat bir türlü susturamıyordu. Tabîî gece yarısı bu garib manzara beni alâkadar etmiş olduğu için bir türlü çekilip gidemiyordum. Meseleyi anlamak için içimde iyice merak uyanmıştı. Deveyi çekenin ağlamasını bahane ederek yanına sokuldum.

— Arkadaş, ne oldun, çocuğun mu öldü, niçin ağlayorsun ? dedim.

— Daha beter., keşki çocuğum ölseydi de, bu işi yapmasaydım! Adamın bu cevabı büsbütün merakımı arttırdı. 'Yanıdaki gene, mütemadiyen onu susturmaya uğraşiyor, fazla bir şey söylemesine mani olmak için

218 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

kolundan çekerek benden uzaklaştırmaya çalışıyordu. Öteki ise hâlâ bir çocuk gibi ağlayarak:

— *Söyleyeceğim, söyleyeceğim., bütün memlekete ilân edeceğini ! diyordu. Nihayet sert bir hareketle kolunu gencin elinden kurtardı, süratle yanıma koştu. Sanki genç arkadaşı, sözlerini dudaklarından kapacak, söyletmeyecekmiş gibi acele ile ağzını kulağıma yaklaştırdı. Zavallının halinden, kuvvetli bir buhran geçirdiği belli idi.*

— *Dinle beni yolcu, iyi dinle ! sen dinlemezsen, dağa, taşa söyleyeceğim ! Dinle, beni bir insan gibi dinle ve hakkımda hükmünü ver ! dedi.*

—*Şu gördüğün genç, Ebüşşettar aşiretinin reisi Malik bin Halimin oğlu Yusuf'tur. Ben de bu gece bu delikanlının devesini çalmak isteyen hırsızım ! Bir az evvel bahçeye girdim; tam hayvanı alıp götürüleceğim zaman duyuldum kaçmaya vakit bulmadan yakaladılar. Köleler, başıma, sırtıma vurdukları yumruklar, tekmelerle beni sersemlettiler. Bizim gürültümüz bütün evi uyandırmış olacak ki, bu genç te geldi. Uşaklardan hâlâ dayak yiyiyordum. Onun sesi bağırarak araya girdi :*

—*Ne yapıyorsunuz?, biçare adama ne vuruyorsunuz ? O benim adamımdır; ben onunla bu gece gizlice bir yere gidecektim, uyumuş kalmışım; kabahat bende, bırakın onu, bırakın!, dedi ve beni uşakların elinden kurtardı.*

—*Neye uğradığımı, ne söyleyeceğimi, ne yapacağımı şaşırılmışım.*

— *Sen bir az dur! Diye, beni bıraktı ve hemen giyinmiş olarak yanıma geldi. Ses çıkaracak halim kalmamıştı. Evin civarından uzaklaşınca bana bir kese uzattı : “ Bundan sonra rızkını helalden ara; bir şeye ihtiyacın olursa gel benden iste, deve de senin olsun!,, dedi.*

—*Bu gencin ülvvü cenabı beni bitirmişti; ayaklarına kapandım kendisini evime çağırdım. Geldi, benim gibi bir hayduttan korkmayarak geldi. Beşikte uyuyan oğlumu sevdi. Ona bir misafir gibi kahve pişirdim, içti; sanki kırk yıllık dost imiş gibi benimle hep başka şeylerden konuştu. Gene bir misafir gibi izin isteyerek kalktı. Ben, deveyi de, parayı da geri vermek için yalvardım, yakardım, razı edemedim.*

—*Sen söyle, sen hükmet ey yolcu ne yapayım? diye ellerime sarıldı.*

—*Benim kim olduğumu bilmediği halde bu namus lekesini tereddütsüz söyleyen şu adam, hakikaten dediği gibi, onu dağa taşa ve bütün âleme ilân etmekten çekinmeyecek kadar ruhen altüst olmuştu.*

—*Ne söyleyeceğimi şaşırılmışım. Yusuf’a dedim ki :*

— *Delikanlı, deveni geri almazsan, bu adamın ev halkında uyandırdığı şüphe, teeyyüd [Kuvvetlenme. Kuvvet ve metânet bulma. Te'yid olunma.] etmiş olur. Para onda kalsın, senin dostluğun bundan sonra ona yüz deve satın alır..*

Yusuf, bu ısrar üzerine devesini aldı. Adamı orada? Ağlayarak terk ettik, Yusuf la beraber yolumuza devam

220 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

ettik. O, bu İnsanî hareketini unutmuş gibi, hakikaten hırsızın da bir az evvel söylediği gibi hep bu meseleye temas etmeyen şeylerden konuşmak istiyordu. Ben de hiç olmazsa onu evine kadar takib ederek bir az olsun konuşmak, bu ulvî hareketini izah edecek söz zemini arıyordum. Nihayet dedim ki

— *Ben, saray memurlarından Ebukasımım, müsaade eder inisin arasına sana geleyim ?*

— *Hay, hay., fakat bir şartla : bu geceki vakanın sırrı, üçümüzü tecavüz etmeyecek! Yusuf bunu tebessümle, adeta rica ederek söylemişti.*

— *Peki, dedim. Fakat bu ulüvvü cenaba seni sevkeden nedir ?*

— *Cemiyete bir insan kazandırmak gayesi...*

—*Eğer bu adamda kötülük aslî değil de arızî ise, onun bu illetini tedayî etmek için şu acı ders, kâfidir.*

—*O zaman şüphe yok ki, bu adamı hem dünya kazanacak, hem de o kendini ve Yaradanın sevgisini kazanacaktır. Ben ortada bir âletim. Bana da, iyiliğe vesile olmanın zevki yeter:*

Fakat o, eğer anadan doğma bir kör veya sağır gibi bu derdle mayalanarak yaratılmış ise, onu kimse iyi edemez. Maamafih bana düşen, vazifemi yapmaktır, ötesini Yaradan bilir. Belli olmaz ki, iyi fena olur;, fena da iyi olur. Yani fenalığı ariyet olan, bir vesile zuhur edince bu fenalıktan kurtulur. Keza iyiliği ariyet olan da

Aşk Budur 221

gene bir sebep zuhur edince bu iyilikten tecerrüd [sıyırılma, soyunma, çıplak olma.] edebilir.

—Mademki insan olarak yaratılmışız, o halde insaniyetin icabıyla hareket etmek ve etrafımıza faydalı olmak, bizim için bir hilkat ve limanlık taahhüdüdür.

—Beşeriyet basamağı yüksek bir merhaledir; büyük nimet ve fırsattır. İnsan, elinden gelen her iyiliği, bu fırsatı bulmuşken yapmalıdır. Bu basamağa yükselmişken mevkiinin kadrini bilmemek, ruhun nuranî çehresini çamurlu örtülerle perdelemek yazık değil midir?

—Eğer insan öldüğü vakit cisminin, hevasının, iktizalarının galebesile giderse, insan şekli de gaybolup türlü türlü hayvan şekline girer ve o şekillerde muazzeb olur.

—İnsanın dünyaya gelişi, birçok taahhüdlerin, vazifelerin hamili olması demektir. Benim o adama karşı yaptığım muamele, bu vazifelerin içinden küçük bir numunedir. Buna o kadar büyük bir mahiyet vermeyiniz!

—Yusuf, bu yüksek hareketini tabî göstermek için sözü, başladığımız noktaya çevirmişti. Maalesef evinin kapısına da gelmiştik. Tan yeri yavaş yavaş ağarıyordu. Birden bire susmasıyla tatlı bir rüyadan uyanmış gibi esef ettim.

—İşte dostum Zeyyad, şimdiye kadar, bu vakayı kimseye söylemedim. Fakat onu bir an da unutamadım.

—Bu garib maceranın sonunu takib ettim. Sonra bu hırsız, vaka gecesini uykuda Yusuf'un okşadığını söylediği küçük oğlunu ona sattı. Bu çocuk, el'an Yusuf'un

222 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

yanında bulunan Mahbubdur. Belki de babasının macerasını bile bilmez. Mahbubun babası oğlunu Yusuf'a verdikten sonra, kendi de o kapının en vefakâr bir dostu oldu. Yusuf en mühim işlerini bu adama emniyet eder, yaptırırdı. Zavallı beş altı sene evvel öldü.

—Bu vakadan sonra Yusuf'u ziyarete başladım. Bazı bazı o da bana gelirdi.

—Kasem ederim ki, onun bir sözü, bir bakışı, putlara kesilen yüzlerce kurbandan daha tesirlidir.

—Bir gün Yusuf'un evine gitmiştim. O, karşısına, önüne gelene kafa tutan zorbalardan birini almış nasihat ediyordu.

—Adam, bir meseleden dolayı suçlu idi. Fakat kendini kurtarmak için :

—Ne yapayım vaz geçemiyorum; Allah beni böyle yaratmış, yapmamak elimde mi? diyordu. Yusuf ta ona :

—Bak oğlum, diye sokaktaki bir inek pisliğini gösterdi ve:

—Dikkat ettim, şu pisliğe dünden beri kimse basmadı, dedi. Onları bu pisliğe, iyiyi fenadan temyiz ettiren cüzî irade bastırmıyor. Çünkü bastıkları takdirde ayaklarının kirleneceğini biliyorlar. Fakat şuradan, iki üç yaşında küçük bir çocuk geçse idi, o basar, belki de onunla oynardı bile... Çünkü ondaki cüzî irade kabiliyeti inkişaf etmemiş bir haldedir. Bu harekette o mazurdur. Fakat madem ki sen çocuk değilsin, fark ve temyiz edecek

kabiliyetin var, bir pislige bile basmayip atlıyorsun, o halde neden, fenaligi yaptiran Allah'tır, diyorsun ? Bu hususta da iradeni kullansana.

—Bak meselâ, maişetini temin etmek, para kazanmak için türlü türlü zahmetlere katlanıyor, keza zevkin için gözünü daldan budaktan esirgemiyorsun. O halde, fenalık yapmamak hususunda da kendini zorla sana Allah, iyi niyetle hareket edenlerin yardımcısıdır. Fakat evvelâ senin feragat göstermen şarttır.

—İnsan tıpkı bir gemi kaptanı gibi kendi dümenini idare edici ve işine gelmeyen şeylerden baş döndürücüdür.

—Söylediğim gibi bir pislige, bir uçuruma basmak ve atılmak istemez. O kimsenin bir pislige basması, bir çukura atılması için ya yürürken başka bir tarafa bakmış olması, yahud da âmâ olması lâzımdır.

—Hâlbuki fenalık yapanlar, yani bu pislige bile bile basanlar, uçuruma göre göre atılanlar, bu mülevvesat [kirli, bulaşık.] ile melûf olanlar, iradelerini fenalık cihetinde kullananlar, ve yahud iyiyi fenadan tefrik ettirmeyen manevî körlüğe mübtelâ olanlar gibidir. Yahudda cismen büyümüş oldukları halde ruhen inkişaf edememiş, çocuk kalmış ahmaklardır.

—Suçlunun başı gittikçe öne düşüyordu. Onu mevcutiyetimle büsbütün mahcub etmemek için, bu muhaverenin sonunu feda ederek dışarı çıktım...

—Benim çocukluk arkadaşımın Zeyyad.. Onun için sana acırım, Yusuf'a töhmet koymaktan vaz geç, kendine

224 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

yazık edersin. Çünkü öyle temiz bir adamı itham etmek, kendini yakmak demektir. Tavsiye ederim biraz gururundan fedakârlık yap, onu davet et, yahud kendin git evinde gör.. Emin ol ki onu görmek, hakkında beslediğin bütün fena hislerini tekzib edecek ve seni sana kazandıracaktır. Yusuf herkese karşı şefkatle mütehasstir; eğer, kendisi hakkında beslediğin menfî hislerden haberdar olsa, seni bu yanlışlıklardan kurtarmak için bizzat gelip düşüncelerini tashih etmek isterdi.

—O, kin ve intikam bilmez. Bu yüzden kendi de, et-rafındakiler de daima müsterih ve sakin yaşarlar. O, ne sevmekten sevinir; ne de sevilmemekten yerinir.

—Onun insaniyete hizmeti, herkese dürüst ve sağlam ahlâk aşılamaktır. Bilhassa o, bu hayatın sonu kabirdir öteki hayatın ise başı kabirdir. Allaha sevgili olmak isteyen güzel ahlâk sahibi olsun. Çünkü bütün amellerin en iyisi, güzel ahlâktır; insanların hayırlısı güzel ahlâkı olanlardır, der.

—Sen onu görmedin Zeyyad o halde sus, söylenme. Onun vücudu baştan ayağa bir mucizedir.

—Zeyyad artık herkesten korkacaktı. Çocukluktan beri tanıdığı Ebukasımın Yusuf hakkındaki düşüncelerini bugüne kadar bilmedikten sonra, artık kime başvurabilir, kime dert yanabilirdi? Demek ki memlekette kimin hislerini yoklarsa, kimin içini araştırırsa, mutlaka Yusuf'un muhabbeti çıkacaktı?

—Zeyyad kendi kendine: Keşki dilim tutulaydı da bu herife derd yanmayaydım diyordu.

—Ebükasım, sözleriyle mütemerrid arkadaşını yumuşatamadığını hissederek, burada daha ne duruyoruz, der gibi Hamza'ya baktı. Gene hekim de bu bakışı bekliyormuş gibi haznedarın sözlerine bir kelime bile ilâve etmeden ayağa kalktı. İkisi de Zeyyad'ı selâmlayarak müsterih ve pür zevk, kapıdan çıktılar.

—Mermerden bir heykel gibi hâlâ yerinde donmuş duran Zeyyad, onların bu gidişiyle, kırbaç yemiş gibi yüzünü buruşturarak olduğu yere çöktü.

Hamza, o gece Yusuf'a, amcasının hislerini anlatmaktan kendini alamadı. Yusuf onu sükûnetle dinledi ve :

—Bîçare adam.. Onu kurtarmak çok müşkül, zira hastalık kalbinde.. Dedi.

—Maamafih hem bir insan, hem de senin akrabası dolayısıyla onun hayırhahı ve dostuyum. O, seni bana bağlayan bağı göremez; zira gözlerinde illet var. Zavallı Zeyyad boşuna kendini yoruyor.

Hamza, amcasının daha ne kadar gizli ayıplarla dolu, söz anlamaz dik bir adam olduğunu söyledi. Daha da neler söyleyecekti, fakat bu izahatı, Yusuf'un simasında anî bir tegayyur hâsıl etmişti.

—O zaman şüphe yok ki, bu adamı hem dünya kazanacak, hem de o kendini ve Yaradanın sevgisini ka-

226 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

zanacaktır. Ben ortada bir âletim. Bana da, iyiliğe vesile olmanın zevki yeter:

Fakat o, eğer anadan doğma bir kör veya sağır gibi bu derdle mayalanarak yaratılmış ise, onu kimse iyi edemez. Maamafih bana düşen, vazifemi yapmaktır, ötesini Yaradan bilir. Belli olmaz ki, iyi fena olur;; fena da iyi olur. Yani fenalığı ariyet olan, bir vesile zuhur edince bu fenalıktan kurtulur. Keza iyiliği ariyet olan da gene bir sebep zuhur edince bu iyilikten tecerrüd [Sıyırılma, soyunma, çıplak olma.] edebilir.

—Mademki insan olarak yaratılmışız, o halde insanîyetin icabıyla hareket etmek ve etrafımıza faydalı olmak, bizim için bir hilkat ve limanlık taahhüdüdür.

—Beşeriyet basamağı yüksek bir merhaledir; büyük nimet ve fırsattır. İnsan, elinden gelen her iyiliği, bu fırsatı bulmuşken yapmalıdır. Bu basamağa yükselmişken mevkiinin kadrini bilmemek, ruhun nuranî çehresini çamurlu örtülerle perdelemek yazık değil midir?

—Eğer insan öldüğü vakit cisminin, hevasının, iktizalınının galebesile giderse, insan şekli de gaybolup türlü türlü hayvan şekline girer ve o şekillerde muazzeb olur.

—İnsanın dünyaya gelişi, birçok taahhüdlerin, vazifelerin hamili olması demektir. Benim o adama karşı yaptığım muamele, bu vazifelerin içinden küçük bir numunedir. Buna o kadar büyük bir mahiyet vermeyiniz!

Yusuf, bu yüksek hareketini tabî göstermek için sözü, başladığımız noktaya çevirmişti. Maalesef evinin kapısına

Aşk Budur 227

da gelmiştik. Tan yeri yavaş yavaş ağarıyordu. Birden bire susmasıyla tatlı bir rüyadan uyanmış gibi esef ettim.

—İşte dostum Zeyyad, şimdiye kadar, bu vakayı kimseye söylemedim. Fakat onu bir an da unutamadım.

—Bu garib maceranın sonunu takib ettim. Sonra bu hırsız, vaka gecesini uykuda Yusuf'un okşadığını söylediği küçük oğlunu ona sattı. Bu çocuk, el'an Yusuf'un yanında bulunan Mahbubdur. Belki de babasının macerasını bile bilmez. Mahbubun babası oğlunu Yusuf'a verdikten sonra, kendi de o kapının en vefakâr bir dostu oldu. Yusuf en mühim işlerini bu adama emniyet eder, yaptırırdı. Zavallı beş altı sene evvel öldü.

—Bu vakadan sonra Yusuf'u ziyarete başladım. Bazı bazı o da bana gelirdi.

—Kasem ederim ki, onun bir sözü, bir bakışı, putlara kesilen yüzlerce kurbandan daha tesirlidir.

—Bir gün Yusuf'un evine gitmiştim. O, karşısına, önüne gelene kafa tutan zorbalardan birini almış nasihat ediyordu.

—Adam, bir meseleden dolayı suçlu idi. Fakat kendini kurtarmak için :

—Ne yapayım vaz geçemiyorum; Allah beni böyle yaratmış, yapmamak elimde mi? diyordu. Yusuf ta ona :

—Bak oğlum, diye sokaktaki bir inek pisliğini gösterdi ve:

—Dikkat ettim, şu pisliğe dünden beri kimse basmadı,

228 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

dedi. Onları bu pislîğe, iyiyi fenadan temyiz ettiren cüzî irade bastırıyor. Çünkü bastıkları takdirde ayaklarının kirleneceğini biliyorlar. Fakat şuradan, iki üç yaşında küçük bir çocuk geçse idi, o basar, belki de onunla oynardı bile... Çünkü ondaki cüzî irade kabiliyeti inkişaf etmemiş bir haldedir. Bu harekette o mazurdur. Fakat madem ki sen çocuk değilsin, fark ve temyiz edecek kabiliyetin var, bir pislîğe bile basmayıp atlıyorsun, o halde neden, fenalığı yaptıran Allah'tır, diyorsun ? Bu hususta da iradeni kullansana.

—Bak meselâ, maişetini temin etmek, para kazanmak için türlü türlü zahmetlere katlanıyor, keza zevkin için gözünü daldan budaktan esirgemiyorsun. O halde, fenalık yapmamak hususunda da kendini zorla sana Allah, iyi niyetle hareket edenlerin yardımcısıdır. Fakat evvelâ senin feragat göstermen şarttır.

—İnsan tıpkı bir gemi kaptanı gibi kendi dümenini idare edici ve işine gelmeyen şeylerden baş döndürücüdür.

—Söylediğim gibi bir pislîğe, bir uçuruma basmak ve atılmak istemez. O kimsenin bir pislîğe basması, bir çukura atılması için ya yürürken başka bir tarafa bakmış olması, yahud da âmâ olması lâzımdır.

—Hâlbuki fenalık yapanlar, yani bu pislîğe bile bile basanlar, uçuruma göre göre atılanlar, bu mülevvesat [kirli, bulaşık.] ile melûf olanlar, iradelerini fenalık cihetinde kullananlar, ve yahud iyiyi fenadan tefrik ettirmeyen manevî körlüğe mübtelâ olanlar gibidir.

Yahudda cismen büyümüş oldukları halde ruhen inkişaf edememiş, çocuk kalmış ahmaklardır.

—Suçlunun başı gittikçe öne düşüyordu. Onu mevcutiyetimle büsbütün mahcub etmemek için, bu muhaverenin sonunu feda ederek dışarı çıktım...

—Benim çocukluk arkadaşımın Zeyyad.. Onun için sana acırım, Yusuf'a töhmet koymaktan vaz geç, kendine yazık edersin. Çünkü öyle temiz bir adamı itham etmek, kendini yakmak demektir. Tavsiye ederim biraz gururundan fedakârlık yap, onu davet et, yahud kendin git evinde gör.. Emin ol ki onu görmek, hakkında beslediğin bütün fena hislerini tezkib edecek ve seni sana kazandıracaktır. Yusuf herkese karşı şefkatle mütehasstir; eğer, kendisi hakkında beslediğin menfî hislerden haberdar olsa, seni bu yanlışlıklardan kurtarmak için bizzat gelip düşüncelerini tashih etmek isterdi.

—O, kin ve intikam bilmez. Bu yüzden kendi de, etrafındakiler de daima müsterih ve sakin yaşarlar. O, ne sevimekten sevinir; ne de sevilmemekten yerinir.

—Onun insaniyete hizmeti, herkese dürüst ve sağlam ahlâk aşılamaktır. Bilhassa o, bu hayatın sonu kabirdir öteki hayatın ise başı kabirdir. Allaha sevgili olmak isteyen güzel ahlâk sahibi olsun. Çünkü bütün amellerin en iyisi, güzel ahlâktır; insanların hayırlısı güzel ahlâkı olanlardır, der.

—Sen onu görmedin Zeyyad o halde sus, söylenme.

230 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Onun vücudu baştan ayağa bir mucizedir.

—Zeyyad artık herkesten korkacaktı. Çocukluktan beri tanıdığı Ebukasımın Yusuf hakkındaki düşüncelerini bugüne kadar bilmedikten sonra, artık kime başvurabilir, kime dert yanabilirdi? Demek ki memlekette kimin hislerini yoklarsa, kimin içini araştırırsa, mutlaka Yusuf'un muhabbeti çıkacaktı?

—Zeyyad kendi kendine: Keşki dilim tutulaydı da bu herife derd yanmayaydım diyordu.

—Ebukasım, sözleriyle mütemerrid arkadaşını yumuşatamadığını hissederek, burada daha ne duruyoruz, der gibi Hamza'ya baktı. Gene hekim de bu bakışı bekliyormuş gibi haznedarın sözlerine bir kelime bile ilâve etmeden ayağa kalktı. İki de Zeyyad'ı selâmlayarak müsterih ve pür zevk, kapıdan çıktılar.

—Mermerden bir heykel gibi hâlâ yerinde donmuş duran Zeyyad, onların bu gidişiyle, kırbaç yemiş gibi yüzünü buruşturarak olduğu yere çöktü.

—Meryem, Yusuf'un odasında bayıldığından beri, Yusuf da, Meryem, de, inkâr edemedikleri bu aşkı taziz ediyorlardı. Meryem'in Yusuf'a akan, Yusuf'a giden aşkın kaynağı gene Yusuf'tu! Meryem, onun aşkı huruşundan [Coşma. Gürültü. şamata. Tel] kopmuş bir parçadan başka bir şey değildi ki...

—Ummandan ayrılan bir katra, bir müddet bulutlar da, ırmaklarda çaylarda seyretse de, akibet varacağı son merhale, gene denizden başka neresi olabilir ?

—Meryem, arasıra kimseye görünmeden Yusuf'a geliyor, Sude'nin yardımının bu yolda da büyük kıymeti oluyordu. Meryem'e, Yusuf'un evde yalnız olduğu günleri hep o haber veriyordu.

—Sude, fedakârlık ve feragat sahibi güzel kadın, hayatının en müşkül safhasını yaşıyor, bizzat Meryem'in aşkına hizmet etmekle, feragatin en müşkülüne katlanıyordu. Fakat o, bu gönül bacını, akla hayret veren bir soğukkanlılık ve vazife hissi ile ödüyordu.

—Sude'nin vücudu, tecessüd etmiş feragat ve hayrın kendisi idi. Genç kız ona, minnet ve şükranın fevkinde bir hisle mütehassisti. Meryem, için Sude, semadanî bir deva idi.

—Meryem'in elleri, Yusuf'un elleri içinde yanıyor; başsız ayaksız sözleri, seke seke yürüyen yaramaz bir çocuğun oradan oraya atlayışı gibi dudaklarından dökülüyordu. O söylüyor Yusuf dinliyor; Yusuf söylüyor, o dinliyordu. Nihayet Meryem, bu kesik sözlerden vazgeçerek

—Yusuf, sana bir şey soracağım, bana ruhun bu dünyaya neden geldiğini söyler misin ? Dedi.

—Dinle Meryem, vücudda iki türlü ruh vardır. Biri ahlâtın letafetinden hasıl olandır ki, bu, hayvanı ruhtur. İkincisi de ilâhi ruhtur ki, bedenden zuhur eden letafet, fesahat, belagat, ilim, sanat, marifet, her ne varsa, hep bu ruhun malıdır.

—Bir binayı kurmak için, nasıl malzeme, taşlar vesaire lazımsa, bu hakikati anlamak için de lâzım olan itibarî

232 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

*varlığından tecerrüd [sıyırılma, soyunma, çıplak olma.]
etmektir. Çünkü bu işte en büyük gaye yokluktur, işte o
vakit gizli olan asıl varlığını gözle de görürsün.*

—Yusuf susmuştu.

*—Bu kadar mı söyleyeceksin Yusuf? Herkesle o kadar
derin ve uzun konuşuyorsun da..*

*—Seninle konuşmaz olur muyum Meryem? Söyle, ne
istersen söyle de konuşalım...*

*—Sözlerin beni tahmin etmedi, tahrik etti; bana ruhun,
bu endaze ve hesaba gelmeyen safînin,[saf, temiz, pâk,
duru.] bu kesif cisme mübdelâ olmasının, orada karar
etmesinin sebebini söyle !*

*—Yaradan, ruha cesed âlemine gelmek ve orada ülfet ve
karar etmek için şevk ve muhabbet verdi ve dedi ki :*

*—Ey ruh, sana seyr ve sefer etmek gerektir. Istical
[Sonraya bırakılmasını istemek.] et ki seferde yoldaşın
benim yardımımıdır. Korku ve muhataralarda koruyucun
gene benim muavenetimdir. Ey ruh, ayrılık gamını
tatmamış kimse, birlik zevkine ulaşamaz.. Hemen git ve
bil ki her durakta sana ben yol göstericiyim. Senin
vücudun daima benim kudretim ve iradem elindedir.*

*—Biçare ruh bu füsun ve kıssaları işitince, ihtiyarsız
olarak birlik âleminden hareket edip kalıba ve dünya
yuvasına ülfet etti. Bunların çokları da, geldikleri yeri,
asıl vatanlarını unutarak hüsranda kaldı.*

—Ruhtan, söz ve lisanla haber vermek mümkün değildir

Meryem, . Şunu söyleyeyim ki safî ve mücerred ruhun bedene taallûk etmesinde birçok faydalar vardır. Bir manayı, harf ve savttan uzak iken, bir harfe bağlarsın hatta o harf lâfz ve savtu getirip, fikrinin mahzeninde mevcut olan mana ve muradları muhataba bu suretle bildirirsin. Çünkü harf, savt ve lâfızsız, manada zuhur yoktur. Bir mimar da bir binayı kurmak için evvela onu çizer; yani dimağındaki manayı bir şekle kaydettikten sonra onu tatbik eder.

—Sen de mücerred manayı ve mukayyed olmayan nefesleri, harfe ve lâfza bağlamıyor musun ? Bunu şüphesiz bir fayda için yapıyorsun değil mi ? Madem ki ruh, mücerred mana gibi iken onun bedene gelişinin sebebini soruyorsun, o halde, sözü işitmeye samia [Duyma, işitme duygusu, işitme kuvveti.] kuvveti lâzım olduğu gibi, senin de bunu anlamak için kalb kulağının açık olması lâzımdır..

—Biz insanlar, bir fayda ve lüzum görmesek, bir manayı bir kelimeye talik etmez ve zamirimizde olan manayı, harf ve kelime vasıtasıyla âleme söyleyemedik. Madem ki mahlûk iken bizde bu fayda görülmüş oldu. O halde Yaradan'ın, mana âleminde olan ruhları dünya hayatına getirmesinde niçin fayda görülmesin? Ruhun bu toprağa taalluk etmesinde bir fayda da budur ki, insanın kalıbı zemininde bir istidad vardır ki, ruhaniyet tohumu, cisimler tarlasına saçılınca öyle aşk gülleri hâsıl olur ki, akıl, onun miktarını idrâk edemez ve hesabını bilemez. Her ne kadar ruh, birlik âleminde de zevkte, izzet ve

234 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

şerefle idiye de, bu istidadının tamamı, insan cesedine taallûk edip, cisim zemininde tekâmül ettikten sonra hasıl olur ve aşk lezzetinin kemali de, müfarekatın [İki şeyin veya iki kişinin birbirinden ayrılması, uzaklaşma bir yeri bırakıp gitme] acılarını çeaktikten sonra duyulur.

—İnsanın sair mevcudattan mümtaz olması da, onda Allah Teâlâ'yı görmeye kabiliyet olmasındandır. Binaenaleyh insan, Allah Teâlâ'yı görendir. Onu görmeyen göz, göz olmaz ve göz derecesine çıkmayan insan da insan olmaz.

—Ruhun cesede gelmesindeki faydayı sana bir misalle daha izah edeyim Meryem..

—Meselâ, safî billûrda, bakanın yüzü temessûl [benzeşme, cisimleşme, şekillenme; birşeyin bir yerde suret ve mâhiyetini aksettirmesi.] eder mi? Aynanın bir yüzüne kesafet gelmedikçe, o gösterici olmaz. Bunun gibi mücerred ve safî ruhlara da, aynanın arkasındaki kesafet gibi, cisimler kesafetiyle birleşmedikçe, onda, Yaradan'ın rabbani kemali görünmez.

—Demek oluyor ki, safî ruhlara ve görünmeyen İlahî vasıflara, insan cesedinde zuhura geldi ve bu vücud aynasında yüz gösterdi.

—Ruhun cesede gelmesinde sayısız faydalar vardır; saymakla bitmez ki Meryem...

—Safî ruh bedene gelmekle kemal tahsil eder; zira onun vücudunda bilkuvve olan hasiyet, cisimler âleminde file gelir ve sabit olur.

—Hâsılı ruhun bedene gelmesi, Allah Teâlâ'yı kemaliyle bilmesi içindir. Her ne kadar birlik âleminde de onu istidadı kadar bilip ikrar etmişse de, icmali bilgi ile ikrar eylemiştir. Tafsili ve bilgili ikrarın yeri, tabiat âlemidir. Esasen tabiat, Allah kelimesinin şahsiyetinden ibarettir. Ruhun cesede gelmesinde fayda yoktur, diyen kimseye “o halde sözün de söylenmesinde fayda yoktur, niçin söylüyorsun? demek, kâfi bir cevabdır.

—Bu insanların kalıplarına ve mükevvenatın suretlerine bak ki, bunların her biri, kendinde mevzu olan manaya delâlet eder. Eğer bilgin varsa bilgi sahiplerinin, öteki dünya, dediklerini bu âlemde görürsün ve Allah Teâlâ'nın bu suretten ne murad ettiğine vakıf olursun.

—Allah görülmez, derler; öyle şey olur mu?

—Sen de göz olduktan sonra, Allah her yerdedir. Bütün bu mükevvenat o dur. Ondan başka bir şey yoktur ki, görülmemiş olsun ! Akil olan kimse, görülmemiş Allah Teâlâ'ya tapmaz, Çünkü hak, halktır gözün varsa; halk, haktır, aklın varsa...

—Yusuf, Yusuf...

—Yusuf Meryem'in fazla bir şey söylemesine meydan bırakmadan devam etti :

—Meryem, sen beni okuyan ve anlayan sevgili bir vücudsun. Senin bana aşkın, bende aşkın mutlak zuhurunu gördüğün içindir; benim sana aşkım da, sende kendimi gördüğüm içindir.

236 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

—*Sen o kadar ben olmuşsun ki çok defalar sende söz söylenecek vücut bile göremem. Ben seni müşkülâtsiz fethettim Meryem.. Aşk seni evvelden pişirmiş, hazır bir hale sokmuştu. Onun için seni ilk hamlede yanımda ve kendi canımda buldum. Seni henüz gözümle görmediğim zamanlarda da daima benimleydin !*

—*Dün Hamza, gelmişti. Yalnız senden bahsetti. Güzel Hamza, aşkı yalnız senin vücudunda ezberlemiş ve senin cismine, yani cisme mukayyed bilmiş. Halbuki aşkın hakikati ona üryan olarak yüz gösterse, onun içinde cilve eden ne Meryem'ler görür ve bu tuğyan içinde garg olup giderdi.*

—*Bir gün Meryem, ölse, Yaradan onu kendine çekse, Hamza'nın cihanda aşksız kalması yazık değil mi?*

—*Maamafih [bununla beraber.] ona, sana söylediğim şu hakikati söylemedim. Esasen söylesem de anlamazdı; nasıl ki şimdiye kadar bu yolda ne söyledimse anlayamadı.*

—*O senin güzel gözlerinin, harikulade endamının, hasılı cisminin meftunu... Sen de bunların zevalini görse, bu aşkın da zevali mukarrerdir; çünkü onu avlayan, sırf bu geçici sermayedir. O, sendeki cismi ruha, ruhu cisme mezceden, menbaini aşk göklerinden tutan ölmez aşkı görmedi. Halbuki aşk budur Meryem'! Fakat Hamza, da mazurdur, zira o henüz, madde dünyasının arızalarıyla kösteklenmekten kurtulamamıştır.*

—*Hâlbuki aşkın hakikatini bulmak için bütün bunlardan*

kendini sıyrarak ok gibi fırlaması, tabiatın mütenahî hududunu aşıp, aşkın intihasızlığına [sonsuzluğa] atılması lâzımdır. Hamza, bu hususta istidatsız olmamakla beraber kendini tabiatın pençesinden kurtaramıyor.

*—Hakikî aşka sahib bir vücuddan hikmet ve hakikat tefeccür [Yerden su kaynayıp akma. * Tan yeri ağarma. * Çatlama, yarılma.] eder. Perakende kuvvetleri, duyguları, aşkın lâyemût ve tevhidkâr kudretinde temerküz eden vücud, nihayetsiz surette kudretlidir. Eğer Hamza, da bu kuvvete malik olsaydı, sana aşikâr olan hakikatin, ona da yüz göstermesi icab ederdi.*

—Hâlbuki seven ve sevilen birbirlerinin hakikatim bilmedikçe, aşk, sırf tene müteallik ihtisasattan ibaret kalır. O kimseyi savdığıının kaşının, gözünün verdiği zevk avlamıştır; halbuki onu avlayanın hakikatte Yaradan'ın o vücuda akseden güzelliği olduğunu bilmez. Şu bastığın topraklar içinde ne kadar güzelin gözü, kaşı, yanakları ve endamı vardır.

—Dünyada ne kadar güzel şeyler varsa, hep Yaradan'ın nurudur. Manayı bırakıp şekilden güzellik görenler, her türlü şeklin geçici olduğuna göre, şüphesiz sonunda hüsrana atılırlar.

—Maamafih Hamza'da senin cinsiyetinden bir zerre olmasaydı, o senin maddî varlığını da sevemezdi. Zira her incizab, kendi benzerine tesadüfün neticesidir, insan, kendi manasını gördüğü kimselerin meclûb ve mec-

238 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

zubudur ve bir kimse her neye meylederse, o şeyle aralarında gizli bir ittihad olduğu muhakkaktır.

—Meryem'in Yusuf'a bakan gözlerinde iki ateş yol süzülerek iniyordu.

—Niçin ağlıyorsun Meryem?

—Sen bu vücud değilsin ki... Bu vücud, akan suya çeşmedir. Su kesilince çeşmenin ne hükmü kalır?

—Hamza, o çeşmeye, Yusuf ta suya gönül verdi. Bir gün olup çeşme yıkılıp, berrak ve lâtif su, bir zaman için toprak altında mestur kalsa da, suyun cuşışı [Kaynama, coşma.] tekaza [sıkıştırarak] ederek başka bir yerden fişkirir. Böyle leziz ve saf suya çeşme eksik olur mu Meryem, ?

Meryem, de ölümü düşünüyordu. Artık ölse de ne gam ? Aşk bu vücudu ebedî bir kaftan gibi sarmış, Meryem, bu ateşin içinde yanmış, yanmış erimiş...

Bir el, varlığını örten bu ateşin kaftanı çekip alsa Meryem'i altında bulamayacak. Ancak bu boş örtünün içinde aşkın ebedi ve nuranî çehresi belirecek...

Meryem'in Yusuf'un yüzüne takılı duran gözlerinden hâlâ büyük yaşlar düşüyor.

Yusuf ona tekrar soruyor.

—Niçin ağlıyorsun, söyle bana Meryem, ?

—Korkuyorum Yusuf !

—Neden, kimden korkuyorsun?

—*Senin için korku kaldı mı ?*

—*Kimseden korkmuyorum. Cihanda benim için kimse yok ki... Herkes, herşey sensin. Cihanın varlığı nedir?*

—*Ben bu serabî ve itibarî cemiyet bünyesinin nesinden korkayım ?*

—*Esasen bana şimdiye kadar onlardan ne müsbet, ne de menfî bir seyale, bir duygu geçmedi. Ben insanlarda vücud görmedim ki, onlardan mütezevvik [Zevk ve safâ eden. * Tadına bakan. Birkaç defa tadan.] veya müteessir olayım...*

—*Bir ağacın rüzgarla ileri geri sallanmasına kızmaz veya gülmezsek, keza hareketlerinde bir ağaç kadar hilkatin fermanını dinlemekten başka kârı olmayan mahlûka da kızmamak veya gülmemek icab eder. İnsanların hareketlerine bel bağlamak, korkmak, kızmak veya sevinmek, onların bir mevcudiyet, başlı başına bir varlık sahibi olduğu zannından ileri gelir. Hâlbuki bunlar da, hareketlerinin hâkimi olan bir müteharrikin arzusuna tabidirler.*

—*Herkes yok. Yusuf! Yalnız, yalnız sen varsın. Ben senden korkuyorum.*

—*Ben korkunç muyum güzelim ?*

—*Sen bilmezsin, benim korkumu, bilemezsin.. Onu anlatmak ta istemem...*

—*Anlat, söyle Meryem.. Benden niçin korkabilirsin ? Yazık gözyaşlarına, söyle niçin ağlıyorsun?*

240 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

—Ölümden korkuyorum.

—Sen mi ?

—Hiç Meryem, bu mütekâmil vücud, ölümden korkar mı ?

—Ölüm korkulacak bir şey değildir ki... Ölüm, insanın sadık, vefalı bir yoldaşı ve müsteşarıdır. Sen, bu dünyada, ölmüş bir insanın hiç bir şeyle mukayyed olmadan yaşayışının zevkini de bilirsin..

—Bana ölümün lezzetini anlatma Yusuf, onu bana bildirdin ve tattırdın. Ben bu ölümden korkmuyorum...

—Ölüm nedir bilir misin Yusuf?

—Ölüm, sensizliktir. İşte ben bu ölümlle ölmekten korkuyorum. Sensiz kalmaktan korkuyorum.

—Bir nefes sensiz yaşamak, asırlarca azab çekmekten daha yaman, daha korkunç.. Benim sensiz kalmaktan başka hiç bir korkum yok. Varlığım, hayatım senden ibaret.. Kaçacak, sığınacak bucağım sen, gördüğüm bildiğim sade sen! Yüzüme bak Yûsuf! Ben senin bu uslu duruşundan, bu kaçamaklı hallerinden de korkarım. Bak, yüzüme bak da gözlerini göreyim... Ben onların ezelf perestîşkârı, [aşırı derecede bağlılık. Riyakâr gösterişten.] esiri, kuluyum. Onlar benim mabudum, mihrabımdır.

—Niçin sesin çıkmıyor ?

—Söyle, sen: beni aldatmazsın. Söyle, her ne dersin inanacağını. Artık bu sözlerle beni lâübâli etme., bu

kadarını söyleyebilmek için her nefesde yüz kerre ölüyorum...

Yusuf düşünceli idi; kızın kirpiklerini süsleyen yaşlara baktı. Başını, hafifçe bu tutuşmuş başa doğru kaydırarak

—Üzülme Meryem.. Sen bensiz kalmazsın !. Çünkü sen bensin.. dedi.

—Kızın hıçkırın başı, Yusuf'un dizlerinde bitab ağladı, ağladı. Sanki bu gözyaşları onu maddiyetinden boşaltıyor, Meryem, hafifliyor, lâtif bir cisim gibi dünyadan Yusuf'un kalbi göklerine doğru yükseliyordu.

* **

Ebukasım Yusuf'un odasına girdiği zaman Hamza ile konuşmalarını kesmemek için her zamanki bol neşesile gürültü yapmadan bir köşeye oturdu. Kendisinin içeri girmesiyle hasıl olan kısa bir fasıladan sonra Yusuf sözüne devam etti :

—Bak Hamza, meselâ bana, yahud başka bir sevdiğine konuşmak, hoşça vakit geçirmek, munis olmak için gidiyorsun, değil mi? İşte bu munis olmak, vicdanî bir emirdir. Vicdanî emir ise manadadır.

—Demek oluyor ki senin oraya, o kimseye gitmen, manaya, mana âlemine gitmen demektir. Şu halde sen, vücud âlemine değil, Allaha, gayrı müteayyin âleme gidiyorsun. Amma bunu bilerek te yapsan, bilmeyerek te yapsan,' bu budur.

—İşte bu vicdanî zevkin kemaline ermek, manadır»

242 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

hakikattir. Sen de bu zevki, his dudakların gözlerinle değil, gene mananla elde ediyorsun. Meselâ, elin, ayağın, kulağın, gözün ve bütün hislerin muattal olsa, konuşmaz, duymaz söylemez misin ? Soruyorum, cevap ver !

—Tabî kalbimle duyarım !

—Demek oluyor ki, görür, işitir ve söylersin. İşte buna da en büyük delil, mana , âlemdir. Rüyada tattığın zevkleri, elin, ayağın, gözün ve diğer hislerinle mi duyuyorsun? Demek ki bunlar kalktığı vakit te insan müteayyin vücudundan başka ve fakat gene kendisinin bir ikinci vücuduyla konuşuyor, hissediyor zevk ediyor veya sıkıntı çekiyor. İşte bunun gibi kış, dalları budakları, yaprakları nasıl yere düşürüyor, indiriyor ve onların ölümü oluyorsa, insanın da bu suretle hislerini ve kuvvetlerini düşüren, kıran ölüm kışı vücuda saldırdığı vakit, o insan, bahardan meded umamaz.. Meğer ki canında mananın vücudu baharı ola l.

Mana âleminde bu vücut âleminin sayılamayacak kadar üstünde güzellikler vardır. Esasen dünyaya gelişten maksad, o neşelere istidad peyda etmektir. Asıl hayat ölümden sonradır. Lâkin kazanç bu vücutta olur. Senin ana karnında iken de bir hayatın vardı. Orada iken o rahımından büyük bir yer tasavvur edebilir miydin? Halbuki, dünyaya çıktığın vakit ne genişlikler, ne zevkler buldun, o zamanla bu zaman arasında ne büyük farklar gördün.. O halde öldükten sonraki hayat, niçin bundan vasî ve âlâ olmasın? Suya taş attığın vakit hasıl olan

Aşk Budur 243

halkalar nasıl gitgide genişlerse, bilgi de gittikçe tekâmül etmektedir. Bilgiye doyum olmaz Hamza... Bilginin, nihayeti de yoktur. Bir kaç sene evvel Şap denizi kıyılarında seyahat ediyordum. Bir çocukla babası denize girmişlerdi. Baba yüzmek bildiği için açılmış, dinlenmek için arkası üstü yatıyordu. Çocukcağız ise sığda, babası boğulacak diye çırpınıyor, haykırıyordu. Halbuki baba, yüzmeye ilmine vakıf olduğu için elini ayağını bile kımıldatmadan su üstünde arkası üstü hareketsiz ve rahat yatıyordu.

—İşte deniz üstünde ilmiyle hareketsiz durmak, cehille yüz binlerce savaştan evlâdır. Zira ilimsiz, bilgisiz çabalamak o kimseyi denizin dibine götürür. Bunun gibi bir âlimin uyuması bile, cahilin ibadetinden yüksektir.

—Sözümüzün mecrasını bir az değiştirdik Hamza.. demek istiyorum ki, bilerek mananın talibi ol, neticesi leş olan unsurî zevklerde kalma! Eğer insan, bu dünya hayatında o âlemin zevkini elde edebilse, manasıyla buluşmuş ve gayeye ulaşmış olur.

—Hamza, yerinden kalkarak Yusuf'un yanına gelip oturdu.

—Yusuf, ben eski Hamza, değilim., fakat henüz senin istediğin Hamza, da olamadım. Sözlerinin zevki ile, emin ol ki hiç bilmediğim bir âlemde yaşıyorum ve bu âlemde karar etmek için gönlümde anlatamıyacağım bir zevkle çırpıyorum.

—O çırpınma sana, aslının verdiği bir şevktir Hamza.. O

244 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

çırpınış, muhakkak aslına irtibatın olmasındandır. Hakiki bir arayıcı, elbette istediğini bulucu olur.

—Akşam üstü saray meydanındaki kalabalığa bir kalabalığa bir bak, kimi şuraya, kimi buraya, kimi sağa, kimi sola, hasılı ocağı, meskeni nerede ise oraya gidiyor ve neticede vazifesini bitirip evine kavuşunca rahat ediyor. Hiç bir kimse yanılıpta başkasının evine gidiyor mu ?

—Tabiî akli başında olmayanlara sözüm yok. Sanki herkes gizli bir ipe bağlı imiş gibi doğruca kendi, ocağına, kendi meskenine çekiliyor. Fakat bu meskenine avdet edenlerin kimi saraya, kimi bir kâşaneye, kimi küçük bir eve, kimi kulübeye, çadıra' izbelere, çukur içlerine gidiyor.. Fakat şunu da düşünelim ki, bir saatte, bir kâşanede edilen istirahatle, kulübede yahud izbede edilen istirahat bir midir ?

—İşte bu kimseler nasıl kendi mesleklerine çekiliyorlarsa, insan da kendi aslına, manasına şıtab etmek ve onunla irtibat peyda etmek zaruretile mükelleftir. Zira o asıl ve mana, ona gizliden der ki: Ey bilgisiz ahmak, bir kaç gün daha gez..gene geleceğin yer benim ! Fakat bilerek gelmekle, bilmeyerek gelmek bir midir?

—İşte, insanıyetin manasına ermek, bu bilgiyi hasıl ederek, o manaya kendi ihtiyarile gitmektir.

—Varol Yusuf.. Cenneti dünyaya naklettin., bana öyle bir saat yaşattın ki, bunun eşi olamaz !. Dudaklarım bugüne

Aşk Budur 245

kadar kimse için medhiye okumamıştır, fakat senin medhini söylemek için keşki bütün vücudum dudak kesilse !

— Haydi Hamza, kalk artık!. Geç oldu, evine git!

—Peki gideyim.. Hem Meryem, de beni bekler, saraya gideceğiz...

Sude Meryem'e, bu akşam Ummül Bedrle beraber uzak bir yere davet oldukları haberini göndermişti. Sude'nin bu haberle, Yusuf'un evde yalnız olduğunu bildirmek istediği anlaşılıyordu.

Meryem, yolları, duymadan geçiyordu. Gece yıldızlı idi. Ona şu anda birisi, nereye gittiğini sorsa ancak, Yusuf'a! diyebilirdi. Fakat Yusuf kimdir ve ona bu tehalükle, adeta uçarak neden gidiyorsun, söyle, anlat! deseler, işte Meryem, bunu yapamazdı.

—Yusuf bilinmez, Yusuf tarif edilmez, anlatılmaz söylenemezdi ki bu tehalükle gidişin sırrı da anlatılsın.

—Meryem, kendine dil uzatacak olanlara: Ey zavallılar, ben eğer Yaradan'ın nuru kandili olan Yusuf'a tapıyorsam beni ayıblamayın ki, benim, Yaradanım, imanım, dinim hep aşktır. Onu görmek hayat, onu görmemek ölümdür. Onu görmek en büyük zaferdir, onu görenler, vücutları aşk derdiyle göz kesilmiş olanlardır. Zulmet, azab, cehennem, ondan uzak olanlar, onu görmeyenler içindir. Gerçi onun da herkes gibi müteayyin bir varlığı vardır;

246 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

fakat bu çehrenin en bedi hatlarla çizilmiş müvazeneli güzelliği içinde öyle teshir edilmez bir mana gizlidir ki, hiç bir beşer onu fethetmek muktedir olmamıştır. Gerçi onun da bir sinesi vardır fakat mahşer bu sinenin yanında تنها ve ıssız kalır.

Meryem, Yusuf'a bir an evvel gitmek için adımlarını sıklaştırıyor...

—Evet bir kimse ona: niçin gidiyorsun? diye sorsa,, Meryem, buna cevap bulamayacak.. Zira o, Yusuf'a gidişinde, henüz doğmuş bir çocuktan da masum... Hiç olmazsa çocuğun tehlikesi, kendisini besleyen sinenin sütünerdir; halbuki Meryem'in çırpınışında bu kadarlık bile bir garaz lekesi yok... Onun tehlikesinde hiç bir sebep yok. Bu aşkın ne kadar renksiz ve keyfiyetten uyalı olduğunu bir Yusuf, bir o bilir !

—Sütuha [Yorgun, bezgin. * Sıkıntılı, kederli. * Beceriksiz.] çıkan merdivenler karanlıktı. Yusuf bu saatle orda bulunurdu. Meryem, karanlık merdiveni bir solukta çıktı. Yusuf hurma lifinden yapılmış yatağının üstünde oturuyordu. Bu çatısız odada, yıldızların tabii şevkinden başka bir ışık yoktu. Sanki bu ışıklar, yıldızların koynundan kaçıp gelmiş ziya zerrelere gibi gök yüzünden toz halinde yağıyordu. Meryem, bu tabii aydınlıkta Yusuf'u görebilmek için bir nefes durdu.

—Meryem., sen misin ?

—Evet., beni nasıl tanıdın ?

—Ayak seslerinden !

—Yusuf bir az durdu :

—Evde kimse olmadığını biliyor musun ?

Bu soru acaba “niçin geldin, yahud, git!,, demek miydi? Meryem, Yusuf’un sorusuna cevap vermedi, tekrar bir soru sormasını, yahud başka bir söz söylemesini bekledi ; fakat o, uzun bir zaman ses çıkarmamakta devam etti. Meryem, bu ısrarlı ve düşünceli sükûta bir nihayet vermek için gitti Yusuf’un, yanına olurdu. Fakat kızın bu hareketi de aynı küskün vaziyetin mabadi olarak kaldı.

Meryem, zevkten o kadar sarhoştu ki, müsbeti menfiden seçecek temyiz kudreti de diğer hisleri gibi, dağılmış, kaybolmuştu. Çok kerre saadetin kemali, İnsana hüznün verir. Şiddetle mesrur olan kimsenin ağlaması bu demektir. Esasen hüznün ve sürür, aynı elamanın çok güneş görmüş yüzü ile tamamen gölgede kalan diğer yüzü gibidir. Aslında ise, bunlar bir vücuddurlar. Meryem’in gözlerinde zevk şiddetinden yaş vardı. Fakat Yusuf ona bakmıyordu, düşünceli idi.

Genç kız yavaş yavaş bunun farkına varıyor ve heyecandan altüst, olan hislerini inzibat altına almak için kendini zorla oyalamaya çalışıyor, etrafına, başlarının üstündeki yıldızlı Çatıya bakarak avunmaya çabalıyordu. Bu çatının çıplak güzelliği, onların muhteşem saraylarının insan sanatıyla bezenmiş kubbelerinde, ihtişama boğulmuş kâşanelerinde de yoktu.

Meryem, gözleriyle tabiatın sunduğu badeyi içmeye

248 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

çalışıyordu. Gece o, kadar sesessiz ve lâtifdi ki, bir zaman bu derin sükûnetin gizli meramını dinledi. Böceklerin muttarid sesleri, sanki tabiatın suzişini temsil eden yegâne remz gibi dolaşık ve iç içe bir ahenkle süzülüp akıyor, bu ses, aşinalıklardan, aşktan, ateşten haber getiren bu ses, tabiatı uyuşturup büsbütün susturuyordu.

Mensur bir şiir gibi dağınıklık, fakat ahenkdar güzelliği içinde saltanat süren şu tabiat parçası, büyük bir meşveret arifesindeymiş gibi samit! Meryem'in gözlerindeki yaşlar, birer yıldız gibi süzülüp yere akıyor. Yusuf dargın mı» neden konuşmuyor? Kızın kalbi bu korkulu suallerin heyecanıyla o kadar hızlı çarpıyor, o kadar korkunç darbelerle vuruyor ki, intizamını kaybetmiş uzviyetine, fevkattabtabia bir irade ile hâkim olmaya çalışıyor.

Yusuf'un darılmadığını bilse, bir lâhzada dirilecek, canlanacak...

Kendi kendine teselli vermeye çalışıyor : ne oldu, ne var, bu sükûta bir sebep yok ki., diyor.

Fakat bu telkin de işe yaramıyor. O korku, Yusuf'un bir sebebden darılmış olması korkusu, tekrar yukarı fırlayarak müsbet telkinlerinin üstünde kesif bir sath teşkil edip onları kapatıyor.

Belki de Yusuf onun burada bulunmasını istemediği için konuşmuyor. Meryem, bütün ıztırabına rağmen Yusuf'un arzusunu yerine getirmek için kalkıp gitmek istiyor., bir

Aşk Budur 249

kelime bile söylemeden yerinden kalkmaya davranıyor. Fakat Yusuf'un eli, onu çekip tekrar yerine oturtuyor. Bu hareket, kızın hep menfî tarafa giden hislerinde birdenbire müsaid bir cereyan açıyor; cesaret, kuvvet geliyor.

—Yusuf bana bir şey söyle! diye bağıyor.

—Canım, güzelim !

—Yusuf'un eli, kızın gözlerindeki yaşları kurutuyor...

—Meryem, bu elleri dudaklarına, sonra yanaklarına, bastırıyor. Yusuf, biraz evvelki küskün ve düşünceli tavırlarını kaybetmiş.

—Bak Meryem, gül satan çocuklar geçiyor ! Çiçeklerin kokusunu duyuyor musun? diye soruyor.

—Arabistan da çiçekleri, harareten bozulmaması için gece salarlar. Satıcılar İliç ses çıkarmadan da geçse, güllerin sütuhlara kadar yükselen kokuları, kendilerini haber verir.

Meryem, derin derin nefes alıyor. Yusuf'un eli hâlâ dudaklarında kapalı., nefes aldıkça gül ve ful kokularını bu elden kokluyor.

—Satıcı çocukların birbirleriyle şakalaşan incecik sesleri yavaş yavaş uzaklaşıyor:

—Elvird, elful, elvird, elful!..

—Nihayet bu ince, taze sesler sönüp kayboluyor....

—Yusuf gene birdenbire ciddileşerek :

250 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

—Haydi Meryem, artık geç oldu., seni dört yol ağzına kadar geçireyim.

Berberce merdivenlerden inerek gene beraber sokağa çıkıyorlar. Yusuf daima düşünceli.. Nihayet Meryem, dayanamıyor, soruyor :

—Niçin konuşmuyorsun Yusuf? Yoksa bana mı canın sıkıldı?

—***Sana canım sıkılmaz Meryem sen, ezeliyet göklerinin bana bir hediyesisin.*** Senin benden başka bir vücudun mu var ki, ondan, .beni üzecek yabancı ve aykırı bir fiil zuhura gelsin...

—O hade niçin düşüncelisin, onu söyle!

—Düşünce değil şikâyet...

—Şikâyet mi? Senin için şikâyet kapıları bağlıdır Yusuf..

—Her vaki olanı zevkle karşılamayı cihan senden öğrenir. Nasıl olur da sen şikâyet edersin ? Sen her kaba göre müteayyin olan hayat suyusun...

—***Telâş etme Yusuf bilinmez, Yusuf tarif edilmez, anlatılmaz söylenemezdi ki bu tehalükle gidişin sırrı da anlatılsın.***

—***Meryem, kendine dil uzatacak olanlara: Ey zavalılar, ben eğer Yaradan'ın nuru kandili olan Yusuf'a tapıyorsam beni ayıblamayın ki, benim, Yaradanım, imanım, dinim hep aşktır. Onu görmek hayat, onu görmemek ölümdür. Onu görmek en büyük***

zaferdir, onu görenler, vücutları aşk derdiyle göz kesilmiş olanlardır. Zulmet, azab, cehennem, ondan uzak olanlar, onu görmeyenler içindir. Gerçi onun da herkes gibi müteayyin bir varlığı vardır; fakat bu çehrenin en bedi hatlarla çizilmiş müvazeneli güzelliği içinde öyle teshir edilmez bir mana gizlidir ki, hiç bir beşer onu fethetmek istemez. Gerçi onun da bir sinesi vardır fakat mahşer bu sinenin yanında تنها ve ıssız kalır.

Fırat kıyısı, hurdebinî [gözle görülmeyecek kadar küçük, mikroskobik.] nebatların yekpareleşmiş kesafetiyle o kadar yeşil, o kadar taze idi ki...

Yalnız, murassa bir libas gibi toprağı örten bu yeşillik, yer yer sürülmüş olduğu için zeminin tabii rengi görünüyordu.

Daracık vadiyi örten bol ve sık otlar, âdeta iki yamacın arasında yeşil bir dere aktığı hissini veriyordu.

—Bu mücessem lâvhanın içinde iki inek otuyor, dışlarının otları muntazam ve yeknesak seslerle koparışı, bu rustaî şaheserin, tabii ve hakikî musikisini teşkil ediyordu.

Meryem, etrafı dinliyor, dinliyor, fakat bu tecessüsüne, muannid ve ısrarlı bir sükût cevab veriyordu. Kızın vücudu zevk içinde hafifleyerek, adeta maddiyetini kaybediyor, bir duman parçası, esirî bir neşe gibi uçmak, yok olmak arzularında karışıyordu.

252 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

—Nereye, nereye fakat ? Yusuf'un aşk çırağları tu-tuşturana kalbi göklerine çekilmek, orada karar kılmak istiyor... Yusuf kimi istese, kimi çağırsa, o vücud, yaktığı gönlünü meşale yaparak yollara düşer. Meryem, o »esin davetine, o güzelliğın incizabına mukavemet edecek bir vücud tasavvur edemez ki..

—Meryem, Yusuf'un kolunu iki eliyle tutuyor, böyle yapmasa hakikaten uçacak, görünmeyen bir el, görünmeyen bir Aleme götürecektir gibi geliyordu. Onun için Yusuf ekseri zaman bu gönlün istiğrakı şiddetine mani oluyor, ondaki ezeli iştiyakın, her nefes yelpazele-nen ve tazelenen ateşinin önüne geçiyor, kızı ileri atılmaya bırakmıyordu.

—Sen bana lâzımsın Meryem, o vücud senin değil benim diyerek bu aşk selinin bir zaman için şiddetine mani oluyordu. Şimdi de gene kızı zorla havaî mevzulara şevketmiş, Meryem, de ona maziden bahsetmeye başlamıştı.

—Geçen gün seni bulmadan evvelki halimi düşündüm Yusuf... Ham, basit, ruhî bünyesi teşekkül etmemiş, ibtidaî ve işlenmemiş bu malzeme yığınınından utandım. Şuur yok, mana, hakikat yok., yalnız uzviyetiyle yaşayan, niçin ve neden yaşadığını bilmeyen, hayat dümeni şevki tabiîsinin elinde bir mahlûk... Bu itibarla bütün mazim tarihsiz, intibasız [izlenimsiz], kitablesiz ve hatırasızdır. Zira bu mazi o kadar kıymetsiz ve şuursuzdur ki, ona en küçük bir varlık bile izafe edemiyorum. Onda yalnız bir fitret devrinin ruhî ihtilâlleri, keşmekeşleri doludur.

Bütün bu hayat, medlülü acı ve ızdırablı vakaların birbirine karıştırılmış yekûnundan ibaret... Geçmiş düşünmekle, kekremsi bir şey tatmış gibi yüzüm tekallüslerle [kasılma.] doldu.

Gerçi, bu hayat, bu manasız hayat ihtişam içinde idi, eğlenceler, ziyafetler, her şey bir mecburiyet, sahnevî bir sunîlikten ibaretti, Ben ise bütün bu safahata, mahkûmane bir itaatle baş içdim. İşte hayat müsellesinin üç köşesi: gelmek, çekmek, ölmek ! Bu üç fiil insanda ihtiyarî değil, sevkî bir hareket, ızdırarî bir itaat! Hiç kimse bu üç emrin kemendinden boynunu kurtaramıyor.

—Şu kadar ver ki, aşk hayatının keyfiyet yakıcı zevkine ayak koyanlar için, ne gelmek ne çekmek, ne de gitmek, hiç, hiç bir şey yok. Onlar ne doğuyor, ne çekiyor ne de ölüyor.. Yalnız aşkın mutlak vücudunda seyrediyor. Yahud da “gelen de ben, giden de ben, bozulup toplanan da ben” diyerek bütün mevcudatı tek vücud olarak görüyor.

Meryem, gene gönlünün dizginlerini bırakmıştı. Halbuki Yusuf onu bugün başı boş bırakmak istemiyordu.

—Hani maziden bahsedecektin Meryem, ? Gene atladın, açıldın.. Şu maziyi tamamlasana...

—Gerçi halin zevkini bırakıp maziyi söylemek veya dinlemek istemem; fakat mademki o mazi sana aiddir, senin olan her şeyi sever ve hürmet ederim... Söyle Meryem, bana geçmiş zamanlardan bahset!

—Doğru söylüyorsun Yusuf.. Halin kıymetini bırakıp

254 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

*geçmişin yadıyla vakit geçirmek abes bir şey... Hatta onu düşünmek bile manasızlık!.. Fakat ben bu maziyi niçin düşündüm, biliyor musun? Geçmişle aramda iğbirar ve soğukluk vardı. Ben, değil mazime, hiç kimseye ve hiç bir şeye karşı kinim, nefretim ve iğbirarım olmasına tahammül edemem. Bahusus bu günkü Meryem, o mazi köprüsünden bu hale geçmiştir. Onun için bu dargınlığı, bulanık bir su gibi tortulu olan bu geçmişe aid iğbirarı [Kırılmak. Gücenmek. * Toz ile paslanmak. * Boz benizli olmak.] temizlemek lâzımdı. İşte bu yüzden düşündüm ve bu ruhî tesviyeye lüzum gördüm.*

—Ben bütün cihanla sulh yaptım Yusuf., nasıl olurda arkamda kalan bir hayat parçasıyla cenkte ve nefrette kalırım ? Mademki seni buldum, acılıklar, teharrüşler [Tırmalanma.], elemeler, seyyieler, hep seni bulmak, seni görmekle tazmin olup gitti. Her fenalık seninle söndü... O mazi de artık acısız, elemsiz, taharrüşsuz oldu. Ben artık eski ben değilim ki... Çok defalar gayet samimî bir hisle kendimi ölmüş ve yepyeni bir hayatla dirilmiş, geçmişinden bir iz bile kalmamış zannederim.

—Beni sen Öldürdün! Eğer şimdi yaşıyorsam, bu hayat sensin Yusuf !

—Ben neyim Meryem, ?

—Sen aşkınsın, aşk sensin Yusuf! Senden daha güzel bir şey yok ki seni ona benzeteyim..

*Genç kızın dayandığı ağacın yaprakları, birer aşk ilâmı gibi başının üstünden çarh [Çark, tekerlek. * Felek, gök,*

sema. * Ok yayı. * Elbisede yaka. * Tef.* Devreden,
dönen. * Çakır doğan. * Talih.] *çevire çevire düşüyordu.*

*Yusuf'la yan yana oturmuşlardı. Konuşmalarındaki
hararet ve şiddet, hangisinin söyleyen hangisinin din-
leyen olduğunu belli etmeyecek kadar yakıcı idi.*

*Filhakika görünüşteki bu iki vücuda rağmen, ne
mütekellim ne de muhatab vardı. Zira Yusuf Meryem,
Meryem, de Yusuf'tu.*

*Bir zaman konuşmadılar. Gerçi bir gün evvel Yusuf kızı
buraya yarım kalan bahse devam etmek için çağırmişti;
fakat onun gösterdiği şiddet ve tehalük, adeta Yusuf'u
korkutmuş ve söylememeye sevketmişti.*

—Gidelim mi Meryem, ?

—Yusuf...

—Ne istedim Meryem, ?

—Sana bir şey söyleyeceğim..

—Söyle güzelim..

—Niçin söylemiyorsun ? Haydi gidelim öyle ise...

—Hayır, hayır sana bir şey söyleyeceğim..

*Meryem, Yusuf'un gideceğini hissettiği zamanlar onu
böyle, bu sözle oylar, bir az daha beraber kalabilmek
için bu masum hileye baş vururdu. Yusuf ta bunu bilir,
fakat bile bile gene bir an beklemekten hâli olmazdı.*

Hakikaten Meryem'in Yusuf'a söyleyeceği birçok şeyler

256 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

olsa bile, onunla olmak, onu görmek, dudaklarından bütün sözleri kapıp kaçırdı.

Fakat bu defa Meryem, sözünde durdu; çünkü söylemese, Yusuf'un hemen kalkıp gideceğini biliyordu.

—Ana karnındaki cenin, nasıl bir tek yoldan vücudunun gıdasını, takviye ve nemasını temin ediyorsa, ben de bu dünyada yalnız, seninle yaşamak yolunu buluyorum. Zira beni dünyaya bağlayan serrişte [başa kakmak; ipucu.] Sensin Yusuf... Durağım, menzirim hep sensin. Senden benim, gölüm nur buldu, yüksek görücü oldu. Onun için artık bu göze hiç bir güzellik kalmadı.

—Ben Allah'tan nur istemiştim, sende nurun nurunu gördüm. Bütün nurların merkezi ve eşsiz güneşi olan sana eriştim. Ben bir Yusuf isterdim, senin vücudunda Yusufistan gördüm.

—Ben, gönlümün ateşini dökmek için kemale sahib bir vücut, mana ve hakikat dostu isterdim, senin vücudunda bütün güzelliklerin, hakikat ve aşkın kaynağını gördüm. Bana senin her bir cüzünden öyle bir cennet göründü ki, yarınki cennetlerle bir alâkam, onlara bir ihtiyacım kalmadı.

Yusuf, Meryem'in harikulade bir letafetle konuşan dudaklarına bakıyordu. Onları böyle perişan bir talaşla tahrik eden, yalnız, yalnız aşkı idi, Bu ince vücut, lâtif bir hülya gibi güzeli.

Yusuf genç kızın söz silsilesini durdurmamak için bir zaman dinledi. Fakat artık gitmeli idiler., ekseri zaman

yaptığı gibi birden bire ayağa kalktı ; Meryem'in de elinden tutarak kaldırdı. Artık gidiyorlardı, çare yoktu.

Yollar taşlı ve bozuktu. Meryem, Yusuf'un elini tutmuş, iki masum mektep çocuğu gibi yan yana yürüyorlardı.

Yusuf, arasıra taşlara takılan kızın elini avucunun içinde sıkıyordu. Böylece hurma fidanlığına kadar beraber geldiler. Artık ayrı yollardan gitmeleri icab ediyordu. Yusuf gene birden bire kızın elini bırakarak :

—Haydi Meryem., dedi ve arkasına bakmadan hemen ilerledi.

—Ne de çabuk uzaklaşmıştı...

—Yusuf, Yusuf !

—O, genç kızın sesini duyarak durdu.

—Yusuf sana bir şey söyleyeceğim..

—Yusuf mütebessimdi :

—Gene mi Meryem? Peki dinliyorum..

—Haydi söyle, söyle canım, geç oldu gidiyorum.

—Yanıma gel de söyleyeyim!

Yusuf Meryem'e baktı. Ondan ayrılmak kendisi için de müşkül, her zorluğu yenen iradeli ve azimkâr Yusuf'a da zordu. Tekrar kızın yanına geldi. Fakat Meryem'in dudakları sımsıkı kapalı, başı hafifçe yukarı kalkmış, söyleyecek hiç bir şeyi olmadığını itiraf eden mazlum bir duruşla duruyordu.

258 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Yusuf'un başı eğildi, bu ateş dudakların üstünde bir lahza durdu.

*Aşk onlara ateşten damgasını bastırmıştı. Onların raşedar [doğru yollarının] sathı, aşkın ateşin nakşıyla mühürlenmişti. Bu dudaklar aşk göklerinden gelen ateşle yanıp kavruldu. Bu dudakların küçücük cürmüne bir cihan sığdı. Onlar artık bir ziyaretgah kadar temiz ve masum oldu. Bu ateş onlara, ebediyet serhadlerinden aşip geldi. Meryem'in dudaklarını aşkın germiyeti [Hararet, sıcaklık, kızgınlık.] , ezeli bir ocak gibi bitip tükenmeyen alevlerin mihrakı [Çok hareket eden. * Hareket âleti. Karıştıracak nesne.] eyledi.*

Ummül Bedr Aynül Kameri çok sever. Burası, Ebüşşettar aşiretine üç fersah mesafede bir kaynaktır. Cıvarı meskûn değildir; yalnız küçük bir kahvesi vardır; kahvecinin ailesi buranın yegâne sakinidir. Ummül Bedr buraya senede bir veya iki defa gelir, bu gezintiye bazen Yusuf ta iştirak eder.. Bu defa Ummül Bedr Mahubla bitlik olarak Hamza'yı da kandırmışlar, Yusuf'un gelmesini de temin etmişlerdi.

Hamza, Meryem'le sabahleyin erkenden aşirete geldiği zaman hazırlıklar tamamlanmıştı ; hemen yola çıktılar. Yol, evvelâ nar bahçelerinin arasından geçiyor, sonra büyük sık ağaçların arasına giriyordu. Bazı taraflarda ağaçlar o kadar sıkı ki, güneş bu zünürdü kesafetten yer

Aşk Budur 259

yer sızıyor, yaprakların mesamelerinden tereşşuh [sızma, sızıntı, yaşlık.] eden ratıb, mayhoş koku, adeta havanın sıcakını hafifletiyordu. Meryem'in atı, kafilenin önünde yürüyordu.

—Aynülkamere hepinizden evvel ben gideceğim !

—Niçin acele ediyorsun Meryem?

—Hava çok sıcak Hamza.

—Güneşten gitme. Hem o kadar acele etmiye ne lüzum var ? Hep beraber gidelim !

—Siz de çok ağır gidiyorsunuz., nerede ise atlarınız sizden şikâyet edecek. Hükümdarın dizinin dibinde otura otura tembel oldun Hamza!

—Tembellikten değil, konuşmak için ağır gidiyoruz. Meryem, atının dizginlerini gerdi. Demek ki çok ilerden yürüdüğü için bu muhavereyi duyamamıştı. Yusuf, Hamza, gibi Meryem'in de intizar vaziyetinde yüzüne baktığını görünce, sözüne kaldığı yerden devam etti :

İşte Hamza, güneş ve ay, yıldızlar ve feleklerin devranı, ulvî ve süflî bütün eşyanın hareket ve cümbüşü, insan suretine yol bulup orada, yani insanın kalbinde Allah'ın nurunu, gene Allah nuru ile görmek içindir. Madem ki Allah sana bu ekmel olan insan suretini verdi, sen de, insaniyetin kıymetini ve kadrini bilip ecel rüzgârı ömrün gülünü perişan ve derbeder etmezden ve bu cemiyeti dağıtmazdan evvel durmayıp aslına kavuşmaya bak! yoksa sonra nihayetsiz istihaleler geçirmeye ve çok acılı

260 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

hüsrana katlanmaya mecbur kalırsın..

—Ben ömrümün en güzel zamanlarını şan, şeref ve dünya zevklerle, israf ettim.. Aklî ve istidlali bahislerle kendi yolumu kendim kentim. Hoş, bu senden duyduklarımı da kimseden duymayacaktım ya ne ise.. Her ne kadar kendimi halkın tazimine kulak vermez zannediyordum, fakat beşerî zaafardan kurtulmayan insan için bu da mümkün değilmiş. Meğer kendi kendimi aldatmış, kendi günahım kendim olmuşum Yusuf!

—Yeter Hamza, maziye yad ederek ömrünü zayi etme. Geçmiş, geleceği söyleyerek müteesif olmak, ömrü ziyan etmektir. Bu hal o kimseden izale olmadıkça birliğe ve istiğrak haddine varmak mümkün olamaz. Geçmiş ve gelecek kaydı ukde gibidir. İnsan bu ukdelerle bağlı kaldıkça beşeriyet serhaddini aşamaz. Bu suretle nedametini doğru olmaz. Haline bak, halini elden kaçırma ki, her alıp verdiği nefes, son nefesindir.

—Hamza, Yusuf'a geçmiş zamanın ayıplarından ve zaaflarından samimiyetle bahsederken, yalnız bu zaafların içinde esef edemediği, pişman olamadığı bir şey vardı ki, o da Meryem'in aşkı idi. Şimdiye kadar hakikatin peçesi olan bu aşkla gene adamın gözleri kör idise, bundan sonra da gene o gözler bu aşkın nuruyla hakikât nurunu görebilirdi.

—**Gözde nur olmazsa güneşin nuru görülür mü?** İşte Hamza'nın gözünün nuru da Meryem'di.

Meryem'in sevdası ona, aşkın medhalini göstermiş

Aşk Budur 261

tefekkür ve vicdanî zevki tattırmıştı. Meryem, Hamza'nın hayatında, Yusuf'un hakikata açtığı kapının anahtarı idi. Gene adam henüz kendini bu kapının eşiğinde farzetmekle, tahmininde pek yanılmıyordu. Bu kapıdan içeri girebilmesi için gene hekimi arkasından kuvvetli bir bazunun itmesi lâzımdı. Halbuki Yusuf asla bunu yapmazdı. O gösterir, bildirir fakat zorlamazdı.

Hamza, bu kapıdan kendini itecek elin de, gene Meryem'in eli olmasını temenni ediyordu.

Aynülkamer, karşıki keşmirî [çekirdeksiz üzüm türü] tepenin eteğinde...

Esatiri birer hayalet gibi imtidat [Uzanmak. Uzayıp gitmek. Gerilip ve çekilip uzanmak.] eden dağlar, müsel el bir coşkunlukla uzayıp gidiyor.. Bu tabiat güzelliği Hamza'ya, pek az evvelki düşüncelerini kaybettirdi :

—Yollar ne kadar güzelmiş Ummül Bedr..

—Bir de su başını görsen Hamza..

Nihayet uzaktan su başı görüldü. Abanozlaşmış baş başa üç mülâsık [Bitişik. Yapışık. Yanyana bulunan] ağacın altından kaynayan Aynülkamer burasıydı demek !

—Sanki ağaçların yeşilliği kâfi gelmiyormuş gibi, en yüksek dallara kadar çıkan sarmaşıklar tekrar geri dönerek birer yeşil şakûl halinde aşaya sarkmış, sağdan sola, önden arkaya geçen dalları birbirine bağlamıştı.

—Suya yaklaştıkça, ağaçların altında küme küme oturan

262 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

kimseler görölüyordu. Ummül Bedr bu kalabalığa şaşarak :

—Bugün buran ne kadar dolu, halbuki her zaman kimse bulunmazdı... Bunlar bedeviler galiba... dedi. Onları ilk gören bir çocuk oldu.

—Baba, baba.. Yusuf geliyor baba! diye haykırarak kahveye girdi.

Bu, kahveci Ebucaferin altı yedi yaşlarındaki oğlu Caferdi. Yusuf'u o kadar severdi ki, en haşan zamanlarında annesi : Sonra Yusuf seni sevmez, yapma ! diye her hangi bir şeyden Caferi kolaylıkla menederdi. Ebucafer bir işi için aşirete gittiği zaman bu oğlanı da beraber götürür beraberce Yusuf'un evinde misafir olurlardı.

Bunlar, Ummül Bedrin tahmin ettiği gibi bedevilerdi. Yusuf'tan her zaman, her fırsatta iyilik gören, onu fedekâr, temiz bir muhabbetle seven bedeviler...

Anlaşılan bugün hoş bir vakit geçirmek, biraz eğlenmek için buraya gelmiş olacaktı.

Bedeviler bir anda Yusuf'un etrâfını sardılar. Onları Yusuf'a çeken hisde, ne pervanenin ateşe, ne çocuğun anasına, ne de bir sevgilinin sevgilisine gidişinin şevki yoktu. Bu öyle safî ve tahlil edilmez bir incizabdır ki, bilen söyleyemez, bilmeyene de anlatılamaz. Bu garamî [Düşünceden çok canlı duygulara ve aşka dayanan (sanat eseri).] emir, telkin ile, öğretilmek ile temin edilemez ki söylenilebilsin... ***Yusuf, hayatın sırrı.. Yusuf, hayatın manası...***

Aşk Budur 263

O, kendini çevreleyen kalabalıkla beraber hem yürüyor hem de müşfik, tatlı, konuşuyor, derdlerini, hallerini soruyor, gönüllerini alıyordu.

Meryem, ise düşünüyor ve sevdalılar ile halelenmiş olan Yusuf'a bakıyordu. Cihan ondan hayat emerek yaşıyor Bu rabbani çehrenin her hattı, insanı baş döndürücü bir süratle aşk girdabına çekip götürüyor, Onun sevdasının kol atmadığı, kök salmadığı yer mi var, diyordu.

Yusuf onlarla beraber, kahvecinin serdiği hasıra oturdu. Bedeviler onu bulmuş olmak fırsatından istifade ederek derd yaniyorlar, Berrî kabilesinin reisinden şikâyet ediyor, haklarını vermeyerek onları zorla çalıştırdığından bahsediyorlardı. Yusuf ta karşılık olarak onlara metanet ve itaat tavsiye ediyordu. İçlerinden biri:

—Bize fenalık etmekle eline ne geçecek bilmem ki., dedi.

—**Yılan zehrini bırakmakla eline ne geçer? Bırakır, gider.**

—Yalnız siz kötü nazar sahibi olmayın, onun zulmüne mukabele etmeyin, olur ki bir gün gelir, ettiklerine nedamet eder.

—Öyle amma bize çok eziyet ediyor, biz de ona...

—Durun, eğer kurtulmak için isyan eder, ona bir fenalık yaparsanız, o gider, başkası gelir ve size onun yaptığını aratacak kadar zâlim olur. Dünya bu gibi insanlardan halî değildir.

—***Fenalık gördüğünüz kimselerin cezasını kendiniz tertib etmeye kalkışmayın Yaradana bırakın.*** Onlar

264 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

esasen, o hallerin âleti oldukları için cezalanmışlar demektir; onların cezaları kendilerindedir.

Bedeviler Yusuf'u görmekten ve nasihatlerinden ferahlamış olarak kalktılar. Hem gidiyorlar, hem de konuşuyorlardı :

—Bu sene tarlamın tohumunu Yusuf aldı; yoksa çocuklarım aç kalacaktı.

—Bana da ölen devemin parasını verdi.

—Onun bir sözü ile katil olmaktan kurtuldum.

—Bedeviler adeta bağıra bağıra yerlerine dağıldılar.
Hamza, :

—Bedeviler seni ne kadar seviyorlar Yusuf! dedi.

—Ben de onları severim Hamza.. Onlar için, vahşî derler. Halbuki asıl medeniyet onlardadır. Onlarda öyle bir ruh asaleti, öyle bakir bir safvet vardır ki hayran olmamak kabil değildir. Şecî merd ve saf ruhları ve tabiî harsları, ariyet ve müstear şekillerle tahrib olmamıştır. Beşeriyetin iftiharla tezeyyün ettiği kirli nikahlardan, yalan, siyaset, müdahane ve kibirden bedevide yoktur. –Bedevi, olduğu gibi görünen insandır.–

—Zavallıların hakları da var; ben Berrî aşiretinin reisini tanırım, öyle zalim, ve gaddar bir adamdır ki... Keşki önüne geçmeseydin de biraz korkutsalardı..

—Hamza, sen bedeviler gibi yan çocuk değilsin ki, bu sözlerinde seni mazur göreyim..

Aşk Budur 265

—Onların, bu adamın zulmünü kenelerinde aramaları icab eder. Fakat bu hakikati onlara anlatamazsın, halbuki senin bilmen icab eder.

—Servetin varken fakre düşmen, muhtaç olman, sıhhatte iken hasta olman, sevinçte iken kedere düşmen, zulme uğraman, bunlar hep senin kötü amellerinin hariçteecessüd ve temessül etmesi ve bir fırsatla zuhura gelip sana bu suretle zahmet vermesinden ibarettir, insan, duçar olduğu zahmetlerin mesuliyetini kendinde aramalıdır. Sen iyi olursan herkes te iyi olur. Demek ki, gördürün ve bulduğun,, kendi amellerinin akisleridir; başkalarına atıp tutmaya, lüzum yok., mademki hâkim Yaradandır, hükmünün de âdilâne olması tabîdir. Amma affederse ona kim ne diyebilir ?

—İşte Hamza, görüyorsun ki sana söylemekten çekinmiyorum; hakikatten uzak sözlerine derhal takılıyorum.

—Söyle Yusuf söyle, benim canımın şifası sensin !

—Biliyorsun ki dertliyim, dayandığım mesnedim sensin ! Sen, benim gibi ne kadar Hamza'ları dünya balçığından selâmete çıkardın ve çıkarıyorsun.. Hem de bana verdiğin, emeklerle. değil,. Bir sözle, bir bakışla...

—Bu, senin günahlı Hamza'n, o kötülöklere ne sıkı bağlanmış, ne muhkem sarılmış ki daha hâlâ onları koparıp hakikat göklerine uçamadı.

—Biliyorum, kendimi biliyorum; amma bu amelsiz bilgi bana bir şey kazandırmıyor. Fakat Yusuf, Hamza'n da artık o eski ham adam değil! Öyle hissediyorum ki dünya

266 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

ile bir tek rabıtam kaldı. Tıpkı kuyuya sarkıtılıp bir karışlık bir ip noksanından dolayı suya yetişemeyen bir kova gibi, ben de hakikat suyuna bu kadar yaklaşmışken bu eksiklik yüzünden ona erişemiyorum. Değil bir karış, bir soğan zarı kadar da mesafe olsa, o suya dalamadıktan sonra ne fayda ?

Yusuf'la Hamza, daha fazla konuşmadılar. Zira kahvecinin oğlu Cafer, kahve fincanlarını toplamak için elinde bir tepsi ile koşa koşa geliyordu. Çocuk fincanları, henüz parlatılmış olan bakır tepsiye yerleştirirken, bu mücella satıhta kendini görerek beyaz dişlerini gösteren bir tebessümle güldü ve hayaline selâm verdi.

—Çocuğun bu tatlı hareketi herkesi güldürdü, yalnız Yusuf bir an düşündükten sonra:

—Bak Hamza, şu çocuğun hareketi ne manidar., dedi : Esasen her olan şeyde hisse alınacak bir mana ve keyfiyet vardır.

—Şimdi çocuk tepside kendini görerek, hayaline selâm verdi, değil mi? *İnsan da Yaradanın aynasında kendi manasını görünce anlar ki, kendinin istediği ve taptığı yine kendi imiş.*

—Demek uluyor ki, hakikatte o hakiki aynaya bakan, tapanla tapılanın, sevenle sevilenin kendi olduğunu anlar. Cafer'in ayna gibi olan tepsiye bakması, selâmı kendine vermesi gibi...

—Öyle ise çalışalım ki güneşe tapmış olmayalım da Yaradan'a tapalım! Zira seven için sevgi, gündüz için

Aşk Budur 267

güneş gibidir. Halbuki insanın günöde, güneşı de Yaradandır.

—Güneş gibi olan cüz'î sevgiler ise, Yaradanın yüzünü göstermeyen perdelerdir. Kim ki bu perdeyi kalbinin yüzünden çekmezse o güneşe tapıcı demektir.

—Hamza, biraz evvelki sözlerine bundan veciz bir cevap olamayacağını düşündü. Daha da bir çok şeyler düşünecekti, fakat Meryem, de dâhil olmak üzere gezmeye çıkanların sesleri duyuldu. Ummül Bedr daha uzaktan :

—Karnımız acıktı., hâlâ konuşuyor musunuz? diye sesleniyordu.

—Bize söz söylemeye ne hakkın var Billi ? Sizde gezip eğleniyordunuz ?

—Ne yapayım, Mahbub için içine girdi mi böyle olur. Bilsen bizi peşinden götürdü. Ömer'i bile sürükledi.

—Ömer herkesten evvel kendini hasıra attı. Kahveci Ebucafer sofrayı hazırlarken, hem iş görüyor hem de konuşuyordu:

—Bilsen Sidi.. dün akşam yemek yerken ne oldu?

—Bizim Cafer yemek sinisinin kaşığının sapıla çiziyordu

—Ne yapıyorsun Cafer? dedim.

—Yusuf'a mektup yazıyorum, gelsin diye çağırıyorum, dedi. Bacaksızın hakkı varmış meğer, seni gönülden çağırmış...

268 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Cafer'in annesinin sesi :

—Ebucafer, bedeviler seni istiyor!

—Geliyorum, geliyorum., tencereyi ateşten çek!

—Ebucafer sözünü yarını bırakarak gitmeye mecbur oldu. Küçük Cafer'in bu hareketi de mecliste tatil bir rüzgâr gibi esmişti.

—Ömer: Saf ve masumların kalbi hakikati söyleyicidir, diyordu. Ummül Bedir'de:

—Bu çocuk kıyamet cücesi midir, nedir ? Büyük adam gibi konuşuyor, diyordu.

Yusuf

— Şimdi buna, tesadüf diyebilir miyiz Hamza? diye sordu.

—Eski Hamza, diyebilirdi; şimdiki şüphesiz diyemez.

—Çocuklar, size her fırsatla söylerim ki. Tesadüf yoktur. Her olan şey, mutlak gaybın kararıyla olmuştur. Çocuğun kalbine bu arzuyu veren de Yaradan, bizi buraya getiren de o...

—Birçok görünmeyen mukarrarat [Kararlaştırılan şeyler, kararlar.] vardır ki, bunları gözlerimiz görmez. Eğer insan, ruhuna kesafet veren çörçöpü, ruhun yüzünden kaldırabilirse, o zaman âlemin ve âdemin manasını bulmuş olur ve bu safvet vaktinde gayb âleminin kararlarını görüp onlara muttali olur. Varlık, yoklukta görülmek mukarrerdir. Bir kalbdeki varlık gubarı vardır,

onda cila ve safiyet nasıl olur? Bütün eşyanın zuhuru ziddiyelidir. Amma Yaradandan başka bir mevcut yoktur ki tezad ve benzeyiş vasıtasile kendi zuhuruna sebep olsun !

—Binaenaleyh Yaradandan başka mevcut olmadığına göre, bizim acz ve yokluğumuz onun kudret ve birlik saltanatına arş ve taht olmuştur. Gece olmasa gündüz, nur olmasa zulmet bilinmediği gibi, her zıd da birbirine karşılıklı birer ayna olmuştur.

Yusuf bu mühim bahsi devam ettirmedi.

—Billi acıkmış, yaman yemek yiyeceğiz ? dedi,

—Ebucafer çorbayı ortaya koyarken :

—Sidi hazır buraya gelmişken, şurada bir su başı daha vardır, Aynüselâm derler, yemekten sonra oraya da gidelim; yolları pek güzeldir, diyordu. Yusuf:

—Ne dersiniz? diye meclise sordu.

—Hem yol, hem de bir az evvelki gezmeden herkes yorulmuştu kimse gitmek taraftan olmadı. Yusuf kahveciyi,

—Bu günlük bu kadar yeter Ebucafer.. Başka zaman gideriz! diye hoşladı.

—Gezmekten hoşlanmıyan Sude Yusuf'un bu sözüne hemen iştirak ederek :

—Zehra geldiği zaman gidelim, olmaz mı Yusuf ? dedi.

—Çok münasib Sude...

270 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

—Zehra, Sude'nin yeğenidir, Ömer'in kardeşinin kızı.

Ebüşşettar aşiretinden uzakta oturur. Kocası senede bir kerre onu akrabalarına gönderir. Son iki senedir ailevî bazı müşküllerden dolayı gelemiyen Zehra, bir kaç güne kadar gelmek istediğini bir yolcu ile bildirmiş olduğu için Sude her vesile ile sevincini belli ediyordu. Bu güzel ve temiz kadından, Meryem'e o kadar sevgi ile bahsetmişti ki, Meryem, onu görmeden, Sude sevdiği için seviyordu.

—Sude Zehra için: çocuk kadar temiz ve masum, semavî bir mahlûk gibi günahsızdır, derdi.

Yemekten sonra Ummül Bedrin teşvikile herkes uykuya çekildi. Hasırın üç köşesinde Yusuf, Hamza, ve Meryem, kaldılar. Genç kız, arkasını bir ağaca dayamıştı. Gözlerini kâh kapayıp kâh açarak hem muhitile alâkasız görünüyor hem de, kendisile meşgul olmamalarını ihtar eden bir kayıdsızlık gösteriyordu. Zira sabahtan beri zorluklarla devam ettirdiği sükûneti, dağılmak tehlikesini gösteriyordu. Halbuki Yusuf'la şundan bundan konuşan Hamzanın, bir taraftan dit kendisini hissien takib edişile büsbütün sıkıldığı için onların konuşmalarına iştirak etmiyordu. Halbuki için için yanıyor, yanıyor. Pek te için için değil.. Zira gözlerinden düşmesine mani olamadığı damlalara, altında gölgelendiği ağacın binlerce yaprağı şahid olduğu gibi, bunları Hamza, da görüyordu.

Meryem, bir an, Yusuf'un kendisine üzüntü ile baktığını farkederek biraz düzeliyor ve bu gizli ihtarından dolayı ona hak veriyordu. Öyle ya, İçtimaî bakımdan ona karşı ne izafeti vardı ?

Hiç değil mi ?

Halbuki Meryem'in Yusuf'a karşı gönlü, nisbet ve izafet nedir bilmiyor ki... Maddî bir keyfiyet değil ki, önüne gene maddî bir haille geçilebilsin? Meryem'in, aşkın mukavemet olunmaz ahkâmına mahkûm olmaktan başka ne günahı var?

Cihanda en doğru en salim hareket Yusuf'a olan ibtilâdır. Cüzün aslına tehalükünden, tabîî ne olabilir ?

Irmak denize gidiyor, aslına kavuşuyor, diye kızılır ve bu tehalük kıskanılır mı ?

Fakat âlem onun Yusuf'la olan ezeli bağına bilmiyor. Bu aşkın, çocuk dudağındaki tebessümden daha temiz olduğunu kim isterse bilmesin, Meryem, biliyor ya!. Fakat Yusuf böyle düşünmüyor. O, halkın seviyesine inerek öyle mütalea ediyor âlemi kötü zanna sokmamak için Meryem'i, mazbut olmayan hareketlerinden dolayı daima ikaz ediyor.

—Avdetle Hamza ile Yusuf'un atları gene başbaşa gidiyor ve gene hekim, kuvveden file geçiremediği bilgilerin derunî mücadelesile meşgul olduğu için konuşuyordu.—

Bu durgunluk Yusuf'un dikkatine çarptığı için :

—Ne düşünüyorsun Hamza, ? diye sordu.

—Muvaffak olmak için yalnız istemek kâfi gelmediğini düşünüyorum.

—Evet talebde sıdık ve hulus şarttır Hamza...

272 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

—Sana bir hikâyecik söyleyeyim: Bedevinin biri, yüzüne mendil örterek yatar ve yatar yatmaz da uyurmuş. Bu hali gören binbir vesveseli bir kimse de, onun öyle yapmaya özenerek, onun gibi yere uzanmış, mendilini de yüzüne örtmüş.

Fakat yatar yatmaz, hayalen kendisini, çalıştığı işte farzederek, mevkiini çekemeyen bir arkadaşını iş başıya şikâyet ediyor, sonra o adamı işinden çıkarıyorlar, çoluğu çocuğu perişan oluyor vesaire, vesaire...

İşte bu düşüncelerle saatler geçmiş ve yatışından bir şey hâsil olmamış, yani uyuyamamış.

Bunun gibi, talebde de karışıklık olursa elbette muvaffak olunamaz.

O adam da bedevî gibi yüzünü örtmüş; mendil o mendil amma, kafa o kafa değil.

Hulus ile istenen şeyde muvaffak olunur Hamza. Elverir ki bu istek Allah'ın arzusuna muvafık olsun. Fakat isteyeceksen Yaradanı iste, zira ondan başka ne varsa belâdır, sırf can çekiştirici bir ibtiladır.

Meryem, kapıdan içeri girerken Yusuf'un sesile, olduğu yerde kaldı. Sanki bir adım atsa, kâh kısılan, kâh şelâle gibi önüne geleni sürüp götürerek akan bu ses, susacakmış gibi kapının eşliğinde nefessiz durdu.

Yusuf, Meryem'in ilk defa işittiği bir şarki okuyordu,

Güneş desem değilsin.

Denizden de enginsin!

Benzetecek, eşin yok.

Çünkü aşksın, aşk serisin!

Bu ses, gene kızın kalbine dalıp çıkıyor., bu ses bir dalga gibi yavaş yavaş çekiliyor, uzaklaşır gibi olurken daha kuvvetli savletlerle kalbine çarpıyor, bu kalbi ateşliyordu. Bu ses, yalnız Meryem'de değil, her yaratılmışın, her cismin canında gizli bir raşe gibi titriyor, hatta mezarlarında ölüler bile bu sesi işitiyorlardı. Sonra ihtizazile her varlığı deraguş eden, bu gözle görülmeyen temas, bir tayf gibi uzaklaşıp kayboluyordu.

Hayır, hayır, kaybolmuyor. Meryem'in kalbinde karar eden bu mana, bu hakim varlık, hiç fena bulur, kaybolur mu ? Perde perde sönen, ancak onun suretidir. Manası, aşkın sinesinde coşup geliyor, oradan kaynıyor, gene oraya avdet ediyor. Bu ses bir ölüyü diriltmeye, tekrar canından geçirerek yüz ölüm istetmeye kâfi idi. Bu ses taş taş üstünde bırakmayacak bir kıyametti.

Meryem, şimdi buradan kaçmak, bu sesin sustuğunu duymamak için başını alıp geri gitmek istiyor. Süratle geri dönerken eteğiyle su testisini deviriyor. Mahbubun odası kapıya yakın olduğu için gürültüyü duyarak hemen dışarı çıkıyor ve gene kızın sokak kapısından çıkmak üzere olduğunu görünce :

—Niçin gidiyorsun Meryem? Ummül Bedrle Sude bahçeye çıkmışlardı, şimdi gelirler. Yusuf ta evde..

274 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

—Sidi, Sidi, Meryem, gelmiş, kimseyi bulamamış, dönüyor... Diye içeriye seslenince, Yusuf Mahbubun sesiyle odasının kapısında bekliyor ve Meryem'i içeri alıyor :

—Niçin bu kadar geç geldin Meryem, ?

—Bilmem ki, öyle oldu...

—Sonra, hatırlamış gibi ilâve ediyor:

—Hamza, bu akşam sarayda kalacak da...

—Billi şimdi burada idi, görmedin mi? Bir az evvel senden bahsediyor, Meryem, bu günlerde çok zaif, diyordu. Sana nar şurubu kaynattı., haydi gidelim bahçededir, seni görünce memnun olur.

Belli ki Yusuf, bazı zaif gören kimselerin nokta-î nazarına hürmet ederek Meryem'le yalnız kalmak istemiyordu.

Yusuf ayağa kalktı, fakat kız oturuyordu. Yusuf bir az bekledi, kız gene kalkmadı ; nihayet elini uzattı, Meryem, bu eli iki elile sımsıkı tuttu. Daha bin tane kolu olsa, onlarla da tutacak, hiç, hiç bırakmamak için bütün gücüyle yapışacaktı. Bu elden bütün zerrelere geçen müstevli raşe, gittikçe tazelenen kuvvetile, kalbinin darbelerine, vücudunun umumî ahengine el uzatıyor, müvzenesini alt üst ediyordu.

Bu el onun istinadgâhı dünya ile tek rabitası, yolunun meş'alesi, her teması gönlünü haraza veren, aşka satan sahibi idi !

Aşk Budur 275

Meclûbu olduğu bu el, onu tutup kaldırırken, kız hiç sesisini çıkarmadı. Ne bir itiraz, ne bir serzeniş, ne bir sada... Sanki Yusuf'tan vaki olan yalnız kalmamak arzusu, mütekaabilen kendinden de vaki olmuş gibi, sakın, sessiz, kalktı. Fakat kapıdan çıkarken:

—Yusuf sana bir şey söyleyeceğim ! diyerek durdu.

—Söyle Meryem, !

—Otur da söyleyeyim.

—Nereye oturayım ?

—Nereye istersen..

Yusuf bir keçi postunun üstüne oturdu; fakat Meryem, mutadı üzere hiç bir şey söylemedi.

Yusuf Meryem'in arzusunu yerine getirdikten sonra tekrar kalktı, beraber bahçeye çıktılar.

Güneş batmıştı. Ummül Bedri bahçenin şurasında burasında aradılar, bulamadılar.

—Mahbuba sormalıydık, nereye gittiğini o bilirdi. Yusuf'un bu sözü Meryem'in tahammülünü taşırmıştı.

—Bu kayıdlar niçin, nedir bu telâşın ?

—Yoksa benden çekiniyor musun Yusuf ?

Bu sual, havaya fırlatılan bir taş gibi geri dönerek kızın kalbine düştü. O, bu taşı farkında olmayarak fırlatmıştı. Ancak onun geri dönmesiyle kendine geldi ve böyle bir sualin dudaklarından çıktığına, belki Yusuf'tan ziyade

276 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

kendi şaştı.

Fakat artık geri almak mümkün değildi ki... Yusuf durdu. Meryem, helecanla bekliyordu. Fakat kızın beklediği, Yusuf'un cevab vermesi değil, vermemesi idi. Yusuf onun rengi uçmuş yüzüne, hiç koklanmamış bir konca gibi buğulu ratıb dudaklarına baktı. O sual, bu güzel dudaklardan mı çıkmıştı? Bu sımsıkı kapalı dudaklar şimdi, ağlamaya hazırlanmış bir çocuk gibi masum, suçsuz ve uslu idi. Genç kızın çehresinde derin bir zevkin izleri, grift, seçilmez manalar gibi birbirine dolanmıştı.

Acaba Meryem, nasıl bir hisle böyle bir sual vazetmiye lüzum görmüştü? Yoksa hakikaten Yusuf şu dakikada Meryem'den, bu ateşin ve pervasız kızın kendisiyle başbaşa kalabilmek için bütün İçtimaî kayıtlara meydan okuyacak cüretinden mi korkuyordu?

Eğer Meryem, böyle bir harekette bulunursa Hamza, ne olur, bu darbe, onu öldürmekten başka ne olabilirdi ?

Meryem, harekâtını muvazene edemiyor; lâkin Yusuf bu hareketleri ölçüyor, onları şekle ve inzibata bağlıyor. Meryem, ne kendisini ne de başkalarını düşünmüyor, lâkin Yusuf hem onu, hem de etrafını düşünüyor. Nasıl ki bir sairi fil-menam, uykudaki fiillerinde tehlike ve muhataralardan habersizse, Yusuf'tan başka her şeye uyumuş olan Meryem, de, iradesiz seyr ve hareketlerinde, yalnız Yusuf'un kefaleti zamanında idi-

Meryem, için her şey itibarî ve İzafî idi. Bu mevhum

Aşk Budur 277

varlıklar ortadan kalkınca kendini Yusuf'la yüz yüze ve elele buluyordu.

—Yorgunsun galiba Meryem, istersen şu ağacın altında biraz oturalım! Belki Billi buradan geçer.

—Meryem, bu sefer uysal :

—Yusuf, benim ihtiyatsızlığım mı seni böyle titiz bir ihtiyatkâr olmaya sevk ediyor ?

—**Ben bir günah mıyım ki benden kaçırıyorsun?**

—Söyle cevap ver!

—Hayır sen söyle., daha söyle Meryem... Seni dinliyorum ve söylemeni bekliyorum.

Fakat Meryem, söylemedi; biraz evvel pervasız konuşan kız, şimdi o değildi ki...

Artık hava iyice kararmıştı. Bütün günün bakiyesi ufukta mor, müstevi bir çizgi halinde kalmış boşluklara sincabı gölgeler dolmuştu.

Karanlıkta yan yana oturuyorlardı. Meryem, Yusuf'a bir şeyler söylemek, cevap vermek için bir hareket yapıyor, fakat kelimeler dudaklarında eriyip dağılıyor, hiç bir şey söyleyemiyordu.

Aşkın mukavemet edilmez pençesi bu iki başı yarım bir münhani ile birbirine yaklaştırıyor, mücessem birer aşk ifadesi olan bu iki hayal bir noktada bir an birleşip gene yarım bir münhani çizerek mihverlerine dönüyorlar.

—***Bu hareket niçin ?***

278 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

—İşte cevabı olmayan bir soru! Yahud da anlaşılması müşkül bir cevap: İnsana Yaradan'ın sevgisi, aslın kendine olan sevgisi gibidir. İnsanın da Yaradana olan aşkı ve iştiağı, "şey"in aslına olan iştiağ ve aşkı gibidir.

—Karanlıkta ağaçların arasından ayak sesleri duyuyorlar.
Yusuf sesleniyor:

—Billi, Billi sen misin ? Biz buradayız, gel!

—Ummül Bedr elinde küçük bir sepet, Sude ile beraber geliyor...

—Ne zaman geldin Meryem, ?

—Bir az evvel!

—Sana burma topladım. Haberin var mı, bu günlerde çok zayıfladın.

—Farkında değilim Ummül Bedr...

—Sen değilsin amma, ben farkındayın.

Hem yürüyorlar, hem de konuşuyorlardı. Yusuf onları bırakmış, epice önden gidiyordu.

—Ummül Bedr Sude'den uzaklaşarak Meryem'in yanına geldi.

—Meryem, sana minnettarım.

—Meryem'in bakışları büyüyerek kendisine çevrildi :

—Niçin Ummül Bedr ?

—Sen bana Yusuf'tan sonra en kıymetli vücudsun!

—Beni çok sevdiğini bilirim zaten...

—Niçin sevdiğimi de bilir misin ? Sen Yusuf'u her keşten iyi anlıyan insansın da onun için !

Meryem, beklemediği bu belagat karşısında ne yapsın, ne cevap versin? Acaba şimdiye kadar Yusuf'la yarı gizli, yarı aşikâr geçen hayatlarından tamamen habersizmiş gibi hareket ederek, bu aşkı hissetmemiş görünen Ummül Bedrin her şeyden haberi mi vardı ? Yoksa bu, Meryem'i şaşırtmak için hazırlanmış bir imtihan mıydı ? Fakat temiz yürekli Ummül Bedr bunu yapmazdı. Esasen şimdi kendinin bu meselede bir mevkii yokmuş gibi heyecansız bir safvetle başka şeyden konuşuyordu. Meryem'in Yusuf'u görmekten, başka şey görmeye, muhitinin duyguları ve hükümleriyle uğraşmaya mecali yoktu ki olup bitenlerden haberi olsun...

Meryem, Ummül Bedrin elini tutuyor ve dudaklarına götürüyor, Yusuf'un zevcesi, genç kızın hem inkâra, hem itirafa benzeyen cevabını; bu busede toplanmış olarak hissediyor.

Fakat Ummül Bedr, samimî olan bu duygusuna rağmen, gene yüreğinde gizli bir noktanın sızısına mani olamıyor, Ne olsa, onun da bir kadınlık cephesi var. Meryem, o kadar güzel ki !..

Maamafih hemen kendini topluyor ve:

Meryem, bu Akşam seni bırakmam. Kaç zamandır çardak altında oturmadık... yemekten sonra da Settarlarda eğlence var, gideriz.,.

280 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

İzin yer de bu akşam kalmıyayım Ummül Bedr.

—Gece gitmeği düşünüyorsan, seni Ömer de, Mahbub da götürür.

—Bu gece babama gidecektim de...

—Sen bilirsin Meryem.

—Meryem, Ummül Bedrin ısrarına rağmen o akşam kalmadı.

Kahveci Ebucafer Yusuf'un vadini unutmamış, onları Aynüsselâma götürmek için bizzat gelmişti. O gece Ebucafer Yusuf'un evinde misafir oldu. Ertesi gün için de hazırlıklar yapıldı.

Sabahleyin Meryem'le Hamza, atlarına binerlerken Hükümdardan gelen bir haber üzerine Hamza, saraya gitmeye mecbur oldu.

—Sen git Meryem, hava al, kurtulabilirsem ben de gelirim! diye üzümlere ayrıldı.

Zehra geleli üç gün olmuştu. Meryem, ona karşı bu üç gün içinde senelerin hâsıl edemeyeceği bir muhabbet hissetmişti. Bu genç ve sade kadının mevcudiyeti, adeta hissedilmeyecek kadar şeffaf ve nuranî idi. Fazla sâkin ve uslu mizacına rağmen, kendi ateşin ve helecanlı mevcudiyeti ile ahenkli bir tezdad teşkil ediyordu.

Meryem'in bir nefes çırpınmaktan kurtulmayan gönlüne, bu kadın tatlı bir dinlenme ve rahatlık vermişti.

Aşk Budur 281

Ebucafer bu defa onları başka bir yoldan götürmek istiyordu. Bu fikre Ömer de iştirak etti. Ebucaferin teklif ettiği yolun manzara itibar ile daha güzel olduğunu o da biliyordu.

Meryem'le Zehra'nın atları önde başbaşa gidiyordu. Yusuf onların arkasından bakıyor, Meryem'deki ucu bucağı olmayan sonsuz aşk, kızın durup dinlenmeden akan gönlü seli, kendinin mücella bir nüshası olduğunu düşünüyordu. Meryem, aşkının bu kudretli hızıyla, bir solukta tekamül devresini geçirmiş, rabbani bir vecd içimle Yusuf'un kalbi düğümünü çözmüş ve kendini bu ezeli serrişteye [başka kakmak; ipucu.] bağlamıştı. Yusuf'un aşkı buruşundan kopmuş, olan Meryem, aşktan başka bir şey değildi. .

Meryem, başlı başına bir âlem, sonsuz bir vüsat, aşkın mücessem ve müşkül bir ifadesiydi. Onu mütalaa etmek için Yusuf olmak gerekti. Yusuf'un yere, göğe sığmayan aşkı, bu kızın gönlüne sığınış ve onu teshir eden şu lâtif vücut, aşktan ibaret olan manası olmuştu. **Yusuf atını sürerek Meryem'le Zehra'nın arasına girdi. Yusuf, burası dolaştığımız, görmeye alıştığımız yerlerin hiç birine benzemiyor.** Hele şu yol, hiç insan ayağı basmamış bir diyara çıkan acaip bir dehliz, gibi..

—Sen seyahat etmedin ki Meryem... Seyahatlerde buna benzer ne acayıplikler, ne güzellikler görülür.

—Ben mi seyahat etmedim ?

—Öyle değil mi ya!

282 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

—Amman, Yusuf ne diyorsun ?

Yusuf gülerek:

—Söyle bakayım nerelere gittin ?

—**Senin gittiğin her yere...**

Meryem, o kadar ciddî söylüyordu ki, Yusuf bir an inanmak istedi. Kız hararetle devam etti:

—Sen nerelerde gezdinse, ben oraları tanıyorum. Yesriblilerin seni harikulade tezahüratla karşılama sadalası hâla kulağımda... istersen oranın büyüklerini de sayayım? Azerin oğlu İbrahim'in yaptırdığı mabedi de gördüm.

Sonra Akdeniz kıyılarındaki muhataralı [Korkulu, tehlikeli:] seyahatlerin, her hatırlayışında kalbimin darbelerini şaşırtacak kadar benim malimdir. Acaba oralarda doğup ihtiyarlayanlar, benim kadar memleketlerini bilirler mi ?

İşte, valisi harabeleri, muazzam, heybetli dalgaların çarptığı ıssız kayalıkları, karma karışık korkunç sahillerde tek başına dolaştığını ürpererek görüyorum.

Sonra, yakıcı, ateşin çöller.., sesine dayanamayan devenin şugutuftan içeri başını sokup bu sesi dinleyişini belki sen unuttun, fakat ben unutmadım. Ne güzel gözleri vardı, değil mi?

Bu çöllerde susuz geçen günlerini düşünürken, bütün vücudumun kurduğunu duyarım.

Aşk Budur 283

Meryem, bir dua kitabı okur gibi ibadetle, Yusuf'un seyahatlerine aid parçaları, o kadar benimsemiş bir lisanla söylüyordu ki, aykırı bu parlak tezahürünü Yusuf hürmetle dinledi.

Genç kız, Zebranın mevcudiyetine rağmen bütün bunları söylemişti. Bu kadın sanki yanlışlıkla insan, kalıbı giymiş bir melekti ve bütün mevcudiyeti sanki bir isimden ibaretti.

Ebucaferin söylediği gibi, yollar hakikaten çok güzeldi. Hiç bir tarafla insan sanatının ariyet tezeyyünü yok... hakikî yaradılışından uzaklaştırılmamış güzel bir tabiat köşesi... Üryan bir güzel gibi tabîî, fakat keskin, avlayıcı bir güzellik...

Yol, bir noktada o kadar daraldı ki, atları teker teker sürmeye mecbur oldular. Etraf ağaçlarla sımsıkı örtülü idi; yeşilliklerin tadıl ettiği güneş, buralara hiçte teklifsizce sokulamıyor, ancak yeşilimsi huzmeler halinde sızabiliyordu. Hattâ burada rüzgâr bile yoktu. Yalnız, ağaçların tepelerindeki çırpımalardan, havanın esişi hiss olunuyordu. Yolun boyunca yükselmiş sık ağaçlar, sonsuz bir çatının altına yerleştirilmiş sütunla? gibi bu sanat eserini andırıyordu.

Bu sır diyarına, bu yarı vahşî toprağa Zehra'nın gelmesi ne iyi olmuştu. Meryem, bu ürkek., bakir toprakla, beşerî levsleri tanımayan şu güzel kadın arasında sıkı bir müşabehet buluyordu. Zehra yüzünü aydınlatan tebessümlerle gülümseyerek :

284 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

—Ne güzel bir yermiş burası, ne iyi ettik de geldik! diyordu.

—Ormanın içine girdikleri zaman atlardan indiler, incecik bir derenin üstüne gelişi güzel uzatılmış odundan köprüyü zorlukla geçtiler. Aynı ince su hattı, küçük meydanı hendesi şekillerle dolaşıyordu. Pınar, bu dolaşan suyun ortasında idi. Esasen bu derecik te pınardan akan sudan hasıl oluyordu.

Nihayet incecik şırıltısına onları çağıran subaşına geldiler. Sanki bu ses, suyun suya akışı sesi, İlahî bir hitabe gibi insanı ister istemez tabîî safvetine yaklaştıran kudretli bir ahenkli. Yahut bu ses, göklerin devranından çalınmış bir beste idi.

Meryem, bu sesi yakalamak, bu suları öpmek istiyordu,. Fakat hiç mümkün mü? Onun aşkı da tıpkı böyle yoklukla varlığın izdivacından doğmuş, ele avuca sığmaz bir lâtife değil miydi? Bu seste de o aşkta da, iki muasır mukaddesin birbirine benzeyen rabbani evsafı vardı. Ömer;

— Çocuklar daha yorulmadınız mı? Biraz oturalım... Hem artık su içmeyin, yeter!

—Peki Ömer oturalım. Fakat bu sıcakta su içmemek olmaz...

—Siz bilirsiniz; mideniz bozulursa karışmam.

—Suların midenize gittiği yok ki daha fazla onu vücudumuz emiyor...

- Aman Ummül Bedr sen zaten suya dayanamazsın...
- Bak, Yusuf ağacın altına oturmuş bile... bari ona da bir beradiye götürelim...
- Yusuf vakitsiz su içmez, bilmiyor musun?
- Burada içilir... hem bana bak Ömer, yemekten sonra bize uymak için gölgeli bir yer araştır; gece yarısına kadar sepetleri ben hazırladım.
- Peki Ummül Bedr. O işi ben de yapmak istiyorum.
- Ben de, ben de...
- Niçin o kadar yavaş söylüyorsun Zehra? Uyumak ayıb mı ?
- Uzun yollara deve ile gitmeye alışkıntın; at üstünde gelmek beni yordu.
- Burası Aynülkamerden daha güzelmiş, değil mi Yusuf ?
- Ummül Bedr sesini duyurmak için hem bağıırıyor, hem de Yusuf'a doğru gidiyordu.
- Evet Billi çok güzel bir yer ; fakat orası da güzeldir.
- Yemek yesek te bir uyusam... sende uyu! Senin için zaten ne yemek ne uyku,..
- Burada da mı bana sataşaksın Billi?
- Yalan mı söylüyorsun Yediğin yemekle çocuk duymaz; uyuduğun uykudan kuşlar kanmaz. İstersen Ömer'i söyleteyim de bak...
- Ne oluyor bu gün sana Billi? Bari çabuk olalım da uyu...

286 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

—Öyle amma, sen de bu gün bir az dinlenmelisin.. Bak Meryem’e teklif ediyor muyum? Bilirim, o gündüzleri uyuyamaz...

Yusuf zevcesine karşı pek uysaldır:

—Peki Billi, ben de yatarım, üzülme !

Meryem buraya geldiklerinden beri suyun içinde bir asa gibi duran yosunlu küçük bir taşın üzerine zorla İki ayağını sığdırmış, kâh eteklerini toplayarak çömeliyor, kâh ayağa kalkarak bu sesi dinliyordu, onun için ancak bu muhaverenin sonuna yetmişti.

Ummül Bedrin Yusuf’a gösterdiği şefkatli alâka, genç kıza rikkat vermişti. Seven kadın, ne kadar basit ve saf ta olsa, icabında hisli ve fedakâr da olabiliyordu.

Yemekten sonra kadınlar bir tarafa, erkekler bir tarafa çekildiler. Sude de bunlarla beraber gitmek istiyordu. Geceleri bile uyku ile hemen bir alâkası olmayan bu kadın niçin onlara iltihak etmek istiyordu? Yusuf onun da gitmeye hazırlandığını görünce:

—Sen de mi Sude? dedi.

—Genç kadın, yavrusuna kanat açan bir kuş gibi Yusuf’un müdahalesinden korkarak kararını müdafaa eden ciddî bir sesle:

—Evet!

—Dedi ve yürüdü.

—Yusuf’un Sude’yi niçin, hâlbuki bu duygulu kadının

gitmek isteşinin sebebini Meryem, pek alâ bilmekle beraber hiç sortini çıkarmadı.

Meryem, şimdi bu münzevî tabiat köşesinin tesiri altında kalmıştı. Arkada kalan cemiyet takıntıları, Hamza, babası, saray, hasılı kendisile ilişigi olan her şey, yıpranmış bir tarih yaprağına gömülmüş gibi idi. Yusuf'un sesi :

—*Bak Meryem, şu böceğe bak...*

'Yusuf'un gösterdiği bu uçucu böcekler, gölgede simsiyah göründükleri halde, güneş hattına doğru uçtukları zaman kumru göğsü gibi yanar döner renklerle parlıyorlardı.

—*Yusuf! suyun sesini işitiyor musun ?*

—*Evet Meryem...*

—*Aşk gibi keyfiyetsiz bir ifade değil mi ?*

—*Aşk gibi, evet onun gibi...*

—*İnsan aşkla diri, aşksız Ölü... aşkla dirilmiş olan da, bütün varlığını değişmiş, ona kaptırmıştır.*

—*Aşkla hayat bulan ve terbiye görenin hemdemi de Allah Teâlâ'dır Meryem... Herkes aşka lâyük olmaz, çünkü aşka lâyük olan Allaha lâyük olur. Bu böyle olunca aşk kesilmiş vücuddan Allah Teâlâ'nın büyüklüklerinin zuhuru bedihi değil midir ? Eğer aşk insanı nağmesaz [Ahenkle söyleyen, terennüm eden.] etmeseydi, Allah Teâlâ'nın esrarı nağmelerini kimseler işitemezdi. Bu vücud aşk encümeninde her nefes haber söyleyici ve*

288 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

dünya çamuruna batmış olanları asıllarına manalarına çağırıcıdır. Fakat her tab'ı [tabiat] buna kabil değildir ; her kabil de arayıcı değildir. Bu da ezeli bir vergidir Meryem... iki dünyanın da zevk ve bazlarından geçmiş olanlar, Yaradan'ın haberlerini verici aşk dudaklarıdır. İşte, çarh ve eflâkin henüz olmadığı, su ateş ve toprağın henüz bulunmadığı gün aşk vardı..

—Aşk, aşk... bilirsin Yusuf, benim ömrümün hasılı senin aşkımdan başka bir şey değildir. Alıp verdiğim her nefes senin yardımındır. Benim her iki âlemde de istediğim, taptığım aşktır. Başka bir şey, başka bir ilâh bilmiyorum. Yalnız, yalnız ona tapıyorum.

—Seni yalnız Yusuf bilir, değil mi Meryem, ?

—Evet, sade o bilir., nasıl bilmesin ki, benim ölü vücudumu o diriltti gene onu aşkı ocağında başroldüm.

—Yusuf birden bire bir şey hatırlamış gibi Meryem'in sözünü kesti.

—Meryem, Billiye söz vermiştim, bir az yatayım dedi.

—Uyuyacak mısın ?

—Hayır, sade yatacağım...

—Uyumadıktan sonra...

—İstirahat edeceğimi vadetmiştim. Gerçi şu anda sözümü yerine getirip getirmediğimi o görmüyor; fakat benim görmem kâfi değil mi ? Harekâtıma başkalarının nıgehban olmasına ne var? Onların en yakın müfettişi kendi vicdanıdır Meryem.

Aşk Budur 289

—Yusuf, geçen seneden kalma kuru yaprakların üstüne uzandı. Bir zaman, gözlerini yumarak yattıktan sonra:

—Haydi konuşalım Meryem, bana o her zaman sorduğun suallerden sor; sana istediğin kadar cevap vereyim,, diye doğruldu.

Meryem'in şu anda ne suale ne de cevaba ihtiyacı yoktu ki... O şimdi, sualle cevabın birleştiği âlemde yaşıyordu. Zira Meryem'in her müşkülü, Yusuf'un bir bakışından hallolur. Meryem, hiç sesini çıkarmıyor, Yusuf'la yalnız kalmanın, onun bakışlarında haşrolmanın zevkini, bu leziz aşk sarhoşluğunu, bir söz, bir bir nefesle bile örselemekten çekiniyor, korkuyordu.

—Yusuf, “gideyim Billiyi bulayım,, diye ayağa kalkarken de gene Meryem, sesini çıkarmadı ve gene kız yalnız kalınca, kuru yapraklardan başının altına koyarak yere uzandı.

Yusuf Ummül Bedrin yanına gittiği zaman, onun henüz uyanmış buldu. Ağaçların arasından Ebucaferin sesi

— Sidi orada mı? Sidi, aidi, haydi İsterseniz sizi gezdireyim? Diye bağıırıyordu.

—Bu teklif Ömer'den başka herkesi sevindirdi. Onun bir gün evvelden yorgunluğu vardı.

—Meryemi herkesten evvel zehra hatırlayarak :

—Gidelim Meryem'i alalım! dedi. Zebranın bu teklifine Ömer cevap verdi :

—Meryem, belki de şimdi size uymaz., o kadar yere

290 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

naile gitmiş olursunuz., onu kendi haline bırakın; ben yalnız kalmaması için onunla otururum.' Zaten bugün sizinle dağ taş gezecek dermanım da yok., dedi.

—Yusuf ta dâhil olmak üzere herkes Ömer'in fikrine iştirak ederek Meryem'i bıraktılar.

Ömer uzaktan gene kızın güzel başını toprakların üstünde zebun görürken, bu hadisenin yanı başında duran ve onu böyle perişan eden kahhar aşkı da görmekte teahhur edemezdi. Ağaçların, dalların hareketini gören Ömer, bunları tahrik eden rüzgârı görmez, her müteharrikle bir muharrik olduğunu bilmez olumuydu ? Meryem'in karşısında daima hürmet ve huşu hisseden Ömer, onu ürkütmemek için uzakça bir ağaç dibine oturdu. Meryem'e müşfik bir alâka ile bağlı olan bu görmüş geçirmiş dost adam, Yusuf'un şelâle gibi peyapey coşan hikmetlerini liyakat ve istidatla kapmış olan Ömer, pek kısa bir zaman içinde, kendinin yıllardan ben öğrendiklerini öğrenmiş olan bu genç vücudun karşısında, ihtiyarsız olarak hayret ve heybet duyar ve Yusuf'un sevdiği Ömer, bu gene kıza öğretilecek söylenecek bir söz bulamazdı. Düşüncelerinin kudretiyle Mısırın çöllerinde Hamza'ya meşale tutan, yol gösteren bu adam, şu kızın karşısında daima lâl olur, onu dinlemeyi tercih ederdi. Şüphe yok ki bu kız, Yusuf'un en büyük eseri, meleklerin gıpta ettiği mübarek bir şaheserdi. Gezmeye gidenler avdet ederlerken, hâlâ yerde yatan Meryem'i evvelâ Ummül Bedr gördü ;

—Yavaş olun çocuklar Meryem, de uyumuş., beni yalancı

çıkardı., diyordu.

—Meryem, onların gürültüsünden kalktı :

—Başım ağrıyor da onun için yattım, diyerek subaşına gitti. Avdette Ömer onu yalnız bırakmak istemiyor, atını mahmuzlayarak sık sık yanına geliyordu. Ömer nedense genç kızla bu gün bir şeyler konuşmak, onu meşgul etmek lüzumunu hissediyor, fakat sözüne ne taraftan başlayacağını da kestiremiyordu. Nihayet:

—Bak Meryem, bu gün de geçti, eğlendik, gezdik, oldu, bitti., diyebildi.

—Evet Ömer öyle...

—Her maddî gaye de bunun gibi geçip gider. Zaten her şey, her kes, gayeye erişip devrini tamam ettikten sonra, devrini teşkil eden unsurlara ayrılıp onlara karışacaktır.

—Her mevcut için bir münteha, zuhur ettiği mebdee [başlangıç baş taraf başlama, kaynak, kök, temel, esas.] sefer mukarrerdir.

Yol birden bire daraldığı için Ömer geride kaldı. Yavaş yavaş gün kararıyor, gökyüzü benek benek yıldızlanıyordu.

Meryem'in gönlünün sırdaşı geceler, hummalı bir intizarın şiddetiyle çarpan bir yürek gibi helecanlı ve perişan geceler... Meryem, onları ne kadar, ne kadar sever..

Meryem, Ömer'in sözlerini yeni duymuş gibi cevap veriyor:

292 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

—O kadar birden kesip atma Ömer., bu solan, tahavvül eden âlem içinde bir başka âlem daha vardır kî onun saltanatı, inhilâl ve inkisamdan [kısımlara, bölümlere ayrılma.] masundur. Çünkü o vicdanîdir, ebedîdir.

Bir gün olup Ömer'in vücudu binası yıkılır; fakat onun vîcdanî zevki–bakî ve payidar kalır.

Meryem, söylediklerine pişman olmuş gibi atını sürerek ileri, çok ileri, herkesten uzağa gitti.

**

Hamza, senin çok tanıdığın vardır. İçlerinde en itimat ettiğin kimdir ?

— Yusufur Hükümdarım... **Ebüşşettar aşiretinin reisi Yusuf...** Benim için cihanda en itimada değen vücud odur.

—Hamza, Yusuf için daha neler söylediğini kendi de bilmiyordu. Hükümdar başhekiminin bu kat'î hükmü karşısında :

—Onu ben de işittim; mademki bu derece itimadın var, o halde bu gece saraya getir. Fakat bu ziyaretten kimsenin haberi olmamalıdır, dedi.

—Hamza, bu davetten biraz mütehayyir olmuştu.

—Niçin çağırıldığının sebebini sorarsa ne diyeyim Hükümdarım?

—Sadece benim çağırıldığımı söylersin!

—Hamza, Hükümdarın huyunu bildiği için fazla bir şey

sormadı.

Fakat niçin Hükümdara Yusuf'un ismini vermişti?

—Onu neden gece yarısı rahatsız etmeye, bir kayda tabi kılmaya vesile olmuştu? Velew Hükümdar ehemmiyetsiz bir iş için bile çağırılmış olsa, Hamza, gene üzülecekti. Bu üzüntüsünü gidip Yusuf'a söylediği zaman o, gayet tabîî karşılamış :

—Ben gerçi merasimli ve debdebeli yerlere girmekten ictinab ederim; fakat senin hatırın için buna seve seve katlanırım, demişti Hamza, ise muttasıl:

—Bilsen Yusuf, Hükümdar sorunca düşünmeye vakit kalmadan ismin dudaklarımdan çıktı. Çok pişman oldum amma olan oldu! Diyordu.

—Gece kimseye belli etmeden beraberce saraya gittiler.

Bir müddetten beri Medayin civarındaki asayişsizliğe Zeyyadın ön ayak olup, bu havalinin emirliğini bide edebilmek için birçok kimseleri de elde elmiş olması, hükümdarı, mukabil ve kal'ı tedbirlerle bu işi bastırmanın helecanı içinde bulunduruyordu.

Gerçi Zeyyadın saraydaki mevkii gıpta edilecek kadar yüksek ve rahattı; fakat onun haris mizacının, resen hüküm sürmenin dağdağalı zevkini tercih etmesi pek te şaşılacak bir şey değildi. Hakikaten Zeyyad, maksadına bir an evvel kavuşmak için çalışırken, bir taraftan da Hükümdarın bu gizli faaliyetten haberi olup olmadığını araştırıyordu. Hükümdar, müsahîbinin bu endîşesini de

294 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

sezdiği için, bu mülakat gecesi, bir vesile ile onu saraydan uzaklaştırmıştı. Hükümdar Hamza'nın :

—Geldik Hükümdarım! diyen sesini duyunca çocuk gibi sevindi ve :

—Yusuf nerede? diye sordu.

—Dışarda...

—Çağır !

—Hamza, Yusuf'u Hükümdarın yanına getirerek odadan çıktı.

—Selâm merasiminden ve kısa bir sükûttan sonra

Hükümdar:

—Hangi aşiretin reisisin? diye sordu.

—Bunu öğrenmeden mi beni çağırttınız Hükümdarım ?

—Hayır, biliyorum amma usulen soruyorum. Hem ne tuhaf cevap veriyorsun sen ?

—Belki Hükümdarım!

—Hakkında güzel şeyler duyarım., onun için sana muhabbetim vardır Yusuf..

—Lutfunuza teşekkür ederim..

—Maamafih halk tarafından bu kadar sevilmeğe rağmen, seni çekemeyenler, fenalık etmek isteyenler de varmış., kimlerdir bunlar ?

—Ben kimseye fenalık etmedim ki bana fenalık, eden

bulunsun..

Yusuf'un açık ve tasalluhsuz [Kibirleşmek, övünmek, söz atmak] konuşması, Hükümdara, bu muhavereyi uzatmanın, tahmininden daha zevkli olacağı kanaatini verdiği için sözü kesmedi:

— Hamza, senin için bana o kadar çok şeyler söyledi ki, onun gibi bir adamı teshir etmek için büyük bir kuvvet ve bilgiye malik olmalısın., bu kuvvet ve bilgiden bana da anlat, dedi.

—Benim bilgim, kuvvetim yok; ben insanların en aciziyim; o öyle görmüş...

— Kaçamaklı sözlerle elimden kurtulamazsın Yusuf, bu bilgi ve kuvveti nereden aldığını bana söylemelisin.

—Mademki emrediyorsunuz bu hususta sizi tenvire çalışacağım Hükümdarım. On dokuz yaşında iken bana rüyada nurlu bir çehre görünmüş ve kendisinin ceddim ve isminin de İbrahim Peygamber olduğunu söyleyerek seni, aslını buldurmaya geldim, bil ki sen.

—Evelce madendin, sonra toprak oldun, sonra da bu şimdiki kalıbı buldun. İşte seni bu kalıptan da çıkarıp aslına ulaştırmaya geldim !,, demişti. O zamandan beri hep benimle alâkardır. Ben, aslımla alış verişten bir nefes uzak değilim ki.. Fakat kum, suyu nasıl çeker ve peyda etmezse benim manevî hüviyetim de aslımdan gelen hakikat suyunu öylece emer ve kendinde gizler, göstermez. Hamza ve Hamza'lar ise bu manevî hüviyet içinde birer kum danesi oldukları için, tattıkları bu

296 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

hakikat çeşnisinden haber söyleyicilerdir.

— Pekâlâ Yusuf, senin için putlara inanmaz diyenler de var, doğru mu bu ?

— Çok doğru söylemişler Hükümdarım!

— Ya... demek ki putlara inanmıyorsun? İnandığın bir şey yok mudur senin ?

— Allah!

— O da nedir ? Putlardan başka Allah mı var?

— Sen var mısın Hükümdarım ?

— Tabîî !

— **O halde Allahın mevcudiyeti de tabîîdir. Sen ki yaratılmışsın, her yaratılmışın bir Yaradanı olmasından daha tabîî ne olabilir?** Allah var mıdır? demek, ben var mıyım, bu dünya ve gördüğüm şeyler var mıdır? demek gibidir. Allah olmasaydı ne sen ne de bu âlemler olmazdı.

Bir putun ne ye iktidarı vardır? Aya, güneşe, öküze, ateşe tapan insan ne kadar biçare ve acınacak bir haldededir.

— Ben de mi Yusuf? .

— Eğer putlara inanıyorsan sen de Hükümdarını !

— Bu inancı benden kaldıracak iktidarın varsa göster de görelim !

— İnsan, kanaatlarının yanlış olduğunu bilse de, doğru büyüdüğü muhitin tesirlerinden zor kurtulur; bunda

Aşk Budur 297

elbette mazursun Hükümdarım. Fakat asıl felâket, doğru yolu gördükten sonra ondan baş çevirmektir.

— Siz bahtlı insanlarsınız Yusuf.. Sen de, Hamza da..

Bakarım da o, çok yerde beni ihtiras ve zaafplarımın pençesine düşmekten alıkoyar. Hayatın acıları, benim kadar onun canını yakmaz. Bana teselli verir, fikren yardım eder, ölümü bile istihkar eder. Halbuki ben, Hayrenin ihtiyar Hükümdarı, ölmek istemiyorum. Çünkü ölümden sonra bir hayat olup olmadığını bilmiyorum.

— Asıl hayat, ölümden sonraki hayattır. Şimdiki hayat, o hayatın hazırlığıdır. Ölüm, insanın dünyada kalındıklarının hesabı görüldüğü yerdir. Buradan oraya iyi işler götürüldüğü takdirde ölüm, korkulacak değil, arzu olunacak bir nimettir. Zira tekâmül ölümdedir.

Tabiat, bu kaziyeyi her nefes tekrarlamak suretile isbat etmektedir. Öyle değil mi, meselâ cemad, cemadlıktan ölür, bir derece daha tekâmül ederek nebat olur. Nebat, nebatlıktan ölür hayvan olur; hayvan hayvanlıktan ölür insan olur; insan da beşeriyetten ölünce tekâmülü tamam olur ve aslına ulaşır.

Cemad olan toprağın nebat olması, nebatı da hayvan Ve hayvanı da insan yemek suretile, bir avuç toprağın bu suretile insanlığa yükselmesi hep ölüm sayesinde değil mi? O halde niçin ölümden korkmalı?

Mademki insan ne bulduysa ölmekle bulmuştur o halde beşerî mukteziyatından yani nefsin, Yaradanı unutturucu ifrat şehvet ve lezzetlerinden öterek Yaradanla kalanlara

298 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

ne mutlu!

Bu kadar istihalelerden sonra beşeriyete kavuşan insan, son ve hakiki-istihalesi olan bu ruhanî inkılâbı yapamaz, yani, beşeriyetten ilâhiyete atlayamazsa; o, Yaradanı unutup kendine ve mukteziyatına tapmış ve her vakitte halkla cenkte ve mücadelede kalarak Yaradandan uzak kalmak ateşine kendini atmış olur.

Fakat her kim ki Yaradanın nuruna kavuşur, o kimse hakikata ermiş olduğundan, gamı unutmuş olmakla ebedî rahata kavuşmuştur. Hasılı Hükümdarın ölüm, Yaradanın insanlara verdiği en büyük hayırdır. Ölümünden korkma; kendinden, kendi fiillerinden kork! Eğer onlar bozursa, yani beşerî ibtilâların esareti altında isen, zaten, hayatta iken ölüsün demektir. Kendini beşerî ahkâmın buyruğundan kurtaramamış kimseleri diri, mi zannediyorsun? Hayır, ne gezer! Diriler ve ebediyen Ölmeyecek olanlar, hayatlarını Yaradanın varlığı ile birleştirmiş, kendini bu sonsuz azamette yok etmiş kimselerdir.

Hükümdarım, eğer sen, Yaradanın mutlak vücudu ile hayatlanırsan, o korktuğun ölüm sana ebediyen gelmez ve o vakit ölüm, bir diyardan bir diyara göçmekten ibaret kalır. Eğer ölsen de gene diri, bir avuç toprak olsan da gene idraki ve şuurlu kalırsın. Ölümünden korkma, kendinden kork Hükümdarım !

Allah mevcudatı ibda ederken bunların tabiatlarının ihtilafı ve hallerinin tebayünü cihetiyle her birine garib

Aşk Budur 299

hassalar ve acib menfaatler koydu ve bu hassaların hepsini, kendini bilme, ilhamı olarak bildirdi ve bu iline sahib ettiği vücudu da insan nevinin baş- tacı etti.

Bu dünyada görülen tasarruf, ve tezahür eden eşyadan maksud Allah'tır.

Ya, bu görünen suret nedir, dersin Hükümdarım, bunların hepsi deniz üstündeki çörcöp gibidir. Çörcöpün su üstünde olan raks ve cümbüşü, denizin hareketinden meydana gelir. Binaenaleyh Yaradanın arzusu, kâinat suretlerinden birini susturmak istese, tıpkı deniz çörcöpü sahile attığı ve sağa sola hareketten muattal bıraktığı gibi, onu hayat denizinden çıkarıp ölüm sahiline atar.

Keza aşk denizi de bir, gönlün suzişini susturmak istese, onun müteayyin olan gönlü köpüğünü beşeriyet sahiline çekip buruştan alıkoyar ve tekrar onu tahrik etmek istese, aşk dalgaları bu gönlü kapar ve huruşa bırakır.

Hareket ve sükûndan kimsenin elinde bir şey yoktur Hükümdarım.

Cihan, âdemde müzmahil ve türlü şeniyetler gaybın sineninde gizli iken, gizlenmekten ve aşikâr olmaktan müstağni olan mutlak aşk, güzelliğini, sununu ve kemalini göstermek için birlik yuvasından kalkıp, vücut ve ademe aksederek, güzelliğini türlü türlü şekillerde ve yüzlerde seyretti. **Bu zuhurat dalgalarının kimi seven, kimi sevilen kimi şeytan kimi insan, kimi sultan kimi köle, kimi zalim kimi mazlum, kimi zengin kimi fakir,**

300 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

kimi gizli kimi aşikâr, zulmet nur, ıztırab neşe, gözyaşı tebessüm ve bütün zıd isimler yüzlerinde ve muhtelif görünüşler safhalarında meydana geldi ve bütün bunların hepsi, aşk mecmuasına aşikâr oldu.

Eğrilik olsun, doğruluk olsun, iman olsun küfür olsun, hepsi o birlik deryasının iradeti dalgalarından harekete geldi. Fakat bu birliğin yüzünü gören de gene kendi nurundan başkası olmadı. İşte bu nuru ele getirmek için de kendini İzaî ve nisbî varlıklardan, bu müteayyin vücudun evsafından, kirlerinden temizleyip safî, etmek ve aşk sahibi olmak lâzımdır; zira Yaradandan haber veren ancak, aşkla cilalanmış gönüldür. Bu gibi kimseler her bir nefeste bir güzellik görürler, bunlar ilmin nakşını ve kabuğunu koyup, manasını ve aslını bulmuşlardır. Bunlar iki defa doğmuş kimselerdir ki, cenin olarak ana rahminden doğdukları gibi, tabiat anasının da karanlık rahminden doğarak beşeriyetin dar ve mahdud hududundan çıkmış hakîkat dünyasının hududsuzluğuna ayak basmış kimselerdir. Onun için Hükümdarın, biraz evvel de söylediğim gibi, ölüm bunlara zevk ve nimettir. Zira ölüm, onların kalbine yol bulmaz; zarar cisme gelir, ruha erişmez.

Yusuf Üçünü Menzerin kır sakalları arasından gözyaşlarının yuvarlandığını görerek sustu ve ihtiyar Hükümdarın kav gibi yanmaya ziyade istidadı karşısında fazla bir şey söylemedi.

Bunca senelerden beri mihaniki hareketlerin yeknesak faaliyeti ile katılaştı, nasırlanmış zannedilen bu kalb,

Aşk Budur 301

ağlamayı unutmuş bu gözler, kırk yıllık bir hasretten sonra anasına kavuşarak çocukluk saffeti tazelenen, canlanan bir kimse gibi, birdenbire uyanmış ve dirilmişti. Yusuf kalkmaya hazırlanarak:

—Bana müsaade et te artık gideyim Hükümdarım! dedi.

—Nereye gideceksin? Ben daha söyleyeceklerimi söylemedim ki... Bu konuşmalarımız esas mes'eleden hariçtir. Fakat mademki gitmek istiyorsun o halde, bu can bahsini başka bir zamana bırakalım da, seni buraya çağırışımın sebeplerine temas edelim.

—Sana iki teklifim var Yusuf., bunlardan birini kabul etmeye vatan namına mecbursun. Birincisi, baş musahibim Zeyyad'ın bir müddetten beri Medayin emirliğini elde etmek için gizlice faaliyette olduğunu biliyorum. Onun için ortalığı karışıklığa veren bu adamı vazifesinden uzaklaştırarak bu işi sana vermek istiyorum.

—Maalesef bu emrini kabul edemem Hükümdarım, beni bundan affet! Ben, vücudumu tamamen milletime bağışlamışım; fakat bunu bir karşılık mukabilinde yapmak istemem. Esasen boş ve işsiz değilim ki., bütün bir aşiretin yükü benim omuzlarımdadır. Yalnız, bir vazife ile mükellef olmak, kayd altına girmek istemem !

—Peki amma Yusuf, Hükümdarın baş müsaahibliği şerefli bir iştir!

Benim telakkilerim, maddî ölçülerin dar çemberine mukayyed değildir. Şrefi, ruhî ve ahlâkî tekâmül

302 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

nisbetlerle ölçmek daha muvafık değil midir ?

Zeyyad ne zamandan beri zan altında bulunuyor ?

—Zan değil Yusuf, zan değil., onun suçu tahakkuk etti. Artık bu hareketini kanıyla ödemek borcudur.

—Hamza'nın amcası, Meryem'in babası Zeyyad, emirlik gibi gailleli, zorlu bir işe kendi isteğiyle kendini mukayyed edecek kadar budala mı imiş? Fakat Meryem'le Hamza'nın bu meselede ne müşkil bîr vaziyete düşeceklerini düşünmüyor musunuz?

—Ne yapayım Yusuf? Esasen şimdiye kadar onu muhafaza edişim de bu iki kuvvetli sebebden dolaydır. Bu meselede de sırf o iki değerli vücud için azamî hüsnü niyet gösterim. Fakat maalesef bu vicdansız adamın hıyaneti sabit oldu.

Yusuf'un, Hükümdarın bu kat'i hükmünden müteessir olduğu sarahatla; görülüyordu. Birdenbire:

—Hükümdarım, bu vazifeyi yapamam; fakat ikinci teklifini her ne ise ,kabul edeceğim ; yalnız ricamı yerine getirmen şartile... dedi.

—Söyle bakalım !

—Zeyyadın affı!

—Sen mi bunu teklif ediyorsun ? Fakat o mevcudiyetile memlekete zehir saçan bir adamdır.

—Sen istersen onun da çaresini bulurum Hükümdarım., nufuzunu mevkiini elinden al, takat Meryem'in babasının

Aşk Budur 303

bir vatan haini olduğunu ilân etme ve onu öldürtme !

—Buna mukabil sana ne teklif etsem kabul edecekmisin ?

—Biraz evvel vaadetmiştim. Hükümdarım !

—O halde ben de senin istediğini yapmayı vaadediyorum. Fakat söyle bana düşmanın olan bu adamı cezalandırmak elinde iken onu niçin kurtarmak istiyorsun ?

—Bir düşmanın bir kabahatinin affı, onu cezalandırmak kuvvetini sana veren Allaha karşı şükürdür.

—Ama onun senin hakkında olan düşüncelerini bilmiyorsun, eğer Zeyyadın senin için fiile koymak istediği tasavvurlardan haberin olsa, onu kurtarmak teşebbüsünde bulunmazdın.

—Onun, hakkımdaki düşüncelerini, pekiyi bilirim. Hamza, bunları bana günü gününe söyler. Şahsıma vaki olan taarruz beni rencide etmez ki Hükümdarım. Biçarenin gözlerinde ve kalbinde illet var, tabiidir ki baş türlü görüp düşünemem; ne yapsın? Onun vazifesi böyle bayağı ve süflî bir şey olmakla, benim ona kırılmam ve kendime düşen vazifeyi ihmal etmem mi icab eder? Bu, kendisine ayrılan ezeli vazifedir.

—Eğer onun akılı olsaydı bunu yapmazdı. Akıl kadar zenginlik, cehil kadar fukaralık edeb gibi de büyüle miras olamaz.

—Zeyyadı kurtarmak neden senin vazifen oluyor.

—Evela bir insandır; yaratılıştta birbirimizin

304 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

mütemmimiyiz. Efradi beşerden her ferd, cinsiyet cihetiyle beraberimiz olduğu gibi insaniyet cihetile de kardeşimizdir. Fazla olarak bu zavallı, Meryem'in babası, Hamza'nın da amcasıdır.

—Yusuf sözünü bitirmemişti ki, gecenin sükûnetini yırtan bir gürültü ile bir cismin düşüşü duyuldu. Kapıda nöbet bekliyen bir köle dayanamayarak yere yuvarlanmıştı.

Vakit te çok geç olmuştu. Hükümdar bir an düşünceden sonra :

—Gece çok ilerledi Yusuf, hâlbuki meselenin neticelenmesi için epeyce zamana ihtiyacınız var. Yarın sabah erkenden gel de bu işin son safhasını kararlaştıralım.

—Bu suretle Hükümdar vaktin ilerlemiş olmasından dolayı, ikinci teklifini ertesi güne bıraktı.

Yusuf, güneş doğmadan tekrar Hükümdarla karşı karşıya bulunuyordu. Bu ikinci ziyaretten Hamza'nında haberi yoktu.

Daha saray halkı uykuda iken Hükümdarla Yusuf müzakerelerini bitirmiş ve meseleyi neticelendirmiş olduklarından, artık muhtelif mevzu üzerinde konuşuyorlardı.

Yusuf'un gitmek için her müsaade isteyişinde Hükümdar:

— Daha erken !

Diyerek onu bırakmak istemiyor, bununla beraber derin bir düşünce ile çengellenmiş olduğunu gammazlayan bir durgunluk gösteriyordu. Nihayet:

—Sözlerin beni sarhoş etti Yusuf., kendimi dinliyorum ; onları yedirmeye çalışıyorum, diyerek kalbimin samimi bir cephesini bir hükümdar gibi göstermekte tereddüt etmedi ve Yusuf'un cevabını beklemeden :

Hükümdar:

—Senin medhedilen hallerin içinde hoşuma gidenlerden biri de cömertliğindir. Ben de cömerdim, onun için cömertleri severim Yusuf'un çehresinde bir tebessüm oldu.

—Cömertlik nedir Hükümdarım?

—Cömertlik, herkesin kabul ettiği manada, şuna buna para vermek, servetinden etrafını istifade ettirmek, haşılı, maddî varlığından âleme hisse ayırmak değildir ki., bu, İnsanî hislere malik olan ve malî kudrete sahib bulunan her insanın tabî vazifelerinden biridir.

—Parayı, malı sana veren Allah Teâlâ'dır. O halde onun verdiği, gene onun kullarına vermek, bir hayırda bulunmak, gururu mucib olacak bir hareket midir? Buna nasıl cömertlik denebilir?

—Cömertlik, nefsinin arzularından, ihtiras ve zevklerinden fedakârlık yapmaktır. Ötekini yapmak kolay, fakat bu güçtür.

306 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

—*Şimdiye kadar sen nerede idin Yusuf ?*

—*Yok, yanlış söyledim, ben nerede idim ?*

—Beni seninle görüştürmeyen hep Zeyyaddir. Halbuki onu, ihsanlarıma gark etmişimdir. Kapımda iyilikten başka bir şey görmedi. Bütün bunlara mukabil ondan sadakatten başka bir şey beklemedim. Sadakat büyük şey., hiç Zeyyad gibi bir adam hu büyüklüğü yapabilir mi ?

—Evelce konuşmuştuk Hükümdarım, her kaptan sızan kendi içinde bulunandır. Meşhur meseldir: duvar kendine kakılmakta olan çiviye demiş ki: be çivi, bana niçin bu kadar zahımlar [yara] ediyorsun ? Çivi de cevap olarak : be duvar beni göreceğine, beni kakanı görsene.. ben onun mahkûmuyum; sana ne hasıl olursa benden değil, ondan gelir demiş.

Yusuf:

—*Hükümdarım! Sadakat insan için, zannedildiği kadar yüksek ve değerli bir marhale değildir. Gördüğü iyiliğe karşı bir köpek te sadakat gösterir. Hem yalnız sahibi için değil, sahibinin dostlarını, dostlarının dostlarını tanır. Halbuki çok insan vardır ki, doğrudan doğruya sahibine, yani Yaradan'a havlar ve onun bilvasıta uzattığı eli, iyilik gördüğü kimsenin elini ısırır ve bir hayvanın bile çıkabileceği basamağa yükselemez. Köpek, değil sahibi için, hatta onun bir emri için bile canını vermekten çekinmez. O halde insan sadık, hem can verecek kadar sadık bile olsa,, bir köpeğin yapabileceği bu hareketle*

iftihar etmesi gülünç olmaz mı ?

—İnsan, ancak hayvanların yapamayacağı şeyle iftihar etmekte haklıdır. O da, bilgi ve aşktır. Bu varlığın evveli de aşk, sonu da aşktır. İnsan, nihayette Yaradan'a kavuşacağını zannederken gözü aşk nuru ile görmeye başlayınca, Allah Teâlâ'nın kendinde olduğunu görür ve bu görgü onda, kenarı ve nihayeti olmayan bir zevk hasıl eder. Esasen zevk denen şeyin hakikati aşktır; yani hakikî zevk, aşktır.

—İhtirasları ve nefsinin arzu ve zaafı hususunda insan, ne kadar küçülür, ne kadar süfli olursa, faziletleri, kıymetleri, kemale uzanmış manevî şahsiyeti ve aşkı ile de o nisbette yükselir ve azamet bulur.

—Bu iki insan, aynı cemiyet sırlarında, aynı hayat şartları, aynı hilkat kanunları ile yaşar. Doğup büyüdüğü dünya birdir, fakat aralarında o kadar büyük bir mana farkı, o kadar sonsuz bir ayrılık vardır ki, üzerlerinden beşeriyet Örtüsünü kaldırsanız, onları, gece ile gündüz kadar birbirlerinden ayrı ve farklı bulursunuz. Biri nur öteki zulmettir.

—İşte zulmetten başka bir şey olmayan insanın, bu Zeyyadların, bir böcek kusuntusundan ibaret olan ipek elbiselerinin, parmaklarında taşıdıkları ve aslı birer kömür parçası olan mücevherlerinin guruda bir yangının, bir zelzelenin mahvedebileceği Kaşaneleri içinde, dünyaya sığmayacak kadar büyük olduklarını, ihtirasları ve arzuları için her uygunsuzluğu yapabilecek kadar

308 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

gözlerinin hakikati görmekten kör olmasını hayretle karşılamamalıdır.

—İnsanı baştan çıkaran ve şaşırtan, maddeyi asıl zannedişi, manaya verilecek kıymeti maddeye bahşetmesidir. Halbuki suretin ve mahsusatın med ve cezirinde çalkanan insan, işte bunu yapamıyor, bunu bilemiyor.

—İnsanın her alıp verdiği nefes, vücudu binasından bir taş düşürür ve bu mamureyi yavaş yavaş kemirir; her nefes, canı, cihanın hepsinden azar azar uğurlar. Geçen, zaman değildir, kendisidir, fakat bilmez. İşte, her nefesiyle ister istemez harcadığı canına mukabil, bir başka solmayan ve kaybolmayan can almalı, gönül zevki ele getirmelidir ki, bir gün olup iflâstan ve şuursuzluktan kurtulsun.. Zira cihanda tebeddül ve tahavvüle uğramayan bir tek muzaffer varlık vardır: mana! Bu da, vicdanî zevkle bilinir. O zevki de hasıl edecek aşktır!

—Her şey, bütün varlıklar ondan doğmuş ve ona ulaşmak için yaratılmıştır.

—Bir insan karşısına bir taş alıp dertleşemez. Ey taş, bak şu çiçek ne güzel! Yahud, bu gün başım ağrıyor! Diyemez, dese de sözlerini mevziine sarf edemediğinden heba etmiş olur. Keza, duyguları taşlaşmış, mana ve hakikatten nasibsiz yaratılmış kimselerde de taş evsafı vardır.

—Onlara da doğruluktan ve iyilikten, mana ve hakikatten söyleyemezsiniz, söylemeniz de derdinizi anlatamazsınız.

Nasıl ki bir taş her hangi bir uzvunuza düştüğü zaman orada bir zahim [Yara, ceriha.] , bir ağırı hasil ederse, onların da size temasının keza bir ızdırab ve nahoş bir tesir bırakması tabîdir.

—Yoksa bu gibi kimseler, güzelliğın ve iyiliğın, mana ve hakikatin zevkini tatmış olsalar ve iyiliğe müstaid olarak yaratılmış bulunsalar, şüphe yok ki bu mukavemet kırıcı güzelliğe şiddetle perestiş ederlerdi.

—İlâhî muvazene, rabbani şuur, mana ve aşk ile kıvam bulmuş bir vücuda malik olmayı kim istemez?

—Onun zeval bulmayan satvet ve hükmüne sahip olmayı kim dilemez?

—Ancak bunu istemek te ezelf bir vergidir.

*—Güzelliği isteyen, mutlak güzeldir; zira insan kendi benzerine meclûb [Celbolunmuş. Çekilmiş. Kapılmış. * Tarafdarlığı kazanılmış kimse. * Aşık. Tutkun.] olur ve kendi manasını bulduğu şeyin hayran ve müsahibi olur; ülfet ve ünsiyeti de onunla eder.*

—Binaenaleyh her kesin kendi cinsine meyletmesi tabîdir. Aşikâr ki bülbül bülbülle, karga da karga ile uçar.

—Şimdi Hükümdarım, emrini yerine getirmek için bana müsaade et te gideyim..

—Yolun açık olsun Yusuf., avdetini [dönüşünü] sabırsızlıkla bekliyeceğim.

—Dün gece nerede idin Yusuf ?

310 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

—Ebulkasıma gitmiştim..

—Eve çok geç dönmüşsün.

—Evet, konuştuk, lâkırdıya daldık..

—Niçin üzgün gibi duruyorsun öyle ise ?

—Sana öyle geliyor, her zamanki gibiyim !

—Değilsin ! yoksa bana mı canın sıkıldı ?

—Sana mı, ne münasebet Meryem, ? Niçin bunu ikide, birde söylüyorsun benim sana canım sıkılır mı?

—Bilmem ki...

Meryem, ellerini okşayan Yusuf'un eline baktı. Yusuf, unutmamak istediği mühim bir şey olunca, yüzüğünü küçük parmağından çıkarıp yanındaki parmağına geçirirdi. Gene öyle yapmıştı.

— Bak Yusuf yüzüğünün yerini değiştirmişsin. Mühim bir işin olduğu bundan da belli ?

—Birine mi bir şey söyleyeceksin, yoksa bana mı söyleyeceklerin var?

—Hayır Meryem, nereden çıkarıyorsun bunları?

—Hayır deme, söyle Yusuf... Hani sen bana, derd ortağım, dersin; şimdi niçin söylemiyorsun? Ben ise sana en basit hadiseleri bile söylerim. Hâlbuki sen şimdi...

—Söylenecek bir şey olsa elbette söyledim...

—Sözün iki taraflı kılıç gibi Yusuf! Söylenecek bir şey olsa ne demek! İzah et söylenmeyecek kadar mühim bir

iş demek mi bu?

—Meryem'in görüşü, Yusuf'a taalluk eden işlerde aldanmazdı. Gene kız onun, kendinden saklamak istediği bir muammanın ucunu tuttuğuna kanidi. Fakat bunu, Yusuf'u tazyik ederek söyletmenin imkânsızlığına kanaat getirerek sustu. Belli etmeden evin içindekilerin bilip bilmediklerini araştırdı; fakat herkes sâkin ve müsterihtti. Hattâ Yusuf'un işlerinden en fazla haberli olan Ömer bile tamamen kaygusuzdu. Meryem, Önüne geçemediği bir üzüntü ile evine döndü. Yüzünü bulutlayan elemli mâna, Gamzenin, dikkatini celbetmişti; daha kapıdan girerken:

—Nen var Meryem, rengin sapsarı? diye sordu. Hamza'nın gözleri de kızın yüzünü dikkatle taradı. Fakat genç adam hiç bir şey sormadı, sofrada iştihatsızlığını [açlıktan gelen istek, meyil, haz, fazla istek; arzu.] da ilk defa itirazsız kabul etli.

Meryem, yatağa girdiği zaman o kadar kuvvetli ağlıyordu ki, Hamza kızın sesini kendi odasından duydu ve bu sevdiği vücudu hırpalayan hiçkırıklara tahammül edemiyerek, yavaşça Meryem'in kapısını açtı.

—O, hiç bir şey farkedecek halde değildi; genç adamın geldiğini de duymadı..

—Hamza, ölüm halindeki hastalarının başında bile bu çaresizliği, bu ye'si, bu füturu hissetmezdi. Meryem'in derdi, ölümden de beterdi. Hamza, gene yavaşça kapıyı örterek çekildi.

312 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Gamze sabahleyin Hamza'yı kendi odasında görünce mutad olmayan bir durum olduğunu anladı. Hamza'nın yüzünde bir asabiyet dalgasının cezir ve meddi görülüyordu. Onun neden bahsetmek istediğini, Gamze hemen hemen anlamıştı. Nitekim Hamza, kızın tahmin ettiği bahse hemen temas ederek :

—Meryem, nerede Gamze ? diye sordu.

—Bahçede..

—Bu sıcakta bahçeye çıkılır mı ?

—Ben de söyledim amma dinlemedi.

—Meryem, hasta değil mi Gamze ?

—Hayır Sidi !.

—Saklama Gamze, Meryem, hasta. Hem sen, onun hastalığını benden iyi biliyorsun.

—Meryem'in hasta olmakta hakkı var. Amma ben de hastayım. Benim hasta olmaya hakkım yok mu Gamze?

—Söyle, söyle, açık konuşmak bana istirahat ve teselli verir. Sen, Meryem'in yakını olduğun için fikirlerinden istifade etmek istiyorum; niçin cevap vermiyorsun?

—Meryem, hasta., fakat bu hastalık uzvî değil ki onu tedavi edeyim... Onun gönlü hasta..

—Benim de gönlüm hasta., elimde olsa kendi gönlümü tedavi ederdim. Fakat benimki bir kıvılcım, onunki bir volkan !

Aşk Budur 313

—Ben bu kıvılcıma tahammül edemiyorum da deli divane oluyorum; sonra onun dört tarafa kol atan alevlerini nasıl görmemezlikten geliyorum? **Meryem’i hasta eden benim! Ben hodbin ve hain bir adamım Gamze.. Siz hepiniz, Meryem’in derdini biliyor ve ona acıyorsunuz.**

—Onun derdini ben de biliyorum, fakat acımıyorum. Hepinizden ziyade onu ben sevdiğim halde kendime daha ziyade acıyorum. Eğer ona acımış olsaydım...

Gamze heyecandan nefes tutulmuş Hamza’nın dudaklarında yarım kalan cümleyi tamamlamasını bekledi. Fakat genç adam:

—Sen söyle Gamze, ona acısaydım ne yapardım? dedi.

—Niçin susuyorsun? Sen Meryem’in dostu isen ben düşmanı değilim. Söyle diyorum, açık konulalım!

—Gamze hakikaten ne söyleyeceğini, ne tarzda konuşmak lâzım geldiğini şaşırmişti. Şimdiye kadar Meryem’in aşkına dair bir tek imade bile bulunmamış olan Hamza’ya ne olmuştu? Yoksa onun mu ağzını arıyor, onu mu söyletmek istiyordu? Gamze hiç bir şey söylememeyi münasib görerek sükûtta ısrar etti. Fakat Hamza, da bu hususta musirdi.

—O halde gidip Yusuf, yorayım., dedi ve yürüdü.

—O zamana kadar bir heykel gibi dilsiz duran Gamze anî bir telaşla:

—Niçin ona soracaksın, niçin? Sidi dur biraz.. Diye bağırdı, fakat gene hekim kapıdan çıkmıştı bile...

314 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

Hamza, Yusuf'u daha ilk gördüğü gün, çöldeki rüyasını ona anlatmak ve cevabını öğrenmek sevdasına düşmüşken, muhtelif ruhî sebeplerle bir türlü bu zamana kadar kendinde kuvvet bulup ondan bahsedememişti.

Bu cesaretsizlik, Yusuf'un hakikati saklaması korkusundan değil, bilâkis, duyacağı hakikate karşı kendinde, tahammül kuvveti görmediğindendi.

İşte nitekim deminden beri Yusuf'la karşı karşıya oturdukları halde, hep aynı cesaretsizliği gösteriyordu. Esasen bu سوالin artık kıymeti de kalmamıştı; ortada meçhul kalmamıştı ki istifham olsun ?

Hamza, ihtiyarsız bir hareketle Yusuf'un elini tutup öptü. Bu el de, bu elin sahibi de masumdu. Hamza, bu aşk davasında ona nasıl bir töhmet koyabilirdi İti, bu işi gayb kararlaştırmış ve kaderin bu gizli sahifesi, ne kadar zaman evvel ona rüya halinde ilâm [bildirmek, öğretmek.] edilmişti.

Artık Yusuf'a "Meryem'in sevgilisi kimdir ?," Diye soracak olsa, şüphe yok ki bu el geri dönecek ve kendini göstererek : "Ben,, diyecekti.

Hamza'ya hayatın, hilkatın manasını ve sırrını öğreten, onu şuursuzluk karanlığından, bilgi ve hakikat fecrine kavuşturan Yusuf, ancak böyle merdce cevap verebilirdi. Meryem, onundu. Onun aşkı için yaratılmış bir vücud, hayır, hayır, Yusuf'un ruhundan kopmuş bir nurdu.

Hamza, bu hakikati pek çok zamandır bildiği halde, bilmemezlikten geliyordu.

Bu derunî badirede de ona gene Yusuf yardım edebilirdi. Fakat bu gün Yusuf'un halinde, göze çarpan bir durgunluk vardı. Genç adam bu mücadelede iken o :

— Ne iyi ettin de geldin Hamza, ben de seni şimdi çağırtaçaktım.. dedi ve kısa bir düşünceden sonra sesine koyduğu büyük bir irade ile:

— Hükümdardan aldığım emr üzerine bu akşam Medayin'e hareket edeceğim ve orada bir sene kalacağım. Bundan kimsenin haberi yok, hem de olmamalıdır...

Hamza, Yusuf'a niçin gelmiş ve nasıl beklemediği bir emrivaki ile karşılaşmıştı...

Bu haber, genç hekimi yıldırımlamış, divaneye döndürmüştü. Artık Yusuf'tan hiç bir şey saklayacak halde değildi.

Kendine bile korkunç gelen bir sesle haykırdı :

— Medayinde ne işin var ? Sen bizi nasıl bırakırsın ?

— Bu meselenin teferrütatını Hükümdar sana bizzat anlatacak. Senin itimadını kazanmış bir kimse olduğum için beni oraya memur etmek istedi; ben de kabul ettim. Hamza, nihayet gönlünün en gizli yaprağını da açtı:

—Hayır, benim bildiğim Yusuf, böyle bir işi bir mecburiyet olmadıkça yüklenmez. Demek ki Hükümdar seni bunun için istemiş? Niçin hemen razı oldun ? Bu

316 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

meselde muhakkak gizli bir sebep var, belki de bir değil bir çok, pek çok sebebler var...

—Yoksa Meryem’i bana bırakmak için mi gidiyorsun! Gitme Yusuf.. sen gidersen o yaşamaz., gitme.. bize acı da bu işi yapma! İstersen Hükümdara ben söyleyeyim, o beni kırmaz!

—Olmaz Hamza, söz verdim. Bilirsin ki Yaradandan başka, kimse benim sözümü çeviremez.

—O halde sebebini söyle, niçin, kimin için gidiyorsun ? Eğer bu gidiş onu bana terk etmek içinse, o, seni görmeden evvel de, sen onunla benim aramda idin. Meryem, seni tanımadığı zamanlarda da gene senin için yaşıyordu. O sende, aşkını, manasını, aslını gördü. Evvelce de gene bu manaya, aşka ve aslına gönül vermişti. Sen nereye gitsen, nereye kaçsan o benim olamaz.

—Bunu sen benden iyi bilirsin., o halde bu gidiş niçin? Benim aşkım bu büyük fedakârlığa değmez. Sen gidersen Meryem, yanar, sevdiğim o güzel vücudu harab olur, biter.

Hamza, Yusuf’un sarsılmayan azimli, kararı ve tabîî, sâkin çehresi karşısında büsbütün itidal ve sükûnetini kaybetmişti. Sözünü yarım bırakarak telâşla yerinden kalktı, bir ok gibi hızla odadan fırladı. Aynı telâşla kapıda duran atına bindi. Onun uçar gibi gidişini görenler,

Hekim Hamza, gene bir canı, kurtarmaya gidiyor! diye

arkasından takdir ve minnetle bakıyorlardı. Hamza, hakikaten can kurtarmaya gidiyordu. Bu kurtaracağı can, sevgilisinin canı idi. Şüphe yok ki bu, onun en büyük muvaffakiyeti olacaktı.

Meryem'in odasına girdiği zaman helecandan, yorgunluktan, telâş ve ıztırabdan konuşamıyor, büyük soluklarla dinlenmeye uğraşıyordu.

Meryem, onun bu aşırı heyecanından korkmuş, mermer sütüne sırtını dayamış, bekliyordu. Nihayet gene adamın dudakları kımıldadı :

—Meryem, gel! seni ilk defa Yusuf'a götürdüğüm gibi gene götüreceğim., hem bu defa bir daha geri almamak üzere., zira sen benim için değil onun içinsin. Sus, olmaz, deme Meryem'! gel diyorum sana., yürü, yürü de gidelim. Siz, ikiniz birbiriniz içinsiniz,. Allah beni, sizi birbirinize tanıştırmaya vesile ettiği için müteşekkirim. Şimdiye kadar bile bile sana ıztırab çektirdiğim için beni affet Meryem...

—Bugüne kadar seni, aşkın manasına, hakikatına tercih ettim. Fakat artık sen, hakikat oldun, aşkın manası, kendisi oldum. Biliyorum, artık Meryem'in vücudu kuru bir namdan ibaret... O, hüviyetini aşkla tebdil etti. Gel Meryem, o büyük mananın zarfı olan şu vücudu da o aşka götürelim. Bırak, bu şerefte benim olsun. Hem ben seni bu suretle, kaybetmemek üzere kazanacağım Meryem. Sen, evvelen olduğundan fazla şimdi benimsin. Zira, artık maddî olarak senden bir şey

318 Semîha Cemâl –Sâmiha Ayverdi

beklemiyorum...

—Dudaklarımdaki ismin, artık bildiğim, ihtirasla arzu ile sevdiğim Meryem'e aid değildir. Şimdiden sonra bu ismi ibadetle anacağım ve seni özlediğim zaman, Yusuf'un kalbi mahşerinde arayıp bulacağım...

—Haydi Meryem., seni hemen, şimdi Yusuf'a götürmem lâzım, yürü!

— Yalnız, peki, de; başka söz istemem!

— Hayır Hamza, !

—Hayır mı ? Yusuf'tan çekiniyorsun; beni muztarib etmemeyi sana o telkin etti, değil mi ?

—.....

— Fakat ben artık muztarib değilim! Şu anda, yıllardanberi unuttuğum bir rahatlık hissediyorum...

—Haydi Meryem, çabuk ol, kaybedecek zamanımız yok...

— Olmaz Hamza, !

— Olacak; olması lâzım ! Yusuf bu memleketi terketmek üzere., koş, yetişelim., seni bana bırakmak için uzaklara gidiyor... Seri de, sen de onunla git! Bunu ben isliyorum, sana ben yalvarıyorum !

Hamza, Meryem'in ıztırab ve şaşkınlığından istifade ederek kolundan zorla sürüklemek istedi. Fakat o, bir adım bile atmadı.

—Hiç Meryem, bu müteayyin varlığı ile Yusuf'a gidebilir

miydi ? Ondan da ayrılamazdı. Hamza'nın dudaklarının tebliğ ettiği bu haber, bir hançer gibi genç kızın kalbine saplandı.

— *Haydi Meryem, çabuk ol.. Yusuf gidecek, belki de yola çıktı, gidiyor.*

Genç kız yürek delici bir çığlık kopararak ileri doğru atıldı.

Manası, Yusuf'un aşkı mahşerine [gitmesi gereken toplanma yerine]uçup gitmişti bile..

Beyaz elbiselerinin bir köpük gibi örttüğü bu vücut, nurdan düzölmüş bir aşk tuhfesi gibi yere düştü.

Aşkın bu canlı belâgatı gene adamın dudaklarını kat'î bir hükümlle kımıldattı: İşte, "aşk bu imiş", canın; aşka vermekmiş, dedi.

O Meryem'i, bu mücessem aşk vecizesini, bundan daha veciz bir kararla damgalayamazdı.

Hamza, yağmalanan duygularının kıyameti içinde perişan ve harab, bu büyük ölünün yanından, nereye gideceğini bilmeden fırlayıp çıktı. O, şimdi, rüzgârın önüne düşmüş bir yaprak gibi çöllere doğru koşuyor,, koşuyordu.

